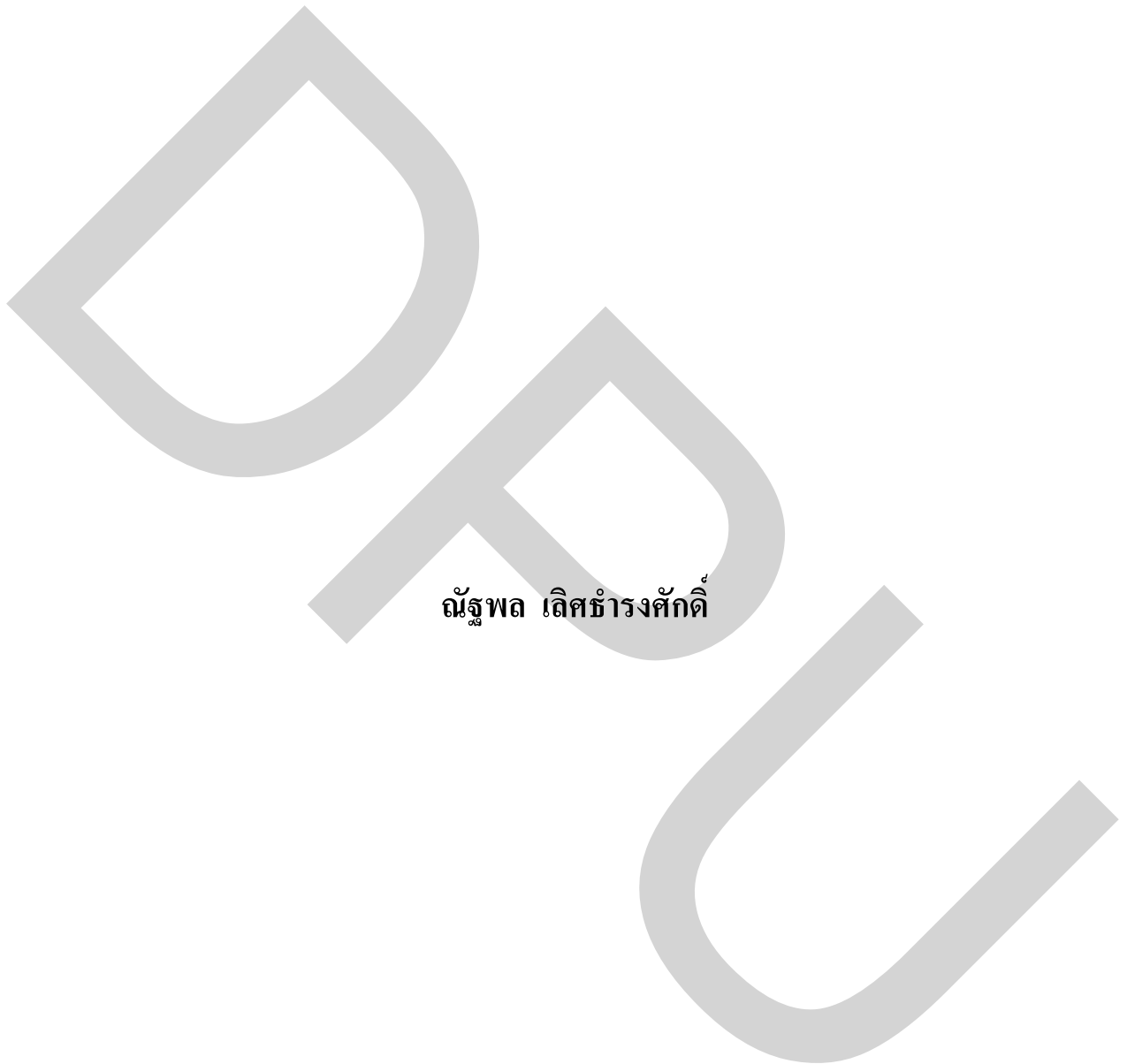

ขอบเขตและมาตรการการควบคุมการพกพาและการใช้อาวุธปืน
ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ณัฐพล เลิศขำรงค์ศักดิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2555

**Measures Regarding the Control of Carrying and Using
of Firearm by Police Officers**

NATAPOL LERTTUMRONGSAK

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School, Dhurakij Pundit University**

2012

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ขอบเขตและมาตรการการควบคุมการพกพาและการใช้อาวุธปืน ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
ชื่อผู้เขียน	ณัฐพล เลิศธำรงค์ดี
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.วิระ โลจายะ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2554

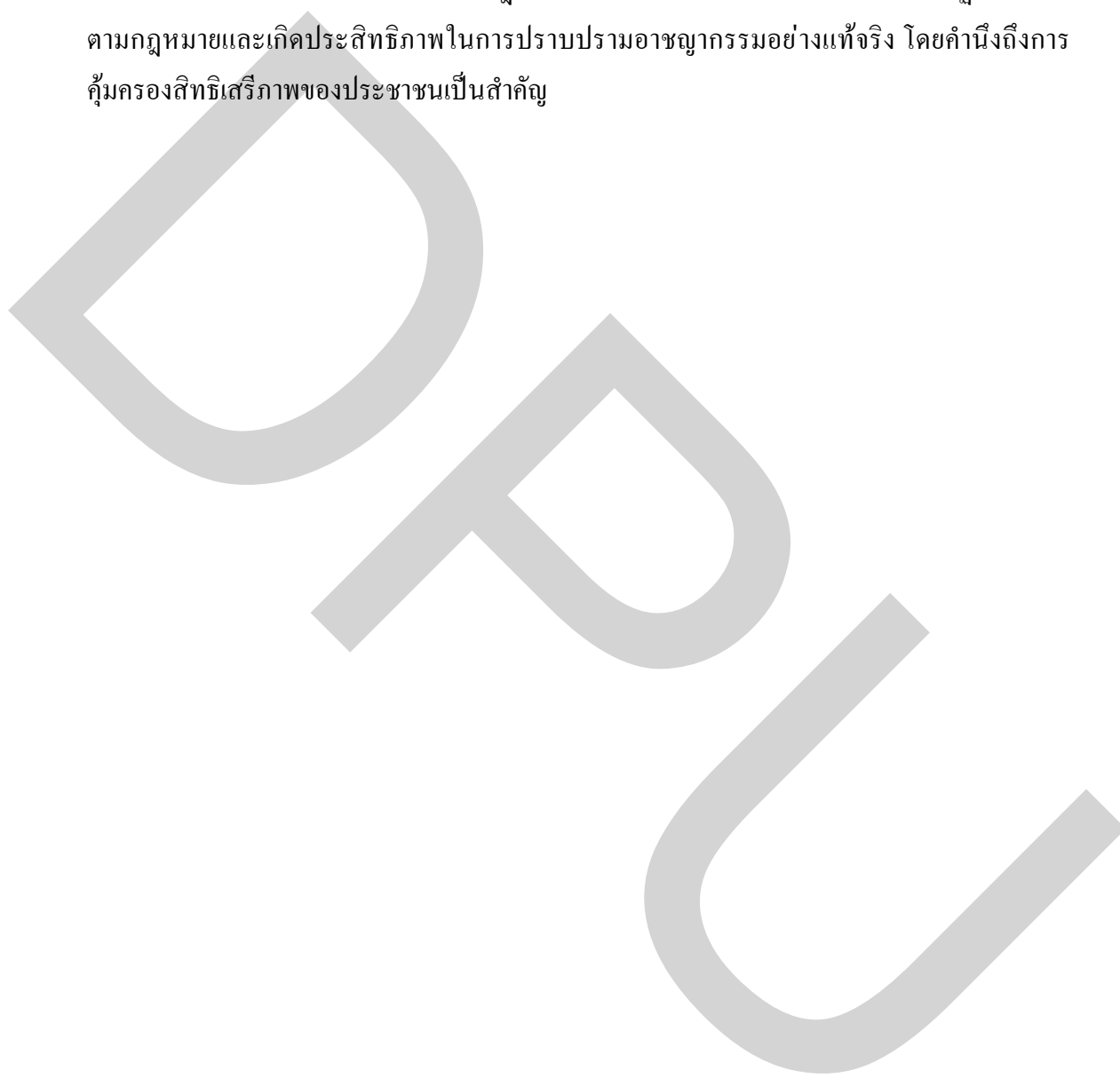
บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการขอบเขตและมาตรฐานการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรฐานองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมายและบางส่วนเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงาน เพื่อวิเคราะห์บทบัญญัติทางกฎหมาย การให้อำนาจการควบคุมการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติไว้เฉพาะในเรื่องการพกพาและใช้บังคับอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย การจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ตลอดจนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอนเกี่ยวกับการพกพาและใช้บังคับอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายไว้เพียงให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่สามารถพกพาอาวุธปืนได้โดยเปิดเผย แต่ไม่ได้กำหนดวิธีการพกพาและใช้แต่อย่างใดไม่ อีกทั้งระเบียบของหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจเกี่ยวกับการพกพาและใช้อาวุธปืนก็เป็นเพียงหลักปฏิบัติเป็นการทั่วๆ ไป มิได้มีรายละเอียดที่ชัดเจนพอรวมทั้งไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมาย จึงทำให้ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการพิจารณากรณีการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่แตกต่างจากมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมายซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการเริ่มต้นพกพาและใช้บังคับอาวุธปืนของเจ้าพนักงานต่อกรณีสถานการณ์ต่างๆ ไว้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ผลที่ได้จากการศึกษาคือ ประเทศไทยควรมีบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการพกพาและใช้บังคับอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ชัดเจนแน่นอน โดย

เทียบเคียงจากมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและเกิดประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรมอย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ

Thesis Title	Measures Regarding the Control of Carrying and Using of Firearm by Police Officers
Author	Nattapol Lertthamrongsak
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Weera Lojara
Department	Law
Academic Year	2011

ABSTRACT

The purposes of this thesis were focused to study the statutes and rules concerning the extent and standard of carrying and using of firearm by police officers in enforcing the law in Thailand with comparative study with the standard of United Nation Organization Standard concerning carrying and usage of firearm by officer in enforcing the law and partially with comparative study with the rules of U.S.A. concerning carrying and usage of firearm by police officers, all theses, with consideration of the protection of the rights and freedom of the population.

From the study it was found that Thailand still has no particular statute concerning carrying and using of firearm by police officers who are authorized to enforce the law, apprehension in accordance with the Criminal Procedure Section 83 as well as the Firearm Act has also provided the criteria, rules, measures concerning carrying and using of firearm by police officers who are authorized to enforce the law merely for the police officers on duty to be able to carry firearm openly but have not provided for the method of carrying and using it in anyway. Furthermore, the public office or public enterprise rules concerning carrying and using of firearm are merely general practical principles which are not with clear and sufficient details nor they have compulsory execution as statutes and thus making it with no certain rules in taking into consideration the case of carrying and using of firearm by police officers which is claimed as functioning the role as a performance of duty which is different from the United Nation Standard concerning carrying and using firearm in enforcing the law whereby in the case of police officers in their enforcement of the laws all rules and measures in commencing carrying and using firearm

by police officers towards various circumstances with the objects for protection of the rights and freedom of the population are claimed to have been specifically provided for.

The results from this research study were that Thailand should have specific, clear, certain statute concerning carrying and using firearm by police officers who are authorized to enforce the laws by comparing with the United National Organization Standard concerning carrying and using firearm in enforcing the law for the reason of transparency in the performance of duty in accordance with the law and for effectiveness in countering crime in light of protection of the rights and freedom of the population as the main goal.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จลุล่วงได้หากปราศจากความกรุณาและเอาใจใส่จากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.วีระ โลจายะ อาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยให้คำแนะนำแนวทางการศึกษาและยังให้ความเอาใจใส่และความห่วงใยแก่ผู้เขียนเสมอมา ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล ประธานกรรมการท่านได้กรุณาตรวจสอบเนื้อหาโดยละเอียด ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขข้อบกพร่องในวิทยานิพนธ์ ท่านศาสตราจารย์ ดร.วาริ นาสกุล และท่านรองศาสตราจารย์ ประเสริฐ ตัณศิริ กรรมการวิทยานิพนธ์ที่ให้ความเอาใจใส่ในเนื้อหาวิทยานิพนธ์และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องอย่างดียิ่ง ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างที่สุด

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดาของผู้เขียนที่ส่งเสริมโอกาสในการศึกษาและให้สิ่งที่ดีที่สุดกับลูกเสมอมา หากวิทยานิพนธ์นี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ณัฐพล เลิศธำรงค์ศักดิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. แนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายของการกำหนดขอบเขต	
 และมาตรฐานการพกพาและใช้อาวุธปืน.....	5
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลในพกพาและใช้อาวุธปืนของ	
เจ้าหน้าที่ตำรวจ.....	5
2.1.1 ปรัชญาในการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมสังคม	
ของรัฐที่ยึดถือหลักนิติรัฐ.....	5
2.1.2 การจำแนกสิทธิและเสรีภาพโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์	
และเนื้อหาของสิทธิและเสรีภาพ.....	6
2.2 ความจำเป็นในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม	
ตลอดจนการจับกุมและการต่อสู้ในระหว่างการจับกุม.....	8
2.2.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม.....	8
2.2.2 ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม.....	10
2.3 แนวคิดหลักการใช้ดุลพินิจ.....	11
2.4 การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้กระทำความผิด.....	16
2.4.1 หลักการจับกุมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	17

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4.2 หลักการจับกุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	18
2.4.3 หลักการจับกุมตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี.....	23
2.5 การเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของผู้ที่จะถูกใช้อาวุธปืน.....	25
2.6 อำนาจในการพกพาและใช้อาวุธปืน.....	27
3. มาตรฐานขององค์การสหประชาชาติและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพกพาและใช้อาวุธปืน ของเจ้าพนักงาน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายของต่างประเทศ.....	33
3.1 มาตรฐานองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืน ของเจ้าพนักงาน ในการบังคับใช้กฎหมาย.....	33
3.1.1 ที่มาของมาตรฐานองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการ ใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมาย.....	33
3.1.2 มาตรฐานองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืน ของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมาย.....	36
3.2 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงาน ในการบังคับใช้กฎหมายของต่างประเทศ.....	46
3.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	46
3.2.2 ประเทศอังกฤษ.....	51
3.2.3 ประเทศออสเตรเลีย.....	54
3.2.4 ประเทศสิงคโปร์.....	56
3.2.5 ประเทศมาเลเซีย.....	59
3.3 ประมวลแนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ ในการบังคับใช้กฎหมายขององค์การสหประชาชาติ.....	62
3.3.1 เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ลุล่วง ตามกฎหมายโดยใช้ความรับผิดชอบอย่างสูงในวิชาชีพในการรับใช้ สังคมและปกป้องบุคคลจากการกระทำอันละเมิดกฎหมาย.....	63

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3.2 ในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย จะต้องปกป้องและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และดำรงรักษา และเชิดชูสิทธิมนุษยชนของบุคคลทุกคน.....	63
3.3.3 เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายจะใช้กำลังได้ในกรณี ที่จำเป็นอย่างยิ่งและเท่าที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่.....	64
3.3.4 ความลับต่างๆ ในกระบวนการของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย ต้องถูกเก็บเป็นความลับ ยกเว้นในกรณีเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ หรือเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม.....	64
3.2.5 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายก่อ ยุ้งหรือรู้เห็นเป็นใจในการ กระทำทรมานหรือทารุณ โหดร้ายในการปฏิบัติหรือการลงโทษ รวมทั้ง ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายอ้างคำสั่งของผู้บังคับบัญชา อ้างสถานการณ์ยกเว้นต่างๆ เช่น ภาวะสงครามหรือภาวะอันตราย หรือต่อสงคราม ภาวะอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ความไม่มั่นคง ทางการเมืองภายในรัฐ หรือเหตุฉุกเฉินต่อความสงบเรียบร้อยของ สังคมอื่นๆ ว่าเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อการปฏิบัติหรือ การลงโทษที่เป็นการทรมานหรือทารุณ โหดร้ายอื่นใด.....	65
3.3.6 เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายต้องให้ความคุ้มครองอย่างเต็มที่ใน สุขภาพของบุคคลที่อยู่ในความควบคุมและถูกกล่าวหา โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายจะต้องกระทำการใดๆ ในทันทีเพื่อ ประกันการดูแลทางการแพทย์เมื่อใดก็ตามที่บุคคลที่อยู่ในความ ควบคุมของตนต้องการ.....	66
3.3.7 เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายต้องไม่กระทำการอันใด อันเป็นการทุจริตและจะต้องพยายามอย่างเต็มที่ ในการต่อต้านการกระทำความผิด.....	66
3.3.8 เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายต้องเคารพกฎหมายที่มีผลบังคับ ใช้อยู่ในปัจจุบันและต้องกวดขันป้องกันต่อการกระทำที่เป็นการ ละเมิดต่อกฎหมายดังกล่าวอย่างเต็มความสามารถ.....	67

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. ขอบเขตและมาตรฐานของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการพกพาและใช้อาวุธปืน	
ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ.....	68
4.1 หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ที่เกี่ยวข้องกับการพกพา และใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย.....	68
4.2 การใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับการจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	75
4.3 ระเบียบการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ.....	79
4.3.1 เจ้าพนักงานตำรวจ.....	80
4.3.2 เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์.....	85
4.3.3 พนักงานฝ่ายปกครอง.....	89
4.3.4 ข้าราชการศุลกากร.....	90
4.3.5 ข้าราชการสรรพสามิต.....	92
4.3.6 ข้าราชการกรมชลประทาน.....	94
4.3.7 ข้าราชการกรมประมง.....	95
4.3.8 เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ.....	97
5. วิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับ	
ใช้กฎหมายกับมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติและของต่างประเทศ.....	100
5.1 การวิเคราะห์การใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย ของไทยกับมาตรฐานองค์การสหประชาชาติ.....	101
5.1.1 การใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานเพื่อป้องกันตัว.....	106
5.1.2 การใช้อาวุธปืนเพื่อการควบคุมหรือคุมขัง.....	106
5.2 การใช้กำลังบังคับต่อการชุมนุมกรณีเป็นการชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย.....	109
5.2.1 การเริ่มต้นใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่เพื่อสลายการชุมนุม.....	113
5.2.2 การใช้อาวุธปืนที่เหมาะสมต่อสถานการณ์.....	114
5.2.3 การสลายการชุมนุมซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มิได้มีการก่อเหตุร้าย.....	115
5.2.4 การสลายการชุมนุมซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย และมีการก่อเหตุร้าย.....	115
5.3 การใช้กำลังบังคับในการคุมขังหรือควบคุมตัว.....	118

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.4 คุณสมบัติ การฝึกอบรม และการแนะนำ.....	119
5.5 การรายงาน และวิธีการแก้ปัญหา.....	121
5.6 การใช้ดุลพินิจเกินขอบเขต หรือเกินมาตรฐานในการพกพา และใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ.....	123
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	127
6.1 บทสรุป.....	127
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	128
บรรณานุกรม.....	134
ภาคผนวก.....	141
ภาคผนวก ก อนุสัญญาองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับปืน.....	142
ภาคผนวก ข ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี การพกพาอาวุธปืน ดาบปลายปืน และตะบอง.....	190
ภาคผนวก ค ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย.....	194
ภาคผนวก ง เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ.....	206
ประวัติผู้เขียน.....	211

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย เป็นมาตรการบังคับที่อาจมีลักษณะรุนแรงและอาจส่งผลที่ร้ายแรงโดยสภาพ ในปัจจุบันประเทศไทยจึงมีปัญหาเกี่ยวกับการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายก่อนข้างมาก เพราะเมื่อมีการยิงปืนก็อาจส่งผลให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายของผู้อื่นหรือความสูญเสียในชีวิตมนุษย์ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังเป็นเหตุการณ์ที่อาจสร้างความสะเทือนขวัญต่อสาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายนั้นเป็นการแสดงผลการตัดสินใจของบุคคลซึ่งรัฐและกฎหมายได้มอบความไว้วางใจให้เป็นผู้มีอำนาจถืออาวุธปืนในมือและมีอำนาจตามกฎหมายในหน้าที่ราชการ จึงอยู่ในสถานะที่เหนือกว่าประชาชนทั่วไปในบริบทนี้ สถานะที่เหนือกว่าดังกล่าวย่อมต้องมีมูลฐานมาจากความจำเป็นในภาระหน้าที่ และยอมนำมาซึ่งความรับผิดชอบ โดยจะต้องมีกรอบของการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งในแง่ของขอบเขตและมาตรฐานของความสมเหตุสมผล มีหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดและจะต้องอธิบายต่อสาธารณชนได้และตรวจสอบได้ตามครรลองของหลักนิติธรรมและระบอบประชาธิปไตย

โดยปกติแล้วการใช้กำลังจับกุมผู้กระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายอาจเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์สำคัญหลายกรณี ได้แก่ กรณีการจับกุมผู้กระทำความผิด กรณีการต่อสู้กับอาชญากรซึ่งกำลังก่อภัยอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และกรณีการต่อต้านการจลาจลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไปก็อาจไม่มีความจำเป็นต้องใช้อาวุธปืนแต่อย่างใดเพราะอาจใช้วิธีการอื่นๆ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่รักษากฎหมายนั้นได้ แต่ในบางกรณีที่ผู้ที่จะถูกจับกุม หรือผู้ที่กำลังก่อภัยอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน หรือผู้ที่กำลังก่อการจลาจลนั้น มีและใช้อาวุธปืน การจะไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทำการพกพาและใช้อาวุธปืนเสียเลย ก็ดูเหมือนจะเป็นการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นให้ไปตายในการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งสาธารณชนก็จะเกิดความหวั่นกลัวว่าอำนาจรัฐจะไม่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่สุจริตชนในสังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายก็อาจจะไม่เกิดประสิทธิผล ในทางกลับกันหากปล่อยให้

เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นสามารถพกพาและใช้อาวุธปืนได้อย่างกว้างขวาง โดยปราศจากขอบเขตและมาตรฐานที่เหมาะสมแล้ว การพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นก็อาจทำให้เกิดเหตุการณ์ที่น่าเศร้าสลดใจเพราะอาจทำให้เกิดความรุนแรงจนเกินกว่าความจำเป็นและอาจเกิดข้อผิดพลาดในการตัดสินใจใช้อาวุธปืนจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของสุจริตชนทั่วไป รวมทั้งอาจเกิดเหตุย้อนกลับมาทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องด้วย เพราะผู้ที่เห็นว่าจะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อาวุธปืนก็อาจใช้ความรุนแรงโต้ตอบ ด้วยเหตุผลดังกล่าวหากไม่มีขอบเขตและมาตรฐานที่ชัดเจนและเหมาะสมของการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย สังคมก็อาจกลายเป็นสภาพที่ไม่ต่างอะไรกับ “รัฐตำรวจ” ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจใช้อำนาจและดุลพินิจอย่างมากมายและเกินเลยจนสิทธิมนุษยชนของคนในสังคมถูกละเมิดและคุกคาม ดังนั้นการพิจารณาให้เกิดความชัดเจนแน่นอนเกี่ยวกับขอบเขตและมาตรฐานการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ประเด็นสำคัญที่สมควรพิจารณาก็คือ โดยหลักการแล้ว การใช้สิทธิป้องกันโดยพอสมควรแก่เหตุของประชาชนทั่วไปนั้น มีบรรทัดฐานเป็นที่ยอมรับกันว่า ผู้ใช้สิทธิในการป้องกันดังกล่าวไม่จำเป็นต้องหลบเลี่ยงฝ่ายที่ก่อเหตุประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายนั้น แต่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมตลอดจนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายย่อมอยู่ในฐานะเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมจึงอยู่ในสถานะที่เหนือกว่าประชาชนทั่วไป โดยมีพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่สามารถพกพาอาวุธปืนได้โดยเปิดเผย แต่ในความเป็นจริงเจ้าหน้าที่ตำรวจมักพกพาอาวุธปืนเข้าไปในสถานที่สาธารณะนอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่จึงเป็นการกระทำที่ละเมิดกฎหมายทั่วไป และในแง่ของอำนาจในการบังคับจับกุม ดังที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ให้อำนาจไว้ว่า ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับหรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับกุมผู้นั้น ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้กระทำความผิดมิใช่เรื่องการป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 แต่เป็นการใช้อำนาจบังคับในการจับกุมตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ซึ่งการใช้อำนาจบังคับในการจับกุมดังกล่าวมาเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจใช้อาวุธปืนได้หากการใช้นั้นเหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับกุม และเมื่อมีเหตุที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจำต้องใช้บังคับอาวุธปืนก็ย่อมจะเกิดความคาดหวังจากประชาชนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้พกพาและใช้บังคับอาวุธปืนจะมีความรับผิดชอบในการ

พกพาและใช้จะอยู่ในขอบเขตและมาตรฐานที่เหมาะสม แต่จะเป็นไปโดยประการใดนั้นเป็นสิ่งที่วิทยานิพนธ์นี้มุ่งหมายจะศึกษาถึงให้ได้คำตอบที่สร้างความชัดเจนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลในพกพาและการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงความจำเป็นในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม ตลอดจนการจับกุมและการต่อสู้ในระหว่างการจับกุม

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงขอบเขตและมาตรฐานเกี่ยวกับการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตามกฎหมายซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

1.2.4 เพื่อจะได้ทราบถึงผลกระทบอันเกิดจากการใช้ดุลพินิจเกินขอบเขตหรือเกินมาตรฐานในการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

1.2.5 เพื่อหาข้อสรุป แนวทางในการแก้ปัญหาอันเกิดจากการใช้ดุลพินิจและอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการพกพาและใช้อาวุธปืน

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้สมมติฐานว่า การใช้อำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยเฉพาะการพกพาและใช้บังคับอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้น ปัญหาซึ่งเกิดจากการพกพาและใช้อาวุธปืนมิให้พบเห็นเป็นประจำเสมือนกับไม่มีกฎหมายหรือกลไกควบคุมอย่างเพียงพอ จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อป้องกันการใช้อาวุธปืนอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ในทางมิชอบ และต้องมีกลไกตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อาวุธปืนในทางที่มิชอบได้รับโทษและเพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองของประชาชน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1.4.1 การศึกษาเรื่องนี้กำหนดขอบเขตในการตรวจสอบกฎหมาย กฎระเบียบ คำสั่ง ประกาศ ของส่วนราชการต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตและมาตรฐานการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย

1.4.2 การศึกษาเรื่องนี้กำหนดประเด็นที่จะศึกษาไว้เฉพาะปัญหาการใช้ดุลพินิจและอำนาจในการพกพาและใช้อาวุธปืนในการจับของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย

อันเป็นการใช้อำนาจรัฐที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมและชัดเจนในการใช้บังคับอาวุธปืนต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้เป็นการศึกษาแบบเอกสาร (documentary research) โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสารที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (primary source) อาทิ

- 1) ประมวลกฎหมายอาญา
- 2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 3) กฎหมายเกี่ยวกับตำรวจ
- 4) ระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการพกพาและใช้อาวุธปืนของหน่วยราชการต่างๆ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการพกพาและการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

1.6.2 ทำให้ทราบถึงความจำเป็นในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม ตลอดจนการจับกุมและการต่อสู้ในระหว่างการจับกุม

1.6.3 ทำให้ทราบถึงขอบเขตและมาตรฐานเกี่ยวกับการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย

1.6.4 ทำให้ทราบถึงผลกระทบอันเกิดจากการใช้ดุลพินิจเกินขอบเขตในการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

1.6.5 เป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตที่เหมาะสมในการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายของการกำหนดขอบเขตและมาตรฐาน การพกพาและใช้อาวุธปืน

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการพกพาและการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การใช้อาวุธได้มีการพัฒนาขึ้นมาทุกยุคทุกสมัย แต่ในปัจจุบันอาวุธที่นับว่ามีความร้ายแรงและสามารถก่อให้เกิดความเสียหายและเป็นอันตรายต่อบุคคลในวงกว้างมากที่สุดก็คืออาวุธปืน เมื่อเป็นดังนั้นแล้วหากรัฐมีการปล่อยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจพกพาอาวุธปืนไปในที่สาธารณะโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยแก่ประชาชน หรือมีการใช้อาวุธปืนโดยไม่จำเป็นหรือไม่ได้สัดส่วนเหมาะสมกับพฤติการณ์ในการจับ อันมีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสิทธิในชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงปลอดภัยของประชาชน ก็จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิในชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงปลอดภัยของประชาชนในรัฐนั้นได้ รัฐแต่ละรัฐจึงออกมาตรการทางกฎหมายมาเพื่อควบคุมการพกพาและการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2.1.1 ปรัชญาในการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมสังคมของรัฐที่ยึดถือหลักนิติรัฐ

ประเทศที่ปกครองในระบบนิติรัฐ ซึ่งมีความหมายถึงเป็นรัฐที่ดำเนินการปกครองไปตามกฎหมายซึ่งบรรดาเจ้าหน้าที่ทั้งหลายของรัฐไม่ว่าจะเป็นฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายประจำต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเช่นเดียวกับราษฎร หากมีราษฎรคนใดก็ตามที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐและเห็นว่ากรกระทำนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมมีสิทธิขอให้ศาลพิพากษาได้อันเป็นกระบวนการคุ้มครองสิทธิของประชาชนโดยรัฐ

ประเทศไทยก็เป็นประเทศที่ปกครองในระบบนิติรัฐ หลักฐานที่ใช้สนับสนุนด้านกฎหมายดังเช่น¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 60 วรรคหนึ่ง บัญญัติรับรองว่าบุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงาน เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการฟ้องหน่วยงานของรัฐกำหนดให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบหรือได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดหรือการละเว้นการกระทำโดยเจ้าพนักงานของรัฐ มีสิทธิจะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบบรรเทาความเสียหาย

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, มาตรา 60.

ในมูลเหตุแห่งการละเมิดนั้น โดยตรง เช่น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากพนักงานขับรถของเทศบาล ย่อมมีสิทธิฟ้องเทศบาลที่ตนสังกัดอยู่ให้ร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้ เป็นต้น

2.1.2 การจำแนกสิทธิและเสรีภาพโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์และเนื้อหาของสิทธิและเสรีภาพ

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ กฎหมายที่ว่าด้วยการนำตัวผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอาญามาลงโทษ จึงได้บัญญัติมาตรการต่างๆ ไว้มากมายเริ่มตั้งแต่การจับ การค้น การควบคุมผู้ถูกจับ การสอบสวน การฟ้องคดีต่อศาล การพิจารณาและพิพากษาคดี ในขั้นตอนต่างๆ เหล่านี้กฎหมายได้ให้อำนาจรัฐไว้อย่างกว้างขวาง แต่ในขณะที่เดียวกันรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้วางกรอบกำหนดขอบเขตในการใช้อำนาจรัฐไว้อย่างรัดกุม ทั้งนี้ เพื่อมิให้คนบริสุทธิ์ต้องถูกลงโทษ หรือแม้ผู้กระทำจะเป็นผู้มีความผิด เช่น กระทำความผิดซึ่งหน้าโดยมีประจักษ์พยานและพยานวัตถุอื่นๆ ที่จะชี้ให้เห็นอย่างแน่ชัดว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดก็ต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรม ไม่ทารุณ หรือละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ที่จะต้องพยายามรักษาความสมดุลระหว่างอำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป้าหมายสองประการนี้จะต้องไม่โน้มเอียงไปในทางหนึ่งทางใดมากนัก หากคำนึงถึงความคล่องตัวในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษมากเกินไป ประชาชนก็อาจได้รับความเดือดร้อนเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการจับ การค้น การสอบสวน การควบคุมตัว ฯลฯ ในทำนองเดียวกัน หากมุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากเกินไปโดยเกรงว่าประชาชนจะได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อผู้กระทำความผิดก็อาจพินิจจากการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษอันจะส่งผลเสียหายต่อสังคม²

สิทธิของประชาชนจำต้องถูกจำกัดในบางส่วน ทั้งนี้เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข และเป็นหน้าที่ของประชาชนเช่นกันที่ต้องยอมรับ ซึ่งสิทธิในส่วนบุคคลยอมรับว่าจะต้องเสียไปเพื่อส่วนรวมดังกล่าวเรียกได้ว่าเป็นหน้าที่ที่มีต่อรัฐที่จะต้องยอมรับการจำกัดสิทธิ³ สำหรับการใช้อำนาจรัฐที่กระทบต่อสิทธิของประชาชน ประการแรกคือ สิทธิการอยู่อาศัยและครอบครองในเคหสถานโดยปกติสุข กล่าวคือสิ่งที่จำต้องยอมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน

² เกียรติจิตร วัจนะสวัสดิ์. (2547). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นก่อนการพิจารณา. หน้า 7.

³ จุติ ธรรมมโนวานิช. (2532). การค้น. หน้า 12.

เป็นการกระทบสิทธิการอยู่อาศัยและการครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข ประการที่สองคือสิทธิเสรีภาพในร่างกาย อย่างเช่น กรณีที่บุคคลอาจถูกเจ้าพนักงานที่เข้าไปค้นในเคหสถานทำการควบคุมตัวหรือให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานในขณะที่ทำการค้นเท่าที่จำเป็นได้⁴ เมื่อการใช้อำนาจของรัฐกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน การใช้อำนาจของรัฐจึงต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ คือ⁵

- 1) เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น เพื่อหาพยานหลักฐานในคดีอาญา เป็นต้น
- 2) ต้องมีกฎหมายระบุให้อำนาจไว้ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติเรื่องการจับกุม ค้นไว้

3) หลักสุจริต

ดังนั้นสิทธิ คือ ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น อาทิ สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในร่างกาย มีความหมายในทางคุ้มครองบุคคลไม่ให้ผู้อื่นล่วงละเมิดเจ้าของสิทธิ

สิทธิ ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายความว่า ความสำเร็จ อำนาจที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระโดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย

เสรีภาพ คือ สภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น มีอิสระที่จะกระทำหรืองดเว้นการกระทำการ อาทิ เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพในการเดินทาง มีความหมายในทางอิสระของเจ้าของเสรีภาพ

เสรีภาพ ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายความว่า ความมีเสรีที่จะทำได้โดยปลอดอุปสรรค มีสิทธิที่จะทำและพูดได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

โดยสรุปสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ อาทิเช่น สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล⁶ เสรีภาพในเคหสถาน⁷ สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง⁸ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสาร⁹ เสรีภาพในการถือศาสนา¹⁰ ซึ่งสิทธิ

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 100.

⁵ จุติ ธรรมโนวานิช. เล่มเดิม. หน้า 12.

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, มาตรา 32.

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, มาตรา 33.

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, มาตรา 35.

⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, มาตรา 36.

¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, มาตรา 37.

เสรีภาพมักจะมีการบัญญัติควบคู่กัน ไปเสมอและบุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นที่จะต้องไม่เข้าไปล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าว

2.2 ความจำเป็นในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคมตลอดจนการจับกุมและการต่อสู้ในระหว่างการจับกุม

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมย่อมต้องการความสงบสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสิ่งสำคัญคือต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินการที่จะบรรลุจุดประสงค์ดังกล่าวได้รัฐจำเป็นต้องเข้ามาดูแลโดยการวางกรอบหรือระเบียบปฏิบัติเพื่อควบคุมบุคคลในสังคมหรือพลเมืองของรัฐให้อยู่ในระเบียบแบบแผน และสิ่งหนึ่งซึ่งรัฐนำมาใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อการดังกล่าวคือตัวบทกฎหมาย ไม่ว่าจะรัฐใดก็ย่อมบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อใช้ในการควบคุมหรือวางกติกาของสังคมเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมเมื่อบัญญัติกฎหมายแล้วจึงมีความจำเป็นต้องบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการรักษากฎหมายให้เป็นกฎหมายนั่นเอง ด้วยเหตุนี้เมื่อใดก็ตามที่มีผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายของรัฐก็เท่ากับผู้นั้นปฏิบัติตนขัดกับความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นเหตุที่ต้องถูกจับกุมเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หากผู้นั้นขัดขืนการจับกุมหรือมีการต่อสู้กับเจ้าพนักงานของรัฐในการจับกุม รัฐหรือเจ้าพนักงานก็จำเป็นต้องใช้มาตรการตามความจำเป็นในการจับกุมผู้นั้น

กฎหมายอาญา (Criminal Law) เป็นกฎหมายที่มีขอบเขตกว้างขวางมากเพราะเป็นกฎหมายที่บัญญัติครอบคลุมเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของรัฐ ชุมชนและประชาชน โดยส่วนรวม กฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์ในการสร้างความปลอดภัย สวัสดิภาพและรักษาศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพ รวมทั้งศีลธรรมอันดีของสังคม รัฐจะต้องเข้าดำเนินการกับผู้กระทำความผิดทางอาญาทุกกรณีโดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ในฐานะตัวแทนใช้อำนาจรัฐเป็นผู้ทำหน้าที่นั้น¹¹

2.2.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม

กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีเป้าหมายในการจัดระเบียบสังคม การป้องกันสังคม และการจัดการให้เกิดความยุติธรรมทางอาญาแก่ทุกฝ่าย ซึ่งดำเนินการ โดยองค์กรของรัฐที่จะทำหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม การควบคุมอาชญากรรม การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้แก่ประชาชน รวมทั้งสิทธิ ในร่างกาย ในชีวิต และทรัพย์สิน องค์กรของรัฐในกระบวนการยุติธรรมมี

¹¹ สิริลักษณ์ นุรักษ์. (2541). ขอบเขตของภัยอันตรายที่จะนำไปสู่การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย: ศึกษาเฉพาะกรณีวิสามัญฆาตกรรม. หน้า 6.

ความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานและมีภารกิจภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย องค์กรของรัฐที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมมีหลายองค์กรแยกตามภาระหน้าที่ แต่องค์กรต่างๆ เหล่านี้ต้องทำงานร่วมกันหรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้งขององค์กรและภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

2.2.1.1 องค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

องค์กรในกระบวนการยุติธรรม อาจแยกได้อย่างน้อย 3 มิติ คือ¹²

มิติแรก กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบบรรทัดฐานของสังคม ประกอบด้วย ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ที่กำหนดและแสดงให้เห็นค่านิยมของสังคม ทั้งยังมีเพิ่มเติมบทบัญญัติจากสภาพของเศรษฐกิจและสังคมที่อาจเกิดขึ้นและที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเป็นบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีบัญญัติถึงการกระทำที่มีความผิด และบทกำหนดโทษ และมีกลุ่มชน องค์กรหรือบุคคลที่จะนำ จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียมและบทบัญญัติของกฎหมาย มาใช้แก่สังคมให้เกิดความเป็นธรรม

มิติสอง กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบการบริหารงาน ในทัศนะนี้กระบวนการยุติธรรมเป็นองค์กรของรัฐที่จัดตั้งขึ้น เพื่อบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล งานราชทัณฑ์ และงานบริการด้านอื่นๆ โดยเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดการให้มีขึ้นเพื่อควบคุมความสงบเรียบร้อย และให้มีความสุขของสังคม

มิติสาม กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบสังคม ตามทัศนะนี้เป็นการนิยามความประพฤติที่เป็นอันตรายต่อสังคม และเป็นความผิดนั้น จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่างๆ ในสังคม ความผิดอาญาไม่เพียงแต่เป็นการบัญญัติกฎหมายอาญาในรัฐสภาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรู้และความเข้าใจในบทบัญญัติของกฎหมายในหมู่ประชาชนทุกระดับด้วย

จากมิติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การพิจารณากระบวนการยุติธรรมในทางปฏิบัติ เป็นภารกิจขององค์กรและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีการกำหนดขอบเขตและหน้าที่ที่มีความชัดเจน เช่น การจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การนำคดีขึ้นสู่ศาล การฟ้องร้องคดีเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ การไต่สวน การพิจารณาคดี และกำหนดการลงโทษเป็นหน้าที่ของศาล และผู้ทำหน้าที่ลงโทษ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในเรือนจำเป็นหน้าที่ของราชทัณฑ์ เป็นต้น

ดังนั้นกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบจึงเป็นผลอันเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบทบัญญัติของกฎหมาย การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และภารกิจขององค์กรบริหารงานยุติธรรม ทัศนคติของประชาชนและพฤติกรรมทางสังคม การกล่าวถึงระบบกระบวนการยุติธรรม

¹² ประธาน วัฒนาวณิชช์. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา. หน้า 336-337.

ทางอาญาทั้งหมดจึงเป็นสิ่งที่สลับซับซ้อนอย่างยิ่งและหาข้อยุติได้ยาก นอกจากนั้นกระบวนการยุติธรรมยังประกอบด้วยส่วนต่างๆ หรือระบบย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

2.2.1.2 วัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรม

เฮอเบิร์ต แพคเกอร์ (Herbert Packer)¹³ นักกฎหมายชาวสหรัฐฯ ได้ระบุวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมไว้ 4 ประการ คือ

- 1) กระบวนการที่เป็นธรรมตามกฎหมาย
- 2) การควบคุมอาชญากรรม และความจำเป็นในการประเมินผลการบริหารงาน
- 3) ค่าใช้จ่ายในการป้องกันอาชญากรรม
- 4) ความรวดเร็วหรือระยะเวลาในการดำเนินคดีตั้งแต่ชั้นตำรวจจนถึงศาล

ทั้งนี้วัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการอาจไม่สอดคล้องกันเสมอไป เนื่องจากกระบวนการที่เป็นธรรมตามกฎหมาย เน้นการคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ ป้องกันการดำเนินคดีที่ผิดพลาด และการดำเนินคดีที่รวดเร็ว ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

2.2.1.3 หน้าที่และภารกิจที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรม

แนวทางในการส่งเสริมและชี้นำให้ระบบยุติธรรมทางอาญาดีขึ้น ได้แก่ ความมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเหมาะสม การเพิ่มพูนความรู้ในระบบงานยุติธรรม โดยหน้าที่และภารกิจที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมมี 2 ประการ

- 1) ควบคุมอาชญากรรมให้อยู่ในขอบเขต หรือระดับสังคม และวัฒนธรรมนั้นจะยอมรับได้ หรือการป้องกันอาชญากรรมในระดับปฐมภูมิ หมายความว่า ระบบสังคมทำหน้าที่ควบคุมอาชญากรรมในระดับปฐมภูมิ
- 2) การลดจำนวนอาชญากรรมในกลุ่มผู้กระทำผิดซึ่งถูกดำเนินคดีและพยายามยับยั้งบุคคลมิให้กระทำความผิด โดยการจับกุม สอบสวน ฟ้อง พิจารณาพิพากษาคดีและลงโทษผู้กระทำความผิด

2.2.2 ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม

การบริหารกระบวนการยุติธรรมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจนิติบัญญัติบริหารและตุลาการในระดับต่างๆ ได้แก่ การบัญญัติกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายและการพิจารณาคดี กระบวนการใช้อำนาจรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย มีความสัมพันธ์และต่อเนื่องเป็นกระบวนการ รวมทั้งเกี่ยวข้องกับองค์กรของรัฐทั้งฝ่ายบริหารและตุลาการ

¹³ แหล่งเดิม. หน้า 338.

2.2.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ

ลักษณะของความสัมพันธ์และความคาบเกี่ยวกันตามทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ ในระหว่างความสัมพันธ์ขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม การแบ่งแยกอำนาจของรัฐแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อหลีกเลี่ยงการรวมอำนาจไว้ในอำนาจใดหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อำนาจนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ จึงเกี่ยวข้องในการตรวจสอบและทบทวนการปฏิบัติงานซึ่งกันและกันทั้งนี้เพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตและโดยไม่เป็นธรรม

ความสัมพันธ์ระหว่าง 3 อำนาจในกระบวนการยุติธรรม จะตรวจสอบซึ่งกันและกันภายใต้ระบบกฎหมายของรัฐ เช่น สถานิติบัญญัติ ออกกฎหมายซึ่งมีบทบัญญัติบังคับใช้อย่างเป็นกลาง เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ฝ่ายบริหารมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมาย โดยองค์กรของรัฐ ผ่านระบบราชการ ซึ่งมีกฎหมายต่างๆ โดยมีข้อบังคับและแนวทางปฏิบัติและนโยบายขององค์กรของฝ่ายบริหาร เพื่อดำเนินการต่อผู้กระทำความผิด ส่วนศาลจะเป็นผู้พิจารณาและพิพากษาคดี และอาศัยกฎหมายที่บัญญัติโดยรัฐสภาหรือตามกฎหมายซึ่งฝ่ายบริหารบัญญัติไว้ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าอำนาจทั้งสาม มีความคาบเกี่ยวหรือซ้อนกันอยู่ เมื่อพิจารณาโครงสร้างดังกล่าวแล้ว อำนาจหน้าที่ขององค์กรทั้งสาม ได้ดังนี้ ฝ่ายนิติบัญญัติ ส่งผลงาน (input) ของตนเข้าสู่ฝ่ายบริหารด้วยการตรากฎหมาย ฝ่ายบริหารส่งผลงาน (input) ของตนด้วยการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมาย โดยการจับและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล และฝ่ายตุลาการ ส่งผลงาน (input) ของตนให้ฝ่ายนิติบัญญัติทราบ โดยการใช้และการตีความกฎหมายให้เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายและเจตนารมณ์ของฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนั้นแต่ละฝ่ายต่างตรวจสอบการใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งการใช้ดุลพินิจของอีกฝ่ายหนึ่ง

2.3 แนวคิดหลักการใช้ดุลพินิจ

ตามพจนานุกรมคำว่า “ดุลพินิจ” หมายถึง การวินิจฉัยที่เห็นสมควร¹⁴ มีลักษณะเป็นคำนาม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Discretion” มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า “Discretio” มีความหมายในทางกฎหมายว่า เป็นอำนาจหรือสิทธิพิเศษ (privilege) ของศาลที่จะพิจารณาตามหลักความยุติธรรม¹⁵

¹⁴ ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525.” หน้า 357.

¹⁵ Bryan A Garner. (2004). *Black's Law Dictionary 8th Ed.* St. Paul, USA. p. 980.

ความสำคัญของดุลพินิจ มีภายิตกกฎหมายอยู่บทหนึ่งซึ่งกล่าวโดย อริสโตเติล (Aristotle) ปราชญ์ชาวกรีกว่า “ที่ไหนมีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย” เพราะเป็นที่ยอมรับกันดีในทุกสังคมว่า หากต้องการความสงบสุขภายในสังคมแล้วย่อมจะปราศจากเสียซึ่งกฎหมายไม่ได้ จากภายิตกกฎหมายดังกล่าวนี้เอง ต่อมาใน ค.ศ. 1933 Cohen ได้กล่าวว่า “เมื่อมีกฎหมาย ก็ย่อมต้องมีดุลพินิจอยู่เคียงคู่” (Rules must be supplemented with discretion) เพราะเป็นสิ่งที่ยอมรับกันว่า หากจะบังคับใช้กฎหมายโดยตรงแต่ประการเดียวก็จะทำให้เกิดความอยุติธรรม เพราะไม่อาจสนองความยุติธรรมเป็นรายกรณีได้ ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกเฉพาะบุคคลหรือกรณีจึงควรให้ดุลพินิจ ซึ่ง Cohen เรียกว่า “ชีวิตและความยืดหยุ่นได้” (The life and flexibility) มีส่วนร่วมอยู่ในการใช้กฎหมายด้วย¹⁶

ดุลพินิจนำมาใช้กับกฎหมายอาญาเมื่อใด พอสรุปได้ว่าเวลาที่จะใช้ดุลพินิจเป็นเวลาที่ จะใช้กฎหมายปรับเข้ากับข้อเท็จจริงหรือเวลาที่ใกล้เคียงกับเวลาเช่นนั้น นอกจากนี้ยังมีเวลาที่จะใช้ดุลพินิจในกรณีอื่นที่สำคัญควรแก่การพิจารณา กล่าวคือ

1) เมื่อไม่มีกฎหมาย มีคำกล่าวที่ว่า “เมื่อใดที่กฎหมายครอบคลุมไปไม่ถึง การใช้ดุลพินิจก็เริ่มขึ้น” ซึ่งฟังดูก็เป็นคำกล่าวที่มีเหตุผลยิ่ง เพราะตามหลักกฎหมายนั้น หากมีช่องว่างกฎหมายเกิดขึ้นต้องเป็นหน้าที่ของศาลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องที่จะต้องใช้อดุลพินิจวางกฎเกณฑ์หาวิธีอุดช่องว่างของกฎหมายนั้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเป็นเรื่องของกฎหมายอื่นๆ นอกเหนือจากกฎหมายอาญา เช่น กฎหมายปกครอง เป็นต้น แต่ในการใช้กฎหมายอาญานั้น หากจะมีการใช้อดุลพินิจวางกฎเกณฑ์เพื่ออุดช่องว่างจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะเหตุที่เป็นกฎหมายที่กระทบถึงสิทธิส่วนบุคคลโดยตรง หากปล่อยให้องค์กรใดใช้กฎหมายอาญาโดยไม่มีขอบเขตแล้วสิ่งที่ประชาชนได้รับนั้นจะมีใช่ความยุติธรรม แต่จะเป็นการกดขี่ข่มเหงจากองค์กรหรือผู้มีอำนาจปฏิบัติการตามกฎหมายอาญา และด้วยเหตุเช่นนี้เองจึงได้มีคำกล่าวที่สำคัญ 5 คำ สลักจารึกในก้อนหินหน้าที่ทำการกระทรวงยุติธรรม ด้านถนนพนาภิบาล กรุงเทพมหานคร ดิ.ซี. ว่า “Where law ends Tyranny begins.” ซึ่งหมายความว่า “เมื่อใดที่กฎหมายครอบคลุมไปไม่ถึงหรือยุติลง การกดขี่อันไม่เป็นธรรมก็จะเริ่มขึ้น” ซึ่งเป็นการเตือนการใช้ดุลพินิจของผู้ปฏิบัติการตามกฎหมายให้พึงสังวรณเพื่อจะได้ใช้ดุลพินิจในทางถูกต้องเท่านั้น เพราะในบางโอกาสแม้เป็นการปฏิบัติการตามกฎหมายอาญาและเป็นช่องว่างของกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ศาลหรือองค์กรที่ปฏิบัติตามกฎหมายอาญาก็จำต้อง “ใช้ดุลพินิจ” เช่นกัน ซึ่งการใช้ดุลพินิจนี้เองอาจเป็นที่มาของผลประโยชน์หรือการ

¹⁶ ขนิษฐา (รัชนี) ชัยสุวรรณ. (2526). การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ. หน้า 29-30.

กคดี ยุติธรรมหรือ อยุติธรรม แม้กระทั่งการมีเหตุผลหรือไร้เหตุผล แล้วแต่ว่าผู้ใช้ดุลพินิจจะใช้เหตุผลหรืออำนาจของตนไปในทางใด ในเรื่องนี้ก็มีผู้เห็นว่าเมื่อกฎหมายสิ้นสุดลงการกคดีอันไม่เป็นธรรมไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้น เพราะเมื่อกฎหมายสิ้นสุดลงจะเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้ดุลพินิจ ซึ่งการใช้ดุลพินิจนั้นสามารถก่อให้เกิดได้ทั้งผลดีและผลร้าย ความยุติธรรมและความอยุติธรรมหรือความมีเหตุผลและความไร้เหตุผล ใครก็ตามที่เดินเข้าไปในกระทรวงยุติธรรมสหรัฐจะพบว่าเจ้าหน้าที่ในกระทรวงซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐ ได้ใส่ใจเกี่ยวกับการใช้กฎหมาย และการใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ รวมทั้งการใช้กฎหมายปนกับการใช้ดุลพินิจ ซึ่งในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่เหล่านั้นจะเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลพินิจมากกว่าการใช้กฎหมาย และไม่มีเจ้าหน้าที่คนใดแม้แต่คนเดียวที่เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนจะเห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “เมื่อใดที่กฎหมายครอบคลุมไปไม่ถึงหรือยุติลงการกคดีอันไม่เป็นธรรมก็จะเริ่มขึ้น” แต่เจ้าหน้าที่เหล่านั้นตั้งแต่อัยการสูงสุดลงมาจะมีความมุ่งมั่นเพื่อยืนยันว่า เมื่อกฎหมายสิ้นสุดลง การใช้ดุลพินิจที่หลักแหลมและเป็นผลดีจะต้องเริ่มต้นขึ้น¹⁷

2) แม้มีกฎหมาย แต่ใช้ดุลพินิจเพราะให้ผลที่ดีกว่า (A rule is undesirable when discretion will serve better)

เวลาใช้ดุลพินิจในข้อนี้ เป็นการใช้อย่างละเอียดและเฉพาะกรณี โดยจะต้องใช้ความระมัดระวังในการเลือกโอกาสใช้ดุลพินิจมากยิ่งขึ้นกว่าการใช้ดุลพินิจในกรณีที่ไม่มียกกฎหมาย และในกรณีเช่นนี้ไม่ว่าจะเป็นการใช้กฎหมายหรือกฎอย่างใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายปกครอง และอื่นๆ ศาลหรือองค์กรเหล่านั้นจะต้องพึงใช้ความระมัดระวังการใช้ดุลพินิจแทนกฎเกณฑ์เป็นอย่างยิ่ง และจะพิจำดุลพินิจมาใช้แทนกฎหรือกฎหมายก็เฉพาะเป็นที่เห็นว่าเมื่อใช้ดุลพินิจแล้วจะอำนวยความยุติธรรม หรือเป็นสาระประโยชน์ยิ่งกว่าการใช้กฎเกณฑ์หรือกฎหมาย เพราะมิฉะนั้นหากใช้อย่างพร่ำเพรื่อไร้ขอบเขตแล้วดุลพินิจนั่นเองจะสร้างความอยุติธรรมอย่างหาสิ่งเปรียบเทียบประมาณมิได้¹⁸

ดุลพินิจที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจถูกโต้แย้งได้ Lord Reid ได้วางหลักพิจารณาทั่วไปไว้ 2 ประการ คือ

- 1) ใช้ดุลพินิจโดยไม่สุจริต (bad faith)
- 2) ใช้ดุลพินิจโดยไม่มีเหตุผลสมควร (unreasonable)

¹⁷ Kenneth Culp Davis. (1971). **Discretionary Justice a Preliminary Inquiry.** United States of America: University of Illinois. p. 3.

¹⁸ นพพร โพธิ์รังสิยากร. (2524). การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษ. หน้า 12.

ทั้ง 2 ประการนี้แสดงว่าพฤติกรรมของดุลพินิจไม่ได้เป็นไปในทางที่เป็นจริงโดยประการทั้งปวง¹⁹

ศาสตราจารย์ A.V. Dicey ได้กล่าวว่า “ดุลพินิจมีอยู่ในที่ใดก็ย่อมมีช่องสำหรับอำเภอใจอยู่ด้วย”²⁰

Lord Camden ผู้พิพากษาอังกฤษท่านหนึ่งถึงกับกล่าวว่า “อันอำนาจใช้ดุลพินิจนั้นดูเป็นกฎที่ทำรุนแรง เพราะว่าดุลพินิจจะเป็นประการใดหาไม่รู้ได้ไม่ ต่างคนก็ต่างกัน ดูเป็นกรณีที่แล้วแต่จะเป็นและแล้วแต่ลักษณะนิสัยใจคอและอารมณ์ความรู้สึก อย่างดีที่สุดก็ไม่พ้นอยู่ในลักษณะเรเวน เดียวเป็นอย่างนั้น เดียวเป็นอย่างนี้ ที่ร้ายที่สุดก็คือแล้วแต่กิเลสโมหะและอารมณ์ อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชนที่ยังมีผิดมีพลาด”²¹

อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับว่ากฎหมายในโลกนี้ ทุกระบบไม่อาจจะวางข้อกำหนดกฎเกณฑ์เป็นการเฉพาะเจาะจงสำหรับทุกกรณีทุกอย่างได้ เป็นที่ยอมรับกันในวิชานิติศาสตร์ว่า “ดุลพินิจ” ยังคงต้องมีบทบาทสำคัญอยู่ตรงท่าที่ผู้สร้างและผู้ใช้กฎหมายนั้นคือมนุษย์

ปัญหาที่มีอยู่ในเวลานี้ก็คือยังไม่มียกนิติศาสตร์คนใดให้คำอธิบายถึงความหมายของ “ดุลพินิจ” อย่างแน่ชัดจนเป็นที่ยอมรับเป็นหลักสากล

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโดยเนื้อแท้ทางภาษาคำว่า “ดุลพินิจ” เป็นคำอันเป็นสัญลักษณ์ทางนามธรรมโดยสิ้นเชิง ไม่ใช่สิ่งรูปธรรมที่จะสัมผัสได้ ความหมายของคำๆ นี้จึงละเอียดอ่อนและค่อนข้างคลุมเครือ²² พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ดุลพินิจหมายความว่า การวินิจฉัยที่เห็นสมควร ส่วนคำว่าวินิจฉัย หมายความว่า ตัดสินชี้ขาดไตร่ตรอง ไคร่ครวญ ดังนั้นดุลพินิจก็คือการวินิจฉัยที่เห็นสมควรหรือการตัดสินการชี้ขาดการไคร่ครวญ (ไตร่ตรองพิจารณา) อนึ่ง การตีความกฎหมาย การตีความสัญญา การปรับบทกฎหมายก็เป็นการใช้ดุลพินิจเช่นกัน เพราะฉะนั้นดุลพินิจจึงอาจมีได้ทั้งดุลพินิจในข้อเท็จจริงและดุลพินิจในข้อกฎหมาย

การใช้ดุลพินิจในคดีจึงเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจพื้นฐานของศาล ดุลพินิจในคดีจึงเป็นของศาล คำว่าศาลในที่นี้คงไม่ได้หมายความว่าความถึงตัวอาคารศาล แต่หมายถึงตัวผู้พิพากษาที่ปฏิบัติ

¹⁹ Zaim M. Medjati, J. E.Trice, and A.A.Dashwood. (1978). **English and Continent Systems of Administrative Law**. Amsterdam, New york, Oxford: North Holland. p. 92.

²⁰ หลวงอรุณโกวิท. (2518). “พนักงานอัยการจะถอนฟ้องคดีอาญาได้ในกรณีอย่างไร?” **อัยการนิเทศ**, 37, 1-4. หน้า 134.

²¹ แหล่งเดิม. หน้า 135.

²² เรวัต ถ้ำเฉลิม. (2522). **ชะลอการฟ้อง**. หน้า 20.

หน้าที่ในศาลนั้น ซึ่งในแต่ละศาลจะมีผู้พิพากษาหลายคนจำนวนมากหรือน้อยก็แล้วแต่ปริมาณคดีในศาลนั้น และจะต้องมีหัวหน้าหน่วยงานอาจจะเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประธานศาลอุทธรณ์ หรือประธานศาลฎีกาที่ต้องรับผิดชอบในราชการของศาลให้เป็นไปโดยเรียบร้อย รวมทั้งให้หัวหน้าหน่วยงานของศาลนั้นมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด สามารถแบ่งบุคคลที่เป็นเจ้าของดุลพินิจในคดีได้เป็น 2 ฝ่าย คือ²³

1) ดุลพินิจของฝ่ายบริหาร

2) ดุลพินิจของศาล

ดุลพินิจของฝ่ายบริหาร คือแม้ผู้พิพากษาจะมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี แต่เมื่อศาลมีผู้พิพากษาหลายคน แต่ละคนอาจจะใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกันได้ หากไม่มีการดูแลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือใกล้เคียงกันก็ย่อมกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรม ดังนั้นฝ่ายบริหารย่อมมีอำนาจกำหนดวิธีการเพื่อใช้ดุลพินิจให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้โดยควรปรึกษาหารือกับผู้พิพากษาในศาลทั้งหมดเพื่อให้ได้ดุลพินิจที่เหมาะสม

ดังนั้นดุลพินิจของศาลก็คือการวินิจฉัยของผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งหรือองค์คณะผู้พิพากษาคณะใดคณะหนึ่ง

ความสำคัญของดุลพินิจ การใช้ดุลพินิจเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากใช้อย่างถูกต้องแล้วย่อมจะก่อให้เกิดความเป็นธรรม เป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศ โดยผู้ที่ใช้ดุลพินิจที่ต้องยอมได้รับความยอมรับนับถือและได้รับการยกย่อง แต่หากใช้ดุลพินิจไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ย่อมกระทบต่อสิทธิหน้าที่และทรัพย์สินของกลุ่มคน รวมทั้งกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศด้วย และผู้ใช้ดุลพินิจนั้น รวมทั้งหน่วยงานผู้ใช้ดุลพินิจนั้นอาจถูกวิพากษ์วิจารณ์ในทางไม่เหมาะสม ขาดการเคารพนับถือได้

ลักษณะของดุลพินิจ ดังกล่าวมาแล้วว่าดุลพินิจมิได้ทั้งดุลพินิจในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายซึ่งทั้งสองประเภทนั้นสามารถแบ่งลักษณะได้ 2 ประการ²⁴

1) ดุลพินิจเด็ดขาด หมายความว่า เมื่อผู้พิพากษาหรือองค์คณะผู้พิพากษามีดุลพินิจอย่างไรแล้วก็ยุติเพียงเท่านั้น โดยอุทธรณ์หรือฎีกาไม่ได้ตามที่กฎหมายบัญญัติหรือที่เห็นได้ว่าเป็นที่สุด

²³ กิริติ กาญจนรินทร์. (2550, กันยายน-ธันวาคม). “การใช้ดุลพินิจในคดีแพ่ง.” *ตุลาการ*, 3, 54. หน้า 37-38.

²⁴ แหล่งเดิม. หน้า 43-44.

2) คุณพินิจไม่เคียดขาด หมายความว่า เมื่อผู้พิพากษา หรือองค์คณะผู้พิพากษาคุณพินิจอย่างไรแล้วอาจอุทธรณ์หรือฎีกาได้ทันที หรืออุทธรณ์หรือฎีกาได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติครบถ้วนตามกฎหมายแล้ว

คุณพินิจในการฟังข้อเท็จจริงหรือชี้แนะนักพยานหลักฐาน การฟังข้อเท็จจริงหรือชี้แนะนักพยานหลักฐานเป็นเรื่องที่ศาลใช้คุณพินิจว่าจะเชื่อตามพยานหลักฐานหรือไม่ ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับการรับฟังพยานหลักฐานซึ่งเป็นเรื่องที่ศาลจะใช้คุณพินิจที่จะรับฟังพยานหลักฐานตามที่คู่ความประสงค์จะนำสืบหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องมาก่อนการชี้แนะนักพยานหลักฐาน

หลักพิสูจน์ความแน่นอน หรือการพิสูจน์ความจริง มี 4 ประการ คือ²⁵

1) หลักแห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันคือ เหตุการณ์อันหนึ่งจะมีความจริงได้ ประการเดียวจะมีความจริงหลายประการไม่ได้

2) หลักความขัดกัน หมายความว่า เหตุการณ์หรือประเด็นที่ขัดกันย่อมแสดงว่าไม่เป็นความจริง

3) หลักแห่งความเป็นครั้งๆ กลางๆ หมายความว่า อะไรที่เป็นความจริงนั้นต้องเป็นความจริงตั้งแต่ต้นจนจบจะเป็นจริงครั้งหนึ่ง ไม่จริงครั้งหนึ่งหรือจริงบ้างไม่จริงบ้างไม่ได้

4) หลักแห่งความมีเหตุผลอันสมควรเป็นข้อพิสูจน์ในทางบวก เพื่อประกอบข้อเท็จจริงแล้วตัดสินว่าเชื่อได้ เนื่องจากหลักสามประการแรกเป็นหลักพิสูจน์ในทางปฏิเสธกล่าวคือ เพียงแต่พิสูจน์ในทางที่ว่าถ้าไม่เป็นอย่างนั้นแล้วไม่จริง กล่าวคือ ถ้าไม่ใช่เรื่องเดียวกันหรือขัดกันหรือครั้งๆ กลางๆ ก็ไม่จริง แต่ถ้าตรงกันไม่ขัดกัน ไม่ครั้งๆ กลางๆ จะถือว่าเป็นจริงยังไม่ได้ คงต้องอาศัยหลักประการที่สี่เข้ามาประกอบ

2.4 การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้กระทำความผิด

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายมีหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐหลายกรณี แต่หน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจดังกล่าวคือ หน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย หน้าที่ดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเผชิญหน้ากับอาชญากรหรือผู้กระทำความผิดในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า หรือแม้แต่การพบการกระทำความผิดโดยบังเอิญ

²⁵ แหล่งเดิม. หน้า 72-73.

การจับ หมายความว่า การจำกัดเสรีภาพในร่างกายของผู้ถูกจับในลักษณะที่ทำให้เสรีภาพในการเคลื่อนที่สิ้นสุดลง²⁶

ในทางคำรากฎหมายได้ให้ความหมายของการจับกุมบุคคลว่า เป็นมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาของรัฐที่เจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจดำเนินการ เป็นการกระทำเพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัยหรือเพื่อพบสิ่งของที่สมารถอาจใช้เป็นพยานเอกสารเป็นของกลางหรือเป็นพยานวัตถุหรือเป็นการกระทำเพื่อช่วยบุคคล²⁷

ดร.จิรนิติ หะวานนท์²⁸ ให้ความหมายของการจับ หมายความว่า การควบคุมความเคลื่อนไหวของบุคคลโดยเจ้าพนักงานเพื่อให้ตอบข้อกล่าวหาทางอาญา ซึ่งจะต้องมีการยึดตัวบุคคลไว้ ไม่ใช่เพียงการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเท่านั้น

ประเทศไทยมีกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการจับกุมไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 มาตรา 32 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี (เกี่ยวกับการ ตรวจค้น, จับกุม ฯลฯ) และมีหลักเกณฑ์ในการพกพาอาวุธปืนไว้ในพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 แก้ไขฉบับที่ 8 พ.ศ. 2530 ระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี (เครื่องแต่งกาย ระเบียบวินัย การพกพาอาวุธ ฯลฯ)

2.4.1 หลักการจับกุมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 ได้วางหลักการจับกุมไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมานทารุณกรรมหรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

²⁶ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. (2548). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยหมายเรียก หมายอาญาลฤทธิศึกษาและคู่มือปฏิบัติงานในการออกหมายเรียก จับ ค้น (ควบคุม) ขัง จำคุก ปลดปล่อย (ปลดปล่อยชั่วคราว). หน้า 67.

²⁷ คณิต ฌ นกร. (2547). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 94.

²⁸ จิรนิติ หะวานนท์. (2543). สิทธิทางพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. หน้า 38.

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงาน อัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอน การกระทำเช่นว่านั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ด้วยก็ได้

ในคดีอาญา ผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับ โดยไม่ ชักช้า กับจะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งถูกจับไว้วางใจในโอกาสแรก และผู้ถูกจับซึ่งยัง ถูกควบคุมอยู่ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนเพื่อศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มี เหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.4.2 หลักการจับกุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการจับไม่ว่าจะเป็นการจับโดยมีหมายจับหรือไม่มีหมายจับก็ตาม ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจับมากขึ้น โดยคำนึงถึงสิทธิ และเสรีภาพของผู้ถูกจับตามที่ได้รับคุ้มครองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

2.4.2.1 วิธีปฏิบัติในการจับกุม

ในการรักษาความสงบเรียบร้อยรัฐมีอำนาจใช้มาตรการบังคับต่อผู้กระทำผิด แต่ รัฐมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจแทนได้เช่น การจับของเจ้าหน้าที่ตำรวจและการใช้อาวุธ ปืนของเจ้าพนักงานต่างๆ ไป แต่อย่างไรก็ตามต้องมิใช่ลักษณะของการใช้อำนาจดังกล่าวตามอำเภอใจ และต้องมีกรอบการใช้ที่ชัดเจน

ในการจับนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับ นั้นว่าเขาจะต้องถูกจับ แล้วส่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับ พร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้น ให้ นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป²⁹

เหตุที่ต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่าเขาต้องถูกจับก็เพื่อให้ผู้ถูกจับรู้ว่าจะต้องถูก จับและเพื่อให้ผู้ถูกจับสามารถใช้สิทธิของผู้ที่อยู่ในฐานะที่ถูกจับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8148/2551 เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับต้องแจ้งสิทธิตาม ป.วิ.อ. มาตรา 83 วรรคสอง เมื่อบันทึกการจับกุมมีข้อความว่าจำเลยให้การรับสารภาพ จึงต้องห้ามมิ ให้นำคำรับสารภาพในชั้นจับกุมของผู้ถูกจับมารับฟังเป็นพยานหลักฐานตาม ป.วิ.อ. มาตรา 84 วรรคสี่ และเมื่อบันทึกการจับกุมไม่มีข้อความใดที่บันทึกการแจ้งสิทธิแก่จำเลยผู้ถูกจับตามที่ ป.

²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา , มาตรา 83 วรรคหนึ่ง.

วิ.อ. มาตรา 83 วรรคสอง บัญญัติโดย ทั้งพยานโจทก์ที่ร่วมจับกุมก็ไม่ได้เบิกความถึงเรื่องการแจ้งสิทธิแต่อย่างใด แม้โจทก์จะส่งบันทึกการแจ้งสิทธิผู้ถูกจับมาพร้อมกับบันทึกการจับกุมในชั้นพิจารณาสืบพยานโจทก์ แต่บันทึกการแจ้งสิทธิผู้ถูกจับดังกล่าวมีลักษณะเป็นแบบพิมพ์เติมข้อความในช่องว่างด้วยน้ำหมึกเขียน โดยเจ้าพนักงานตำรวจผู้บันทึกเป็นคนละคนกับที่เขียนบันทึกการจับกุม ทั้งใช้ปากกาคณะด้ามและไม่มีข้อความว่าผู้ถูกจับมีสิทธิจะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ กับไม่มีข้อความว่าถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้แต่อย่างใด แม้จะมีข้อความแจ้งสิทธิเรื่องทนายความก็เป็นการแจ้งสิทธิไม่ครบถ้วนตามที่ ป.วิ.อ. มาตรา 83 วรรคสองบัญญัติ ฉะนั้นถ้อยคำอื่นของจำเลยตามบันทึกการจับกุมจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยหาได้ไม่เช่นกัน ดังนั้นบันทึกการจับกุมจึงไม่อาจอ้างเป็นพยานหลักฐานได้เพราะเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยไม่ชอบ ทั้งนี้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 226

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2608/2535 ขณะที่สืบตำรวจตรี บ. กับสืบตำรวจโท บ. จะเข้าจับกุมกลุ่มวัยรุ่นนพวงของจำเลยนั้น บุคคลทั้งสองไม่ได้แต่งเครื่องแบบตำรวจและไม่ได้แสดงตนว่าเป็นเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งจะปฏิบัติหน้าที่ ทั้งไม่ได้แจ้งข้อหาแก่เด็กวัยรุ่นคนใดว่าเป็นผู้คุ้มครองตนและจะต้องถูกจับ จึงถือไม่ได้ว่ามีการจับกุมในข้อหาคุ้มครองเจ้าพนักงานโดยชอบ ฉะนั้นแม้หากจำเลยจะต่อสู้ขัดขวางมิให้สืบตำรวจตรี บ. กับสืบตำรวจโท บ. เข้าจับกุมพวกของจำเลย ก็ไม่มีความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่

2.4.2.2 เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแจ้งข้อหาและสิทธิแก่ผู้ถูกจับ

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือไม่ให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีก็ได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก็ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี ในการนี้ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย³⁰

เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จับมีหน้าที่ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบถึงเหตุแห่งการจับตามข้อกล่าวหาที่ผู้ถูกจับ เนื่องจากยังอยู่ในชั้นของการจับกุมเท่านั้น ซึ่งในข้อนี้ นับว่าเป็นข้อสำคัญที่แตกต่างไปจากการจับตามมาตรา 83 เดิม ที่มีบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการ

³⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 83 วรรคสอง.

จับจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ ดังนั้น แนวฎีกาเดิม เช่น ฎีกาที่ 1549/2525 ที่วินิจฉัยว่า มาตรา 83 บัญญัติเพียงแต่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่าเขาจะต้องถูกจับเท่านั้น มิได้ กำหนดให้มีการแจ้งข้อหาหรือทำบันทึกการจับกุมแต่ประการใด หรือฎีกาที่ 667/2535 ที่วินิจฉัยว่า ชั้นจับกุมกฎหมายมิได้บังคับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุมต้องบอกให้ผู้ถูกจับทราบก่อนว่าถ้อยคำ ของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันผู้ถูกจับในชั้นพิจารณาได้ ดังนั้น บันทึกการจับกุมของ เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุมแม้ไม่ได้บอกให้ผู้จับทราบก่อนเช่นนั้นจึงรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ จึง นำมาเป็นบรรทัดฐานไม่ได้อีกต่อไป

ผู้ถูกจับมีสิทธิจะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

ตามมาตรา 84 วรรคสี่ บัญญัติว่า ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในชั้นจับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับ ถ้อยคำนั้นเป็นคำรับ สารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิด ห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานแต่ถ้าเป็นถ้อยคำ อื่น จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อได้มีการแจ้งสิทธิตาม วรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา 83 วรรคสอง แก่ผู้ถูกจับแล้วแต่กรณี

จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการจับไม่แจ้งแก่ผู้ถูกจับว่า ถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ ก็มีผลแต่เพียงทำให้ถ้อยคำที่ ผู้ถูกจับได้ให้การอันมิใช่คำให้การรับสารภาพไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิด ของผู้ถูกจับในการพิจารณาคดีของศาลได้เท่านั้น ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้การจับเสียไป

บันทึกการจับกุมหมายความถึงหนังสือใดที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจด ไว้เป็นหลักฐานในการสอบสวนความผิดอาญา รวมทั้งบันทึกคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษ ซึ่ง มาตรา 83 มิได้บังคับว่าบันทึกการจับกุมจะต้องกระทำ ณ สถานที่ที่ทำการจับ บันทึกการจับกุมที่มี เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ลงชื่อไว้แล้วแม้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้อื่นที่มีได้ร่วมจับกุมลงชื่อไว้ด้วยก็ไม่ทำให้ บันทึกนั้นเสียไป บันทึกการจับกุมที่มีร่องรอยการแก้ไข ตกเติม เมื่อจำเลยลงนามในบันทึกดังกล่าว โดยมิได้โต้แย้งและมิได้ชักค้ำพยาน โจทก์เป็นอย่างอื่น บันทึกการจับกุมนั้นก็ไม่ได้เสียไปหรือใช้ ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2892/2536 กฎหมายไม่ได้บังคับว่าจะต้องทำบันทึกการจับกุม ในสถานที่ที่จับกุมหรือตรวจค้น อีกทั้งได้ความว่าจำเลยกับพวกถูกจับกุมในสถานที่ต่างกันในเวลา ใกล้เคียงกัน การทำบันทึกการจับกุมที่สถานีตำรวจจึงเป็นวิธีที่เหมาะสมแล้วและเนื่องจากเป็นบันทึก การจับกุม มิใช่บันทึกการตรวจค้นจึงไม่จำต้องบันทึกของกลางไว้ก็เป็นการเพียงพอแล้วไม่ขัดต่อ มาตรา 103

คำพิพากษาฎีกาที่ 3999/2535 บันทึกการจับกุมที่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจลงชื่อ 16 คน แม้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ลงชื่อในบันทึกการจับกุมทั้งหมดจะไปร่วมจับกุมด้วยหรือไม่ แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2 คน ร่วมทำการจับคนร้ายจริง แม้บันทึกบางส่วนจะไม่เป็นจริง ก็ไม่ทำให้พยานหลักฐานโจทก์เสียไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 1677/2542 บันทึกการจับกุมผู้ต้องหาเป็นบันทึกที่เจ้าพนักงานตำรวจได้ทำขึ้นภายหลังที่ได้มีการจับกุมจำเลยแล้ว บันทึกการจับกุมจึงเป็นหลักฐานในการสอบสวนคดีอาญา ตามมาตรา 2 (11) ซึ่งไม่ได้มีบทบังคับว่าต้องทำอะไร เมื่อบันทึกการจับกุมมีร่องรอยการแก้ไข ตกเติม ก็ไม่ทำให้บันทึกการจับกุมนั้นเป็นอันเสียไปหรือใช้ไม่ได้เลย

2.4.2.3 การใช้มาตรการเพื่อจับ

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น³¹

หากผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมด้วยผู้จับ แต่โดยดี โดยไม่มีพฤติการณ์ขัดขวางหรือจะขัดขวางแล้ว เจ้าพนักงานก็ไม่จำเป็นต้องไปถูกเนื้อต้องตัวผู้ถูกจับเลย ก็ถือว่าเป็นการจับโดยชอบแล้ว แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นก็ให้เจ้าพนักงานจับตัวไปก็ได้ เช่น ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาเป็นคนเมาสุรา สติพินเพื่อนไม่น่าไว้วางใจหรือพยายามจะหลบหนี แต่หากบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี เจ้าพนักงานก็มีอำนาจใช้วิธีการป้องกันทั้งหลายที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น โดยจะต้องใช้อำนาจตอบโต้การขัดขวางหรือการหลบหนีด้วยการกระทำพอสมควรแก่เหตุแห่งความจำเป็นนั้น หากเจ้าพนักงานใช้วิธีการจับเกินสมควรแก่เหตุ เจ้าพนักงานก็อาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2357/2522 ตำรวจจับผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ผู้ถูกจับยอมไปกับตำรวจก็ไม่จำเป็นต้องจับตัวไป และไม่ต้องใช้เครื่องพันธนาการ เพียงแต่แจ้งข้อหาและบอกให้ไปสถานีตำรวจก็เป็นการจับแล้ว บันทึกการจับจะทำตรงที่จับหรือทำที่ใดก็ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 698/2516 (ประชุมใหญ่) ผู้เสียหายกับพวกเป็นตำรวจเข้าจับกุมจำเลยกับพวกซึ่งเล่นการพนันอยู่บนเรือน ขณะจับกุมพวกผู้เล่นพากันรีบหนีลงจากเรือน ผู้เสียหายวิ่งเข้าจับข้อมือจำเลย จำเลยสะบัดหลุดเพื่อมิให้จับกุม ผู้เสียหายใช้ปืนตีศีรษะจำเลยโดย

³¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 83 วรรคสาม.

แรงงานจำเลยล้มลง ไป ขณะที่ตำรวจอื่นเข้ากลุ่มรวมทำร้ายจำเลยด้วย แม้ผู้เสียหายจะมีอำนาจจับได้ แต่การใช้วิธีจับกุมดังกล่าวนี้เป็นการใช้วิธีการจับรุนแรงเกินความเหมาะสมแก่พฤติการณ์ การจับของผู้เสียหายจึงเป็นการจับที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 535/2521 ผู้ต้องขังยังตำรวจตายและจะหลบหนี จำเลยกับพวกตำรวจอีก 7-8 คนล้อมห้องขังได้แล้วยิงปืนเข้าไปสับกว่านัด สองนัดถูกผู้ต้องขังตาย เพียงแค่ล้อมไว้ในสถานที่จำกัดผู้ต้องขังก็ไม่สามารถหนีได้แล้ว การยิงกว่าสับนัดจึงไม่ใช่วิธีหรือการป้องกันที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1048-1049/2514 จำเลยเป็นเจ้าพนักงานตำรวจออกตรวจท้องที่พบผู้ตายกับพวกหลายคนถือไม้และท่อนเหล็กจับกลุ่มกันอยู่ในเวลาวิกาลจึงเข้าไปสอบถามพวกผู้ตายกลับเข้ากลุ่มรวมตัวจำเลยจนศรีษะแตกล้มลง จำเลยชักปืนออกมา ผู้ตายกับพวกก็พากันวิ่งหนี จำเลยยิงไปทางพวกผู้ตาย กระสุนปืนถูกผู้ตายทางด้านหลังถึงแก่ความตาย การกระทำของจำเลยดังกล่าวไม่เป็นการป้องกันเพราะภัยอันตรายที่เกิดแก่จำเลยได้ผ่านพ้นไปแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1537/2517 จำเลยเป็นเจ้าพนักงานตำรวจทำหน้าที่รักษาความสงบอยู่ในงานวัดเข้าไปจับกุม น. เพราะมีคนมาแจ้งว่า น. มีอาวุธปืน และกำลังจะก่อเหตุร้ายในวงรำวง น. สดุดเหตุจนจำเลยล้มลง พอจำเลยลุกขึ้นได้ก็ใช้ปืนยิงไปทาง น. ซึ่งกำลังวิ่งหนี โดย น. มิได้ใช้อาวุธปืนยิงจำเลยก่อน กระสุนปืนยิงพลาดไปถูก ส. ซึ่งอยู่ใกล้วงรำวงถึงแก่ความตาย ดังนี้ ถือไม่ได้ว่าเป็นการใช้วิธีที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งการจับ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 699/2502 พนักงานป่าไม้บอกให้รถบรรทุกไม้ซึ่งมีไม้ผิดกฎหมายให้หยุดแต่คนขับรถไม่ยอมหยุด พนักงานป่าไม้จึงใช้ปืนยิงยางล้อรถแตกเพื่อให้รถหยุดเพื่อจะได้จับกุมผู้กระทำความผิดและยึดไม้ที่ผิดกฎหมาย พนักงานป่าไม้ใช้วิธีการที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 996/2550 ความผิดฐานมีอาวุธปืน ศาลชั้นต้นพิพากษาจำคุกจำเลย 8 เดือน และศาลอุทธรณ์ภาค 7 พิพากษายืน การที่จำเลยฎีกาเกี่ยวกับความผิดฐานนี้ขึ้นมาแม้จะต้องห้ามมิให้จำเลยฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 วรรคหนึ่ง แต่เมื่อศาลฎีกาเห็นว่า พยานหลักฐานของโจทก์และโจทก์ร่วมไม่พอรับฟังว่าจำเลยเป็นคนร้ายที่ใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายและไม่ปรากฏว่ามีการยึดอาวุธปืนได้จากจำเลยเป็นของกลาง ศาลฎีกามีอำนาจที่จะยกฟ้องในความผิดฐานนี้ได้ด้วย เพราะเป็นข้อเท็จจริงอันเดียวกันเกี่ยวพันกัน ทั้งตามมาตรา 185 ประกอบมาตรา 215 และ 225

2.4.3 หลักการจับกุมตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดไว้ในลักษณะ 3 ข้อ 13 -38

การจับกุม หมายถึง การที่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือราษฎร ใช้อำนาจตามกฎหมายจับบุคคลผู้กระทำความผิดหรือสงสัยว่ากระทำความผิดในทางอาญา หรือจับตามหมายจับเพื่อนำตัวผู้ถูกจับไปจัดการตามกฎหมาย³² การจับนี้แม้ผู้จับเพียงแต่แจ้งผู้ที่จะถูกจับนั้นให้ทราบว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือพนักงานสอบสวนพร้อมด้วยผู้ถูกจับ ดังนี้ถือเป็นการจับเช่นกัน

เจ้าพนักงานหรือราษฎรที่เข้าทำการจับกุมผู้ใด ตามปกติต้องใช้วิธีจับโดยแจ้งให้เขาทราบว่าเขาถูกจับแล้ว แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมด้วยผู้จับ แต่หากมีความจำเป็นและจะใช้วิธีการดังกล่าวไม่ได้ โดยผู้จะถูกจับเป็นผู้ร้ายสำคัญหรือต้องหาว่ากระทำความผิดร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรงแต่เป็นผู้หลบหนีมาแล้วหรือหนทางที่จะพาไปเป็นที่เปลี่ยวหรือเป็นเวลาค่ำคืนหรือเหตุอื่นใดซึ่งเป็นการจำเป็นที่จะต้องให้อำนาจจับและควบคุมเพื่อป้องกันมิให้หลบหนี ก็ให้อำนาจจับควบคุมได้เท่าที่จำเป็นแก่การที่จะป้องกันมิให้ผู้ถูกจับหลบหนี

การจับกุมนั้น ผู้จับจะต้องจับโดยละม่อม (โดยดี) เมื่อจำเลยหรือผู้จะต้องถูกจับนั้น ไม่ได้มีการต่อสู้อย่างใดแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจทำร้ายแก่เขาไม่ได้ เว้นแต่ผู้จะต้องถูกจับนั้นต่อสู้หรือแสดงกิริยาต่อสู้ เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับจึงจะมีอำนาจใช้อาวุธเพื่อป้องกันได้โดยไม่เกินกว่าสมควร

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับ ชัดขวาง หรือจะขัดขวางการจับหรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้นั้น

เจ้าหน้าที่ตำรวจจับคนร้ายจะควรรื้ออาวุธเพียงไรหรือไม่ นั่น ถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในการจับกุมเพราะเหตุว่า ในบางครั้งถ้าไม่ใช้อาวุธบ้างแล้ว อาจทำให้การจับกุมไร้ผลหรือไม่เป็นผลดี แต่ถ้าจะใช้อาวุธโดยไม่สมควรแก่เหตุแล้ว ผลร้ายอาจเกิดแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยสุจริตนั้นได้

³² ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี, 2552, บทที่ 13 การพกพาอาวุธปืน คานปลายปืน และตะบอง.

หลักการวินิจฉัยถึงการกระทำที่สมควรแก่เหตุ ประกอบด้วย

1) อากัปกิริยาของผู้จะต้องถูกจับที่แสดงต่อเจ้าหน้าที่ในลักษณะชัดเจนหรือผ่อนปรน เชื้อพึง หากผู้ต้องถูกจับมิได้แสดงกิริยาอาการจะต่อสู้เจ้าหน้าที่ตำรวจแต่อย่างใดแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้อาวุธทำร้ายคนซึ่งยอมให้จับโดยดีไม่ได้ แต่คำว่า ต่อสู้ นี้มิได้หมายความว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องรอให้ผู้ทำร้ายกระทำร้ายก่อน แม้เพียงผู้ร้ายแสดงกิริยาให้ปรากฏว่าได้พยายามจะต่อสู้เท่านั้นก็พอแล้ว เช่น ผู้ร้ายมีปืนอยู่ในมือ เจ้าหน้าที่ตำรวจบอกให้วางปืนก็ไม่ยอมทำตามคำสั่ง เจ้าหน้าที่ตำรวจ กลับแสดงกิริยาจะยกปืนยิงหรือทำท่าว่าจะใช้อาวุธปืนนั้นต่อสู้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่นนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ใช้อาวุธปืนยิงผู้ร้ายคนนั้นก่อนได้ แม้ปรากฏว่ากระสุนปืนจะถูกผู้ร้ายตายหรือบาดเจ็บก็ไม่ถือเป็นการกระทำเกินไปกว่าเหตุ ทั้งนี้เพราะเป็นที่รู้กันว่าอาวุธปืนเป็นอาวุธที่ร้ายแรงหากปล่อยให้ผู้ร้ายยิงก่อน กระสุนปืนอาจถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บสาหัสได้

2) อาวุธและความร้ายแรงของอาวุธของผู้จะต้องถูกจับ เมื่อผู้จะต้องถูกจับต่อสู้หรือแสดงกิริยาจะต่อสู้แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจยังจะต้องระวังในเรื่องอาวุธที่จะใช้อีกอย่างหนึ่งด้วย โดยต้องเลือกให้สมควรกับการต่อสู้ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้อาวุธปืนต่อสู้หรือยิงผู้ร้ายมือเปล่าไม่ได้ กรณีเช่นนี้ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจยิงผู้ร้ายที่ไม่มีอาวุธ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความผิดตามกฎหมายอาญา แต่ยังมีข้อยกเว้นในทางปฏิบัติว่า หากเป็นการจำเป็นจริงๆ แล้ว แม้ศักดิ์ของอาวุธจะผิดกันบ้าง แต่เป็นเวลากำเป็นซึ่งถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ใช้อาวุธที่มีอยู่ป้องกันตัวแล้วอาจได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือตายได้ เช่นนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจก็สามารถกระทำได้ เช่น ผู้ร้ายมีดาบตรงเข้ามาจะฟันเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจก็จนมุมจนเหลือที่จะแก้ไขอย่างอื่นและมีแต่อาวุธปืนพกอยู่ในมือจึงจำเป็นต้องยิงไปเช่นนี้ แม้จะถูกผู้ร้ายตายก็ไม่เป็นการเกินกว่าเหตุ

3) กำลังของผู้จะต้องถูกจับและความจำเป็นของแต่ละกรณี มีอาทิเช่น การจับผู้กระทำผิดซึ่งมีจำนวนมากกว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการจับถึงแม้ผู้ถูกจับไม่มีอาวุธอาศัยสมัครพรรคพวก อาจจะถูกพวกกลุ่มรวมทำร้ายหรือแย่งอาวุธจากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ ในกรณีนี้แม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้อาวุธเกินไปบ้างจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกจับได้รับบาดเจ็บหรือถึงแก่ชีวิตก็อาจอยู่ในฐานะที่เป็นการกระทำที่สมควรแก่เหตุ แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีกำลังสามารถทำการจับได้โดยละม่อม และเป็นการได้เปรียบในเรื่องของอาวุธที่ผู้ร้ายด้อยกว่าอีกทั้งกำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีเป็นจำนวนมากกว่าทำให้การจับกุมทำได้โดยสะดวกก็ไม่มี ความจำเป็นต้องใช้อาวุธร้ายแรงแต่อย่างใด ดังนั้นการกระทำที่เกินความจำเป็นทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความผิดตามกฎหมาย

ในกรณีที่ถูกจับหลบหนีไปในระหว่างที่กำลังถูกควบคุมตัวโดยไม่ได้ต่อสู้นั้นไม่มีกฎหมายบทใดที่พอจะนำมาใช้เป็นหลักประกันได้ว่าจะให้ใช้อาวุธได้เพียงใด โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีบทบัญญัติไว้เพียงกว้างๆ ว่า ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้นั้นเท่านั้น เพราะฉะนั้นเมื่อผู้จะถูกจับวิ่งหนีไปข้างหน้า ห้ามใช้อาวุธปืนยิง ให้พยายามวิ่งไล่ตามจับโดยเติมกำลัง

2.5 การเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่จะถูกใช้อาวุธปืน

การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหลังจากที่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2545 แล้ว มุ่งเน้นให้รัฐและองค์กรในกระบวนการยุติธรรมดำเนินการเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ผู้เสียหาย หรือพยาน ในขณะเดียวกันยังเพิ่มหลักการในการบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม อันจะมีผลทำให้สามารถค้นหาความจริงได้อย่างถูกต้อง และนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

ควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักการคุ้มครองสิทธิข้างต้น ความจำเป็นที่ต้องป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมซึ่งมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงขึ้นในปัจจุบันและอนาคต ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องปรับปรุงกฎหมายตลอดจนระเบียบปฏิบัติเพื่อให้การปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเป็นไปเพื่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพและในขณะเดียวกันต้องเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนด้วย

หลักการที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ แนวคิดของการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระหว่างการดำเนินคดีอาญาควบคู่กับหลักการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด ซึ่งหลักการทั้งสองนี้ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้การคุ้มครองการละเมิดสิทธิเสรีภาพแก่ปัจเจกชนโดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควร เพราะเหตุการค้นหาความจริงและค้นหาผู้กระทำความผิดของเจ้าพนักงานหรือศาล³³

³³ ณรงค์ ใจหาญ. (2546, มีนาคม). “การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: คุณภาพพระห้วงสิทธิมนุษยชนกับประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรม (ตอนที่ 1).” วารสารนิติศาสตร์, 33, 1. หน้า 20.

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นในบางครั้งมีเหตุจำเป็นให้ต้องใช้กำลังบังคับเพื่อจับกุมและในบางครั้งอาจมีเหตุจำเป็นถึงขั้นต้องบังคับใช้อาวุธปืน ดังเป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นเป็นอาวุธที่ร้ายแรง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ใช้จำต้องระมัดระวังอย่างที่สุดเพื่อมิให้เกิดผลร้ายเกินกว่าเหตุที่จำต้องใช้ โดยต้องตระหนักเสมอถึงการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่จะถูกใช้อาวุธปืน

อย่างไรก็ดี การใช้กำลังตอบโต้เพื่อจับผู้ประทุษร้ายมีลักษณะที่ถูกเงินและต้องอาศัยพฤติการณ์แห่งคดีเป็นเรื่องๆ ไป จึงเกิดปัญหาแก่ผู้ปฏิบัติงานว่าควรจะใช้กำลังเพื่อจับถึงขั้นทำให้ตายได้เมื่อใดและหากดุลพินิจของผู้จับไม่ตรงกับผู้พิพากษาที่ชี้ขาดเรื่องนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจดังกล่าวก็ต้องรับผิดชอบทางอาญาฐานฆ่าผู้อื่น เพราะเป็นการใช้กำลังเพื่อจับเกินสมควรแก่เหตุหรือเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ แนวทางในมาตรฐานสากลและกฎหมายต่างประเทศได้ให้เกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้เกี่ยวกับมาตรฐานในเรื่องการใช้กำลังถึงตายเพื่อจับ และแนวทางการใช้อาวุธปืนเพื่อจับผู้กระทำความผิดที่ชัดเจนการจับ ซึ่งแนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางที่ให้หลักประกันแก่ผู้ถูกจับที่ชัดเจนว่าจะไม่ถูกใช้กำลังเพื่อจับเกินขอบเขตของความจำเป็น และในขณะเดียวกันก็เป็นหลักประกันแก่เจ้าพนักงาน ผู้จับว่าหากมีความจำเป็นในการใช้กำลังหรือใช้ปืนเพื่อป้องกันตัวขณะจับกุมนั้นควรจะต้องมีพฤติการณ์ที่ปรากฏจากภายนอกอย่างไรจึงจะเริ่มใช้อาวุธปืนแก่ผู้ถูกจับได้³⁴ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าน่าจะเป็นแนวทางที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อวางกรอบการใช้อาวุธปืน ในการจับกุมผู้ถูกจับซึ่งต่อสู้อหรือ ชัดขวางการจับกุมสำหรับประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และยังเป็นแนวทางในการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย จะใช้เป็นแนวทางในการใช้อาวุธปืนจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งจะใช้กำลังต่อสู้ชัดเจนเมื่อจะถูกจับกุม

การควบคุมการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยซึ่งส่งผลต่อการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้จะถูกจับหรือจะถูกใช้อาวุธปืน อาจกล่าวได้ว่ามีหลักกฎหมายพื้นฐานที่วางไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งการที่เจ้าพนักงานจะใช้กำลังเพื่อจับก็จะมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคสองและตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ซึ่งวางหลักเกณฑ์ไว้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้หนีหรือตามความจำเป็นเพื่อป้องกันสิทธิในชีวิตของผู้จับเมื่อถูกประทุษร้ายจากผู้ถูกจับ

³⁴ แหล่งเดิม. หน้า 33.

2.6 อำนาจในการพกพาและใช้อาวุธปืน

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะงานในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมนั้น มีหลายคราวเกิดความจำเป็นต้องใช้กำลังบังคับหรือบางครั้งอาจต้องใช้อาวุธ โดยเฉพาะอาวุธปืน ปัจจุบันปรากฏว่าประเทศไทยได้มีบทบัญญัติไว้โดยเฉพาะในเรื่องการใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจการจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 แต่ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้กำลังอย่างชัดเจน เฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการบังคับการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังไม่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม

พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 เป็นกฎหมายซึ่งบัญญัติเพื่อควบคุมการมีและใช้อาวุธปืน ไม่ว่าจะเป็นการทำ ซื้อ มี ใช้ สิ่งหรือนำเข้าซึ่งอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืน อันเป็นการวางกรอบหรือกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการมีและใช้อาวุธปืน ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชน

อย่างไรก็ดีบทบัญญัติของพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับประชาชนผู้มีและใช้อาวุธปืนเป็นหลัก ในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายนั้น บทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวบัญญัติยกเว้นให้หน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่มีหรือใช้อาวุธปืนในราชการไม่ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ โดยกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจร่วมกันออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดชนิด ขนาด จำนวน ตลอดจนการมีและใช้ เก็บรักษา การพาดิตตัวฯ และการอย่างอื่นที่จำเป็นเพื่อการรักษาความปลอดภัยอันเกี่ยวกับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน ที่ให้หน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีและใช้ในราชการ ซึ่งผลแห่งการนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ร่วมกันออกกฎกระทรวงให้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนของหน่วยราชการและของรัฐวิสาหกิจรวมประมาณกว่า 20 หน่วยงาน ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ โดยให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วยปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นประธาน ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานกรรมการ และผู้แทนจากหน่วยราชการอื่นเป็นกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) การพิจารณากำหนดชนิด ขนาด จำนวนอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ที่จะให้แต่ละหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจมีได้ตามที่เห็นสมควร

2) พิจารณากำหนดพื้นที่และภารกิจในการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนของรัฐวิสาหกิจ

3) พิจารณาออกระเบียบปฏิบัติเพื่อให้หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตามเห็นควร

4) ตรวจสอบการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด ตลอดจนการปฏิบัติตามกฎกระทรวงของหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจดังกล่าว

ด้วยเหตุดังกล่าวมาข้างต้น หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจซึ่งมีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนไว้ใช้ในราชการของตน จึงออกระเบียบว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนของตนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการของพนักงานเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน

ระเบียบว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนของข้าราชการตำรวจนั้น แม้จะมีหลักการพื้นฐานเดียวกันคือ เพื่อควบคุมการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจมิให้เกินขอบเขต แต่ระเบียบดังกล่าวนั้นแม้จะมีแนวทางที่ชัดเจนแต่ก็ไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายจึงทำให้ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการพิจารณากรณีการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเว้นแต่การปรับบทกฎหมายเพื่อการป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ซึ่งเป็นหลักการป้องกันของประชาชนโดยทั่วไปไม่ใช่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งสมควรมีมาตรฐานการใช้อาวุธปืนสูงกว่าประชาชนทั่วไป ซึ่งจะแตกต่างจากต่างประเทศในบางประเทศที่บัญญัติเป็นกฎหมายหรือนโยบายหน่วยงานที่สัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมาย โดยกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ขั้นตอนการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้โดยคำนึงถึงประเด็นเรื่องการหลีกเลี่ยงผลร้ายอย่างถึงที่สุด

ตำรวจ (ซึ่งในการศึกษานี้สมควรรวมถึงเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย) พึงใช้กำลังอาวุธในกรณีจำเป็นสุดวิสัยซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้แล้ว หมายความว่า การใช้กำลังอาวุธของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นการเสี่ยงต่อการวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชน ทั้งอาจก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ชีวิตร่างกายและทรัพย์สินโดยไม่จำเป็น จึงควรจะได้พิจารณาโดยรอบคอบเพียงเพื่อความจำเป็นต่อการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม ทั้งนี้ ภายหลังจากการใช้มาตรการจำเป็นอื่นๆ ทั้งหมด เป็นต้นว่า การร้องขอ การแนะนำให้ยอมจำนน แต่โดยดี หรือการใช้วิธีการนุ่มนวลที่เหมาะสมอื่นใดไม่ประสบผลสำเร็จแล้ว ศาสตราจารย์ จอร์จ อี.เบร์คีย์ (George E. Berkley) ผู้เชี่ยวชาญวิชาการบริหารตำรวจเปรียบเทียบ ได้ศึกษาแนวปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการใช้กำลังอาวุธของตำรวจในนานาอารยประเทศ พบว่า หลักการดังกล่าวของ เซอร์ โรเบิร์ต ฟิล ได้เป็นที่ยอมรับนับถือเป็นหลักปฏิบัติในวงการตำรวจทั่วไปเป็นอย่างดี การใช้อาวุธของตำรวจส่วนมากจะเป็นไปในกรณีเพื่อปกป้องชีวิตตำรวจหรือผู้อื่น ส่วนประเภทอาวุธปืนพกพาประจำตัวของตำรวจในประเทศภาคพื้นยุโรปมักจะใช้ปืนพกสั้นขนาด 7.65 มม. (7.65 m.m.) หรือ

ขนาด .32 อัตโนมัตติ (.32 Automatic) เฉพาะตำรวจสหรัฐอเมริกา นิยมใช้ปืนพกขนาด .38 (.38 Caliber Revolver) หรือใช้ปืนแมกนัม (Mag-num) ตามความเหมาะสมจำเป็น เพื่อประโยชน์ต่อการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมอย่างเหมาะสมเป็นกรณีๆ ไป³⁵

สำหรับกรณีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยนั้น จะพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ละนายต่างพกพาอาวุธปืนชนิดและขนาดแตกต่างกันไป ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการจะกำหนดขนาดของอาวุธเพื่อให้เจ้าพนักงานพกพามีอาจกำหนดเป็นการแน่นอนตายตัวได้ สมควรต้องพิจารณาจากลักษณะงานหรือลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการเฉพาะกรณีไป เช่น หากกำหนดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องพกพาอาวุธปืนขนาดเล็กซึ่งมีอำนาจการทำลายล้างต่ำ แต่ฝ่ายผู้ร้ายกลับใช้อาวุธปืนสงครามเข้าต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะทำให้เจ้าพนักงานในฐานะผู้ใช้อำนาจรัฐต้องตกอยู่ในภาวะเสี่ยงภัยอย่างที่สุด

คณะกรรมการอาชญากรรมว่าด้วยการบังคับใช้กฎหมายและการบริหารงานยุติธรรม สาขาเฉพาะกิจตำรวจของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา (Task Force on the Police: The President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice) ได้กำหนดหลักการแนวทางปฏิบัติ เพื่อควบคุมการใช้อาวุธของตำรวจ ที่มีคุณค่าควรแก่นำมาปฏิบัติ ดังต่อไปนี้³⁶

1) การใช้อาวุธปืนในการจับกุมผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาจะกระทำได้ในกรณี อันเป็นการป้องกันชีวิต ความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการจับหรือผู้อื่นซึ่งตกอยู่ในภาวะอันตราย ต่อเนื่องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

2) การใช้อาวุธปืนจับผู้ต้องสงสัยเป็นสิ่งพึงหลีกเลี่ยง เว้นเสียแต่มีเหตุผลและประจักษ์พยานหลักฐาน อันเชื่อได้โดยแน่ชัดว่าผู้ต้องสงสัยนั้นๆ ได้กระทำความผิดจริงและอยู่ในเงื่อนไขทางปฏิบัติที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อาวุธปืนได้ แต่กรณีการใช้อาวุธปืนจับผู้กระทำความผิดโทษนั้นถือเป็นอันห้ามขาด ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงหลักการเปรียบเทียบคุณค่าชีวิตของมนุษย์กับความผิดเสียหายเล็กๆ น้อยๆ แล้ว การใช้อาวุธในกรณีดังกล่าวน่าจะเป็นการกระทำที่เกินกว่าเหตุผลความจำเป็น

3) การใช้อาวุธปืนจับผู้ต้องสงสัยเป็นสิ่งที่ไม่พึงควรวิน ในเมื่อมีวิธีการอื่นที่จะจับผู้ต้องสงสัยได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้อาวุธ หรือในกรณีการใช้อาวุธนั้น อาจจะเป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวงต่อสุจริตชนที่อยู่ใกล้เคียงกับบริเวณสถานที่เกิดเหตุ

³⁵ ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม: คู่มือส่งเสริมความก้าวหน้าของตำรวจ พนักงานสอบสวน นักกฎหมาย นักศึกษาและสิ่งทีประชาชนควรรู้. หน้า 50.

³⁶ แหล่งเดิม. หน้า 51.

4) เจ้าหน้าที่ตำรวจมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะใช้อาวุธหรืออาวุธปืนเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์กรณีอันจำเป็นอื่นๆ เพื่อพิทักษ์ชีวิตป้องกันภัยอันตรายทั้งของตนเองและของผู้อื่น

5) การใช้อาวุธปืนยิงขู่ (Warning Shot) และการใช้อาวุธปืนยิงในระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจยังอยู่ในยานพาหนะที่กำลังแล่น เป็นสิ่งพึงหลีกเลี่ยงอย่างยิ่ง เพราะอาจจะเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยยิงโต้ตอบจนอาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่นโดยไม่จำเป็น

6) การใช้อาวุธปืนของตำรวจในทุกกรณี จะต้องทำรายงานเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนนั้นๆ ไว้เป็นหลักฐานโดยชัดแจ้ง ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติว่าด้วยการใช้อาวุธปืนให้เป็นไปอย่างเหมาะสมถูกต้องตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้

เฉพาะการพกพาและใช้อาวุธของตำรวจไทยก็มีแนวทางอันเหมาะสมแต่เพียงกวดขันการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติที่กำหนดไว้ในประมวลระเบียบตำรวจภาค 1 ระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 1 ดังนี้³⁷

1) การจับนั้น ผู้จับจะต้องจับโดยละม่อม เมื่อจำเลยหรือผู้ถูกจับไม่ได้มีการต่อสู้อย่างใดแล้ว เจ้าพนักงานจะใช้อำนาจทำร้ายมิได้ เว้นแต่ผู้ต้องถูกจับนั้นต่อสู้หรือแสดงกิริยาต่อสู้เจ้าพนักงานผู้จับจึงจะมีอำนาจใช้อาวุธเพื่อป้องกันได้โดยไม่เกินกว่าสมควร

2) ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับ ชัดขวาง หรือจะขัดขวางการจับหรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้นั้น

3) เจ้าพนักงานจับคนร้ายจะควรใช้อาวุธเพียงไรหรือไม่นั้น ถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในการจับกุมเพราะเหตุว่า ในบางคราวถ้าไม่ใช้อาวุธบ้างแล้ว อาจทำให้การจับกุมไร้ผลหรือไม่เป็นผลดี แต่ถ้าจะใช้อาวุธโดยไม่สมควรแก่เหตุแล้ว ผลร้ายอาจเกิดแก่เจ้าพนักงานผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยสุจริตนั้นได้

4) หลักการวินิจฉัยถึงการกระทำที่สมควรแก่เหตุ ประกอบด้วยอาการกิริยาของผู้ที่จะต้องถูกจับที่แสดงต่อเจ้าหน้าที่ในลักษณะขัดขืนหรือผ่อนปรน เชื้อพึง อาวุธและความร้ายแรงของอาวุธของผู้ถูกจับ กำลังและความจำเป็นของกรณีแวดล้อม มีอาทิเช่น การจับผู้กระทำความผิดซึ่งมีจำนวนมากว่าเจ้าหน้าที่ผู้ทำการจับถึงแม้ผู้ถูกจับไม่มีอาวุธอาศัยสมัครพรรคพวกอาจจะพากันกลุ่มรุมทำร้ายหรือแย่งอาวุธจากเจ้าหน้าที่ได้ ในกรณีนี้แม้เจ้าหน้าที่จะใช้อาวุธเกินไปบ้างจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกจับได้รับบาดเจ็บหรือถึงแก่ชีวิตก็อาจอยู่ในฐานะที่เป็นการกระทำที่สมควรแก่เหตุ

³⁷ แหล่งเดิม. หน้า 52.

5) ในกรณีที่ผู้ถูกจับหลบหนีไปในระหว่างที่กำลังถูกควบคุมตัวโดยไม่ได้ต่อสู้นั้น ไม่มีกฎหมายบทใดที่พอจะนำมาใช้เป็นหลักประกันได้ว่าจะทำให้ใช้อาวุธได้เพียงใด โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีบทบัญญัติไว้เพียงกว้างๆ ว่า ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้นั้นเท่านั้น เพราะฉะนั้นเมื่อผู้จะถูกจับวิ่งหนีไปข้างหน้า ห้ามใช้อาวุธปืนยิง ให้พยายามวิ่งไล่ตามจับโดยเติมกำลัง

6) การจับกุมผู้กระทำความผิดนั้นตามปกติมิให้ใช้อาวุธปืนยิงขู่ เว้นแต่ผู้ถูกจับต่อสู้หรือเตรียมการจะต่อสู้ไม่ยอมให้จับกุมแต่โดยดี และเจ้าพนักงานได้ขู่บังคับว่าถ้าต่อสู้จะยิง หากผู้จะถูกจับเตรียมการต่อสู้เช่นนี้แล้วจึงให้ใช้อาวุธปืนยิงขู่ได้ แต่ต้องยิงให้สูงขึ้นไปบนท้องฟ้า

การควบคุมการใช้อาวุธปืน

แอน โชนี ได้กล่าวถึง เรื่องมาตรการในการควบคุมตรวจสอบและจำกัดเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินการดังกล่าว 3 ประการด้วยกันคือ³⁸

1) องค์ประกอบทางด้านกฎหมาย

ในสหรัฐอเมริกา แต่ละมลรัฐจะมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญาจำกัดอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจในการใช้กำลังและการใช้อาวุธปืนไว้ โดยเฉพาะในการใช้อาวุธปืนทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายแม้ในขณะที่ปฏิบัติการตามหน้าที่ก็ตาม ส่วนในประเทศไทยในเรื่องเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจนี้ ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจไว้โดยเฉพาะและนอกจากนั้นก็ไม่มีปรากฏว่ามีบทบัญญัติแห่งกฎหมายในการที่จะควบคุมตรวจสอบ หรือจำกัดอำนาจกระทำการ โดยเฉพาะในการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจไว้แต่อย่างไรอีกด้วย

2) การดำเนินการโดยนโยบายและการบริหารงานขององค์กรตำรวจ

ในการดำเนินการโดยนโยบายการบริหารงานของกรมตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติในปัจจุบันได้วางแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืน ปรากฏรายละเอียดตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 1 ลักษณะที่ 3 บทที่ 4 ซึ่งสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าในการที่จะจับกุมนั้นเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องปฏิบัติการโดยละมุนละม่อมจะใช้กำลังทำร้ายมิได้ แต่ถ้าหากมีการต่อสู้หรือขัดขวางการจับกุมก็ให้ใช้วิธีการป้องกันทั้งหลายเท่าที่จะเป็นไปได้ การจะใช้อาวุธได้นั้นจะต้องกระทำโดยพอสมควรแก่เหตุและเหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องเท่านั้นตาม

³⁸ อภิศักดิ์ เลาทวี. (2541). การใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจในการทำวิสามัญฆาตกรรม.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ กรณีผู้กระทำความผิดวิ่งหลบหนีไปซึ่งหน้านั้น ห้ามมิให้ใช้อาวุธปืนยิงให้พยายามวิ่งไล่ตามจับโดยเต็มกำลัง ในการจับกุมปกติ ห้ามมิให้ใช้อาวุธปืนยิงผู้ เว้นแต่ผู้ถูกจับจะต่อสู้หรือเตรียมการจะต่อสู้จึงสามารถใช้อาวุธปืนยิงผู้ได้

3) ความเป็นจริงหรือข้อเท็จจริงในการปฏิบัติการ

ปกติไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่สามารถกำหนดหลักเกณฑ์หรือรายละเอียด อันเจ้าพนักงานของรัฐจะสามารถปฏิบัติได้ในทุกสถานการณ์ และก็ไม่มีนโยบายเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืน การใช้นโยบายใดที่จะสามารถบ่งบอกถึงวิธีปฏิบัติได้อย่างชัดเจนในทุกกรณีและทุกสถานการณ์เช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ดีเจ้าพนักงานตำรวจทุกคนก็จะได้ทราบเกี่ยวกับคำแนะนำที่ชัดเจนสำหรับการปฏิบัติในสถานการณ์ต่างๆ ในการที่จะสามารถใช้อาวุธปืนยิงผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งในความเป็นจริงหรือข้อเท็จจริงในการปฏิบัติการณ์นั้น การใช้อาวุธปืนก็ดีหรือการยิงปืนผู้ที่ดี โดยหลักแล้วจะต้องห้ามโดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะในการใช้อาวุธปืนดังกล่าวแล้วนั้นอาจถูกประชาชนผู้บริสุทธิ์ได้

ดังนั้น การพิจารณาถึงความเป็นจริงหรือข้อเท็จจริงในการปฏิบัติก็คือว่าเป็นมาตรการประการหนึ่งที่จะควบคุม ตรวจสอบเกี่ยวกับการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจได้ นอกจากนั้นหากมีการเก็บข้อมูล สถิติแห่งการใช้อาวุธปืนสถานการณ์แต่ละเรื่องที่เป็นจริง เพื่อนำมาวิเคราะห์ในการพิจารณาเพื่อกำหนดนโยบายหรือมาตรการในการดำเนินการ ก็สามารถจะกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติและเป็นการควบคุม ตรวจสอบ เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะกระทำการไปในทางที่มีชอบด้วย

ตามที่ได้กล่าวมาในเรื่องมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบการทำวิสามัญฆาตกรรมดังกล่าวมาตั้งแต่ต้น จะเห็นได้ว่ามาตรการในการควบคุมและตรวจสอบเพื่อกำจัดอำนาจกระทำการของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย โดยเฉพาะในการใช้อาวุธปืนยิงนั้นสามารถที่จะดำเนินการได้โดยมาตรการในทางกฎหมายประการหนึ่ง ในทางนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติประการหนึ่ง โดยองค์กรภายนอกสำนักงานตำรวจแห่งชาติประการหนึ่ง และโดยดำเนินการตามความเป็นจริงหรือข้อเท็จจริงในการปฏิบัติการอีกประการหนึ่ง

บทที่ 3

มาตรฐานขององค์การสหประชาชาติและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพกพา และใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้ กฎหมายของต่างประเทศ

ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ มาตรฐานสากลในเรื่องแนวปฏิบัติสำหรับเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายและแนวทางการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานซึ่งได้รับการรับรอง โดยที่ประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด และหลักเกณฑ์การใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย สิงคโปร์และมาเลเซีย

การศึกษาถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานของต่างประเทศและมาตรฐานสากลขององค์การสหประชาชาตินั้น ก็เพื่อที่จะวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความแตกต่างข้อดีข้อเสียของหลักเกณฑ์ในการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานของแต่ละประเทศกับของประเทศไทยว่าได้มาตรฐานสากลหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตและมาตรฐานการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย

3.1 มาตรฐานขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมาย

3.1.1 ที่มาของมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมาย

มาตรฐานขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมาย มีที่มาจากปัจจุบันมีการใช้อาวุธอย่างแพร่หลายไปทั่วโลกซึ่งนำไปสู่การประกอบอาชญากรรม การเพิ่มขึ้นของโจรผู้ร้าย และการก่อความรุนแรงโดยใช้อาวุธเพิ่มขึ้น ตำรวจและเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายอยู่ในสถานะที่ได้รับความกดดันในการเผชิญกับความรุนแรงทางอาชญากรรมโดยใช้อาวุธปืนที่มีระดับความรุนแรงเพิ่มขึ้นและอยู่ในสถานการณ์ที่คาดว่าต้องเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิดที่มีอาวุธ ในหลายประเทศยังมีอุปกรณ์ให้กับตำรวจและ

การฝึกอบรมให้ตำรวจตระหนักถึงความรับผิดชอบยังมีไม่เพียงพอ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการใช้กำลังเกินกว่าเหตุ เกินความจำเป็น ขาดความเหมาะสม กระทำตามอำเภอใจ บางครั้งผิดกฎหมาย หรือใช้อาวุธก่อให้เกิดการบาดเจ็บ หรือล้มตาย การทำให้ผู้ต้องหาได้รับบาดเจ็บจึงเกิดขึ้น ประชาชนจึงอยู่อย่างหวาดกลัว มีการสูญเสียความเชื่อมั่นและความเคารพในตัวตำรวจ ซึ่งทำให้ขาดการประสานงาน ขาดการให้ข้อมูล ทำให้ชุมชนขาดความปลอดภัย ตำรวจที่ใช้อาวุธในทางที่ผิดทำให้ประชาชนรู้สึกกลัวในการอยู่อาศัยในชุมชนของตน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ไม่ดี องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดมาตรฐานสากลเพื่อควบคุมตำรวจในการใช้กำลังและอาวุธ ซึ่งได้แก่ ประมวลแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย (UN Code of Conduct for Law Enforcement Officials) และมาตรฐานองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมาย (UN Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials) หัวใจของหลักการทั้งสองอย่างคือคำถามที่ว่า การใช้กำลังที่ถูกต้องตามกฎหมายมีองค์ประกอบอะไร ในบางครั้งตำรวจได้รับอนุญาตให้ใช้กำลังหรือการใช้กำลังจนถึงแก่ชีวิตในขณะปฏิบัติงานเพื่อรักษาความปลอดภัยของชุมชนและคุ้มครองประชาชนจากการถูกข่มขู่ต่อชีวิต แต่กำลังที่ตำรวจใช้ต้องไม่เป็นไปตามอำเภอใจ ต้องเป็นไปอย่างเหมาะสม ตามความจำเป็นและถูกต้องกฎหมาย และใช้ได้ต่อเมื่อต้องการป้องกันตนเองหรือต่อสู้กับภัยอันตรายที่ใกล้จะมาถึงแก่ชีวิตหรือก่อให้เกิดการบาดเจ็บสาหัสเท่านั้น ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามหลักการที่สำคัญ โดยตำรวจต้องรู้หลักการประเมินสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วเมื่อมีการข่มขู่ถึงชีวิตและตำรวจต้องได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดีในหลักการประเมินสถานการณ์การข่มขู่ด้วยหลักยุทธวิธี ซึ่งเหล่านี้จะช่วยในการตัดสินใจให้กับแต่ละเหตุการณ์ที่มีความหมายแตกต่างกันออกไปในการเลือกใช้กำลัง รวมถึงการใช้กำลังที่ถึงแก่ชีวิตในทางที่เหมาะสม จำเป็นและถูกต้องกฎหมาย ตำรวจหลายนายทั่วโลกได้รับการอบรมวิธียิงปืนแต่ไม่รับการอบรมด้านการตัดสินใจว่าจะยิงเมื่อใด องค์การสหประชาชาติจึงต้องกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของตำรวจและเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย

ในการกำหนดมาตรฐานองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมาย องค์การสหประชาชาติได้รับข้อเสนอต่างๆ จากสมาชิกทุกประเทศทั่วโลก ว่า ทำอย่างไรที่จะนำหลักสิทธิมนุษยชนมาใช้ให้ดีที่สุด จึงจะสามารถใช้ร่วมกับการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมการทำงานของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายโดยไม่ขัดแย้งกัน ที่ประชุมจึงมีมติให้กำหนดมาตรฐานในเรื่องดังกล่าวไว้โดยตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐาน

ที่ว่า ทุกคนมีสิทธิ อิศรภาพและได้รับการปกป้องคุ้มครองจากภัยอันตราย¹ ไม่มีผู้ใดสามารถกักขังชีวิตคนอื่นได้ตามอำเภอใจ² เจ้าพนักงานไม่ควรใช้อาวุธยกเว้นเสียแต่ผู้กระทำความผิดมีอาวุธหรือมีอันตรายถึงแก่ชีวิตเข้ามา และเมื่อประเมินว่าไม่มีกำลังเพียงพอในการกักขังหรือจับกุมผู้กระทำความผิด³ การใช้อาวุธปืนนั้นให้กระทำต่อเมื่อวิธีการอื่นๆ ที่มีความรุนแรงน้อยกว่านี้ไม่เพียงพอที่จะกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ และไม่ว่ากรณีใดก็ตามการใช้อาวุธปืนในการยิงผู้อื่นนั้นพึงกระทำโดยจำกัดอย่างยิ่ง กระทำได้เฉพาะกรณีเพื่อป้องกันชีวิตของตนหรือผู้อื่น โดยอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเป็นอย่างอื่นได้แล้วเท่านั้น⁴ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องไม่ใช้อาวุธปืนกับบุคคลอื่นเว้นแต่ในกรณีเพื่อเป็นการป้องกันตัว หรือป้องกันผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายร้ายแรงที่ใกล้จะมาถึงและมีความรุนแรงที่อาจถึงแก่ชีวิตหรืออันตรายสาหัส

การปฏิบัติงานโดยใช้อาวุธควรใช้เมื่อมีเหตุข่มขู่ถึงแก่ชีวิตเท่านั้น มาตรฐานขององค์การสหประชาชาติครอบคลุมถึงเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายทุกด้าน ไม่ว่าจะมาจากการแต่งตั้งหรือคัดเลือกที่ได้รับการฝึกเป็นกองกำลังของตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองกำลังในการเข้าจับกุมเจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองและผู้คุมนักโทษ รวมถึงบุคคลที่เข้าร่วมกับทางทหารและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่ชายแดน มาตรฐานเหล่านี้มาจากการพิจารณาคำถามต่างๆ ว่า องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดการใช้กำลังอย่างถูกกฎหมายคืออะไร ตามที่กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิความเป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) กล่าวว่าไม่มีผู้ใดสามารถคร่าชีวิตของผู้อื่นได้ นั่นหมายถึงว่า ถ้าตำรวจใช้กำลังจนถึงแก่ชีวิต จากการได้รับอนุญาตหรือตามคำสั่งเพื่อป้องกันการตายหรือการบาดเจ็บ ต้องทำอย่างถูกต้องและไม่ตามอำเภอใจ กำลังที่ใช้ต้องมี ความเหมาะสม มีความจำเป็นและถูกกฎหมายการใช้กำลังตามอำเภอใจ จะส่งผลเสียอย่างมาก เมื่อมี

¹ United Nations. (2011, 15 February). Universal Declaration of Human Rights. Retrieved 15 February 2011, from <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>

² United Nations. (2011, 15 February). International Covenant on Civil and Political Rights. Retrieved 15 February 2011, from <http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm>

³ United Nations. (2011, 15 February). Code of Conduct for Law Enforcement Officials. Retrieved 15 February 2011, from <http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm>

⁴ United Nations. (1990, 27 August to 7 September). "Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials." The Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, Retrieved 15 February 2011, from <http://www2.ohchr.org/english/law/firearms.htm>

⁵ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 9.

ข้อผิดพลาดเกิดขึ้นไม่ว่าจะทั้งหมดหรือในบางส่วน การใช้กำลังจนถึงตายต้องใช้เฉพาะกรณีเพื่อป้องกันชีวิตของตนหรือผู้อื่น โดยอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเป็นอย่างอื่นได้แล้วเท่านั้น ตำรวจจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมในการประเมินสถานการณ์การข่มขู่เพื่อช่วยในการตัดสินใจใช้กำลังแต่ละกรณีไปว่าการข่มขู่เป็นอย่างไร ควรปฏิบัติอย่างไร

3.1.2 มาตรฐานองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมาย

หลักการฉบับนี้รับรองโดยที่ประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ครั้งที่ 8 ณ กรุงฮาวานา ประเทศคิวบา เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ถึง 7 กันยายน ค.ศ. 1990 หลักการนี้ได้กำหนดขึ้นจากแนวความคิดร่วมกันว่า

1) งานของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เป็นงานบริการสังคม ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งจึงจำเป็นต้องดำรงไว้ อีกทั้งเมื่อใดก็ตามที่จำเป็นก็จะต้องปรับปรุงเงื่อนไขการปฏิบัติงานและสถานภาพของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้น

2) การคุกคามต่อชีวิตและความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ย่อมเป็นที่เห็นได้ว่าเป็นการคุกคามต่อเสถียรภาพของสังคมทั้งหมดด้วย

ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้รักษากฎหมายด้านอื่นๆ มีรูปแบบการทำงานที่ค่อนข้างยากและเสี่ยงแต่ก็ต้องเคารพสิทธิมนุษยชนของพวกเขาเหล่านั้นด้วย เขาทั้งหลายจำเป็นต้องป้องกันตนเองจากผู้ที่จะเข้ามาทำร้ายหรือก่อให้เกิดความรุนแรง แต่ระดับของกำลังที่ใช้ก็ต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนเช่นกัน การใช้กำลังจึงต้องใช้หลักความไม่รุนแรง เหมาะสม ถูกกฎหมาย และใช้เมื่อจำเป็นตามสถานการณ์

การซื้อขยาอาวุธกันอย่างแพร่หลายในหลายประเทศก่อให้เกิดความเสี่ยงกับการทำงานของตำรวจ ในประเทศแอฟริกาใต้มีตำรวจมากกว่า 200 นายถูกฆ่าทุกปี ซึ่งเป็นอัตราที่สูงที่สุดในโลก ซึ่งยอดการตายที่สูงนี้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกทางด้านความปลอดภัยกับเจ้าหน้าที่รายอื่น นอกจากนี้มีบันทึกไว้ว่าร้อยละ 65 ของตำรวจ 955 นาย ที่ถูกฆ่าตายระหว่าง ค.ศ. 1994-1997 เสียชีวิตขณะปฏิบัติหน้าที่ ร้อยละ 61 ของการเสียชีวิตเหล่านี้เกิดขึ้นเมื่อตำรวจถูกขโมยอาวุธของตนเองไป

นับเป็นสิ่งที่ตำรวจให้ความสนใจว่า รัฐควรมีการควบคุมอาวุธอย่างเข้มงวดเพื่อความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ขณะปฏิบัติหน้าที่ แต่ผลตอบแทนที่ต่ำประจวบกับการขาดการฝึกอบรมและขาดอุปกรณ์ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่กีดกันการปฏิบัติงานของตำรวจ

3) เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสิทธิในชีวิตเสรีภาพและความมั่นคงปลอดภัยของบุคคล ซึ่งรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และยืนยันอีกครั้งในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิความเป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

4) กฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษได้กำหนดพฤติการณ์ที่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์อาจใช้กำลังบังคับในการปฏิบัติกรตามหน้าที่นั้น

5) ข้อ 3 ของประมวลระเบียบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายได้กำหนดว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอาจใช้กำลังบังคับได้เฉพาะกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งและภายในขอบเขตของการปฏิบัติกรตามหน้าที่เท่านั้น

6) การประชุมเตรียมการสำหรับการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดครั้งที่ 7 ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองวาเรนา ประเทศอิตาลี ได้มีการตกลงกันถึงองค์ประกอบที่เป็นข้อพิจารณาในอนาคตว่าด้วยการจำกัดการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

7) โดยมติที่ 14 ของการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ครั้งที่ 7 นอกจากประการอื่นๆ แล้ว ยังได้เน้นว่าการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายควรเป็นไปโดยเคารพต่อสิทธิมนุษยชน

8) สภาเศรษฐกิจและสังคมขององค์การสหประชาชาติโดยมติที่ 1986 /10 ลงวันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ. 1986 ข้อ 9 ได้ขอให้ประเทศสมาชิกให้ความใส่ใจ โดยเฉพาะกับการปฏิบัติตามประมวลระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งที่ประชุมสมาชิกทั่วไปขององค์การสหประชาชาติ โดยมติที่ 41 /149 ลงวันที่ 4 ธันวาคม ค.ศ. 1986 นอกจากประการอื่นๆ แล้ว ยังได้เห็นพ้องด้วยกับข้อเสนอแนะของสภาเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว

9) เป็นการสมควรโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้น ที่จะต้องพิจารณาถึงเรื่องบทบาทของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายใน ส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม เรื่องการคุ้มครองสิทธิในชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงปลอดภัยของบุคคล เรื่องความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในการรักษาความปลอดภัยของสาธารณชนและความสงบเรียบร้อยของสังคม และเรื่องความสำคัญเกี่ยวกับคุณสมบัติ การฝึกอบรมและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

หลักการพื้นฐานที่จะกล่าวต่อไปนั้น กำหนดขึ้นเพื่อช่วยสนับสนุนประเทศสมาชิกในการดำเนินการพิจารณาและส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้

กฎหมาย ซึ่งควรที่รัฐบาลจะได้ให้ความสำคัญและเคารพภายในกรอบแห่งกฎหมายและการปฏิบัติของประเทศ และควรเป็นที่ใส่ใจของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายตลอดจนบุคคลอื่นๆ เช่น ผู้พิพากษา อัยการ นักกฎหมาย บุคคลในหน่วยงานของฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติและสาธารณชน

3.1.2.1 หลักเกณฑ์ทั่วไป

(1) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายพึงกำหนดและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อบังคับว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ในการพัฒนากฎเกณฑ์และข้อบังคับดังกล่าว รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายพึงหมั่นตรวจสอบประเด็นเรื่องจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนนั้นอยู่เสมอว่ามีการปฏิบัติที่ถูกต้องชอบธรรมเพียงใด⁶

(2) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายพึงพัฒนาวิธีการใช้อาวุธและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องให้มีความหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับความจำเป็นที่แตกต่างกันของแต่ละสถานการณ์ รวมถึงพัฒนาให้มีอุปกรณ์อื่นที่อาจใช้แทนอาวุธแต่มีอันตรายน้อยเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ด้วย อันจะเป็นการลดการบาดเจ็บหรือการตายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้กำลังบังคับนั้น นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพึงได้รับอุปกรณ์ป้องกันตัว เช่น โล่ หมวกป้องกันศีรษะ เสื้อกันกระสุน และอุปกรณ์กันกระสุนติดตั้งในยานพาหนะ เพื่อที่จะลดความจำเป็นในการใช้อาวุธทุกชนิดลง⁷

(3) การพัฒนาและจัดให้มีอุปกรณ์อื่นที่อาจใช้แทนอาวุธที่มีอันตรายน้อยควรเป็นไปในลักษณะที่จะลดความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายต่อประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องนั้น โดยให้เหลืออันตรายน้อยที่สุด อีกทั้งการใช้อุปกรณ์ดังกล่าวควรอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวด⁸

(4) เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพึงเลือกใช้วิธีการอื่นๆ ที่มีอันตรายน้อยที่สุดและให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ก่อนที่จะเปลี่ยนไปใช้กำลังบังคับและอาวุธปืน การใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนพึงกระทำต่อเมื่อวิธีการอื่นๆ ที่จะใช้ในการปฏิบัติหน้าที่นั้นล้วนแต่ไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น⁹

⁶ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 1.

⁷ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 2.

⁸ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 3.

⁹ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 4.

(5) ในกรณีที่ใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนโดยชอบเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะต้อง¹⁰

ก. ใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนดังกล่าวอย่างจำกัดให้พอเหมาะแก่ความจำเป็นตามความร้ายแรงของความผิดและวัตถุประสงค์ตามกฎหมายในกรณีนั้นๆ

ข. พยายามลดการบาดเจ็บและความเสียหายให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ควบคู่ไปกับความตระหนักที่จะต้องรักษาชีวิตของมนุษย์

ค. จัดการเตรียมพร้อมเรื่องความช่วยเหลือทางการแพทย์ให้กับผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์นั้นโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้

ง. ติดตามญาติหรือเพื่อนสนิทของผู้ที่ได้รับบาดเจ็บได้ทราบเหตุโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้

(6) กรณีที่เกิดการตายหรือบาดเจ็บจากการใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะต้องรายงานเหตุนั้นต่อผู้บังคับบัญชาในทันทีตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อ 22¹¹

(7) รัฐบาลจะต้องดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายผู้ใดที่ใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนโดยมิชอบหรือโดยอำเภอใจนั้นจะต้องได้รับการลงโทษตามความผิดอาญาที่กำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศนั้น¹²

(8) แม้แต่ในกรณีที่มีเหตุการณ์พิเศษ เช่น เกิดปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองหรือเกิดเหตุฉุกเฉินในสาธารณชนก็ไม่ให้นำอ้างเป็นเหตุที่จะทำให้การใช้กำลังบังคับหรืออาวุธนั้นเป็นไปโดยฝ่าฝืนต่อหลักการพื้นฐานดังกล่าวได้¹³

3.1.2.2 หลักเกณฑ์พิเศษ

(1) เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องไม่ใช้อาวุธปืนกับบุคคลอื่นเว้นแต่ในกรณีเพื่อเป็นการป้องกันตัว หรือป้องกันผู้อื่นให้พ้นจากอันตรายร้ายแรงที่ใกล้จะมาถึงและมีความรุนแรงที่อาจถึงแก่ชีวิตหรืออันตรายสาหัส เพื่อป้องกันอาชญากรรมที่ร้ายแรงประเภทที่กำลังจะก่ออันตรายแก่ชีวิต เพื่อมิให้บุคคลดังกล่าวหลบหนี และทั้งนี้การใช้อาวุธปืนนั้นให้กระทำต่อเมื่อวิธีการอื่นๆ ที่มีความรุนแรงน้อยกว่านี้ต่างไม่เพียงพอที่จะกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้แล้ว และไม่ว่ากรณีใดก็ตามการใช้อาวุธปืนในการยิงผู้อื่นนั้นพึงกระทำ

¹⁰ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 5.

¹¹ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 6.

¹² Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 7.

¹³ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 8.

โดยจำกัดอย่างยิ่งโดยให้กระทำได้เฉพาะกรณีเพื่อป้องกันชีวิตของตนหรือผู้อื่น โดยอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเป็นอย่างอื่นได้แล้วเท่านั้น¹⁴

(2) ในสถานการณ์ดังกล่าวในข้อ 9 เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพึงแสดงสถานภาพความเป็นเจ้าหน้าที่ของตนก่อนและส่งสัญญาณเตือนพอสมควรให้ผู้ที่จะถูกใช้อาวุธปืนได้ทราบก่อนว่าเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นจะต้องใช้อาวุธปืนนั้น เว้นแต่กรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่สามารถกระทำได้นั้นเนื่องจากโดยสถานการณ์ขณะนั้นมีความเสี่ยงต่อชีวิตหรืออันตรายที่ร้ายแรงต่อเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่น หรือกรณีเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่ามีอาจทำเช่นนั้นได้¹⁵

ความเชี่ยวชาญของตำรวจกับทหารมีความแตกต่างกัน โดยทหารปฏิบัติตามกฎหมายในขณะเกิดสงครามในสถานการณ์ที่ต้องมีการต่อสู้ด้วยการยิงปืนเพื่อฆ่าศัตรูหรือทำให้ศัตรูบาดเจ็บ หน้าที่ของตำรวจและเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายคือ การคุ้มครองสิทธิที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ความเป็นอิสระภาพและความปลอดภัย ซึ่งสามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้ก็ต่อเมื่อถูกคุกคามถึงชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บอย่างรุนแรง ซึ่งอาจเป็นการป้องกันชีวิตหรือหยุดเหตุการณ์ฆาตกรรม อย่างไรก็ตามการที่ตำรวจใช้อาวุธปืนยิงเพื่อการระงับเหตุควรจะเป็นทางออกสุดท้าย ไม่ควรทำตามอำเภอใจหรือเกินกว่าเหตุ มาตรฐานองค์การสหประชาชาติใช้ได้กับตำรวจเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ผู้ควบคุมนักโทษ อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ไม่ควรพกพาอาวุธยกเว้นแต่ว่ามี ความจำเป็น

ตำรวจจำเป็นต้องได้รับการอบรมการใช้อาวุธให้เกิดความชำนาญ การประเมินการคุกคามและการใช้ทักษะเพื่อควบคุมสถานการณ์ในการใช้กำลังจนถึงแก่ชีวิตตามกฎหมาย มีตำรวจหลายนายที่ได้รับการอบรมและฝึกฝนความชำนาญ

(3) กฎเกณฑ์และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นพึงรวมถึง¹⁶

ก. การกำหนดสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะได้รับอนุญาตให้พกพาอาวุธปืนซึ่งจะต้องมีการกำหนดประเภทของอาวุธปืนและกระสุนปืนที่จะอนุญาตให้พกพานั้นด้วย

ข. การกำหนดโดยแจ้งชัดให้การใช้อาวุธปืนนั้นจะกระทำได้เพียงในกรณีที่เป็นจำเป็นและสมควรซึ่งจะต้องเป็นไปในลักษณะที่จะลดความเสี่ยงต่ออันตรายให้เหลือน้อยที่สุด

¹⁴ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 9.

¹⁵ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 10.

¹⁶ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 11.

ค. ข้อห้ามมิให้ใช้อาวุธปืนและกระสุนปืนในลักษณะที่จะก่อให้เกิดอันตรายหรือเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ตำรวจจะใช้อาวุธที่พกพาง่ายกว่าอาวุธของทหาร เพราะเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมแตกต่างกัน ตำรวจปฏิบัติงานในระยะประชิดตัวผู้ร้ายมากกว่า จึงจำเป็นต้องแยกแยะว่ามี การข่มขู่เอาชีวิตหรือไม่ และต้องให้แน่ใจว่ามีความปลอดภัยหากจะใช้อาวุธในที่สาธารณะ ปืนอัดโน้มนัด เช่น ปืนไรเฟิล จะมีความเร็วกระสุนและวิถีกระสุนสามารถไปได้ไกลกว่า มีอำนาจทำลายล้างมากกว่าปืนขนาด 9 มม. การใช้ปืนอัดโน้มนัดยิงในเมืองถ้าวิถีกระสุนพลาดจากเป้าไปจะมีความเสี่ยงกับสาธารณะชนมากกว่า นอกจากนี้ปืนอัดโน้มนัดจะมีปลอกกระสุนที่เป็นโลหะ มีความเร็วสูง และสามารถวิ่งผ่านจากเป้าและไปโดนบุคคลอื่นต่อได้ ปืนดังกล่าวจึงมีอำนาจที่จะเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือเกิดบาดเจ็บรุนแรงได้ การใช้ปืนขนาด 9 มม. จะทำให้ประชาชนโดยรอบได้รับความปลอดภัยมากกว่า ดังนั้นตำรวจในแต่ละประเทศหากทำงานตามปกติจะไม่ใช้อาวุธปืนอัดโน้มนัดที่มีความเร็วกระสุนสูง แต่จะให้ตำรวจใช้ปืนพกลูกไม่ อาวุธปืนกึ่งอัดโน้มนัดหรือปืนขนาด 9 มม. แทน

อย่างไรก็ดี การนำอาวุธที่จำเป็นออกมาใช้ควรอยู่ในระดับคงที่ ภายใต้การ ทบสวนโดยประเมินจากยุทธวิธี การข่มขู่ ทางเลือกในการใช้อาวุธของตำรวจ ควรขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และการประเมินระดับความรุนแรงโดยตำรวจและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความสำคัญคือ อุปกรณ์ใดที่ จำเป็นต้องใช้ในแต่ละเหตุการณ์เพื่อหยุดการข่มขู่ถึงชีวิต พร้อมกับการคุ้มครองชีวิตของเจ้าหน้าที่ และบุคคลที่อยู่รอบข้าง การจัดลำดับของอาวุธที่ตำรวจจะนำมาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อให้เกิดการใช้กำลังให้น้อยที่สุด เช่น เลือกว่าสถานการณ์เช่นนี้จะเลือกขู่ว่าจะใช้กำลังบังคับ ใช้กำลัง บังคับ กุญแจมือ กระบอง แก้วน้ำตา หรืออาวุธปืน

ง. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุม การเก็บรักษา และการเบิกจ่ายอาวุธปืน รวมถึงวิธีการที่จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นจะต้อง รับผิดชอบในอาวุธปืนและกระสุนปืนที่ตนเบิกไปนั้น

ในบางประเทศการเก็บรักษาอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนของตำรวจยังไม่ ดีนัก ยังคงมีกรณีที่ตำรวจนำอาวุธปืนออกให้เช่าเพื่อนำไปก่ออาชญากรรม หรือแม้กระทั่งตำรวจ นำออกไปก่ออาชญากรรมเสียเอง บางประเทศมีความเสี่ยงจากข้อผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ เก็บรักษา ที่ไม่เก็บรักษาให้ปลอดภัย ไม่มีการจดบันทึกอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืนที่ตำรวจ นำออกไปใช้

จ. การจัดให้มีข้อแนะนำและคำเตือนว่าด้วยการยิงปืน

ฉ. หลักเกณฑ์ว่าด้วยระบบการรายงานเหตุการณ์กรณีเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ หน้าที่บังคับใช้กฎหมายได้ใช้อาวุธปืนในการปฏิบัติหน้าที่นั้น

องค์การสหประชาชาติต้องการให้รัฐบาลและเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายสร้างระบบการรายงานที่มีประสิทธิภาพและทบทวนขั้นตอนในทุกๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือตายจากตำรวจหรือจากตำรวจที่ใช้อาวุธ ในการปฏิบัติหน้าที่ รัฐบาลและตำรวจยังต้องแน่ใจว่ามีขั้นตอนในการพิจารณาที่มีประสิทธิภาพและผู้พิจารณาจะมีอิสระในการพิจารณาหรืออาจให้พนักงานอัยการทำหน้าที่พิจารณา

3.1.2.3 การใช้กำลังบังคับต่อการชุมนุมกรณีเป็นการชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(1) ด้วยเหตุที่บุคคลทุกคนพึงมีสิทธิที่จะเข้าร่วมการชุมนุมโดยสงบและชอบด้วยกฎหมายตามหลักการที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิความเป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมืองนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพึงตระหนักว่าการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนต่อกรณีที่มีการชุมนุมนั้นจะกระทำได้อต่อเมื่อเป็นไปตามข้อ 13 และ 14 ดังจะกล่าวต่อไป¹⁷

(2) กรณีที่จะสลายการชุมนุม ซึ่งการชุมนุมมิชอบด้วยกฎหมายแต่มิได้มีการก่อเหตุร้ายใดๆ นั้น เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องหลีกเลี่ยงการใช้กำลังบังคับ แต่ในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ให้การใช้กำลังบังคับนั้นเป็นไปในระดับที่น้อยที่สุดโดยใช้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น¹⁸

(3) กรณีที่จะสลายการชุมนุม ซึ่งการชุมนุมนั้นมีการก่อเหตุร้าย เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะใช้อาวุธปืนได้เฉพาะต่อเมื่อวิธีการอื่นที่มีอันตรายน้อยกว่านั้นไม่สามารถใช้ได้ผลแล้วอีกทั้งการใช้อาวุธปืนจะต้องเป็นไปในระดับที่น้อยที่สุดโดยใช้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น และไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตามจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของข้อ 9 ดังกล่าวข้างต้น¹⁹

ตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติเรื่องการสลายการชุมนุมดังกล่าวหมายความว่า เจ้าหน้าที่จะยิงปืนเข้าสู่กลุ่มคนเพื่อสลายการชุมนุมได้ต่อเมื่อมีการข่มขู่คุกคามถึงชีวิต ถ้าจำเป็นต้องใช้กำลังตำรวจควรใช้อุปกรณ์อื่นนอกเหนือจากอาวุธเพื่อสลายการชุมนุมที่มีความรุนแรง แต่สำหรับการชุมนุมอย่างสงบไม่ควรจะใช้กำลังเพราะถือว่าผิดกฎหมาย เมื่อการชุมนุมเพิ่มความรุนแรงควรใช้แก๊สน้ำตา แต่ไม่ควรใช้ตามอำเภอใจ ตำรวจจำเป็นต้องได้รับการอบรมเทคนิคการควบคุมจลาจลเป็นอย่างดี และใส่ชุดปิดกั้นหรืออื่นๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้อาวุธ

¹⁷ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 12.

¹⁸ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 13.

¹⁹ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 14.

ตำรวจต้องมีทักษะที่รู้ว่าควรจะใช้ปฏิบัติการอย่างไร โน้มน้ำวอย่างใดเพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรงเท่าที่จะสามารถทำได้ ไม่จำเป็นต้องใช้อาวุธในสถานการณ์จลาจลทุกครั้ง เว้นเสียแต่จะมีการข่มขู่ถึงชีวิต

3.1.2.4 การใช้กำลังบังคับในการคุมขังหรือควบคุมตัว

(1) เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในการคุมขังหรือควบคุมตัวนั้น จะต้องไม่ใช่กำลังบังคับกับผู้ที่ถูกคุมขังหรือถูกควบคุมตัวนั้น เว้นแต่กรณีจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการรักษาความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในสถานที่นั้น หรือเมื่อเป็นกรณีที่มีบุคคลจะถูกทำร้าย²⁰

(2) เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในการคุมขังหรือควบคุมตัวนั้น จะต้องไม่ใช้อาวุธปืน เว้นแต่กรณีเพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากอันตรายที่อาจร้ายแรงต่อชีวิตหรือถึงขั้นอันตรายสาหัสได้ในขณะนั้น หรือในกรณีที่จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ที่ถูกคุมขังหรือถูกควบคุมตัวโดยที่ผู้นั้น ได้แสดงออกว่าจะก่ออันตรายดังพฤติกรรม เช่นเดียวกับพฤติกรรมดังกล่าวแล้วในข้อ 9²¹

(3) หลักการที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นไม่กระทบต่อสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ของเรือนจำดังที่บัญญัติไว้ในกฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners)²² โดยเฉพาะการปฏิบัติต่อนักโทษในข้อ 33 เครื่องมือในการคุมขังนักโทษ ข้อ 34 รูปแบบและลักษณะของการใช้เครื่องมือต่อนักโทษจะต้องตัดสินใจโดยการการบริหารของเรือนจำกลาง และต้องไม่ถูกนำมาใช้เป็นเวลานานๆ เกินกว่าที่จำเป็นอย่างเคร่งครัดและข้อ 54 เจ้าหน้าที่ของเรือนจำจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กับนักโทษ ยกเว้นในการป้องกันตัวเองหรือในกรณีของความพยายามที่จะหลบหนี²³

3.1.2.5 คุณสมบัติ การฝึกอบรม และการแนะนำ

(1) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทุกคนเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกตามวิธีการของการกลั่นกรองที่เหมาะสม โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความพร้อมทางด้านร่างกายและสภาพ

²⁰ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 15.

²¹ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 16.

²² Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 17.

²³ United Nations. (2011, 15 February). Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners. Geneva in 1955 ที่ 663 C (XXIV) 31 July 1957 and 2076 (LXII) 13 May 1977, Retrieved 15 February 2011, from <http://www2.ohchr.org/english/law/pdf/treatmentprisoners.pdf>

จิตใจเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ อีกทั้งพึงได้รับการฝึกอบรมในวิชาชีพนั้นๆ อย่างต่อเนื่องและจริงจัง และพึงมีการทดสอบสมรรถภาพอย่างสม่ำเสมอด้วย²⁴

หลักการพื้นฐานข้อนี้ต้องการให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทุกคนเป็นตัวแทนและมีความรับผิดชอบต่อชุมชนในทุกด้าน การขาดการฝึกอบรมความชำนาญและขาดระบบการรับผิดชอบต่อขาดอุปกรณ์ที่ตำรวจต้องใช้ในการทำให้ความสามารถของตำรวจและเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายลดลง

(2) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทุกคนจะได้รับการฝึกอบรมและทดสอบที่พอเพียงตามมาตรฐานสำหรับการใช้กำลังบังคับ ส่วนกรณีเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นผู้ที่จะได้รับมอบหมายให้พกพาอาวุธปืนนั้นจะต้องได้รับการฝึกอบรมพิเศษว่าด้วยการใช้อาวุธปืนจนผ่านการฝึกอบรมพิเศษแล้วนั้นจึงจะได้รับมอบหมายให้พกพาอาวุธปืนได้²⁵

(3) ในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการฝึกอบรมเรื่องจริยธรรมของตำรวจกับสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการสอบสวน การแสวงหาทางเลือกอื่นแทนการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนซึ่งรวมถึงการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี การทำความเข้าใจกับสภาพฝูงชน วิธีการโน้มน้าว เจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยตลอดจนเทคนิคต่างๆ ทั้งนี้เพื่อที่จะลดการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืน นอกจากนี้หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายพึงพัฒนารายการฝึกอบรมและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีเหตุการณ์พิเศษต่างๆ นั้นด้วย²⁶

การใช้กำลังควรเป็นทางออกสุดท้ายในการปฏิบัติงาน ตำรวจจำเป็นต้องมีอุปกรณ์และทักษะที่ต้องใช้เพื่อรักษาความสงบ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ตำรวจไม่เพียงแต่ได้รับการอบรมในเรื่องว่ายิงอย่างไรให้ตรงเป้า หรือทำความสะอาด ดูแลรักษาอาวุธอย่างไร ซึ่งทั้งหมดเป็นเพียงทักษะการใช้อาวุธเท่านั้น แต่ต้องได้รับการอบรมเรื่องการประเมินสถานการณ์และการตอบสนองต่อเหตุการณ์อย่างเหมาะสมเพื่อหยุดหรือป้องกันการคุกคามถึงชีวิตโดยตรง เช่น ต้องสามารถควบคุมและเจรจาทันที อย่างไรก็ดี ในบางเหตุการณ์อาจมีการเข้าปะทะ ดังนั้นการฝึกอบรมจำเป็นต้องมีการประเมินการคุกคามทางยุทธวิธี เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน

²⁴ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 18.

²⁵ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 19.

²⁶ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 20.

จริง เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับทักษะตามมาตรฐาน ควรต้องมีการคัดเลือกอย่างถี่ถ้วน ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อรัฐบาลให้ความสำคัญและมีข้อบังคับที่เข้มงวด

(4) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องสามารถให้คำปรึกษาแนะนำอย่างจริงจังแก่เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นได้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นตกอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืน²⁷

3.1.2.6 การรายงานและวิธีการแก้ปัญหา

(1) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องจัดวางระบบการรายงานและวิธีการแก้ไขปัญหากรณีเกิดเหตุการณ์ที่ต้องมีการรายงาน สำหรับกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่ต้องมีการรายงานดังกล่าวนี้ รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องมีมาตรการที่จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าจะมีกระบวนการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งหน่วยงานทางการบริหารที่เป็นอิสระหรือหน่วยงานอัยการต้องอยู่ในฐานะที่จะใช้ดุลยพินิจตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ในกรณีที่มีการตายและบาดเจ็บสาหัสหรือผลร้ายแรงอื่นๆ รายละเอียดของรายงานดังกล่าวจะต้องมีการจัดส่งไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบและศาล²⁸

(2) บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวนี้ ตลอดจนผู้แทนตามกฎหมายของบุคคลนั้นพึงมีสิทธิเข้าฟังการไต่สวนข้อเท็จจริงของศาลหรือเข้าฟังกระบวนการไต่สวนนั้น ในกรณีที่บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวถึงแก่ความตายไปแล้วก็ให้บุตรหรือภรรยาของบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ใช้สิทธิดังกล่าวแทน²⁹

(3) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่าบรรดาเจ้าหน้าที่ระดับผู้บังคับบัญชาทั้งหลายจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่รู้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของตน ได้ใช้หรืออยู่ระหว่างใช้กำลังบังคับและอาวุธปืน โดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายแล้วไม่ดำเนินการยับยั้ง ป้องกันและรายงานเหตุดังกล่าว³⁰

(4) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่า บรรดาเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทั้งหลายจะต้องไม่ถูกดำเนินคดีอาญาและจะต้องไม่ถูกดำเนินการทางวินัยอันเนื่องมาจากการที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้ปฏิเสธการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนหากว่าเป็นการปฏิเสธโดยชอบเพราะเป็นการปฏิบัติตามประมวลระเบียบการปฏิบัติ

²⁷ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 21.

²⁸ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 22.

²⁹ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 23.

³⁰ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 24.

ของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและหลักการต่างๆ ดังกล่าวในฉบับนี้ สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้รายงานเหตุการณ์เกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ผู้อื่น โดยเป็นการรายงานตามประมวลและหลักการดังกล่าวก็พึงได้รับการคุ้มครองเช่นกัน³¹

(5) การที่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชานั้นจะนำมาเป็นข้ออ้างในการปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้ หากเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นรู้อยู่แล้วว่าคำสั่งที่ใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนนั้นจะทำให้มีผู้ถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายสาหัสโดยที่ปรากฏอย่างชัดเจนว่าเป็นการกระทำโดยมิชอบและเจ้าหน้าที่ผู้นั้นมีโอกาสตามสมควรที่จะปฏิเสธไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นได้แต่กลับทำตามคำสั่งนั้น และไม่ว่าในกรณีใดก็ตามความรับผิดชอบยังคงตกอยู่กับผู้บังคับบัญชาที่ออกคำสั่งโดยมิชอบนั้นด้วย³²

3.2 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมายของต่างประเทศ

3.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการมีและใช้อาวุธปืนของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติไว้ใน Chapter 44 Firearms ของ Crimes and Criminal Procedure Code อันเป็นส่วนหนึ่งของ United State Code ซึ่งใน Chapter 44 ของ Crimes and Criminal Procedure Code นั้น ได้กำหนดคำนิยาม (definition) ว่าบุคคลใดจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้บ้าง เช่น บุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วน บริษัท สมาคม³³ คำนิยามของอาวุธประเภทต่างๆ นอกจากนี้ยังบัญญัติถึงการกระทำอันเป็นความผิด (unlawful act) เช่น การนำเข้า ผลิต จำหน่าย ขนส่ง โดยไม่ได้รับอนุญาต³⁴ หากผู้ใดประสงค์จะนำเข้าผลิต ขนส่ง อาวุธจะต้องยื่นคำขออนุญาตต่ออัยการสูงสุด ตามรูปแบบที่อัยการกำหนด ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามระเบียบ³⁵ และ Chapter 44 มีบทบัญญัติยกเว้นไว้ว่า หากเป็นหน่วยงานราชการ กรม ราชการทหาร การฝึกทหาร การแข่งขัน ก็ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนี้³⁶ นอกจากนี้หากเป็นเจ้าพนักงานหรือตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้รับอนุญาตหรือมีหน้าที่ในการป้องกัน สอบสวนหรือจับกุม

³¹ Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 25.

³² Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Article 26.

³³ Cornell University Law School. (2011). Title 18 CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE in United State Code (18 U.S.C). Retrieved 15 February 2011, from http://www.law.cornell.edu/uscode/18/uscode_sup_01_18.html, section 921

³⁴ 18 U.S.C. section 922.

³⁵ 18 U.S.C. section 923.

³⁶ 18 U.S.C. section 925.

ผู้กระทำความผิด ก็สามารมีอาวุธปืนหรืออาวุธร้ายแรงไว้ในความครอบครองเพื่อใช้ในทางราชการได้³⁷ The National Firearms Act (NFA) บังคับใช้เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 1934 โดยทั่วไปจะเก็บภาษีการผลิต การโอน และจดทะเบียนอาวุธปืน การผ่านกฎหมายนี้หลังจากได้ยกเลิกข้อห้ามต่างๆ NFA มีการอ้างใน Title II ของกฎหมาย the Federal firearms กฎหมาย The Gun Control Act of 1968 ("GCA") เป็น Title I กฎหมายปืนในสหรัฐฯ มีกฎระเบียบว่าด้วยการขาย การครอบครอง และการใช้อาวุธปืนและกระสุนปืนในสหรัฐฯ

เนื่องจากได้ใช้หลักกฎหมายคอมมอนลอร์ ในแต่ละมลรัฐจึงมีบทบัญญัติและจำกัดการกระทำดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายของตนที่แตกต่างกัน และไม่ขึ้นตรงต่อกฎหมาย federal firearms เจ้าของอาวุธปืนอยู่ภายใต้กฎหมายปืนของแต่ละรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐเป็นไปตามสถานการณ์ที่มีอยู่ เช่น การออกใบอนุญาตในการพกพาอาวุธปืน ตามพื้นฐานในแต่ละรัฐ ตัวอย่างเช่น Idaho ตระหนักถึงการออกใบอนุญาตใน Oregon แต่ Oregon ไม่ได้ตระหนักถึงการออกใบอนุญาตใน Idaho Florida มีการออกใบอนุญาตให้พกพาทั้งปืนและอาวุธ แต่รัฐอื่นการออกใบอนุญาตให้พกพาปืนเท่านั้น เพื่อแสดงถึงความสำคัญเพื่อให้เข้าใจถึงกฎหมายในแต่ละรัฐมีการพกพาและครอบครองอาวุธปืน ซึ่งแต่ละรัฐจะใช้กฎระเบียบการพกพาและใช้อาวุธที่แตกต่างกัน ดังกรณีตัวอย่าง

กฎหมายอาวุธปืนสำหรับรัฐฮาวาย มีการบังคับใช้ในตุลาคม ปี 2006³⁸

1) บทบัญญัติรัฐธรรมนูญของรัฐ

กฎระเบียบที่จำเป็นเพื่อความปลอดภัยของรัฐอิสระ สิทธิของประชาชนที่รักษาไว้ ต้องไม่ถูกฝ่าฝืน ตามมาตรา 1 หมวด 15

2) การซื้อ (Purchase)

ไม่มีบุคคลใดเป็นเจ้าของอาวุธปืนทั้งโดยการซื้อ การมอบให้ หรือการนำเข้า และอื่นๆ ในฮาวาย หัวหน้าตำรวจในมณฑลให้ใบอนุญาตการพกพาอาวุธสำหรับสถานที่ที่ทำงานและที่พักแรม หัวหน้าตำรวจอาจจะให้ใบอนุญาตการพกพาอาวุธให้ประชาชนในรัฐที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 21 ปี การออกใบอนุญาตให้ซื้อปืนไรเฟิลหรือปืนสั้นใน 1 ปี หลังจากที่อยู่ออกใบอนุญาต บุคคลที่ได้ครอบครองอาวุธปืนต่อจากบุคคลอื่นในฮาวายต้องมีการเซ็นต์ชื่อและส่งมอบโดยเจ้าของอาวุธปืนให้กับบุคคลคนนั้น

³⁷ 18 U.S.C. section 926.

³⁸ NRA-Institute for Legislative Action. (2006). **Firearms Laws for Hawaii**. Virginia: USA.

การโอนจะต้องจัดเตรียมข้อมูล ทั้งชื่อบุคคลที่เป็นเจ้าของและผู้ถูกโอน รวมทั้งรายละเอียดของอาวุธปืน เลขที่ปืน โดยการจดทะเบียนต่อหัวหน้าตำรวจภายใน 48 ชั่วโมง บุคคลที่มีใบอนุญาตการพกพาอาวุธต้องจ่ายค่าธรรมเนียมเป็นเงิน 24 เหรียญ ภายใน 5 วัน

3) การจดทะเบียน

การจดทะเบียนอาวุธปืนและกระสุนปืนต้องทำโดยหัวหน้าตำรวจ ทุกคนที่เข้ามาในรัฐสวายเป็นต้องจดทะเบียนอาวุธปืนภายใน 3 วัน เว้นแต่มีการผลิตอาวุธปืนก่อนปี 1899

4) การครอบครอง

บุคคลที่ครอบครองอาวุธปืนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นการกระทำผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตามบุคคลที่มีอายุ 16 ปี หรือมากกว่า จะมีใบอนุญาตการล่าสัตว์ที่สามารถพกพาอาวุธปืนประเภทปืนไรเฟิลโดยถูกต้องตามกฎหมายได้ และไม่มีบุคคลที่ได้ครอบครองปืนพกโดยไม่ได้รับใบอนุญาต

หลังจาก 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1990 มีการนำอาวุธปืนที่ไม่ถูกต้องเข้าไปสู่รัฐสวาวยในการทำร้ายร่างกายด้วยปืนพก ทำให้ไม่มีการขายหรือโอนอาวุธในรัฐสวาวย เว้นแต่ว่าได้ทำการจดทะเบียนในรัฐ ภายใน 90 วัน

5) การพกพาอาวุธปืน

การครอบครองอาวุธปืนและกระสุนปืนมีการจำกัดในสถานที่ที่ทำงาน ที่พัก หรือที่พักแรม ในการพกพาอาวุธปืนในถนนสาธารณะโดยไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นการผิดกฎหมาย ยกเว้นเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจและทหาร บุคคลที่ว่างงานโดยรัฐที่ต้องทำงานตามหน้าที่ สมาชิกขององค์กรที่มีอำนาจในการซื้อหรือได้รับอาวุธปืนจากสหรัฐอเมริกาหรือรัฐ ผู้ครอบครองที่เป็นประชาชนจะต้องมีอายุ 21 ปี หรือมากกว่าเพื่อการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน ใบอนุญาตในการพกพาอาวุธปืนหมดอายุใน 1 ปี และค่าธรรมเนียมในการต่อใบอนุญาตเป็นจำนวนเงิน 10 ดอลลาร์สหรัฐฯ

กฎหมายอาวุธปืนในรัฐหลุยส์เซียน่า มีการบังคับใช้ในกุมภาพันธ์ ปี 2010³⁹

1) บทบัญญัติรัฐธรรมนูญของรัฐ

สิทธิของประชาชนในการรักษาไว้ต้องไม่ถูกทำให้สั้นลง แต่บทบัญญัตินี้อาจจะไม่เป็นข้อห้ามในการพกพาอาวุธปืนตามมาตรา 1 หมวด 11

2) การซื้อ

บุคคลที่อยู่ในรัฐนี้สามารถซื้อปืนสั้นหรือกระสุนปืนในรัฐอื่นที่ต่อจากรัฐนี้หรือได้รับหรือการขนส่งปืนสั้นหรือกระสุนปืนเข้ามาสู่รัฐนี้ และมีการออกใบอนุญาตการพกพาอาวุธของบุคคลที่อาศัยในรัฐนี้

³⁹ NRA-Institute for Legislative Action. (2010). **Firearms Laws for Louisiana**. Virginia: USA.

3) การครอบครอง

ไม่มี การอนุญาตให้ครอบครองปืนไรเฟิล ปืนสั้น หรือปืนพก ที่เป็นการผิดกฎหมาย ในการก่ออาชญากรรมที่ครอบครองอาวุธปืนในช่วงระยะเวลา 10 ปี จากวันที่ภาคทัณฑ์

4) การพกพาอาวุธปืน

รัฐหลุยส์เซียน่า ได้เปิดโอกาสให้พกพาอาวุธปืน ไม่มีผู้ใดที่พกพาอาวุธปืนโดยไม่ได้ รับใบอนุญาต เว้นแต่เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ และ The Deputy Secretary of Public Safety Services หน่วยงาน Public Safety and Corrections จะออกใบอนุญาตการพกปืนให้กับประชาชนที่มี คุณสมบัติสำหรับการได้รับใบอนุญาต มีการบันทึกข้อมูลรายละเอียดของปืนพกที่ได้รับใบอนุญาต ประชาชนที่มีคุณสมบัติอาจจะ

(1) แสดงถึงความสามารถในการใช้ปืนพกตามความปลอดภัยและอบรมการใช้อาวุธปืน

(2) ข้อตกลงของหน่วยงานให้ความคุ้มครองที่ไม่เป็นอันตราย รัฐหรือเจ้าหน้าที่ รักษาความสงบสำหรับความรับผิดชอบการประกันที่เพิ่มขึ้นที่ให้ใบอนุญาต

(3) ผู้ที่พกอาศัยของรัฐต้องพกอาศัย 6 เดือนหรือมากกว่า

(4) ต้องมีอายุอย่างน้อย 21 ปี

(5) ต้องไม่มีอาการป่วยทางจิต หรือโรคที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธปืน

(6) ต้องไม่เคยทำความผิดภายใน 5 ปี

(7) จะต้องไม่เป็นสุราเรื้อรัง

(8) จะต้องไม่ทำความผิดทางความรุนแรงอาชญากรรมภายใน 5 ปี

(9) ต้องไม่มีความผิดทางอาญาและการลงโทษทางอาญาโดยการจำคุกในระยะ 1 ปี

(10) ต้องไม่มีประวัติพฤติกรรมความรุนแรง

(11) ต้องไม่ขาดคุณสมบัติในการครอบครองอาวุธปืนภายใต้กฎหมายสหพันธรัฐ

หน่วยงาน Deputy Secretary of Public Safety Services จะออกใบอนุญาตภายใน 2 วัน และยื่นให้หัวหน้าตำรวจในรัฐนั้น และเจ้าหน้าที่ใช้เวลา 10 วันในการรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องการตามกฎหมาย เพื่อให้ได้รับใบอนุญาตโดยจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียม 100 ดอลลาร์ สำหรับ 4 ปี หรือ 50 ดอลลาร์ สำหรับ 2 ปี บุคคลที่มีอายุ 65 ปี หรือมากกว่าจะจ่ายเพียงครึ่งหนึ่งของค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระ และใบอนุญาตนี้จะต้องต่ออายุไม่เกิน 120 วัน

สำหรับเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของประเทศสหรัฐอเมริกา (Federal Bureau of Investigation: FBI) รัฐสภาสหรัฐได้ออกกฎหมายตั้งแต่ปี ค.ศ. 1934 อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ เอฟบีไอสามารถพกพาอาวุธได้โดย Chapter 203 ของ Crimes and Criminal Procedure Code ได้

บัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่เอฟบีไอไว้ว่า ผู้บัญชาการ ผู้บัญชาการร่วม ผู้ช่วยผู้บัญชาการ ผู้ควบคุม และเจ้าหน้าที่เอฟบีไอ กระทรวงยุติธรรมทุกคนสามารถพกอาวุธติดตัว ออกหมายจับ หมายเรียก จับกุมได้ โดยไม่ต้องมีหมายจับสำหรับผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าหรือกระทำความผิดร้ายแรง หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถูกจับนั้นได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงมา⁴⁰

เจ้าหน้าที่เอฟบีไอ มีภารกิจในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบสุขและกฎระเบียบในสังคม ภารกิจดังกล่าวเป็นภารกิจที่มีความยุ่งยากซับซ้อน มีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นมากมายที่เจ้าหน้าที่จะต้องรับมือให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการปราบปรามผู้ก่อการร้าย ผู้ก่อความไม่สงบ หรือการจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าจะกระทำความผิด การปฏิบัติหน้าที่ในบางครั้งก็อาจต้องมีการใช้อาวุธหรือกำลังบังคับ ไม่ว่าจะเป็นระหว่างการจับกุมหรือเพื่อปกป้องชีวิต ทรัพย์สินของประชาชนหรือป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับตัวเจ้าหน้าที่เอง การใช้อาวุธหรือกำลังบังคับหากเป็นการใช้ที่ถูกต้องตามกฎหมายและเหมาะสมกับสถานการณ์ก็ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อให้สังคมมีระเบียบ

การใช้อาวุธหรือกำลังบังคับเป็นเรื่องใหญ่สำหรับเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย หากกระทำไปโดยไม่ระมัดระวังหรือเกินสมควรแก่เหตุผลที่จะตามมาอาจเป็นความเสียหายของประชาชน ทรัพย์สินเสียหาย มีผลกระทบต่อหน่วยงานต้นสังกัด นอกจากนี้จะอาจถูกฟ้องร้องให้รับผิดชอบค่าเสียหายในทางแพ่ง การใช้อาวุธหรือกำลังบังคับมีผลกระทบต่อพัฒนาเชิงนโยบายสาธารณะและการบริหารจัดการในทางปฏิบัติ โดยมากนโยบายสาธารณะมักจะประสงค์ให้เจ้าพนักงานใช้อาวุธหรือกำลังบังคับให้น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นเพื่อการจับกุมผู้กระทำความผิดและปราบปรามผู้ก่อการร้ายเท่านั้น

เจ้าหน้าที่เอฟบีไอจะต้องพกอาวุธหรือสามารถหยิบฉวยอาวุธได้ทันทีตลอดเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ เว้นเสียแต่ว่าจะเลือกใช้วิธีอื่นในการจัดการกับเหตุการณ์นั้น การใช้อาวุธร้ายแรงหรือกำลังบังคับจะใช้ในสถานการณ์ที่ถูกบังคับให้กระทำ โดยต้องเป็นกรณีที่มีความจำเป็นจริงๆ และต้องมีเหตุผลที่น่าเชื่อได้ว่าการใช้อาวุธร้ายแรงหรือกำลังบังคับนั้นก็เพื่อที่จะป้องกันอันตรายที่ใกล้จะมาถึงกับเจ้าหน้าที่เอฟบีไอหรือประชาชน ซึ่งเป็นอันตรายถึงตายหรืออาจได้รับบาดเจ็บ ถ้าเป็นไปได้จะต้องแจ้งผู้บังคับบัญชาก่อนที่จะลงมือใช้อาวุธหรือใช้กำลังบังคับ

สำหรับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในหน่วยงานราชทัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้รับการยกเว้นให้มีและใช้อาวุธปืนได้เช่นกันโดยขอบเขตของการมีและใช้อาวุธปืนเป็นไปตามกฎและข้อบังคับที่ออกโดยอัยการสูงสุด⁴¹

⁴⁰ 18 U.S.C. section 3052.

⁴¹ 18 U.S.C. section 3050.

3.2.2 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษนับได้ว่าเป็นประเทศผู้นำเรื่องของกฎหมายและสิทธิมนุษยชนเนื่องจากเป็นของบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิที่เรียกว่า Bill of Rights ซึ่งถือว่าเป็นแม่บทหรือเป็นต้นแบบของการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญทั่วโลก ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และมาเลเซียต่างได้รับอิทธิพลจากบทบัญญัติดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของตน โดยใช้ชื่อ Bill of Rights ในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของราษฎรตามอย่างชื่อกฎหมายของอังกฤษ และที่สำคัญ ประเทศดังกล่าวต่างเคยเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษมาแล้วทั้งสิ้น กฎหมายอาวุธปืนของประเทศอังกฤษจึงเป็นต้นแบบของกฎหมายอาวุธปืนในประเทศต่างๆ ที่กล่าวมาเช่นกัน

กฎหมายอาวุธปืนของประเทศอังกฤษ Firearms (Amendment) Act 1988 แก้ไข Firearms (Amendment) Act 1997 มาตรา 5 ของพระราชบัญญัติอาวุธปืน ค.ศ. 1968 เพื่อกำหนดระเบียบเพิ่มเติมเพื่อขยายความเกี่ยวกับการครอบครองและธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน ลักษณะอาวุธปืนต้องห้าม ซึ่งหมายความรวมถึงอาวุธปืนและกระสุนปืนที่ครอบครองได้มา ผลิตขาย หรือโอน ซึ่งต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย⁴² ภายใต้ชื่อ

⁴² Firearms (Amendment) Act 1997.

(1) The Firearms (Amendment) Act 1997 is amended as follows.

(2) In section 2 (slaughtering instruments), after “Secretary of State”, there is inserted “or the Scottish Ministers (by virtue of provision made under section 63 of the Scotland Act 1998)”.

(3) In section 3 (firearms used for humane killing of animals), after “Secretary of State”, there is inserted “or the Scottish Ministers (by virtue of provision made under section 63 of the Scotland Act 1998)”.

(4) In section 4 (shot pistols used for shooting vermin), after “Secretary of State”, there is inserted “or the Scottish Ministers (by virtue of provision made under section 63 of the Scotland Act 1998)”.

(5) In section 5 (races at athletic meetings), after “Secretary of State”, there is inserted “or the Scottish Ministers (by virtue of provision made under section 63 of the Scotland Act 1998)”.

(6) In section 6 (trophies of war), after “Secretary of State”, there is inserted “or the Scottish Ministers (by virtue of provision made under section 63 of the Scotland Act 1998)”.

(7) In section 7 (firearms of historic interest)—

(a) in subsection (1), after “Secretary of State”, there is inserted “or the Scottish Ministers (by virtue of provision made under section 63 of the Scotland Act 1998)”;

(b) in subsection (3), after “Secretary of State” where they occur in both places, there is inserted “or the Scottish Ministers (by virtue of provision made under section 63 of the Scotland Act 1998)”.

(8) In section 8, there is inserted “or the Scottish Ministers (by virtue of provision made under section 63 of the Scotland Act 1998)”.

63 ของ the Scotland Act 1998⁴³

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ได้แก่ The Ministry of Defence Police, Civil Nuclear Constabulary and Police Service of Northern Ireland และหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญบางอย่างของตำรวจนครบาล ในปี 2007-2008 มีเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการใช้อาวุธปืนจำนวน 6,780 คน และตำรวจปฏิบัติการที่ได้รับอนุมัติให้ใช้อาวุธปืน จำนวน 21,181 คนในอังกฤษและเวลส์⁴⁴

ตำรวจ (สกอตแลนด์) พ.ศ. 1967 แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของตำรวจ เพื่อจะเน้นในการปรับเปลี่ยนการทำงานตำรวจเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบัน แต่หน้าที่หลักในการให้บริการยังคงสามารถสรุปได้ในคำกล่าวของรายงานของคณะกรรมการ Royal 1962

- 1) เพื่อการรักษากฎหมายและการปกป้องและทรัพย์สินในการป้องกันอาชญากรรม
- 2) เพื่อตรวจจับอาชญากรและในระหว่างการสอบสวนผู้ต้องสงสัย
- 3) เพื่อควบคุมการจราจรทางถนนและให้คำแนะนำหน่วยงานท้องถิ่น
- 4) เพื่อกระทำหน้าที่บางอย่างในนามของหน่วยงานภาครัฐ ตัวอย่างเช่นในการดำเนินการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับของสัญชาติอังกฤษ
- 5) ค้ำครองบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือและรับมือกับเหตุฉุกเฉินร้ายย่อยหรือร้ายใหญ่ที่อาจเกิดขึ้น

6) ในการดำเนินงานของตำรวจเป็นการรักษาวินัยตามทิศทางของหัวหน้าตำรวจ แม้ว่าแต่ละคนจะดำเนินการกับความคิดริเริ่มของตนเองและเป็นคนเดียวที่รับผิดชอบตามกฎหมาย ผู้มีอำนาจไม่มีการควบคุมดูแลและต้องมีการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้ทางกฎหมาย

ในสหราชอาณาจักร ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่ได้พกอาวุธปืนยกเว้นในกรณีพิเศษ ในศตวรรษที่ 19 ตำรวจนครบาลบริการ ตำรวจไม่ได้พกอาวุธ ส่วนหนึ่งเป็นความกลัวของประชาชนต่อต้านและคัดค้านเกี่ยวกับการบังคับใช้อาวุธ การใช้อาวุธปืนของตำรวจตามรัฐธรรมนูญอนุญาต

⁴³ The Scotland Act 1998 SECTION 63: Power to transfer functions. Purpose and Effect

This section enables Her Majesty, by Order in Council, to provide for the transfer to the Scottish Ministers of functions of a Minister of the Crown which are exercisable in or as regards Scotland, even although they relate to reserved matters. It also enables such functions to be shared with the Scottish Ministers or to be exercised by a Minister of the Crown only with the agreement of, or after consultation with, the Scottish Ministers.

⁴⁴ "Statistics on the police use of firearms in England and Wales 2007/08". Retrieved July 7, 2010

from www.homeoffice.gov.uk/.../police/police-firearms-use-2007

ให้ใช้ เมื่อมีการจับกุมหรือป้องกันอาชญากรรม⁴⁵ หรือการป้องกันตัว⁴⁶ อย่างไรก็ตามถ้าเกิดอันตรายถึงขั้นร้ายแรง เมื่อนั้น The European Convention of Human Rights อนุญาตให้ใช้ได้เมื่อจำเป็น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะกระทำการหยุดยิง "เพื่อหยุดการคุกคามถึงแก่ชีวิต"⁴⁷

การใช้อาวุธของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นไปตามกฎหมาย Police and Criminal Evidence Act 1984 และ Human Rights Act 1998 และนโยบาย เช่น The Home Office Code of Practice on Police Use of Firearms and Less Lethal Weapons, ACPO (2003) ในคู่มือ Manual of Guidance on Police Use of Firearms และกฎหมายจารีตประเพณี (common law)

Authorised Firearms Officers (AFO) เท่านั้นที่พกอาวุธปืนเมื่อได้รับอนุญาตจาก "เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเหมาะสม"⁴⁸ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเหมาะสมจำเป็นต้องมีระดับขั้นที่สูงกว่า⁴⁹ ขณะที่กำลังทำงานที่สนามบิน บริเวณที่จัดตั้งนิวเคลียร์ เพื่อทำหน้าที่ในการป้องกันบริเวณดังกล่าว

The Association of Chief Police Officers (ACPO) กล่าวถึงการใช้อาวุธปืนเป็นการชี้ไปที่บุคคลและเพื่อการปฏิบัติราชการเท่านั้น⁵⁰ ในขณะที่การบังคับใช้อาวุธปืนใน England and Wales อยู่ในความรับผิดชอบเจ้าหน้าที่แต่ละคน⁵¹

สำหรับเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของประเทศอังกฤษ ตำรวจ Scotland Yard Sir Robert Peel ได้ออกกฎหมาย The Metropolitan Police Act โดยรัฐสภาในปี 1829⁵² โดยดูแลพื้นที่ทั่วไป ยกเว้นในลอนดอน ในปี 1839 จึงได้รวมลอนดอนเข้าด้วยกัน ทุกคนสามารถพกอาวุธติดตัว ออกหมายจับ หมายถึง จับกุมโดยไม่ต้องมีหมายจับสำหรับผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าหรือกระทำความผิดร้ายแรง หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถูกจับนั้นได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงมา

⁴⁵ Police and Criminal Evidence Act. 1984, Section 117 or Police and Criminal Evidence (Northern Ireland) Order 1989, Article 88 Criminal Law Act 1967, Section 3 or Criminal Law Act (Northern Ireland) 1967, Section 3.

⁴⁶ Common Law, as cited in ACPO. (2003). Manual of Guidance on Police Use of Firearms, 2.3.4. Association of Chief Police Officers Revised. Retrieved January 10, 2011 from

<http://www.statewatch.org/news/2005/jul/acpo-firearms-2003.pdf>

⁴⁷ ACPO. (2003). Manual of Guidance on Police Use of Firearms, 5.6.1.

⁴⁸ ACPO. (2003). Manual of Guidance on Police Use of Firearms, 3.2.1.

⁴⁹ ACPO. (2003). Manual of Guidance on Police Use of Firearms, 3.6.6.

⁵⁰ ACPO. (2003). Manual of Guidance on Police Use of Firearms, 3.2.4.

⁵¹ ACPO. (2003). Manual of Guidance on Police Use of Firearms, Chapter 3.3.1.

⁵² "Metropolitan Police Service - History of the Metropolitan Police Service". Retrieved May 29, 2009, from www.met.police.uk/history

เจ้าหน้าที่ตำรวจ Scotland Yard มีภารกิจในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและกฎระเบียบในสังคม การปราบปรามผู้ก่อการร้าย ผู้ก่อความไม่สงบหรือการจับกุมต้องสงสัยว่าจะกระทำความผิด การปฏิบัติหน้าที่ในบางครั้งก็อาจต้องมีการใช้อาวุธหรือกำลังบังคับการจับกุมหรือเพื่อปกป้องชีวิต ทรัพย์สินของประชาชนหรือป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดกับตัวเจ้าหน้าที่เอง

การใช้อาวุธสำหรับเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย หากกระทำไปโดยไม่ระมัดระวังหรือเกินสมควรแก่เหตุผลที่จะตามมาอาจเป็นความเสียหายของประชาชน ทรัพย์สินเสียหาย มีผลกระทบต่อหน่วยงานต้นสังกัด และอาจถูกฟ้องร้องให้รับผิดชอบค่าเสียหายในทางแพ่ง การใช้อาวุธมักจะประสงคให้เจ้าพนักงานใช้อาวุธให้น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นเพื่อการจับกุมผู้กระทำความผิดและปราบปรามผู้ก่อการร้ายเท่านั้น

3.2.3 ประเทศออสเตรเลีย

รัฐบาลของออสเตรเลีย มีทั้งระดับสหพันธ์และระดับรัฐก็มีการควบคุมอาวุธปืน แม้แต่ในรัฐที่สนับสนุนการมีอาวุธปืนเช่นรัฐแทสเมเนียและรัฐควีนส์แลนด์ ในช่วงแรกๆ รัฐบาลแทสเมเนียพยายามจัดขึ้นต่อการควบคุมอาวุธปืน แต่ก็มิอาจจะทัดทานแรงกดดันจากรัฐบาลสหพันธ์ได้ ออสเตรเลียมีรัฐบาล 2 ระดับ คือระดับสหพันธ์ที่ดูแลทั้งประเทศ กับรัฐบาลท้องถิ่น ที่ดูแลในรัฐของตัวเอง ทำให้ออสเตรเลียเป็นประเทศที่ปลอดภัยมากเมื่อเทียบกับเกือบทุกพื้นที่ทั่วโลก ออสเตรเลียมีการเมืองที่มั่นคง อัตราการเกิดอาชญากรรมต่ำ และกฎหมายควบคุมอาวุธปืนที่เข้มงวดก็ทำให้ที่นี่มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

การใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานเป็นการพกพาโดยฝ่ายเจ้าหน้าที่สายตรวจ และสืบสวนซึ่งในออสเตรเลีย เขายังมีความเชื่อว่าการพกพาอาวุธปืนเป็นความเสี่ยงต่อชุมชน แต่การใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานก็ยังคงมีความจำเป็น

The National Committee on Violence Recommendation⁵³

Australian National Committee 1990 มีข้อเสนอแนะข้อที่ 85 และ 86 ดังนี้

ข้อที่ 85 รัฐบาลควรสนับสนุน

85.1 ตามกฎหมายให้ตำรวจใช้อาวุธหรืออื่นใดที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง ที่มีไว้ป้องกันตนเองหรือบุคคลอื่น

⁵³ Rick Sarre. (1996). "Firearms Carriage by Police in Australia." **The Criminology Research Council.** University of South Australia. p. 8.

85.2 บทบัญญัติที่เพียงพอเพื่อให้แน่ใจว่าจะได้รับการอบรมในการใช้อาวุธ

85.3

85.4 บทบัญญัติกองทุนในการพัฒนาอาวุธสำหรับใช้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม การใช้อาวุธทั้งหมดที่สามารถก่อให้เกิดการเสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บอย่างรุนแรงต่อคน การพัฒนาอาวุธควรที่จะประเมินอย่างระมัดระวังเพื่อให้แน่ใจว่าลดความเสี่ยงของการบาดเจ็บของบุคคลที่จะอยู่ในเหตุการณ์ ต้องสงสัยและตำรวจ

ข้อ 86 ผู้บริหารตำรวจควรจะ

86.1 นำกฎระเบียบในการใช้ปืนอย่างเคร่งครัด

86.2 พัฒนาและใช้จรรยาบรรณสำหรับบุคลากรการบังคับใช้กฎหมายซึ่งระบุว่าบุคลากรอาจใช้บังคับเฉพาะเมื่อจำเป็นอย่างเคร่งครัดและเท่าที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่

86.3 รักษาประเด็นด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังและอาวุธปืนอย่างต่อเนื่องภายใต้การตรวจสอบ

86.4 ปรับปรุงความตกลงระดับชาติเพื่อกำหนดแนวทางการสรุปการปฏิบัติงานมาตรฐานสำหรับตำรวจที่จะปรับใช้ในการประเมินสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูง

การใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ภายใต้กฎหมาย The Australian Federal Police Act 1979 ตามกฎหมายนี้ได้แบ่งชุมชนออกเป็น the Jervis Bay Territory, Norfolk Island, Christmas Island และ the Cocos (Keeling) Islands โดยหน่วยงาน The Australian Federal Police (AFP) ให้การรักษาความปลอดภัยป้องกันในนามของรัฐบาลออสเตรเลีย เป็นหน่วยงานตำรวจของรัฐบาลกลางของเครือรัฐออสเตรเลีย เอเอฟพีถูกสร้างขึ้นโดยการควมรวมในปี 1979 ของสามหน่วยงานของการบังคับใช้กฎหมายของ Commonwealth⁵⁴

บทบาทของเอเอฟพีคือการบังคับใช้กฎหมายความผิดทางอาญา Commonwealth ของออสเตรเลียและเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติและทางทะเล AFP คือการบังคับใช้กฎหมายของออสเตรเลียระหว่างประเทศ และ Uniform Protection Officers มีอำนาจตามมาตรา 14 ของพระราชบัญญัติ AFP 1979 เพื่อจับ การค้นหาและการตรวจสอบในขอบเขตของอำนาจ

⁵⁴ Australian Federal Police Annual Report 2007–08. Retrieved January 10, 2011, from http://www.afp.gov.au/_data/assets/pdf_file/89127/AFPAnrep2007-08.pdf

3.2.4 ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์เป็นอาณานิคมของอังกฤษมาช้านานจนภายหลังได้รับเอกราชจึงขอสมัครใจเข้าร่วมสัมพันธ์กับมลายาจนเป็นเหตุให้มลายาต้องเปลี่ยนชื่อประเทศใหม่เป็น “สหพันธรัฐมาเลเซีย” เพื่อให้ครอบคลุมสิงคโปร์ ซึ่งไม่ใช่ดินแดนมลายาด้วย ต่อมาเมื่อสิงคโปร์แยกตัวออกจากสหพันธรัฐมาเลเซีย และประกาศตัวเป็นประเทศเอกราช มีธรรมเนียมเป็นของตนเอง ในการตรากฎหมายด้วยเอกราชแห่งสาธารณรัฐสิงคโปร์ พ.ศ. 2508 ยังกำหนดให้ใช้มาตรา 5 ถึงมาตรา 12 และมาตรา 149 มาตรา 150 แห่งรัฐธรรมนูญมาเลเซียดูว่าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญสิงคโปร์ด้วย และด้วยเหตุที่กฎหมายอาวุธปืนของสิงคโปร์ จึงมีบางส่วนที่เหมือนกันกับกฎหมายมาเลเซีย

ปัจจุบันสาธารณรัฐสิงคโปร์จัดรูปแบบรัฐสภา มีประธานาธิบดีเป็นประมุขและมินาภิรัฐมนตรีเป็นรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล ประเทศสิงคโปร์ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากการปกครองของอังกฤษ

กฎหมายอาวุธปืนของสิงคโปร์ Arms and Explosives Act (chapter 13)⁵⁵

กฎหมายนี้ควบคุมการผลิต การใช้ การขาย การเก็บรักษา การขนส่ง การนำเข้า การส่งออก และการครอบครอง ถึงอาวุธและวัตถุระเบิด วันที่ 12 ธันวาคม 2456 (ค.ศ. 1913)

แต่ก็ได้มีข้อยกเว้นแก่บุคคล ตามมาตรา 3 (1) (ก)

มาตรา 3 (1) กฎหมายฉบับนี้มีให้ใช้บังคับแก่

1) บุคคลหรืออุปกรณ์ในระหว่างระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่หรือทางการจ้าง ตามที่กล่าวต่อไปนี้

(1) สมาชิกของกองกำลังติดอาวุธของสิงคโปร์ และกองกำลังที่กำลังมาเยี่ยมชมเยือนประเทศสิงคโปร์ในปัจจุบันอย่างถูกกฎหมาย

(2) สมาชิกของกองกำลังอาสาสมัครของกองทัพเรือ กองทัพบก กองทัพอากาศซึ่งก่อตั้งขึ้นตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร

(3) สมาชิกของกองกำลังผสมซึ่งก่อตั้งขึ้นตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เตรียมการสำหรับทหารเกณฑ์ในการป้องกันสิงคโปร์

(4) สมาชิกของกองกำลังตำรวจสิงคโปร์หรือกองกำลังตำรวจอื่นๆ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสิงคโปร์

⁵⁵ Arms and Explosives Act (chapter 13). Retrieved January 10, 2011, from

<http://www.singaporelaw.sg/content/LegalSyst1.html>

(5) สมาชิกของกองกำลังตำรวจพิเศษ ซึ่งผสมกันระหว่างตำรวจกับเจ้าหน้าที่รักษา
สันติภาพ

(6) มือปืนรับจ้าง ซึ่งจ้างโดยรัฐบาล

กฎหมายอาวุธปืนของสิงคโปร์ Arms Offences Act (chapter 14)⁵⁶

กฎหมายนี้เกี่ยวข้องกับการครอบครองอาวุธและเครื่องกระสุนปืน และการพกพาและ
การใช้ซึ่งอาวุธใดๆ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2517 (ค.ศ. 1974) มาตรา 1 กฎหมายฉบับนี้เรียกว่า “กฎหมาย
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธ”

ช้อยกเว้น ตามมาตรา 10

มาตรา 10 ความตามมาตรา 3 จะไม่ใช่แก่

1) สมาชิกของกองกำลังใดๆ ที่กำลังมาเยี่ยมชมเยือนประเทศสิงคโปร์ในปัจจุบันอย่างถูก
กฎหมายหรือเป็นหน่วยกองกำลังตำรวจ หรือกองกำลังอาสาสมัครหรือกองกำลังแห่งท้องถิ่น ที่ได้
จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศสิงคโปร์ เมื่อสมาชิกแห่งกองกำลัง
นั้นได้มีการพกพาอาวุธเข้ามา หรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเขา

2) บุคคลใดได้พกพาอาวุธ โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการแต่งกายในเครื่องแบบ หรือ
เครื่องแบบที่แต่งในโอกาสงานพิธี

3) บุคคลใดซึ่งได้รับใบอนุญาต หรือได้รับมอบอำนาจใช้พกพา หรือครอบครองซึ่ง
อาวุธภายใต้หรือโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวกับอาวุธที่ใช้บังคับอยู่ใน
ประเทศสิงคโปร์

4) สมาชิกใดขององค์กรใดๆ หรือสมาคมใดๆ ที่ได้รับการมอบหมายอำนาจเป็นพิเศษ
จากรัฐมนตรีโดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อสมาชิกดังกล่าวนั้นได้พกพาอาวุธใดๆ ไป
หรือที่เกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติหน้าที่

นอกจากนั้นยังมี The Police Force Act 2004 หน้าที่ของตำรวจ ดังนี้

ข้อ 4 (1) ภายใต้บังคับพระราชบัญญัตินี้ให้ภาวะการทำงานของตำรวจมีอำนาจหน้าที่
ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อการรักษากฎหมายและคำสั่งให้ปฏิบัติ
- 2) เพื่อรักษาความสงบของประชาชน
- 3) เพื่อป้องกันและตรวจจับการก่ออาชญากรรม

⁵⁶ Arms Offences Act (chapter 14). Retrieved January 10, 2011, from <http://statutes.agc.gov.sg>

4) เพื่อจับกุมผู้กระทำผิดและ

5) หน้าที่อื่นตามกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร

ดังนั้นตามกฎหมาย The Police Force Act 2004 นี้ ตำรวจต้องพกอาวุธไปปฏิบัติหน้าที่ด้วยทุกครั้งที่ได้ไปปฏิบัติหน้าที่

สำหรับเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของประเทศสิงคโปร์ คือ The Corruption Practices Investigation Bureau (CPIB)⁵⁷ ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ แยกเป็นหน่วยงานออกจากสำนักงานตำรวจสิงคโปร์ และไม่ได้มีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ก็มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐและเจ้าหน้าที่ตำรวจสิงคโปร์ด้วย

การที่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานสืบสวนสอบสวนการคอร์รัปชันไม่ได้มีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจทำให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินคดีทางอาญา เสมือนกับการให้ตำรวจเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานโดยทั่วไป และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสืบสวนสอบสวนการคอร์รัปชันอำนาจดำเนินการด้าน “การสืบสวนสอบสวนพิเศษ” ได้ หากได้รับคำสั่งหรือได้รับมอบอำนาจจากอัยการให้ปฏิบัติการเป็นกรณีๆ ไป ทั้งนี้เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายอีกฉบับหนึ่งของประเทศสิงคโปร์ คือ Corruption, drug Trafficking and other serious crimes (Confiscation of benefits) Act (1993) มาตรา 49 และมาตรา 55⁵⁸

เจ้าหน้าที่สำนักงานสืบสวนสอบสวนการคอร์รัปชัน (CPIB) ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เว้นแต่กรณีปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 17 แห่งรัฐบัญญัติการป้องกันการทุจริต ค.ศ. 1960 ซึ่งบัญญัติให้เจ้าหน้าที่สำนักงานสืบสวนสอบสวนการคอร์รัปชัน (CPIB) มีอำนาจในการตรวจ ค้น ยึด ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสืบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อสืบสวนความผิดเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน เจ้าหน้าที่สำนักงานสืบสวนสอบสวนการคอร์รัปชัน (CPIB) มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันการทุจริตและสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน

⁵⁷ The Corruption Practices Investigation Bureau (CPIB) Retrieved January 10, 2011, from www.cpib.gov.sg

⁵⁸ Corruption, drug Trafficking and other serious crimes (Confiscation of benefits) Act (1993). Retrieved January 11, 2011, from <http://statutes.agc.gov.sg>

3.2.5 ประเทศมาเลเซีย

มาเลเซียเป็นอาณานิคมของอังกฤษมาจนกระทั่งวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2500 (ค.ศ. 1957) จึงได้รับเอกราชและสถาปนาประเทศเป็น “สหพันธรัฐมาลายา” ต่อมาเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2506 (ค.ศ. 1963) ก็ได้มีการเปลี่ยนชื่อประเทศใหม่เป็นสหพันธรัฐมาเลเซีย และใช้ชื่อนี้มาจนบัดนี้

สหพันธรัฐมาเลเซียจัดรูปรัฐบาลแบบรัฐสภา มีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล และจัดรูปประเทศเป็นรัฐรวม 13 มลรัฐแบบสหพันธรัฐ

กฎหมายอาวุธปืนของมาเลเซีย อยู่ภายใต้กฎหมาย The Arms Act 1960⁵⁹ (Act 206) ซึ่งกำหนดให้ใช้บังคับแก่อาวุธปืนสิ่งเทียมอาวุธปืนและกระสุนปืน

มาตรา 1 กฎหมายฉบับนี้เรียกว่า กฎหมายอาวุธปืน ปี 1960

มาตรา 2 (1) ในฉบับนี้ นอกจากจะมีข้อกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

“อาวุธปืน” หมายถึงอาวุธใดๆ ที่มีลำกล้องยิงให้ตายได้ โดยการบรรจุลูกกระสุนหรือจรวดอย่างอื่นเข้าไปสำหรับยิงออกมาจากปากลำกล้องนั้น และให้หมายรวมถึงอาวุธอื่นที่ออกแบบหรือปรับใช้ หรือสามารถปรับใช้ในการยิงด้วยของเหลวหรือแก๊ส หรือสิ่งอื่นใดที่เป็นอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สินได้ กับหมายรวมถึงปืนลมที่เป็นปืนสั้น ปืนยาว ปืนกล ปืนพก และส่วนประกอบใดๆ ของอาวุธดังกล่าวที่ออกแบบหรือให้ปรับใช้ เพื่อให้เกิดเสียงหรือแสงวับวาวน้อยลงจากการยิงด้วยอาวุธดังกล่าวด้วย⁶⁰

บทลงโทษโทษเงื่อนไขภายหลังรับอนุญาต

ใน The Arms Act 1960 ส่วนที่ 2 การอนุญาตพกพาอาวุธปืน

ข้อ 8. บุคคลที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายนี้

1) อยู่ในความครอบครองดูแลหรือการควบคุมหรือการพกพาหรือการใช้ปืนและกระสุนโดยไม่มีใบอนุญาตหรือการยินยอม ในกรณีกระสุนปืนต้องมีปริมาณไม่น้อยกว่าผู้มีอำนาจกำหนด

2) บุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือการสังเกตใดๆ เรื่องข้อจำกัดในการมีใบอนุญาตหรือการยินยอม จะต้องรับผิดชอบในผลของการฝ่าฝืนดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นริงกิตหรือทั้งจำทั้งปรับ

⁵⁹ LAWS OF MALAYSIA. **ARMS ACT 1960** (Act 206) amendments 1 January, THE COMMISSIONER OF LAW REVISION, MALAYSIA, 2006. p. 7 and 15.

⁶⁰ วิภาส จารุพงษ์. (2547). การบังคับใช้พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธ พ.ศ. 2490 ศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับอาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืน. หน้า 84.

หน่วยงานที่พกพาอาวุธปืนได้จะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจตามกฎหมาย The Police Act 1967 (Act 344)⁶¹ พระราชบัญญัติตำรวจได้มีขอบเขตในการยับยั้งเสรีภาพของการชุมนุม ตำรวจไม่มีอำนาจออกหมายศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพในการชุมนุม The Police Act ร่วมกับกฎหมายอื่น เช่น Internal Security Act, Official Secrets Act and Public Order (Preservation) Ordinance (1958) ที่ให้ตำรวจไม่ต้องมีหมายศาล

ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของ The Royal Malaysia Police ตามหมวด 3 (3) ของ Police Act 1967 ได้ให้หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจของ the Royal Malaysia Police ดังนี้⁶²

- 1) การจับกุม บุคคลทุกคนมีอำนาจจับกุมตามกฎหมาย
- 2) การรักษาความปลอดภัย
- 3) การดำเนินคดี
- 4) การให้ความช่วยเหลือในสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

ส่วนที่ 7 อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการตรวจค้นพาหนะ⁶³

มาตรา 24 (1) เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจ

- 1) การหยุดและกักขังบุคคลใด

(1) การได้เห็นผู้ที่กระทำการใดๆ หรือผู้ที่มีสิ่งของในความครอบครอง

(2) การที่มีเหตุอันควรสงสัยเป็นการกระทำการใดๆ หรือมีสิ่งของอยู่ในความ

ครอบครองใด ที่ต้องมีใบอนุญาต การยินยอม หรือเป็นผู้มีอำนาจจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย ในการบังคับใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการกำหนดให้บุคคลดังกล่าว ต้องมีการออกใบอนุญาต การยินยอม หรือเป็นผู้มีอำนาจ

2) การหยุดและการค้นโดยไม่มีหมายศาลในยานพาหนะใดๆ หรือเรือที่มีเหตุอันควรสงสัยจะถูกใช้ในการกระทำความผิดที่ขัดต่อกฎหมาย

บุคคลที่ล้มเหลวในการมีใบอนุญาต การยินยอม หรืออำนาจใดๆ ตามวรรค (1) (ก) เมื่อเรียกโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะถูกจับโดยไม่มีหมายศาล เว้นแต่เขาจะให้ชื่อและที่อยู่และอื่นๆ เป็นที่

⁶¹ LAWS OF MALAYSIA. **THE POLICE ACT 1967** (Act 344) amendments 1 January, THE COMMISSIONER OF LAW REVISION, MALAYSIA, 2006. p. 19.

⁶² LAWS OF MALAYSIA. **THE POLICE ACT 1967** (Act 344) amendments 1 January, THE COMMISSIONER OF LAW REVISION, MALAYSIA, 2006, Article 3. p. 11.

⁶³ LAWS OF MALAYSIA. **THE POLICE ACT 1967** (Act 344) amendments 1 January, THE COMMISSIONER OF LAW REVISION, MALAYSIA, 2006, Article 24. pp. 21-22.

น่าพอใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตำรวจจะถามคำถามตามความเหมาะสมหรือการดำเนินการอื่นๆ ที่อาจจะต้องดำเนินการต่อต้าน

ส่วนที่ 14 บทบัญญัติทั่วไปในการพกพาอาวุธปืน⁶⁴

มาตรา 85 เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจใช้อาวุธในการปฏิบัติหน้าที่

FIREARMS (INCREASED PENALTIES) Act 37 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับบทลงโทษดังนี้⁶⁵

ข้อ 1 คำนิยามต่างๆ เกี่ยวกับการยิงปืน การครอบครอง และการพกพาอาวุธปืน โดยผิดกฎหมาย

ข้อ 2 บทลงโทษสำหรับการใช้ปืนตามผิดที่กำหนดไว้

ข้อ 3 บทลงโทษสำหรับการสมรู้ร่วมคิดในกรณีของการใช้อาวุธปืน

ข้อ 4 บทลงโทษสำหรับการพกพาอาวุธปืนตามที่คณะกรรมการได้กำหนดการกระทำ ความผิด

ข้อ 5 บทลงโทษสำหรับการมีอาวุธปืนในคณะกรรมการที่กำหนดการกระทำ ความผิด

ข้อ 6 บทลงโทษสำหรับการจัดแสดงอาวุธปืนเลียนแบบในคณะกรรมการของการกระทำผิดที่กำหนด

ข้อ 7 บทลงโทษสำหรับการค้าอาวุธปืน

ข้อ 8 บทลงโทษสำหรับการครอบครองอาวุธปืนโดยผิดกฎหมาย

ข้อ 9 บทลงโทษสำหรับการคบค้าของกับบุคคลที่ถืออาวุธ

ข้อ 10 เขตอำนาจของศาล

ตำรวจสากลประเทศมาเลเซีย (Royal Malaysian Police Force) หรือที่เรียกว่า Interpol หรือองค์กรตำรวจอาชญากรรมแห่งชาติถูกจัดตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการตำรวจอาชญากรรมแห่งชาติ ในปี 1923

ทั้งนี้การใช้อาวุธปืนและการบังคับใช้นั้น ประเทศอังกฤษมีการควบคุมการใช้อาวุธปืนที่เข้มงวดที่สุด ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกามีการเข้มงวดน้อยกว่า ดังนั้นกฎหมายอาวุธปืนแต่ละประเทศอาจจัดระบบควบคุมการใช้อาวุธปืนและการบังคับใช้ของเจ้าหน้าที่ตามลำดับได้ ดังนี้

⁶⁴ LAWS OF MALAYSIA. **THE POLICE ACT 1967** (Act 344) amendments 1 January, THE COMMISSIONER OF LAW REVISION, MALAYSIA, 2006, Article 85. p. 48.

⁶⁵ LAWS OF MALAYSIA. (2006, 27 March). **FIREARMS (INCREASED PENALTIES) ACT 1971 (Act 37)**. p. 3.

1) ระบบการใช้อาวุธปืนและการบังคับใช้ที่ควบคุมเข้มงวด ได้แก่ ประเทศอังกฤษ โดยในประเทศอังกฤษมีระบบการใช้อาวุธปืนและการบังคับใช้ที่ควบคุมเข้มงวดเกินไปทำให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพกพาอาวุธปืนไม่ได้รับความปลอดภัยเท่าที่ควร หากต้องต่อสู้หรือจับกุมผู้กระทำความผิด ฉะนั้นมาตรฐานการใช้อาวุธปืนและการบังคับใช้ของประเทศไทยจึงไม่เป็นไปตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้

2) ระบบการใช้อาวุธปืนและการบังคับใช้ที่ควบคุมเข้มงวดปานกลาง ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ ประเทศทั้งสามประเทศนี้ มีระบบการใช้อาวุธปืนและการบังคับใช้ในบางส่วนที่ค่อนข้างเป็นไปตามมาตรฐานของมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ หากแต่ก็ยังมีส่วนที่ไม่ได้เป็นไปตามมาตรฐานอยู่ ฉะนั้นมาตรฐานการใช้อาวุธปืนและการบังคับใช้ของประเทศไทยยังต้องมีการแก้ไขในส่วนไม่เป็นไปตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อยู่

3) ระบบการใช้อาวุธปืนและการบังคับใช้ที่ควบคุมเสรี ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีกฎหมายเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนและการบังคับใช้ประเทศสหรัฐอเมริกา บัญญัติให้เสรีภาพในการมีและใช้อาวุธปืนของพลเมืองอย่างมาก เนื่องด้วยเป็นประเทศที่มีความเป็นเสรี จึงทำให้เกิดคดีเกี่ยวกับอาวุธปืนสูงในแต่ละปี ฉะนั้นมาตรฐานการใช้อาวุธปืนและการบังคับใช้ของสหรัฐอเมริกาต่ำกว่าตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้

จากการศึกษาระบบการใช้อาวุธปืนและการบังคับใช้ของประเทศไทยต่างๆ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติแล้ว จะเห็นว่ามาตรฐานขององค์การสหประชาชาติตั้งอยู่บนหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคลในพกพาและการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ความจำเป็นในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม หลักการใช้ดุลพินิจ ตลอดจนการจับกุมและการต่อสู้ในระหว่างการจับกุม ด้วยเหตุดังกล่าวจึงควรนำมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติมาใช้เท่านั้น

3.3 ประมวลแนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายขององค์การสหประชาชาติ

แนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายเป็นหลักการพื้นฐาน โดยทั่วไปในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเพื่อให้เจ้าพนักงานยึดถือและนำมาปฏิบัติ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้คล่องตามกฎหมายโดยมีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพในการรับใช้สังคมและป้องกันไม่ให้ประชาชนทำผิดกฎหมาย ซึ่งแนวปฏิบัตินี้ได้กล่าวถึงการใช้อาวุธปืนและการใช้อาวุธของเจ้าพนักงานไว้ด้วย จึงนับว่าเป็นหลักการพื้นฐานที่เป็นแนวในการร่างมาตรฐาน

องค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมาย ประมวล
แนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย ได้รับการรับรองโดยมติที่ประชุมใหญ่ของ
องค์การสหประชาชาติที่ 34/169 ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2522 โดยมีแนวทางปฏิบัติตาม Code
of Conduct for Law Enforcement Officials⁶⁶ ดังนี้

**3.3.1 เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ลุล่วงตามกฎหมายโดยใช้
ความรับผิดชอบอย่างสูงในวิชาชีพในการรับใช้สังคมและปกป้องบุคคลจากการกระทำอันละเมิด
กฎหมาย⁶⁷**

คำว่า “เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย” รวมถึงเจ้าพนักงานทั้งหมดไม่ว่าจะมาจาก
แต่งตั้งหรือเลือกตั้ง ซึ่งเจ้าพนักงานเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้อำนาจของตำรวจโดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจใน
การจับและการควบคุมตัว

ในประเทศซึ่งทหารเป็นผู้ใช้อำนาจของตำรวจไม่ว่าจะมีระเบียบหรือไม่ก็ตาม หรือ
กองกำลังรักษาความสงบแห่งชาติ นิยามของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายจะรวมถึงเจ้าพนักงาน
ต่างๆ ที่กล่าวมาเหล่านี้ด้วย

การรับใช้สังคมมีความมุ่งหมายรวมถึงการให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกของสังคมผู้ซึ่ง
ต้องการความช่วยเหลือในทันที ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลส่วนตัว เหตุผลด้านเศรษฐกิจ เหตุผลด้านสังคม
หรือเหตุผลอื่น ๆ

บทบัญญัติมาตรานี้ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับเฉพาะการกระทำที่ใช้ความรุนแรง เอารัดเอา
เปรียบ หรือที่เป็นอันตรายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงข้อห้ามต่างๆ ภายใต้กฎหมายที่มีโทษทางอาญาด้วย
นอกจากนี้บทบัญญัตินี้ดังกล่าวยังขยายไปถึงบุคคลซึ่งไม่มีความสามารถกระทำความผิดทางอาญาได้
อีกด้วย

**3.3.2 ในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายจะต้องปกป้องและเคารพศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ และดำรงรักษาและเชิดชูสิทธิมนุษยชนของบุคคลทุกคน⁶⁸**

สิทธิมนุษยชนตามมาตรานี้ถูกกำหนดและคุ้มครองโดยกฎหมายภายในและกฎหมาย
ระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ
มนุษยชน กติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ปฏิญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคล

⁶⁶ United Nation, Code of Conduct for Law Enforcement Officials, Retrieved January 11, 2011,
from <http://www2.ohchr.org/english/law/codeofconduct.htm>

⁶⁷ Code of Conduct for Law Enforcement Officials. Article 1.

⁶⁸ Code of Conduct for Law Enforcement Officials. Article 2.

จากการถูกทรมานและการกระทำทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยการกำจัดการกระทำที่เป็นการแบ่งแยกเชื้อชาติ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการกำจัดการกระทำที่เป็นการแบ่งแยกเชื้อชาติ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการปราบปรามและการลงโทษอาชญากรรมเกี่ยวกับการแบ่งแยกสีผิว อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อนักโทษ และอนุสัญญาเวียนนาว่าด้วยกงสุล

การอธิบายกฎหมายภายในตามบทบัญญัติมาตรานี้ควรใช้ทั้งบทบัญญัติของกฎหมายภายในและกฎหมายของสหราชอาณาจักรในการกำหนดและคุ้มครองสิทธิดังกล่าว

3.3.3 เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายจะใช้กำลังได้ในกรณีที่จำเป็นอย่างยิ่งและเท่าที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่⁶⁹

บทบัญญัติมาตรานี้มุ่งเน้นการใช้กำลังโดยเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายว่าควรจะเป็นข้อยกเว้น ซึ่งหมายความว่าเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายมีอำนาจใช้กำลังในสถานการณ์ที่จำเป็นเพื่อป้องกันอาชญากรรม หรือในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือในการจับกุมผู้กระทำความผิด หรือผู้ต้องสงสัยตามกฎหมาย จะไม่มีการใช้กำลังนอกเหนือไปจากที่กล่าวมา

ตามกฎหมายภายในจะห้ามเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายใช้กำลังภายใต้หลักความได้สัดส่วน ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันว่าหลักนี้เป็นที่ยอมรับในการตีความบทบัญญัติมาตรานี้ ไม่มีกรณีใดที่บทบัญญัตินี้จะถูกตีความในการให้อำนาจในการใช้กำลังซึ่งการใช้กำลังดังกล่าวไม่ได้สัดส่วนกับความชอบด้วยกฎหมายที่จะต้องคำนึงถึง

การใช้อาวุธปืนนั้นถือเป็นมาตรการรุนแรงจึงต้องพยายามกระทำทุกวิถีทางที่จะไม่ใช้อาวุธปืนก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อาวุธปืนกับเด็ก โดยทั่วไปไม่ควรใช้อาวุธปืนยกเว้นเมื่อผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดอาญาได้ใช้อาวุธปืนในการขัดขืนการจับกุมหรือในกรณีอื่นใดที่อาจจะเป็นอันตรายต่อชีวิตของบุคคลอื่น และมาตรการอื่นไม่เพียงพอที่จะยับยั้งผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด ในทุกกรณีที่มีการใช้อาวุธปืนจะต้องมีการทำรายงานต่อผู้มีอำนาจบังคับบัญชา

3.3.4 ความลับต่างๆ ในกระบวนการของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายต้องถูกเก็บเป็นความลับ ยกเว้นในกรณีเพื่อการปฏิบัติหน้าที่หรือเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม⁷⁰

โดยปกติของการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย เจ้าพนักงานดังกล่าวจะได้รับข้อมูลซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่หรืออาจเป็นอันตรายต่อผลประโยชน์ของเอกชน

⁶⁹ Code of Conduct for Law Enforcement Officials, Article 3.

⁷⁰ Code of Conduct for Law Enforcement Officials, Article 4.

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับชื่อเสียงของบุคคลอื่น ดังนั้น จึงต้องใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการรักษาและใช้ข้อมูลดังกล่าว ซึ่งควรจะเปิดเผยเฉพาะในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเท่านั้น การเปิดเผยข้อมูลนอกจากที่กล่าวมาถือเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง

3.2.5 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายก่อ ยุยงหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดหรือการทุจริตในการปฏิบัติหรือการลงโทษ รวมทั้งห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายอ้างคำสั่งของผู้บังคับบัญชาหรืออ้างสถานการณ์ยกเว้นต่างๆ เช่น ภาวะสงครามหรือภาวะอันตรายต่อสงคราม ภาวะอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในรัฐ หรือเหตุฉุกเฉินต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมอื่นๆ ว่าเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อการปฏิบัติหรือการลงโทษที่เป็นการทรมานหรือการทุจริตอื่นใด⁷¹

ข้อห้ามข้อนี้มาจากปณิธานว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลจากการถูกทรมานและกระทำทารุณ การปฏิบัติหรือการลงโทษที่ทารุณ โหดร้ายหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยมติที่ประชุมใหญ่ ดังต่อไปนี้

“ความคิดที่กระทำต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะถูกประณาม ในฐานะการปฏิบัติเสขวัตถุประสงค์ของกฎบัตรสหประชาชาติและเป็นการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนดังที่บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและตราสารอื่นที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ”

ในปฏิญญาได้นิยามคำว่า “การทรมาน” ดังต่อไปนี้

“...การทรมาน หมายถึง การกระทำโดยการก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือทรมานต่อร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งกระทำด้วยความจงใจโดยหรือในการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐต่อบุคคลเพื่อจุดประสงค์ที่จะได้รับคำสารภาพหรือข้อมูลจากบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือการลงโทษบุคคลสำหรับการกระทำที่บุคคลนั้นได้ก่อขึ้นหรือสงสัยว่าจะได้ก่อขึ้น หรือการข่มขู่บุคคลนั้นหรือบุคคลอื่น อย่างไรก็ตาม การทรมานนี้ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทรมานที่เกิดจากบทลงโทษตามกฎหมายที่มาจากมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อนักโทษ”

คำว่า “การทุจริตในการปฏิบัติหรือการลงโทษ” ไม่ได้ถูกนิยามไว้โดยที่ประชุมใหญ่ อย่างไรก็ตามคำนี้ควรจะถูกตีความให้ขยายความออกไปเท่าที่จะสามารถเป็นไปได้ต่อการกระทำที่เป็นการล่วงละเมิดต่างๆ ไม่ว่าจะกระทำต่อร่างกายหรือจิตใจ

⁷¹ Code of Conduct for Law Enforcement Officials. Article 5.

3.3.6 เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายต้องให้ความคุ้มครองอย่างเต็มที่ในสุขภาพของบุคคลที่อยู่ในความควบคุม และถูกกล่าวหา โดยเฉพาะเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายจะต้องกระทำการใดๆ ในทันทีเพื่อประกันการดูแลทางการแพทย์เมื่อใดก็ตามที่บุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตนต้องการ⁷²

“การดูแลทางการแพทย์” หมายถึง การบริการที่กระทำโดยบุคลากรทางการแพทย์รวมทั้งบุคลากรฝึกหัดทางการแพทย์ที่ได้รับการรับรองและผู้ช่วยแพทย์ซึ่งจะถูกจัดให้เมื่อต้องการหรือร้องขอ

บุคลากรทางการแพทย์จะต้องอยู่ด้วยในภารกิจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายจะต้องคำนึงถึงการตัดสินใจของบุคลากรทางการแพทย์ดังกล่าวเมื่อแนะนำให้อัดให้บุคคลที่อยู่ในความควบคุมได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมโดยคำแนะนำหรือคำปรึกษากับบุคลากรทางการแพทย์ภายนอกภารกิจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย

เป็นที่เข้าใจว่าเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายต้องให้การดูแลทางการแพทย์ต่อเหยื่อของการกระทำหรืออุบัติเหตุที่เกิดจากการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายด้วย

3.3.7 เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายต้องไม่กระทำการอันใดอันเป็นการทุจริต และจะต้องพยายามอย่างเต็มที่ในการต่อต้านการกระทำดังกล่าว⁷³

การกระทำอันเป็นการทุจริต (มีความหมายเช่นเดียวกับการทุจริตต่อหน้าที่) คือ การกระทำที่ไม่สอดคล้องกับวิชาชีพของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเต็มที่กับกรณีของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายที่กระทำการทุจริต เนื่องจากรัฐจะบังคับใช้กฎหมายกับประชาชนได้อย่างไรในเมื่อรัฐไม่สามารถหรือไม่อาจบังคับใช้กฎหมายกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง

นิยามของการทุจริตจะขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของรัฐ ซึ่งควรจะรวมถึงการกระทำการหรือการละเว้นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่หรือเกี่ยวเนื่องกับหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อแลกกับของกำนัล คำมั่นสัญญาหรือเครื่องจูงใจ หรือการยอมรับสิ่งใดๆ อันฝ่าฝืนต่อกฎหมายเมื่อได้กระทำการหรือละเว้นการกระทำนั้น

การทุจริตที่กล่าวถึงข้างต้นควรหมายรวมถึงการกระทำที่เป็นการพยายามทุจริตด้วย

⁷² Code of Conduct for Law Enforcement Officials. Article 6.

⁷³ Code of Conduct for Law Enforcement Officials. Article 7.

3.3.8 เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายต้องเคารพกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน และต้องกวดขันป้องกันต่อการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อกฎหมายดังกล่าวอย่างเต็มความสามารถ

เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายผู้ใดที่มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีก่อกวนหรือละเมิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้นจะต้องรายงานเรื่องดังกล่าวต่อผู้บังคับบัญชา และถ้าจำเป็นต้องรายงานต่อผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรที่มีอำนาจในการตรวจสอบหรือแก้ไข⁷⁴

กฎหมายฉบับนี้จะถูกนำมาใช้เมื่อใดก็ตามที่มีการรวมการปฏิบัติหรือกฎหมายแห่งรัฐเข้าไว้ด้วยกัน ถ้ากฎหมายหรือแนวปฏิบัติที่ประกอบด้วยบทบัญญัติที่เข้มงวดกว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ให้ใช้บทบัญญัติที่เข้มงวดกว่านั้นบังคับ

มาตรานี้ ในด้านหนึ่งต้องการที่จะดำรงไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างความจำเป็นเพื่อระเบียบวินัยขององค์กรซึ่งทำเพื่อความปลอดภัยสาธารณะ และความจำเป็นเพื่อต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในอีกด้านหนึ่ง เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายต้องรายงานการละเมิดภายในสายการบังคับบัญชาและดำเนินการตามกฎหมายนอกสายการบังคับบัญชาต่อเมื่อไม่มีวิธีเสียวยอื่นใดที่สามารถกระทำได้เท่านั้น ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันว่าเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายจะไม่ต้องรับโทษทางวินัยหรือโทษทางอาญาอื่นเนื่องจากเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายผู้นั้นได้รายงานการละเมิดต่อกฎหมายฉบับนี้ หรือที่คิดว่าจะเกิดขึ้น

คำว่า “ผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรที่มีอำนาจในการตรวจสอบหรือแก้ไข” หมายถึงหน่วยงานหรือองค์กรที่ตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายภายในของรัฐซึ่งรวมทั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายภายในของรัฐหรือหน่วยงานอิสระภายใต้กฎหมายลายลักษณ์อักษร กฎหมายจารีตประเพณีหรืออำนาจอื่นใดเพื่อพิจารณาการกระทำอันไม่เป็นธรรมและข้อร้องเรียนที่เกิดจากการละเมิดภายใต้ขอบเขตของกฎหมายฉบับนี้

ในบางประเทศ สื่อจะอยู่ในฐานะผู้ทำหน้าที่พิจารณาข้อร้องเรียน ซึ่งจะคล้ายกับหน่วยงานที่กล่าวถึงในข้างต้น ในการนี้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายอาจมีอำนาจตามกฎหมายและประเพณีของประเทศนั้น และตามบทบัญญัติในมาตรา 4 ของกฎหมายฉบับนี้ในการนำเอาการละเมิดเข้าสู่ความสนใจของประชาชน โดยผ่านทางสื่อดังกล่าว

เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายผู้ซึ่งได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติของประมวลนี้สมควรที่จะได้รับการเคารพ การสนับสนุนอย่างเต็มที่ และความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายที่เจ้าพนักงานผู้นั้นสังกัดในฐานะวิชาชีพของผู้บังคับใช้กฎหมาย

⁷⁴ Code of Conduct for Law Enforcement Officials. Article 8.

บทที่ 4

ขอบเขตและมาตรฐานของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการพกพา และใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ในบทนี้จะศึกษาถึงขอบเขตและมาตรฐานการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งหลักการในเรื่องการมีและใช้อาวุธปืนของบุคคลทั่วไปนั้นจะบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 ส่วนการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจต่างๆ ซึ่งได้รับการยกเว้นจึงได้ออกระเบียบภายในของตนเองว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด และสิ่งเทียมอาวุธปืน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของตนยึดเป็นแนวปฏิบัติ

4.1 หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯที่เกี่ยวข้องกับการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย

ประเทศไทยมีกฎหมายซึ่งบังคับเกี่ยวกับการควบคุมการมีและใช้อาวุธปืนคือพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 กฎหมายฉบับดังกล่าวบัญญัติขึ้นมาโดยกำหนดนิยามของคำว่าอาวุธปืน โดยมีความหมายรวมตลอดถึงอาวุธทุกชนิดซึ่งใช้ส่งเครื่องกระสุนปืน โดยวิธีระเบิดหรือกำลังดันของแก๊สหรืออัดลมหรือกลไกอย่างใด ซึ่งต้องอาศัยอำนาจของพลังงานและส่วนหนึ่งส่วนใดของอาวุธนั้นๆ ซึ่งรัฐมนตรีเห็นว่าสำคัญและได้ระบุไว้ในกฎกระทรวง ส่วนการควบคุมการมีและการใช้อาวุธปืนตลอดจนเครื่องกระสุนปืนจะมีบัญญัติไว้ในมาตรา 7 และมาตรา 8 ของกฎหมายดังกล่าว¹

¹ มาตรา 7 ห้ามมิให้ผู้ใดทำ ชื่อ มี ใช้ ส่ง หรือนำเข้าซึ่งอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืน เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่

มาตรา 8 ห้ามมิให้ผู้ใดมีเครื่องกระสุนปืน ซึ่งมีใช้สำหรับใช้กับอาวุธปืนที่ตนได้รับใบอนุญาตให้มีและใช้.

เนื่องจากปืนเป็นอาวุธร้ายแรงโดยสภาพซึ่งสามารถก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตได้ง่ายกว่าอาวุธชนิดอื่น หากยอมให้ประชาชนมีหรือครอบครองอาวุธปืนได้โดยง่ายก็จะเกิดความไม่ปลอดภัยต่อสังคม กฎหมายจึงบัญญัติกำหนดขอบเขตว่าผู้ที่จะมีอาวุธปืนหรือใช้อาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืนได้ต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่ ซึ่งการที่นายทะเบียนท้องที่จะออกใบอนุญาตเพื่อการดังกล่าวให้แก่ผู้ใดนั้นก็จะมีกรอบหรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ทั้งหลักเกณฑ์ดังบัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. อาวุธปืนฯ นอกจากนี้ยังมีหลักเกณฑ์ตามทีออกมาในรูปของกฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ตลอดจนคำสั่งกระทรวง ซึ่งจุดประสงค์หลักในการพิจารณาออกใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนก็เพื่อให้บุคคลสำหรับใช้ในการป้องกันตัวหรือทรัพย์สินหรือในการกีฬาหรือยิงสัตว์และใบอนุญาตนั้นให้ออกสำหรับอาวุธปืนแต่ละกระบอก² นอกจากนี้ยังห้ามไว้มิให้ออกใบอนุญาตให้แก่บุคคลบางประเภทหรือบางจำพวกซึ่งอาจนำอาวุธปืนที่ตนมีอยู่ไปก่ออันตรายหรือเหตุร้ายอย่างอื่น เช่น บุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกตามกฎหมายอาญาบางลักษณะ บุคคลซึ่งไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง บุคคลซึ่งมีความประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงอันอาจกระทบกระเทือนถึงความสงบเรียบร้อยของประชาชน เป็นต้น ทั้งยังห้ามมิให้ออกให้แก่บุคคลซึ่งมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรและมีถิ่นที่อยู่ประจำในท้องที่ที่บุคคลนั้นขออนุญาตน้อยกว่าหกเดือน³ นอกจากนี้ยังควบคุมถึงกรณีที่บุคคลใดมีความประสงค์ให้ผู้อื่นมีและใช้อาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืนสำหรับรักษาทรัพย์สินของตนอันจะต้องใช้ให้ผู้อื่นดูแลอาจขอรับหนังสืออนุญาตพิเศษจากนายทะเบียนท้องที่ที่บุคคลนั้นมีถิ่นที่อยู่ หนังสืออนุญาตนี้นายทะเบียนจะออกได้แต่โดยอนุมัติของเจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งไว้⁴

การที่บุคคลใดจะนำอาวุธปืนติดตัวไปได้จะต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานให้มีอาวุธปืนติดตัวและเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือถ้าผู้รับใบอนุญาตแสดงตนให้เป็นที่น่าหวาดเสียวต่อประชาชน ผู้ออกใบอนุญาตจะสั่งพักใช้ใบอนุญาตที่ออกให้เสียโดยมีกำหนดระยะเวลาหรือจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเสียก็ได้⁵

² พระราชบัญญัติ อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, มาตรา 9.

³ พระราชบัญญัติ อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, มาตรา 13.

⁴ พระราชบัญญัติ อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, มาตรา 14.

⁵ พระราชบัญญัติ อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, มาตรา 22.

การใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานในการพิจารณาออกใบอนุญาตให้บุคคลมีอาวุธปืนติดตัวนั้น กรมตำรวจ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) ได้วางแนวไว้ว่าให้พิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นสำหรับผู้ขออนุญาต โดยบุคคลที่จะได้รับอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัว ต้องเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนติดตัว ตามมาตรา 7 และ 9 แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ อยู่แล้ว และมีเหตุผลความจำเป็นเพื่อใช้ป้องกันตัวและหรือทรัพย์สินหรือเพื่อการศึกษา ในกรณีต่างๆ เช่น

- 1) ในการประกอบอาชีพที่จำเป็นต้องมีทรัพย์สินและเงินทองของมีค่าติดตัวไปด้วยในระหว่างเดินทาง
- 2) ในการให้ความคุ้มครองตนเองหรือทรัพย์สินที่อาจจะถูกประทุษร้าย
- 3) ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เช่น รักษาความสงบเรียบร้อยแก่ประชาชน สืบสวนปราบปรามการกระทำความผิด อารักขาบุคคลสำคัญในเขตพื้นที่อันตราย รักษาทรัพย์สินของรัฐ เป็นต้น หรือเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้รักษาความสงบเรียบร้อย
- 4) ในการศึกษา (เฉพาะอาวุธปืนที่ใช้ในการศึกษาเท่านั้น)
- 5) ในกิจการอื่นๆ ตามที่กรมตำรวจเห็นสมควร⁶

บทบัญญัติตลอดจนระเบียบดังกล่าวมาข้างต้นกำหนดพื้นที่เพื่อมุ่งใช้บังคับและควบคุมการมีและใช้อาวุธปืนของราษฎรหรือประชาชนโดยทั่วไปเป็นสำคัญ แต่หากเป็นในกรณีของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ราชการทหารและตำรวจ จะได้รับการยกเว้นมีต้องอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ โดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ กำหนดว่ามีให้ใช้บังคับแก่ราชการทหารและตำรวจที่มีหรือใช้ในราชการ หน่วยราชการที่มีหรือใช้เพื่อป้องกันประเทศหรือรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน หน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่มีและใช้ในการป้องกันและรักษาทรัพย์สินอันสำคัญของรัฐ ราชการทหารและตำรวจหรือหน่วยราชการที่มอบให้ประชาชนมีและใช้เพื่อช่วยเหลือราชการของทหารและตำรวจหรือหน่วยราชการแล้วแต่กรณี อาวุธปืนและเครื่องปืนประจำเรือเดินทะเล รถไฟ และอากาศยานตามปกติ ซึ่งได้แสดงและให้พนักงานศุลกากรตรวจตามกฎหมายแล้ว รวมทั้งดอกไม้เพลิงสัญญาณประจำเรือเดินทะเล อากาศยาน และสนามบินตามปกติ ซึ่งชนิดของปืน ขนาด และการกำหนดจำนวน ตลอดจนการมีและใช้ เก็บรักษา การพกติดตัว การซ่อมแซมหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะและการอย่างอื่นที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง⁷

⁶ บันทึกข้อความที่ ตร. 0514.412/ 7517 ลว 27 พ.ค. 2535 เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติในการพิจารณาอนุญาตให้บุคคลมีอาวุธปืนติดตัว.

⁷ พระราชบัญญัติ อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, มาตรา 5.

เหตุผลของการบัญญัติยกเว้นให้หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจต่างๆ ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ นั้น สืบค้นได้จากหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ดังนี้

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ โดยที่คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 44 ลงวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 ให้หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจสามารถมีและใช้อาวุธปืนได้เพื่อป้องกันทรัพย์สินอันใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะและเป็นการลดภาระหน้าที่ของราชการตำรวจหรือทหาร... แต่การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งนั้นมีรายละเอียดต่างๆ ที่ไม่รัดกุมเพียงพอทำให้ไม่สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับชนิด ขนาด จำนวน การมีและใช้ การเก็บรักษา การพาดิตตัว การซ่อมแซม ฯลฯ และการอื่นอันจำเป็นเกี่ยวกับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน เพื่อจะให้หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจบางประเภทสามารถมีและใช้ได้ ซึ่งอาจทำให้หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจต่างๆ มีและใช้อาวุธปืน โดยไม่มีมาตรการควบคุมที่เหมาะสม...ตลอดจนการให้กระทรวงทบวงกรมและรัฐวิสาหกิจต่างๆ มีและใช้อาวุธปืนได้นั้น เป็นกรณีที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ ดังนั้นสมควรให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเข้ามามีส่วนในการควบคุมกิจการดังกล่าว โดยเป็นรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายนี้ด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ผลจากการดังกล่าวจึงมีการออกกฎกระทรวง⁸ ที่กำหนดให้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ของหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจบางแห่งไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490

หน่วยราชการที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 ได้แก่⁹

- 1) สำนักนายกรัฐมนตรี (กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน)
- 2) สำนักข่าวกรองแห่งชาติ
- 3) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
- 4) กรมประชาสัมพันธ์
- 5) สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
- 6) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

⁸ กฎกระทรวง ฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2538) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490.

⁹ กฎกระทรวง ฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2538) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, ข้อ 2.

- 7) กรมศุลกากร
- 8) กรมสรรพสามิต
- 9) กรมชลประทาน
- 10) กรมประมง
- 11) กรมปศุสัตว์
- 12) กรมป่าไม้
- 13) กรมเจ้าท่า
- 14) กรมทางหลวง
- 15) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
- 16) กรมการปกครอง
- 17) กรมราชทัณฑ์
- 18) สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
- 19) กรมประชาสงเคราะห์
- 20) กรมทรัพยากรธรณี

ส่วนรัฐวิสาหกิจที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติอาวูฐป็น เครื่องกระสุนป็น วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวูฐป็น พ.ศ. 2490 ได้แก่¹⁰

- 1) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
- 2) องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
- 3) การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย
- 4) การท่าเรือแห่งประเทศไทย
- 5) การสื่อสารแห่งประเทศไทย
- 6) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
- 7) การประปานครหลวง
- 8) การประปาส่วนภูมิภาค
- 9) การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย
- 10) บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด
- 11) บริษัท อู่กรุงเทพ จำกัด

¹⁰ กฎกระทรวงฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2538) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาวูฐป็น เครื่องกระสุนป็น วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวูฐป็น พ.ศ. 2490, ข้อ 3.

กฎกระทรวงฉบับดังกล่าวให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วย ปลัดกระทรวง
กลาโหม เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนกอง
บัญชาการทหารสูงสุด ผู้แทนกองทัพบก ผู้แทนกองทัพเรือ ผู้แทนกองทัพอากาศ ผู้แทนกรมตำรวจ
ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี
(กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน) หน่วยราชการละหนึ่งคน เป็นกรรมการ และกรรมการอื่น
ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ร่วมกันแต่งตั้งอีกไม่
เกินห้าคน และให้ประธานกรรมการ แต่งตั้งกรรมการคนหนึ่งเป็นเลขานุการ¹¹

ให้คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1) พิจารณากำหนดชนิด ขนาด และจำนวนอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด
ตามข้อ 4 อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนตามข้อ 5 ที่จะให้แต่ละหน่วยราชการตามข้อ 2 และ
รัฐวิสาหกิจตามข้อ 3 มีได้ตามที่เห็นสมควร

2) พิจารณากำหนดเขตพื้นที่และภาระกิจในการใช้อาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืนของ
รัฐวิสาหกิจตามข้อ 3

3) พิจารณาออกระเบียบปฏิบัติ เพื่อให้หน่วยราชการตามข้อ 2 และรัฐวิสาหกิจตามข้อ
3 ปฏิบัติตามที่เห็นสมควร

4) ตรวจสอบการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด ตลอดจนการปฏิบัติ
ตามกฎกระทรวงนี้ของหน่วยราชการตามข้อ 2 และรัฐวิสาหกิจตามข้อ 3 การตรวจสอบดังกล่าว
คณะกรรมการอาจมอบหมายให้คณะบุคคลซึ่งคณะกรรมการได้แต่งตั้งขึ้นปฏิบัติหน้าที่แทนได้

ผู้ใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิดตามกฎกระทรวงนี้ ต้องมีคุณสมบัติ
ดังต่อไปนี้¹²

1) เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างประจำของหน่วยราชการหรือเป็นพนักงานหรือลูกจ้าง
ประจำของรัฐวิสาหกิจนั้น

2) มีสัญชาติไทย

3) มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์

4) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

¹¹ กฎกระทรวงฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2538) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุ
ระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, ข้อ 6.

¹² กฎกระทรวงฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2538) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุ
ระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, ข้อ 7.

5) ไม่เป็นบุคคลที่มีร่างกายพิการ ทูพพลภาพหรือวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ หรือติดยาเสพติดให้โทษ

6) ไม่เป็นผู้มีชื่อเสียงในทางทุจริต หรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม หรือมีพฤติกรรมเป็นภัยต่อสังคม

7) ได้รับการฝึกอบรมการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิดนั้นๆ จากทางราชการทหาร หรือตำรวจมาแล้ว

ความใน (1) ไม่ใช่บังคับแก่ประชาชนผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้มีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิดจากหน่วยราชการที่ได้รับมอบหมายจากทางราชการให้ฝึกอบรมประชาชนเพื่อช่วยเหลือทางราชการของทหาร ตำรวจ หรือหน่วยราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันประเทศ หรือรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทั้งนี้ตามโครงการที่คณะกรรมการตามข้อ 6 เห็นชอบ

สำหรับการจัดทำบัญชี การเบิกจ่าย การเก็บรักษา อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิดนั้น กฎกระทรวงฉบับนี้ได้วางหลักการไว้ว่า ให้หน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้¹³

1) ส่งมอบอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิดให้กระทรวงมหาดไทยเพื่อทำเครื่องหมายและทำบัญชีก่อนนำไปใช้

2) จัดทำบัญชีประจำการเพื่อควบคุมชนิด ขนาด และจำนวนอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด ตลอดจนการเบิกจ่าย การขึ้นบัญชีและการจำหน่ายบัญชีตามแบบที่กำหนด พร้อมทั้งส่งสำเนาบัญชีให้กระทรวงมหาดไทยและคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้นภายในสามสิบวันนับแต่วันขึ้นบัญชีประจำการและจำหน่ายออกจากบัญชีประจำการ การปฏิบัติดังกล่าวให้รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงรายการทุกครั้งด้วย

3) จัดให้มีสถานที่เก็บรักษาอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิดที่มั่นคงแข็งแรง และปลอดภัย รวมทั้งจัดให้มีระบบการรักษาความปลอดภัยด้วย

4) วางระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนและวัตถุระเบิดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการตามข้อ 6 หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจต่างๆ ซึ่งได้รับการยกเว้นจึงได้ออกระเบียบภายในของตนเองว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด และสิ่งเทียมอาวุธปืน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของตนยึดเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งจะได้อธิบายอย่างละเอียดในข้อ 4.4 ต่อไป

¹³ กฎกระทรวงฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2538) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, ข้อ 8.

4.2 การใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับการจับกุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคสาม ปัจจุบัน¹⁴ บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขังขวางหรือจะขังขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น”

หลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นการบัญญัติในลักษณะกว้างๆ ว่าผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ในการจับผู้ที่จะถูกจับนั้นในกรณีที่ผู้นั้นไม่ยอมให้จับ แต่โดยดี แต่อย่างไรก็ดี ก็ไม่ได้ให้รายละเอียดเท่าที่ควร หากเปรียบเทียบกับตามหลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials) อาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากฎหมายไทยในประเด็นนี้ให้มีมาตรฐานที่ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนซึ่งอาจก่ออันตรายแก่ชีวิตนั้น ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนในกฎหมายไทยว่า “เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพึงเลือกใช้วิธีการอื่นๆ ที่มีอันตรายน้อยที่สุดและให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ก่อนที่จะเปลี่ยนไปใช้กำลังบังคับและอาวุธปืน การใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนพึงกระทำต่อเมื่อวิธีการอื่นๆ ที่จะใช้ในการปฏิบัติหน้าที่นั้นแล้วแต่ไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น”

คำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” เป็นถ้อยคำที่ใช้คิดมาจากกฎหมายเก่า (พระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457) ปัจจุบันไม่มีคำนี้อยู่ในกฎหมายไทยแล้ว แต่ก็ยังใช้กันอยู่เมื่อกล่าวถึงกระบวนการตามกฎหมายที่จะต้องดำเนินการเมื่อมีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติการตามหน้าที่¹⁵

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันคำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” ตามความเข้าใจทั่วไปจะหมายถึง “การประหารชีวิตนอกระบบกฎหมาย” (extra-judicial execution or summary execution) กล่าวคือหมายถึงการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจ “จับตาย” ผู้ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอ้างว่าเป็นอาชญากรสำคัญนั่นเอง ซึ่งส่วนหนึ่งถือเป็นความเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้นจากแนวปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง เพราะไม่มีบทกฎหมายใดเลยที่ให้สิทธิแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะทำ “วิสามัญฆาตกรรม” โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคสาม ดังกล่าวมิได้ให้สิทธิแก่เจ้าพนักงานที่จะใช้มาตรการ

¹⁴ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547, มาตรา 18 ซึ่งเนื้อความเป็นอย่างเดียวกันกับความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคสองเดิม แต่มีการปรับแก้ถ้อยคำเล็กน้อย.

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 150.

รุนแรงให้ถึงตาย การที่จะใช้กำลังรุนแรงถึงตายแก่ผู้ต้อนั้นจะมีได้ก็เฉพาะต่อเมื่อเกิดการต่อสู้ขัดขวางการจับกุม แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้สิทธิในการป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง และต้องทำไปโดยพอสมควรแก่เหตุตามหลักกฎหมายอาญาเรื่องป้องกันเท่านั้น ดังนั้น “วิสามัญฆาตกรรม” จึงเป็นนโยบายไม่ได้ และวางแผนล่วงหน้าไม่ได้ด้วย¹⁶ ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีข้อนำพิจารณาว่าข้ออ้างเรื่องการใช้สิทธิในการป้องกันสำหรับประชาชนทั่วไปกับผู้ที่อยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นน่าจะไม่เหมือนกันเสียทีเดียวนัก กล่าวคือ หากเป็นกรณีประชาชนทั่วไปย่อมสามารถใช้สิทธิป้องกันได้โดยไม่จำเป็นต้องต้องหลบหลีกภัยนั้น หรือป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ แต่ในกรณีของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น หากเทียบเคียงกับมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติดังกล่าว ควรจะต้องนำหลักเกณฑ์ที่ว่า “โดยอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเป็นอย่างอื่นได้แล้วเท่านั้น” อย่างในกรณีสถานการณ์นั้นเสี่ยงต่อชีวิตหรืออันตรายที่ร้ายแรงต่อบุคคลอื่น เช่น ผู้ตายจะใช้มีดปลายแหลมแทงจำเลย จำเลยจึงใช้อาวุธปืนยิงเมื่อจำเลยยิงผู้ตายเพราะผู้ตายใช้มีดแทง การที่ผู้ตายจะใช้มีดแทงจำเลยถือได้ว่าเป็นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย จำเลยย่อมมีสิทธิป้องกันตัว แต่เห็นว่าแม้จำเลยจะไม่มีหน้าที่ต้องหนี แต่จำเลยมีอาวุธปืนที่ร้ายแรงกว่า จำเลยอาจเลือกยิงร่างกายส่วนที่สำคัญน้อยหรือเป็นอันตรายน้อยเพียงเพื่อยับยั้งผู้ตายมิให้เข้ามาใช้มีดแทง แต่จำเลยกลับใช้อาวุธปืนเล็งยิงไปที่ใบหน้า จึงเป็นการป้องกันเกินกว่ากรณีที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันตาม ป.อ. มาตรา 69¹⁷ หรือจำเลยเจตนายิงผู้เสียหาย เนื่องจากจำเลยถูกผู้เสียหายกับพวกเข้ามาล้อม รุมทำร้ายจำเลยก่อน จำเลยย่อมมีสิทธิป้องกันตัวเองเพื่อ มิให้ถูกทำร้ายแต่การที่จำเลยใช้ปืนซึ่งเป็นอาวุธร้ายแรง ยิงผู้เสียหายหลายนัด โดยผู้เสียหายมีเพียงก้อนหินและไม่ปรากฏว่าพวกผู้เสียหายมีอาวุธ กระสุนปืนที่จำเลยยิงถูกผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัส ถ้าผู้เสียหายไม่ได้รับการรักษาทันท่วงทีอาจถึงแก่ความตายได้ นอกจากนี้กระสุนปืนยังพลาดไปถูกผู้เสียหายคนอื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย นับว่าเป็นการกระทำเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดข้อหาพยายามฆ่าผู้อื่นโดยป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 299 ต้องเป็นกรณีชุลมุนต่อสู้กันระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปและมีบุคคลได้รับอันตราย

¹⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 บัญญัติว่า “ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตน หรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด” ใน กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2541). กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง. หน้า 104 -105.

¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1911/2547.

สาหัส ซึ่งหมายถึงกรณีที่ไม่ทราบว่ามีใครหรือผู้ใดร่วมกับใครทำร้ายจนได้รับอันตรายสาหัส¹⁸ หรือกรณีเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่ามีอาจสามารถหลีกเลี่ยง เช่น จำเลยกับพวกซึ่งใช้อาวุธปืนยิงโจทก์ที่ไม่เคยรู้จักและไม่เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อน การที่โจทก์เดินเข้าไปหากลุ่มของจำเลยกับพวก แล้วถูกจำเลยใช้อาวุธปืนยิงถูกบริเวณช่องท้อง 1 นัด เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในทันทีทันใดโดยจำเลยไม่อาจคาดคิด¹⁹ หรือจำเลยและผู้เสียหายมีสาเหตุขุ่นข้องหมองใจกันจนต่างฝ่ายต่างหวาดระแวงว่าอีกฝ่ายจะมาทำร้ายตน ตามพฤติการณ์แห่งคดีที่ผู้เสียหายเรียกชื่อจำเลยและชักอาวุธปืนออกมาจากเอว วิทยุชุมชนเช่นจำเลยยอมเข้าใจได้ว่าผู้เสียหายจะใช้อาวุธปืนนั้นยิงจำเลย ถือได้ว่าเป็นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงตาม ป.อ. มาตรา 68 แล้ว การที่จำเลยหยิบอาวุธมีดพร้าที่วางอยู่พื้นถนนซึ่งเป็นของบุคคลอื่นฟันทำร้ายผู้เสียหายไปเพียงครั้งเดียวแล้ววิ่งหลบหนีไป จึงเป็นการกระทำเพื่อป้องกันพอสมควรแก่เหตุ เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยจึงไม่มีความผิด²⁰

ทั้งนี้เจ้าหน้าที่พึงแสดงสภาพความเป็นเจ้าหน้าที่ของตนก่อนและส่งสัญญาณเตือนพอสมควรให้ผู้จะใช้อาวุธปืนทราบก่อนว่าเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องใช้อาวุธปืนนั้น เว้นแต่ในสถานการณ์นั้นเสี่ยงต่อชีวิตหรืออันตรายที่ร้ายแรงต่อเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่น หรือกรณีเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่ามีอาจทำได้เช่นนั้นได้ โดยที่กฎและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธปืน โดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายต่อการชุมนุมกรณีเป็นการชุมนุมที่ไม่ชอบต่อกฎหมายควรมีแนวทางว่า

- 1) ระบุด้านการณตามทีเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายมีสิทธิปืนพกและกำหนดประเภทของอาวุธปืนและกระสุน
- 2) ตรวจสอบว่าอาวุธปืนที่ใช้เฉพาะในสถานการณ์ที่เหมาะสมและในลักษณะที่น่าจะลดความเสี่ยงของอันตรายที่ไม่จำเป็นให้เหลือน้อยที่สุด
- 3) ห้ามการใช้อาวุธปืนและกระสุนที่ที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บ โดยไม่มีเหตุอันควร
- 4) กำกับดูแลควบคุมการจัดเก็บและออกของอาวุธปืนรวมทั้งวิธีการตรวจสอบว่าเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่รับผิดชอบปืนและกระสุนที่ตัวเองเบิกไปให้แก่พวกเขา
- 5) การจัดให้มีข้อเสนอแนะคำเตือนว่าด้วยการยิงปืน
- 6) การจัดหลักเกณฑ์ว่าด้วยระบบการรายงานเหตุกรณีเมื่อเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายการใช้อาวุธปืนในการปฏิบัติหน้าที่ของตนนั้น

¹⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 190/2541.

¹⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 5874/2546.

²⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 8079/2549.

จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ตามกฎหมายไทยการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจยังไม่มีควมชัดเจนตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ตัวอย่าง

คำพิพากษาฎีกาที่ 753/2539 จำเลยที่ 1 รัชการดำรงตำแหน่งรองสารวัตรแผนก 5 กองกำกับการ 2 กองปราบปราม กรมตำรวจ ที่กรุงเทพมหานคร จำเลยที่ 1 ได้ยื่นใบลาขอหยุดพักผ่อนประจำปีตั้งแต่วันที่ 22 ถึงวันที่ 29 กันยายน 2532 และได้เดินทางไปเที่ยวที่อำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส ต่อมาถูกจับและยึดอาวุธปืนของกลางได้ในวันที่ 3 ตุลาคม 2532 ที่ห้องพักโรงแรมพลาซ่า อำเภอสุโขทัย ถือได้ว่าจำเลยที่ 1 พาอาวุธปืนของกลางไปในเมือง หมู่บ้าน ทางสาธารณะโดยไม่ได้รับใบอนุญาตและโดยไม่มีเหตุสมควร ทั้งการพาอาวุธปืนของกลางดังกล่าวไปในเมือง หมู่บ้าน ทางสาธารณะนั้น จำเลยที่ 1 มิได้อยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ราชการเนื่องจากจำเลยที่ 1 มิได้รับคำสั่งให้ไปปฏิบัติราชการในท้องที่ดังกล่าว จำเลยที่ 1 จึงมีความผิดฐานพาอาวุธปืนของกลางไปในเมือง หมู่บ้าน ทางสาธารณะโดยไม่ได้รับใบอนุญาตและโดยไม่มีเหตุอันควรด้วย²¹ และได้ดำเนินคดีอาญากับตำรวจที่พกพาอาวุธปืนไปโดยไม่ชอบด้วยระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยการลงโทษนั้นเหมาะสมกับพฤติการณ์ของตำรวจ ดังจะเห็นได้จากความผิดกระทงที่หนักที่สุดที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยที่ 1 นั้นเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 148 ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 10 ปีขึ้นไป กรณีจึงต้องด้วยประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 (3) ซึ่งเมื่อรวมโทษทุกกระทงแล้วโทษจำคุกทั้งสิ้นจะต้องไม่เกินกำหนด 50 ปี

คำพิพากษาฎีกาที่ 364/2531 เมื่อโจทก์ได้รับอันตรายแก่กายจากการกระทำของจำเลย จำเลยมีความผิดตามมาตรา 295 ที่ว่าผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

คำพิพากษาฎีกาที่ 999/2527 จำเลยเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ มีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาและจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าแม้ในที่ร โทฐานจำเลยก็มีอำนาจจับโดยไม่ต้องมีทั้งหมายจับและหมายค้นดังนั้นการที่จำเลยเข้าไปในห้องเล่นการพนันพบผู้เล่นกำลังเล่นพนันเอาทรัพย์สินกันแล้วไม่ทำการจับกุมยอมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ราชการกรมตำรวจจำเลยจึงมีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามมาตรา 157 จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 ให้ลงโทษจำคุก 3 ปี ศาลฎีกาเห็นว่า จำเลยเป็นเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาและจับกุมผู้กระทำความผิดในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าแม้ในที่ร โทฐานจำเลยก็มีอำนาจจับโดยไม่ต้องมีทั้งหมายจับและหมายค้นประกอบ

²¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 753/2539.

กับระเบียบของกรมตำรวจเจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบก็มีอำนาจจับ การที่จำเลยเข้าไปในห้อง เล่นการพนันพบเห็นผู้กำลังเล่นการพนันเอาทรัพย์สินกันแล้วจำเลยไม่ทำการจับกุมข่มขู่ก่อให้เกิด ความเสียหายแก่ราชการกรมตำรวจ จำเลยจึงมีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด

ฎีกาเกี่ยวกับหน่วยงานอื่นไปตรวจค้นแล้วพบเจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบในร้าน เหล้า พับ เทล นอกห้องที่ไม่มี แต่มีไม่ยื่นอุทธรณ์ สำนักงานอัยการสูงสุดตัดสินใจไม่ยื่นอุทธรณ์คำ พิพากษาศาลชั้นต้นคดีสังหาร ค.ต. สุวิชัย รอดวิมุต หรือดาบยืม ตำรวจกองปราบฯ ในทเวนต์สี่ฝั บโรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค หลังจากศาลอาญาพิพากษายกฟ้องนายดวงเฉลิม หรือดวง อยู่บำรุง จำเลยที่ 5 กับพวกอีก 3 คน ประกอบด้วย นายกฤษพัฒน์ หรือบิน หรือเอ จาตุรานนท์ จำเลยที่ 1 นายสุพจน์ หรือแม็ก แสงอนันต์ จำเลยที่ 2 และ พ.ต.ต.ศราวุธหรือเหยิน สกุลมีฤทธิ์ จำเลยที่ 4 ในความผิดฐาน ร่วมกันฆ่าและร่วมกันทำร้ายร่างกายผู้อื่นเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กาย ร่วมกันกระทำความผิด ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป พกพาอาวุธปืนไปในที่สาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่มีเหตุอันสมควร และร่วมกันต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีและใช้อาวุธปืน ในตอนยื่นฟ้องต่อ ศาลชั้นต้น พนักงานอัยการเห็นว่าคดีมีมูล มองว่าขณะนั้นนายดวงเฉลิมอยู่ในที่เกิดเหตุด้วย แต่พอ พยานมาเบิกความต่อหน้าศาล กลับไม่มีใครยืนยันการยิง และเมื่อคำเบิกความของพยานทั้งหมด ออกมาเป็นเช่นนี้ อัยการสำนักงานคดีศาลสูงคงแปรความหมายเป็นทางอื่นไม่ได้ และคงจะหักล้าง รายงานผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ลำบาก²²

4.3 ระเบียบการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ

เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่อง กระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 มาตรา 8 ทวิ วรรคสาม ซึ่ง บัญญัติให้เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทหารและตำรวจ ซึ่งอยู่ ระหว่างปฏิบัติหน้าที่สามารถพาอาวุธปืนติดตัวได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออก ใบอนุญาต และมาตรา 5 วรรคสองและมาตรา 6 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงยกเว้น ให้หน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจบางหน่วยไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ โดยให้หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจดังกล่าวพิจารณาออกระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการพกพาและใช้ อาวุธปืนของตนเอง หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจต่างๆ จึงออกระเบียบภายในของตนเองว่าด้วย

²² บรรณาธิการ. (2547, 6 กรกฎาคม). ข้อนรอยคดีลูก 'เหลิม' หลุดคดียิง 'ดาบยืม.' มติชนออนไลน์.

การมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด และสิ่งเทียมอาวุธปืน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของตน ยึดเป็นแนวปฏิบัติ

4.3.1 เจ้าหน้าที่ตำรวจ

การใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจมีหลักเกณฑ์บัญญัติไว้ในระเบียบการตำรวจ ไม่เกี่ยวกับคดี บทที่ 13 ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์ในการพกอาวุธปืน ดาบปลายปืนและตะบอง ไว้ว่า

ห้ามมิให้ตำรวจซึ่งแต่งเครื่องแบบกึ่งติดหรือมิได้แต่งเครื่องแบบกึ่งติดหรือที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการต่างๆ โดยทั่วไป พกหรือพาอาวุธไปในถนนหลวง ทางหลวงหรือในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้²³

- 1) หน่วยตำรวจรักษาการณ์ที่เตรียมตัวอยู่กับที่เป็นหมวดหมู่เพื่อป้องกันและปราบปรามเหตุการณ็โจรผู้ร้าย
- 2) ตำรวจสายตรวจ ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการจราจร
- 3) หน่วยตำรวจซึ่งได้รับคำสั่งให้ไปตรวจหรือรักษาเหตุการณ็แรมคืน
- 4) ตำรวจที่ประจำคุ้มยามหรือด่านตรวจ
- 5) ตำรวจที่ทำหน้าที่อารักขาบุคคลหรือเป็นยามสถานที่สำคัญ ซึ่งทางราชการสั่งให้มีอาวุธปืนติดตัวได้
- 6) ตำรวจซึ่งทำหน้าที่ควบคุมเงิน
- 7) ตำรวจควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้ต้องขังเดินทางไปส่ง ณ ที่ใดๆ ซึ่งเป็นทางไกลหรือทางเปลี่ยวอันจำเป็นต้องมีอาวุธควบคุมอย่างแข็งแรงและหัวหน้าหน่วยงานที่จัดตำรวจควบคุมไปนั้นสั่งให้ตำรวจผู้ควบคุมมีอาวุธปืนไปในกรณีนั้น
- 8) เมื่อมีกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นต้องปราบปรามเหตุการณ็ด้วยการใช้อาวุธให้ตำรวจพกอาวุธปืนเคลื่อนที่ไปเพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้ แต่ต้องมีหัวหน้าเป็นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรคุมไป ถ้าไม่มีนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่จะจัดให้ควบคุมไปได้ จึงให้जनายตำรวจชั้นประทวนถัดๆ ลงมาเป็นผู้ควบคุม
- 9) ตำรวจที่ทำการฝึก ซึ่งต้องใช้อาวุธปืนตามระเบียบว่าด้วยการฝึก
- 10) ตำรวจที่จัดเป็นกอง หมวดหรือหมู่เกียรติยศตามระเบียบที่ว่าด้วยการจัดแถวเกียรติยศ
- 11) ตำรวจซึ่งทำหน้าที่นำอาวุธปืนของหลวงหรือของกลางส่งยังที่ต่างๆ ในกรณีนั้นต้องบรรจุอาวุธปืนนั้นในหีบหรือห่ออย่างเรียบร้อย

²³ ระเบียบตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี บทที่ 13 ข้อ 1.

12) กรณีพิเศษอื่นๆ ที่ผู้บังคับบัญชาตำรวจตั้งแต่ชั้นผู้กำกับการขึ้นไปสั่งให้พกอารูษป็นไปได้

ข้อยกเว้นเหล่านี้ เมื่อเสร็จกิจที่จำต้องพกหรือพกอารูษป็นไปในการนั้นแล้วตำรวจที่มีอารูษป็นเหล่านั้นจะต้องรีบกลับหน่วยที่ตั้งโดยเร็ว ห้ามพกหรือพกอารูษป็นแวะเวียนไปในที่อื่นใดอีก²⁴

ห้ามพกอารูษป็นเข้าไปในเขตพระราชฐาน เขตทหาร ในศาล²⁵

ตำรวจชั้นจ่าสิบตำรวจลงมาที่เดินทางจากต่างจังหวัดหรือต่างท้องที่ โดยพกอารูษป็นสำหรับติดตัวไปด้วยให้รับนำอารูษป็นและกระสุนทั้งของหลวงและของส่วนตัวไปฝากไว้ที่สถานีตำรวจเจ้าของท้องที่นั้นๆ เว้นแต่การเดินทางผ่านโดยไม่พักค้างคืน²⁶

ตำรวจตั้งแต่ชั้นจ่าสิบตำรวจขึ้นไป ซึ่งแต่งเครื่องแบบและปฏิบัติราชการอื่นนอกจากกรณีที่ยกเว้นไว้ในระเบียบฯ บทที่ 13 ข้อ 1 จะพกอารูษป็นติดตัวไปด้วยก็ได้ แต่ต้องพกพาไปโดยมิติดชิดจนผู้อื่นไม่อาจรู้ได้ง่ายว่ามีอารูษป็นติดตัวอยู่ เช่น บรรจุไว้ในกระเป๋าเอกสาร เป็นต้น²⁷

ตำรวจที่จะต้องปฏิบัติราชการนอกเครื่องแบบ เช่น ไปสืบราชการลับหรือติดตามคนร้าย เป็นต้น และมีความจำเป็นต้องพกอารูษป็นติดตัวไปด้วย จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาก่อน สำหรับสถานีตำรวจที่มีผู้บังคับบัญชาชั้นหัวหน้าสถานีตำรวจเป็นหัวหน้าหัวหน้าสถานีตำรวจนั้น หรือผู้รักษาการแทนเป็นผู้อนุญาต สำหรับสถานีตำรวจที่มีผู้บังคับบัญชาชั้นสารวัตรหรือผู้บังคับกองเป็นหัวหน้า ให้สารวัตรหรือผู้บังคับกองหรือผู้รักษาการแทนเป็นผู้อนุญาต สำหรับหน่วยงานอื่นๆ ที่ไม่ใช่สถานีตำรวจ ให้ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นสารวัตรหรือผู้บังคับกองขึ้นไปเป็นผู้อนุญาต การอนุญาตดังกล่าวนี้ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุยศ ชื่อ นามสกุล และตำแหน่งของผู้รับอนุญาต ทั้งกำหนดวันเวลาและความจำเป็นที่จะต้องอนุญาตให้พกหรือพกไปไว้ให้ชัดเจนกับให้ผู้อนุญาตลงนามและตำแหน่งพร้อมทั้งวัน เดือน ปี ที่อนุญาตกำกับไว้ด้วย แล้วมอบให้ผู้รับอนุญาตนำติดตัวไป เมื่อเสร็จกิจหรือกำหนดวันตามที่อนุญาตแล้วต้องนำใบอนุญาตนั้นส่งคืนแก่ผู้ออกใบอนุญาต²⁸

สำหรับตำรวจที่มีอำนาจอนุญาตและตำรวจตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจเอกขึ้นไป ถ้าจะต้องปฏิบัติราชการนอกเครื่องแบบและมีความจำเป็นต้องพกอารูษป็นติดตัวไปด้วย ถือว่าอยู่ในภาวะ

²⁴ ระเบียบตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี บทที่ 13 ข้อ 1.

²⁵ ระเบียบตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี บทที่ 13 ข้อ 2.

²⁶ ระเบียบตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี บทที่ 13 ข้อ 4.

²⁷ ระเบียบตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี บทที่ 13 ข้อ 5.

²⁸ ระเบียบตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี บทที่ 13 ข้อ 6.

รู้การควรมีควรเป็นอย่างดีแล้ว ไม่ต้องขออนุญาตผู้ใด เป็นแต่ให้นำบัตรประจำตัวติดตัวไปด้วย เพื่อแสดงเมื่อจำเป็นเท่านั้น²⁹

การพกอาวุธปืนในกรณีแต่งเครื่องแบบตำรวจ³⁰

1) ขณะอยู่ในแถว ควบคุมแถว ไปราชการให้พกโดยใช้ซองปืนหนังสีน้ำตาลร้อยเข็มขัดไว้ทางขวา

2) ในโอกาสล่าลง ให้พกพาไปในลักษณะซ่อนเร้นอย่างมิดชิดจนไม่อาจสังเกตเห็นได้ง่าย

3) ในขณะปฏิบัติหน้าที่จราจร ตำรวจที่มียศตั้งแต่สิบตำรวจเอกลงมา ให้พกโดยใช้ซองเป็นสีขาวร้อยเข็มขัดไว้ทางขวา ตามที่กองพลาราชการจัดหามาจ่ายให้ใช้ราชการ

ในกรณีมิได้แต่งเครื่องแบบตำรวจ ให้พกพาไปโดยมิดชิดจนไม่อาจสังเกตเห็นได้ง่าย เช่น บรรจุไว้ในกระเป๋าเอกสาร เป็นต้น

ข้อควรระวังในการพกพาอาวุธปืนนั้นมีหลักอยู่ว่า ต้องให้มิดชิดและเรียบร้อยทั้งต้องให้การเหมาะสมกับกาลเทศะด้วย อย่าพกปืนในทำนองที่ทำให้ประชาชนได้รับความกระทบกระเทือนใจเมื่อได้พบเห็น เช่น ไม่สวมเครื่องแบบ แต่หนีบปืนไว้ที่สะเอวข้างข้างหลังบ้าง หรือใส่กระเป๋ากางเกงปล่อยด้ามปืนโผล่ออกมาให้เห็นบ้าง

ซึ่งในสมัยก่อนได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการใช้ดาบปลายปืนหรือตะบองว่า เมื่อแต่งเครื่องแบบตำรวจนั้น ให้ใส่ในซองดาบปลายปืน หรือซองตะบองที่ทางราชการจ่ายให้ โดยสอดซองนั้นไว้ในเข็มขัดบริเวณสะเอวข้างซ้าย

ตำรวจที่ได้รับจ่ายดาบปลายปืน ให้คาดดาบปลายปืนประกอบเครื่องแบบได้เฉพาะในโอกาสที่ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ ชั้นสารวัตร สารวัตรใหญ่ หรือตำแหน่งเทียบเท่าขึ้นไปสั่งให้คาดเพื่อปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการปราบปรามโจรผู้ร้าย หรือในโอกาสอื่นที่ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นสารวัตร สารวัตรใหญ่ หรือตำแหน่งเทียบเท่าขึ้นไปสั่งให้คาดได้เท่านั้น นอกจากนี้ห้ามคาดดาบปลายปืน ยังเป็นโอกาสที่มีได้แต่งเครื่องแบบแล้ว ห้ามคาดเค็ดขาด

พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 ได้มีการแก้ไขฉบับสุดท้ายคือแก้ไขฉบับที่ 8 พ.ศ. 2530 มาตราที่เกี่ยวข้องกับอาวุธปืน มี 3 มาตรา คือ มาตรา 8 ทวิ เป็นเรื่อง ข้อห้าม ข้อจำกัดในเรื่องการพกปืน มาตรา 22 เป็นบท

²⁹ ระเบียบตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี บทที่ 13 ข้อ 6.

³⁰ ระเบียบตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี บทที่ 13 ข้อ 7.

บัญญัติเรื่องการให้มืออาวุธปืนติดตัว มาตรา 72 ทวิ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติ ในมาตรา 8

การพกปืนไม่ผิดกฎหมายมีหลักเกณฑ์ 3 ประการ คือ

1) เป็นอาวุธปืนของตนเองและได้รับใบอนุญาตให้มีและใช้ได้ตามกฎหมาย (ป.4) อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนส่วนบุคคลนั้นผู้ใดประสงค์จะซื้อต้องปฏิบัติตาม กฎกระทรวงตาม พ.ร.บ.อาวุธปืน ต้องยื่นคำร้อง ป.1 มีใบอนุญาตให้ซื้อได้ตาม ป.3 และมีใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธ ปืน และเครื่องกระสุน ป.4 กำหนดใช้ได้ 3 กรณี คือ สำหรับการป้องกันตัวหรือทรัพย์สิน สำหรับการกีฬา สำหรับการยิงสัตว์

กรณีปืนเถื่อน คือ ปืนไม่มีทะเบียน มีโทษ จำคุก 1 ปี ถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 2,000 บาท ถึง 20,000 บาท

กรณีปืนผิดมือ คือ ปืนมีทะเบียน (ทะเบียนจะออกให้ผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ) แต่อยู่ใน ความครอบครองของคนอื่น มีโทษ จำคุก ตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 5 ปี และปรับตั้งแต่ 1,000 บาท ถึง 10,000 บาท

2) ใบพกพา ทหารอาสาสมัคร หรือ ในเขตจังหวัด ป.12 ผู้ใดประสงค์มีใบพกพาต้องยื่น คำร้องแบบ ป.1 ต่อเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต ใบพกจะออกให้ตามแบบ ป.12 บุคคลที่ควรออก ใบอนุญาตให้มีใบพกนั้นนอกจากจะเป็นผู้มีใบป.4 แล้ว ต้องมีคุณสมบัติตามระเบียบที่กระทรวง มหาดไทย กำหนด ตัวอย่างเช่น เป็นเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่ควบคุมทรัพย์สินของรัฐบาล ข้าราชการตั้งแต่ หัวหน้าแผนกหรือเทียบเท่าขึ้นไป ผู้มีหน้าที่ในการปราบปรามหรือการปฏิบัติงาน ในการฝ่าอันตราย ช้อยกเว้นในการพกปืน ตามมาตรา 8 ทวิ วรรคสอง ถึงแม้ว่าจะมีใบอนุญาตถูกต้อง ก็ตาม มีอยู่ 2 ประการคือ

(1) การพาอาวุธปืนไปโดยเปิดเผยเป็นที่ปรากฏต่อสายตา โดยไม่จำกัดว่าเป็นเวลา และสถานที่ใดก็เป็นการผิดกฎหมาย

(2) การพาอาวุธปืนไปในที่ชุมนุมชนที่มีลักษณะพิเศษอันได้แก่ ชุมชนชนที่ได้จัดให้ ทำขึ้นเพื่อนมัสการ การรื่นเริง การมหรสพ หรือการอื่นใด แม้จะพกมิดชิดก็ตาม ข่อมผิดกฎหมาย

3) พกได้โดยมีข้อยกเว้นตามกฎหมายที่กำหนด ดังนี้

มีเหตุจำเป็นและเร่งด่วนตามสมควรแก่พฤติการณ์ ตัวอย่างเช่น ต้องขับไปส่งสินค้า ต่างจังหวัด ซึ่งถือว่าต้องมีอาวุธปืนติดตัวไปได้ แต่ไม่อาจถือว่าเป็นการเร่งด่วน เพราะอ้างว่าจำเป็น ป้องกันสินค้าของตนซึ่งอาจถูกปล้น กรณีดังกล่าวอาจมีการปล้นหรือไม่ก็ได้ จึงถือว่าไม่เป็นกรณี เร่งด่วน ตัวอย่าง กรณี เพิ่งขายของได้เงิน 50,000 บาท และจำเป็นต้องนำเงินไปฝากไว้ธนาคาร และ ห่างจากบ้านราว 10 กม. เพื่อความปลอดภัยจากโจรปล้น ซึ่งในตามทางเคยมีการก่อคดีปล้นมาก่อน

ได้พกปืนมีทะเบียน มีใบอนุญาตให้มีให้ใช้ และไม่มีใบอนุญาตพกติดตัวไปพร้อมกับเงินที่ต้องนำไปฝากธนาคารในวันนั้น ถือว่ากรณีนี้เป็นกรณีความจำเป็นและเร่งด่วนได้

บันทึก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0503 (ส)/27663 ลง 30 ก.ย. 25 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจค้นบุคคลพาอาวุธปืนไปที่สาธารณะ มีแนวทางในการสั่งไม่ฟ้อง ดังนี้

- 1) ได้นำอาวุธปืนใส่กระเป๋าไว้ในช่องเก็บของท้ายรถซึ่งไม่สามารถหยิบใช้ได้ทันทีทันใด
- 2) ได้นำอาวุธปืนใส่กระเป๋า ใส่กุญแจแล้ววางไว้ในรถซึ่งไม่สามารถหยิบใช้ได้ทันทีทันใด
- 3) ไปเก็บเงินลูกค้าต่างจังหวัด นำอาวุธปืนติดตัวมาด้วย โดยแยกอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนออกจากกัน ใส่กระเป๋าเอกสารไว้หน้าไว้เบาะหลังรถยนต์
- 4) ไปเก็บเงินลูกค้าต่างจังหวัดหลายหมื่นบาทนำติดตัวมา แล้วมีอาวุธปืนได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนแล้วใส่ไว้ในช่องเก็บของด้านหลังรถ เพื่อป้องกันตัวและทรัพย์สิน
- 5) ห่ออาวุธปืนและซองบรรจุกระสุน แยกคนละห่อเก็บไว้ในกระโปรงท้ายรถยนต์ซึ่งใส่กุญแจ

ข้อยกเว้นเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของพนักงานบางประเภท ลูกจ้าง เจ้าพนักงานบางประเภท มีสิทธิพกพาอาวุธปืนได้ โดยไม่ต้องมีใบอนุญาต เช่น เจ้าหน้าที่ที่คอยรักษาความสงบเรียบร้อย ทหาร ตำรวจ ซึ่งขณะกำลังปฏิบัติหน้าที่ พนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีหน้าที่ป้องกันทรัพย์สินที่สำคัญของรัฐ

เจ้าหน้าที่ทหารซึ่งพกพาอาวุธปืนไปไหนต่อไหนได้เห็นมีเพียงทหารเหล่า สท., เจ้าหน้าที่การเงิน โดยต้องแต่งเครื่องแบบประกอบ ทหารที่มีหน้าที่รักษาการณ์ ภายนอก ภายใน ออกทำการฝึก เป็นต้น

ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยมักจะพบเห็นบ่อยครั้งว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะพกพาอาวุธปืนติดตัวไปในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งในบางครั้งอาจสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจเหล่านั้นมีความจำเป็นเพียงใดที่จะต้องมีอาวุธปืนติดตัว หรือการมีอาวุธปืนติดตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจเหล่านั้นมีพื้นฐานมาจากเหตุผลใด เช่น ตำรวจจราจรมีความจำเป็นต้องพกพาอาวุธปืนติดตัวหรือไม่

จากการศึกษาถึงระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีดังกล่าวมาข้างต้นคงพอที่จะทำให้เห็นถึงแนวทางหรือความเป็นมาเกี่ยวกับระเบียบของส่วนราชการในประเทศไทยได้ว่าทำไมเจ้าพนักงานต้องมีปืนหรือต้องการพกพาอาวุธปืนในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปถึงเหตุผลหรือที่มาได้ว่าโดยหลักทั่วไปแล้วห้ามตำรวจ (ซึ่งน่าจะเทียบเคียงกับเจ้าพนักงานอื่นได้) ซึ่งแต่งเครื่องแบบหรือมิได้แต่งเครื่องแบบก็ตาม ห้ามพกหรือพาอาวุธปืนไปในถนนหลวง ทางหลวงหรือ

ในที่สาธารณะสถาน แต่เหตุผลซึ่งทำให้เจ้าพนักงานหรือโดยเฉพาะตำรวจพกพาอาวุธปืนติดตัวอยู่เสมอๆ จนเป็นภาพที่ชินตานั้น น่าจะมีพื้นฐานที่สำคัญมาจากการป้องกันและปราบปรามโจรผู้ร้าย แต่ก็มีข้อสังเกตเกี่ยวกับตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการจราจรซึ่งระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ยกเว้นให้พกหรือพาอาวุธไปในถนนหลวง ทางหลวง หรือในที่สาธารณะได้ทั้งๆ ที่มีได้มีหน้าที่ในการป้องกันหรือปราบปรามโจรผู้ร้ายโดยตรงแต่เป็นหน้าที่ในด้านการอำนวยความสะดวกเป็นหลัก

อย่างไรก็ตามระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีดังกล่าวข้างต้น ได้กำหนดถึงวิธีการพกพาอาวุธปืนติดตัวของตำรวจชั้นตั้งแต่เจ้าสิบตำรวจขึ้นไปซึ่งแต่งเครื่องแบบและปฏิบัติราชการอื่น นอกจากที่ได้รับยกเว้นตามข้อ 1 ว่า การพกปืนต้องพกพาไปโดยมิดชิดจนผู้อื่นไม่อาจรู้ได้ง่ายว่ามีอาวุธปืนติดตัวอยู่³¹ ซึ่งการที่ให้ตำรวจซึ่งปฏิบัติหน้าที่อื่นพกพาอาวุธปืนได้น่าจะมาจากเหตุผลที่ตำรวจทุกหน่วยมีหน้าที่ในการป้องกันและจับกุมผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกัน แต่การพกพาต้องเป็นไปโดยมิดชิดจนผู้อื่นไม่อาจรู้ได้ง่ายว่ามีอาวุธปืน มิใช่พกพาข้างเอวโดยเปิดเผยดังเช่นที่พบเห็นกันทั่วไป

4.3.2 เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์

การใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีหลักเกณฑ์บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ซึ่งกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ว่ากรณีใดบ้างที่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้³²

เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธนอกจากอาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ในกรณีดังต่อไปนี้³³

- 1) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีและไม่มีทางจะป้องกันอย่างอื่นนอกจากใช้อาวุธ
 - 2) เมื่อผู้ต้องขังหลายคนก่อการรุนแรงหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว หรือกำแพงเรือนจำ
 - 3) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังจะใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงานหรือผู้อื่น
- เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ในกรณีต่อไปนี้³⁴
- 1) ผู้ต้องขังไม่ยอมวางอาวุธเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้วาง
 - 2) ผู้ต้องขังที่กำลังหลบหนีไม่ยอมหยุด ในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุดและไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้

³¹ ระเบียบตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี บทที่ 13 ข้อ 5.

³² พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479, มาตรา 16,17.

³³ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479, มาตรา 16.

³⁴ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479, มาตรา 17.

3) ผู้ต้องขังตั้งแต่สามคนขึ้นไปก่อการวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลาย ประตูรั้วหรือกำแพงเรือนจำหรือใช้กำลังกายทำร้ายเจ้าพนักงานหรือผู้อื่นและไม่ยอมหยุดในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด

ถ้ามีเจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีอำนาจเหนือตนอยู่ในที่นั้นด้วย จะใช้อาวุธปืนได้ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานผู้นั้นแล้วเท่านั้น

เพื่อให้การใช้อาวุธปืนของพนักงานเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์จึงได้ออกระเบียบภายในเพื่อวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนของข้าราชการกรมราชทัณฑ์ไว้ ได้แก่ หลักเกณฑ์ในการเบิกจ่ายและเรียกส่งคืนการใช้อาวุธปืน การเก็บและบำรุงรักษา การพาอาวุธปืน เพื่อใช้บังคับกับข้าราชการในสังกัดส่วนกลางกรมราชทัณฑ์ เรือนจำและทัณฑสถาน รวมถึงข้าราชการอื่นที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้คุมพิเศษด้วย³⁵

สำหรับหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนนั้น ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2543 ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า ห้ามนำอาวุธปืนเข้าไปภายในเรือนจำโดยเด็ดขาด เจ้าพนักงานเรือนจำหรือเจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่นที่ถืออาวุธจะเข้าไปติดต่อกภายในเรือนจำให้ฝากอาวุธปืน กระสุนปืนรวมทั้งกระสุนปืนที่นำออกจากอาวุธปืนแล้วไว้กับเจ้าพนักงานเรือนจำที่มีหน้าที่รับฝากพร้อมกับให้ลงชื่อผู้ฝากและผู้รับฝากในสมุดไว้เป็นหลักฐาน เสร็จแล้วให้เก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัยทุกครั้ง เว้นแต่เจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาการณ์ในเวลากลางคืน³⁶ ให้จ่ายอาวุธปืนยาวพร้อมกระสุนปืนไม่เกิน 5 นัดแก่เจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาการณ์ในเวลากลางคืน สำหรับเวรผู้ใหญ่และพัศดีเวร ให้จ่ายปืนพกพร้อมด้วยกระสุนปืนไม่เกิน 1 ชุด อาวุธปืนที่จะนำเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ให้ผู้ส่งจ่ายเป็นผู้พิจารณาตามความเหมาะสม แต่หากเห็นว่าสภาพการณ์แห่งเรือนจำไม่เหมาะสมหรือไม่มีความจำเป็นต้องใช้อาวุธปืนขณะปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาการณ์ในเวลากลางคืน ก็ให้พิจารณาสั่งการในทางที่เป็นประโยชน์แก่การควบคุมผู้ต้องขัง³⁷ ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ให้ผู้ใช้อาวุธปืนถืออาวุธปืนและกระสุนปืนติดตัวอยู่ตลอดเวลา และให้ระมัดระวังอย่าให้อาวุธปืนหรือกระสุนตกอยู่ในความครอบครองของผู้ต้องหาหรือบุคคลอื่นใดเป็นอันขาด³⁸

³⁵ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2543.

³⁶ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2543 ข้อ 9.

³⁷ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2543, ข้อ 10.

³⁸ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2543, ข้อ 11.

การเก็บและบำรุงรักษาอาวุธปืน ในส่วนกลางให้กองคลังเป็นนายทะเบียนผู้รับผิดชอบในการเก็บรักษาโดยจัดผู้พร้อมกุญแจและทำบัญชีควบคุมการเบิกจ่ายอาวุธปืน ให้เรือนจำจัดสร้างที่สำหรับเก็บอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนไว้เป็นสัดส่วนมีความมั่นคงแข็งแรงและอยู่ในที่ปลอดภัย ยกแก่การที่ผู้ต้องขังจะเข้าถึง ให้เรือนจำแต่งตั้งข้าราชการตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไปเป็นนายทะเบียน และจะให้มิให้ผู้ช่วยตามจำนวนที่เห็นสมควรเป็นผู้ช่วยนายทะเบียนร่วมรับผิดชอบในการเบิกจ่าย ฝากเก็บและดูแลรักษาอาวุธปืนทุกชนิดของเรือนจำ³⁹

ส่วนการพาอาวุธปืนนั้น ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2543 ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า ห้ามข้าราชการกรมราชทัณฑ์ซึ่งแต่งเครื่องแบบก็ดีหรือมิได้แต่งเครื่องแบบก็ดีพาอาวุธปืนเข้าไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยเปิดเผยหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือพาไปในชุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการ การรื่นเริง การมหรสพ หรือการอื่นใด เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้⁴⁰

- 1) ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ติดตามจับกุมผู้ต้องขังที่หลบหนีการควบคุมของเรือนจำ
- 2) ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังหรือเฝ้ารักษาการณ์
- 3) ผู้ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมเงินหรือพัสดุของหลวงที่มีค่า
- 4) ผู้ซึ่งทำหน้าที่นำอาวุธปืนของทางราชการหรือของกลางส่งยังที่ต่างๆ
- 5) ในกรณีพิเศษอื่นๆ ที่ได้รับอนุญาตจากอธิบดี

เมื่อเสร็จภารกิจแล้วให้ผู้มีอาวุธปืนเหล่านั้นกลับหน่วยงานของตนโดยเร็ว ห้ามพาอาวุธปืนแวะเวียนไปในที่อื่นใดอีก

ข้าราชการกรมราชทัณฑ์ที่มีความจำเป็นต้องพาอาวุธปืนติดตัวไปเพื่อปฏิบัติหน้าที่ราชการจะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย การอนุญาตดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือ โดยมอบให้กับผู้รับอนุญาตนำติดตัวไป การอนุญาตให้อยู่ในดุลพินิจของอธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย โดยพิจารณากำหนดระยะเวลาแต่ละครั้งตามความเหมาะสม ทั้งนี้ การอนุญาตครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 6 เดือน⁴¹

ห้ามข้าราชการกรมราชทัณฑ์พาอาวุธปืนเข้าไปในเขตพระราชฐานโดยเด็ดขาด⁴²

ข้าราชการกรมราชทัณฑ์ที่จะพาอาวุธปืน กรณีแต่งเครื่องแบบให้พาได้โดยใช้ซองปืนสีน้ำตาลหรือสีดำร้อยติดเข็มขัดให้เรียบร้อย กรณีมิได้แต่งเครื่องแบบ ให้พาไปโดยมิดชิดไม่อาจ

³⁹ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2543, ข้อ 12.

⁴⁰ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2543, ข้อ 14.

⁴¹ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2543, ข้อ 15.

⁴² ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2543, ข้อ 16.

สังเกตได้ง่ายและห้ามพาอาวุธปืนโดยเปิดเผยให้เป็นที่หวาดกลัวแก่ประชาชนเป็นอันขาด ทั้งนี้ให้นำบัตรประจำตัวข้าราชการติดตัวไว้ให้พร้อมที่จะรับการตรวจได้ทุกเมื่อ กรณีพกอาวุธปืนชนิดยาวไปปฏิบัติราชการ ต้องแต่งเครื่องแบบโดยพาไปให้เหมาะสม อย่าพาไปในลักษณะที่ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกหวาดกลัว⁴³

ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 16 บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธนอกจากอาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ ในกรณีต่อไปนี้ (1) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีและไม่มีทางจะป้องกันอย่างอื่นนอกจากใช้อาวุธ (2) เมื่อผู้ต้องขังหลายคนก่อการวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว หรือกำแพงเรือนจำ (3) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังจะใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงานหรือผู้อื่น” และมาตรา 17 บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ในกรณีต่อไปนี้ (1) ผู้ต้องขังไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้วาง (2) ผู้ต้องขังที่กำลังหลบหนีไม่ยอมหยุด ในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุดและไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้ (3) ผู้ต้องขังตั้งแต่สามคนขึ้นไป ก่อการวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว หรือกำแพงเรือนจำ หรือใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงานหรือผู้อื่นและไม่ยอมหยุดในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด ถ้ามีเจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีอำนาจเหนือคนอยู่ในที่นั้นด้วย จะใช้อาวุธปืนได้ก็ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานผู้นั้นแล้วเท่านั้น” และมาตรา 21 บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานเรือนจำผู้ใช้อำนาจที่ได้ให้ไว้หมวดนี้โดยสุจริตและตามเงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งหรืออาญาในผลแห่งการกระทำของตน”

ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายราชทัณฑ์ดังกล่าว แม้มีความชัดเจนมากกว่าบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะในส่วนที่ระบุว่า “และไม่มีทางจะป้องกันอย่างอื่นนอกจากใช้อาวุธ” และ “และอาจใช้อาวุธปืนในกรณีที่...ไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้” แต่ก็ไม่ได้กำหนดให้ชัดเจนว่า “พึงเลือกใช้วิธีการอื่นๆ ที่มีอันตรายน้อยที่สุดและให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ก่อนที่จะเปลี่ยนไปใช้กำลังบังคับและอาวุธปืน” นอกจากนี้ หากเปรียบเทียบกับตามหลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials) ดังกล่าวข้างต้น ก็ยังขาดหลักเกณฑ์ที่สำคัญ กล่าวคือหลักเกณฑ์ที่กำหนดว่า “ไม่ว่ากรณีใดก็ตามการใช้อาวุธปืนในการยิงผู้อื่นนั้นพึงกระทำโดยจำกัอย่างยิ่งโดยให้กระทำได้เฉพาะกรณีเพื่อป้องกันชีวิตของตนหรือผู้อื่น โดยอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเป็นอย่างอื่นได้แล้วเท่านั้น” จึงอาจเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักเกณฑ์ของกฎหมายไทยในประเด็นนี้ต่อไป

⁴³ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2543, ข้อ 17.

4.3.3 พนักงานฝ่ายปกครอง

กระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบว่าด้วยการพาและใช้อาวุธปืนของพนักงานฝ่ายปกครอง เพื่อให้บังคับกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามมาตรา 2 (16) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เฉพาะในส่วนของฝ่ายปกครอง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามมาตรา 2 (17) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เฉพาะในส่วนของฝ่ายปกครอง และหมายความรวมถึง พนักงานฝ่ายปกครองอื่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน สมาชิกอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) สมาชิกไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) ซึ่งได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่โดย เป็นผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและอยู่ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เป็นข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของกระทรวงมหาดไทย กองบัญชาการกองอาสารักษาดินแดน และกรมการปกครอง ซึ่งอยู่ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่เพื่อการป้องกันประเทศ หรือรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือรักษาทรัพย์สินอันสำคัญของรัฐ ประชาชนผู้ได้รับมอบให้มีและใช้อาวุธปืน ในราชการทหาร ตำรวจหรือราชการของกระทรวงมหาดไทย กองบัญชาการกองอาสารักษาดินแดนและกรมการปกครอง ที่มอบให้ประชาชนมีและใช้เพื่อช่วยเหลือราชการทหารและตำรวจ หรือราชการของกระทรวงมหาดไทย กองบัญชาการกองอาสารักษาดินแดนและกรมการปกครองแล้วแต่กรณี⁴⁴

พนักงานฝ่ายปกครองจะพาอาวุธปืนซึ่งได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนหรือได้รับมอบให้มีและใช้อาวุธปืนโดยชอบด้วยกฎหมายติดตัวในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ได้ ดังต่อไปนี้⁴⁵

- 1) เป็นผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนภายในเขตท้องที่ของตน
- 2) เป็นผู้มีหน้าที่ร่วมกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือทหาร ในกรณีฉุกเฉินที่จำเป็นต้องทำการปราบปรามผู้กระทำความผิด
- 3) เป็นผู้มีหน้าที่ที่ได้รับคำสั่งให้ไปรักษาเหตุการณ์เพื่อป้องกันและปราบปรามเหตุร้ายตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น
- 4) เป็นผู้มีหน้าที่จำเป็นต้องติดตามสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดทางอาญานอกเขตท้องที่ของตนเมื่อมีเหตุจำเป็นและเร่งด่วนตามสมควรแก่พฤติการณ์

⁴⁴ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพาและใช้อาวุธปืนของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2546.

⁴⁵ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพาและใช้อาวุธปืนของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2546,

5) เป็นผู้มีหน้าที่ต้องออกไปปฏิบัติราชการนอกเขตท้องที่ของตน โดยได้รับคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรจากปลัดกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี และในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความจำเป็นต้องพาอาวุธปืนติดตัว

เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองจะต้องพาและใช้อาวุธปืนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบจะต้องถือปฏิบัติดังนี้⁴⁶

1) อาวุธปืนยาวให้พาไปด้วยความระมัดระวัง อย่าให้เป็นที่หวาดเสียวแก่ประชาชน

2) อาวุธปืนสั้น

(1) ในกรณีแต่งเครื่องแบบ ให้พาไปด้วยความเหมาะสมเรียบร้อย โดยใส่ซองปืนหรือใส่กระเป๋าคือ

(2) ในกรณีไม่ได้แต่งเครื่องแบบ ให้พาโดยมิดชิด

การพาอาวุธปืนตาม (1) หรือ (2) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองในแต่ละครั้ง นอกจากมีบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว ให้นำคำสั่งเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ติดตัวไปด้วยเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันการปฏิบัติหน้าที่

3) ในการพาและใช้อาวุธปืนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตาม (1) หรือ (2) เพื่อเป็นการแสดงตนว่าเป็นพนักงานฝ่ายปกครองผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน พนักงานฝ่ายปกครองผู้นั้นจะยื่นคำขอหนังสือรับรองการพาและใช้อาวุธปืนของพนักงานฝ่ายปกครองต่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งการแล้วแต่กรณีก็ได้

การพาและการใช้อาวุธปืนตาม (3) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองในแต่ละครั้ง นอกจากมีบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐและคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่แล้วจะต้องนำหนังสือรับรองการพาและใช้อาวุธปืนของพนักงานฝ่ายปกครองติดตัวไปด้วย เพื่อแสดงตนว่าเป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

4.3.4 ข้าราชการสุลการ

กรมสุลการได้ออกระเบียบว่าด้วยการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิดเพื่อใช้บังคับกับข้าราชการสุลการ พนักงานสุลการหรือพนักงานซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติสุลการหรือบทกฎหมายอื่นอันเกี่ยวแก่สุลการและหมายความร่วมมือถึงข้าราชการกรมสุลการผู้มีหน้าที่ต้องออกไปปฏิบัติ

⁴⁶ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพาและใช้อาวุธปืนของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2546, ข้อ 6.

ราชการ โดยได้รับคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรจากอธิบดี ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่มีความจำเป็นต้องพกอาวุธปืนติดตัว แต่ต้องเป็นผู้ผ่านการฝึกอบรมการใช้อาวุธปืนจากทางราชการทหารหรือตำรวจมาแล้ว⁴⁷

ระเบียบดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเบิกจ่ายและการเรียกส่งคืนอาวุธปืนไว้ว่า การเบิกจ่ายอาวุธปืนให้แก่ข้าราชการสุลตากรให้จ่ายได้เฉพาะกรณีที่ต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยให้ผู้สั่งจ่ายพิจารณาจ่ายให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และความจำเป็นและห้ามจ่ายประจำตัวเป็นการประจำ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้สั่งจ่ายเป็นกรณีพิเศษและเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้วต้องส่งคืนเก็บทันที การนำอาวุธปืนไปใช้ปฏิบัติการนอกสถานที่ เมื่อเสร็จภารกิจแล้วให้ฝากเก็บรักษาที่สำนักสืบสวนและปราบปราม สำนักงานสุลตากรภาค หรือด้านสุลตากรที่ควบคุมอาวุธปืนดังกล่าวแล้วแต่กรณี โดยให้หน่วยงานดังกล่าวจัดทำบัญชีฝากเก็บรักษาอาวุธปืนแยกไว้เป็นอีกบัญชีหนึ่ง⁴⁸

ห้ามข้าราชการสุลตากรซึ่งแต่งเครื่องแบบหรือมิได้แต่งเครื่องแบบพาอาวุธเข้าไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะ โดยเปิดเผยหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือพาไปในชุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการ การรื่นเริงหรือการอื่นใด เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้⁴⁹

- 1) ข้าราชการสุลตากร ซึ่งอยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในการสืบสวนปราบปรามหรือดำเนินการตรวจค้นจับกุม ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสุลตากร หรือบทกฎหมายอื่นอันเกี่ยวแก่สุลตากร
- 2) ข้าราชการสุลตากรซึ่งปฏิบัติราชการประจำอยู่ด้านสุลตากร ด้านพรหมแดนหรือด้านตรวจแล้วแต่กรณี
- 3) ข้าราชการสุลตากรซึ่งทำหน้าที่ควบคุมเงิน
- 4) ข้าราชการสุลตากรซึ่งทำหน้าที่นำอาวุธปืนของทางราชการหรือของกลางส่งยังที่ต่าง ๆ
- 5) กรณีพิเศษอื่นๆ ที่อธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ เมื่อเสร็จภารกิจข้างต้นแล้ว ให้ข้าราชการสุลตากรผู้มีอาวุธปืนเหล่านั้นต้องกลับหน่วยงานของตนโดยเร็ว ห้ามพาอาวุธปืนแะเวียนไปในที่อื่นใดอีก

⁴⁷ ระเบียบกรมสุลตากรว่าด้วยการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ. 2543.

⁴⁸ ระเบียบกรมสุลตากรว่าด้วยการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ. 2543, ข้อ 5.

⁴⁹ ระเบียบกรมสุลตากรว่าด้วยการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ. 2543, ข้อ 9.

ข้าราชการศุลกากรที่มีความจำเป็นต้องพกอาวุธปืนติดตัวไปเพื่อปฏิบัติหน้าที่ราชการ จะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี การอนุญาตดังกล่าวจะต้องทำเป็นหนังสือโดยมอบให้กับผู้รับอนุญาตนำติดตัวไป การอนุญาตให้อยู่ในดุลยพินิจของอธิบดีว่าจะให้พกภายในกำหนดกี่วัน ทั้งนี้การอนุญาตแต่ละครั้งต้องไม่เกิน 6 เดือน⁵⁰

ข้าราชการศุลกากรที่จะพาอาวุธไปเพื่อปฏิบัติราชการ ในกรณีแต่งเครื่องแบบ ให้พาได้ โดยใช้ซองหนังสีน้ำตาลหรือสีดำทับเข็มขัดให้กะทัดรัดเรียบร้อย ในกรณีที่ไม่ได้แต่งเครื่องแบบ ให้พาไปโดยมิติดชิดไม่อาจสังเกตได้ง่ายและห้ามพาอาวุธปืนโดยเปิดเผยให้เป็นที่หวาดกลัวแก่ประชาชนเป็นอันขาด ทั้งนี้ให้นำบัตรประจำตัวข้าราชการหรือบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐติดตัวไว้พร้อมที่จะรับการตรวจได้ทุกเมื่อ ในกรณีการพาอาวุธปืนชนิดปืนเล็กสั้น ปืนเล็กยาวและปืนกลทุกประเภท ไปปฏิบัติราชการ ต้องแต่งเครื่องแบบ โดยพาไปให้เหมาะสมกับกาลเทศะ อย่าพาไปในลักษณะที่ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกหวาดกลัว⁵¹

ห้ามข้าราชการศุลกากรพาอาวุธปืนเข้าไปในเขตพระราชฐานหรือในศาลโดยเด็ดขาด⁵²

4.3.5 ข้าราชการสรรพสามิต

กรมสรรพสามิตได้ออกระเบียบว่าด้วยการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด เพื่อใช้บังคับกับข้าราชการกรมสรรพสามิตซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสรรพสามิตหรือกฎหมายอื่นที่ข้าราชการกรมสรรพสามิตได้รับมอบหมาย และให้หมายความรวมถึงข้าราชการกรมสรรพสามิตผู้มีหน้าที่ต้องออกไปปฏิบัติราชการ โดยได้รับคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรจากอธิบดีกรมสรรพสามิต หรือผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำอำเภอแล้วแต่กรณีและในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความจำเป็นต้องพกพาอาวุธปืนติดตัว แต่ต้องเป็นผู้ผ่านการฝึกอบรมการใช้อาวุธปืนจากทางราชการทหารหรือตำรวจมาแล้ว⁵³

ระเบียบดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเบิกจ่ายและการเรียกส่งคืนอาวุธปืนไว้ว่า การเบิกจ่ายอาวุธปืนให้แก่ข้าราชการสรรพสามิตให้จ่ายได้เฉพาะกรณีที่ต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยให้ผู้สั่งจ่ายพิจารณาจ่ายให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และความจำเป็นและห้ามจ่ายประจำตัวเป็นการประจำ เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากผู้สั่งจ่ายเป็นกรณีพิเศษและเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้วต้องส่งคืนเก็บทันที การนำอาวุธปืนไปใช้ปฏิบัติภารกิจนอกสถานที่ เมื่อเสร็จภารกิจ

⁵⁰ ระเบียบกรมศุลกากรว่าด้วยการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ. 2543, ข้อ 10.

⁵¹ ระเบียบกรมศุลกากรว่าด้วยการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ. 2543, ข้อ 11.

⁵² ระเบียบกรมศุลกากรว่าด้วยการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ. 2543, ข้อ 12.

⁵³ ระเบียบกรมสรรพสามิตว่าด้วยการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ. 2540.

แล้วให้ฝากเก็บรักษาที่สำนักงานตรวจสอบ ป้องกันและปราบปราม สำนักงานสรรพสามิตภาค หรือ สำนักงานสรรพสามิตจังหวัดแล้วแต่กรณี โดยให้หน่วยงานดังกล่าวจัดทำบัญชีฝากเก็บรักษาอาวูร ปืนแยกไว้เป็นอีกบัญชีหนึ่ง⁵⁴

ห้ามข้าราชการสรรพสามิตซึ่งแต่งเครื่องแบบหรือมิได้แต่งเครื่องแบบพาอาวูรเข้าไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะ โดยเปิดเผยหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือพาไปในชุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อมัสการ การรื่นเริงหรือการอื่นใด เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้⁵⁵

1) ข้าราชการสรรพสามิต ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นสายตรวจหรือสายสืบและปฏิบัติหน้าที่ในการสืบสวน ตรวจและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสรรพสามิตและหรือกฎหมายอื่นที่ข้าราชการสรรพสามิตได้รับมอบหมาย

2) ข้าราชการสรรพสามิตที่ประจำอยู่ที่ด่านตรวจ

3) ข้าราชการสรรพสามิตซึ่งทำหน้าที่ควบคุมเงิน

4) ข้าราชการสรรพสามิตซึ่งทำหน้าที่นำอาวูรปืนของทางราชการหรือของกลางส่งยังที่ต่างๆ

5) ในกรณีพิเศษอื่นๆ ที่อธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ สั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ

เมื่อเสร็จภารกิจข้างต้นแล้ว ให้ข้าราชการสรรพสามิตผู้มีอาวูรปืนเหล่านั้นต้องกลับหน่วยงานของตนโดยเร็ว ห้ามพาอาวูรปืนแะเวียนไปในที่อื่นใดอีก

ข้าราชการสรรพสามิตที่มีความจำเป็นต้องพกอาวูรปืนติดตัวไปเพื่อปฏิบัติหน้าที่ราชการจะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี การอนุญาตดังกล่าวจะต้องทำเป็นหนังสือโดยมอบให้กับผู้รับอนุญาตนำติดตัวไป การอนุญาตให้อยู่ในดุลยพินิจของอธิบดีว่าควรจะให้พกภายในกำหนดกี่วัน ทั้งนี้การอนุญาตแต่ละครั้งต้องไม่เกิน 6 เดือน⁵⁶

ข้าราชการสรรพสามิตที่จะพาอาวูรไปเพื่อปฏิบัติราชการ ในกรณีแต่งเครื่องแบบ ให้พาได้โดยใช้ซองหนังสีน้ำตาลหรือสีดำทับเข็มขัดให้กะทัดรัดเรียบร้อย ในกรณีที่มีได้แต่งเครื่องแบบให้พาไปโดยมิติดชิดไม่อาจสังเกตได้ง่ายและห้ามพาอาวูรปืน โดยเปิดเผยให้เป็นที่หวาดกลัวแก่ประชาชนเป็นอันขาด ทั้งนี้ให้นำบัตรประจำตัวข้าราชการหรือบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐติดตัวไว้พร้อมที่จะรับการตรวจได้ทุกเมื่อ ในกรณีการพาอาวูรปืนชนิดปืนเล็กสั้น ปืนเล็กยาวและปืนกล

⁵⁴ ระเบียบกรมสรรพสามิตว่าด้วยการใช้อาวูรปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ. 2540, ข้อ 5.

⁵⁵ ระเบียบกรมสรรพสามิตว่าด้วยการใช้อาวูรปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ. 2540, ข้อ 9.

⁵⁶ ระเบียบกรมสรรพสามิตว่าด้วยการใช้อาวูรปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ. 2540, ข้อ 10.

ทุกประเภทไปปฏิบัติราชการ ต้องแต่งเครื่องแบบ โดยพาไปให้เหมาะสมกับกาลเทศะ อย่าพาไปในลักษณะที่ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกหวาดกลัว⁵⁷

ห้ามข้าราชการศุลกากรพาอาวุธปืนเข้าไปในเขตพระราชฐานหรือในศาลโดยเด็ดขาด⁵⁸

4.3.6 ข้าราชการกรมชลประทาน

กรมชลประทานได้ออกระเบียบว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน เพื่อให้บังคับกับข้าราชการหรือลูกจ้างประจำซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากกรมชลประทาน สำนัก โครงการหรือหน่วยงานนั้นๆ ให้มีหน้าที่รักษาความปลอดภัย โดยพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นจะต้องได้รับการฝึกอบรมใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนจากทางราชการทหารหรือตำรวจมาแล้ว⁵⁹

ระเบียบดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์การเบิกจ่ายและการเรียกส่งคืนอาวุธปืนไว้ว่า การเบิกจ่ายอาวุธปืนให้จ่ายได้เฉพาะกรณีที่จะต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยให้ผู้สั่งจ่ายพิจารณาจ่ายให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และความจำเป็นและห้ามจ่ายประจำตัวเป็นประจำ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้สั่งจ่ายเป็นกรณีพิเศษ และเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแต่ละคราวแล้วต้องส่งคืนให้แก่นายทะเบียนเพื่อเก็บทันที⁶⁰ อาวุธปืนเมื่อจ่ายให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นๆ เมื่อเสร็จการปฏิบัติหน้าที่แต่ละคราวแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องนำอาวุธปืนที่รับไปส่งคืนแก่นายทะเบียน จะนำติดตัวออกนอกบริเวณกรมชลประทาน หวังานสำนัก โครงการหวังานหน่วยงานไม่ได้⁶¹

สำหรับการฝึกอบรมการใช้อาวุธปืนให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่นั้น ให้ส่วนฝึกอบรม สำนักพัฒนาโครงสร้างและบริหารงานบุคคล เป็นผู้ดำเนินการจัดฝึกอบรมโดยให้ประสานกับหน่วยงานและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง กรณีมีการฝึกอบรมการใช้อาวุธปืนและจัดให้มีการฝึกซ้อมยิง ให้แต่ละหน่วยงานที่เข้ารับการฝึกอบรมใช้อาวุธปืนฝึกซ้อมยิงได้ โดยจะต้องแจ้งชนิด จำนวน หมายเลขของอาวุธปืน ตลอดจนสถานที่ที่จะใช้ในการฝึกซ้อม เสนอให้อธิบดีอำนวยการฝึกซ้อม และเมื่อฝึกซ้อมยิงเสร็จแล้วจะต้องรายงานผลพร้อมขออนุมัติจำหน่ายเครื่องกระสุนปืนที่ใช้ในการฝึกซ้อมยิงต่ออธิบดี แล้วจึงขอเบิกเครื่องกระสุนปืนทดแทนได้⁶²

⁵⁷ ระเบียบกรมสรรพสามิตว่าด้วยการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ. 2540, ข้อ 11.

⁵⁸ ระเบียบกรมสรรพสามิตว่าด้วยการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ. 2540, ข้อ 12.

⁵⁹ ระเบียบกรมชลประทานว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2547.

⁶⁰ ระเบียบกรมชลประทานว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2547, ข้อ 6.

⁶¹ ระเบียบกรมชลประทานว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2547, ข้อ 11.

⁶² ระเบียบกรมชลประทานว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2547, ข้อ 14.

การใช้อาวุธปืนให้เป็นไปตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ห้ามใช้อาวุธปืนยิงโดยไม่มีเหตุจำเป็นอันสมควร ผู้ฝ่าฝืนจะต้องรับผิดทางแพ่งและทางอาญา และชดใช้เครื่องกระสุนปืนที่ยิงไปทั้งหมดและมีความผิดทางวินัย⁶³

ส่วนหลักเกณฑ์ในการพาอาวุธปืนนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องพาอาวุธปืนไปในระหว่างเวลาปฏิบัติหน้าที่ในบริเวณกรมชลประทาน ห้างงานสำนัก โครงการ หรือหน่วยงานนั้นๆ เท่านั้น ห้ามพาอาวุธปืนออกไปนอกบริเวณที่ตั้งโดยเด็ดขาด เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน ซึ่งอยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการป้องกันและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสำคัญของทางราชการ⁶⁴

การพาอาวุธปืนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ราชการให้พนักงานเจ้าหน้าที่แต่งเครื่องแบบตามที่กรมชลประทานกำหนดและถือปฏิบัติดังนี้⁶⁵

- 1) ให้พาอาวุธปืนโดยใส่ในซองปืน และคาดซองปืนไว้กับเข็มขัดให้เรียบร้อยอยู่เสมอ หรือให้พาโดยมิติดชิดไม่อาจสังเกตได้ง่าย
- 2) จะดึงอาวุธปืนออกจากซองปืนไม่ได้ เว้นแต่เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้เพื่อป้องกันตัว และทรัพย์สินของทางราชการเท่านั้น
- 3) ส่วนอาวุธปืนลูกซองชนิดยาว จะต้องสะพายไว้กับไหล่ให้อยู่ในลักษณะเรียบร้อย
- 4) ไม่พาอาวุธปืนในลักษณะที่ก่อให้เกิดความหวาดกลัวหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่น
- 5) ห้ามดื่มสุราหรือของมึนเมาโดยเด็ดขาดในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่

4.3.7 ข้าราชการกรมประมง

กรมประมงได้ออกระเบียบว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน เพื่อใช้บังคับกับข้าราชการหรือลูกจ้างประจำของกรมประมง สังกัดกอง สถาบัน สำนักงานประมงจังหวัด ศูนย์สถานี ฝ่าย งาน หน่วย เรือ หรือหน่วยงานซึ่งมีชื่อเรียกอย่างอื่นที่มีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนไว้ใช้ในการปฏิบัติราชการ ซึ่งได้รับการฝึกอบรมการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนนั้นๆ จากทางราชการ⁶⁶

ระเบียบดังกล่าวกำหนดให้กองอนุรักษ์ทรัพยากรประมงเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมเก็บรักษาและจ่ายอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนของกรมประมงทั้งหมด โดยให้หน่วยงานที่จัดซื้ออาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนส่งมอบอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนที่จัดซื้อให้แก่กองอนุรักษ์

⁶³ ระเบียบกรมชลประทานว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2547, ข้อ 15.

⁶⁴ ระเบียบกรมชลประทานว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2547, ข้อ 21.

⁶⁵ ระเบียบกรมชลประทานว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2547, ข้อ 22.

⁶⁶ ระเบียบกรมประมงว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2536.

ทรัพยากรประมง เมื่อกองอนุรักษ์ทรัพยากรประมงได้รับมอบอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนจากหน่วยงานที่จัดซื้อ ให้กองอนุรักษ์ทรัพยากรประมงส่งมอบอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนให้กระทรวงมหาดไทยเพื่อทำเครื่องหมายหรือเพื่อทำบัญชีก่อนนำไปใช้ กองอนุรักษ์ทรัพยากรประมงต้องจัดทำบัญชีควบคุมชนิด ขนาดและจำนวนอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนแต่ละกระบอก ตลอดจนการเบิกจ่ายไว้โดยมีรายละเอียดของอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนแต่ละประเภท แต่ละกระบอก หมายเลขของอาวุธปืน ผู้เบิกจ่าย ผู้อนุมัติจ่าย ผู้จ่าย ผู้รับ ผู้ส่งคืน วัน เดือน ปี ที่เบิกจ่าย ที่อนุมัติจ่าย ที่จ่าย ที่รับและส่งคืน และให้ส่งสำเนาบัญชีให้กระทรวงมหาดไทย นอกจากนี้กองอนุรักษ์ทรัพยากรประมงต้องจัดให้มีสถานที่อันมั่นคงและปลอดภัยเพื่อเก็บรักษาอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน และวางระบบการรักษาความปลอดภัยสถานที่เก็บไว้ด้วย⁶⁷

การเบิกจ่ายอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนจากกองอนุรักษ์ทรัพยากรประมงเพื่อนำไปใช้ในหน่วยงานต่างๆ จะต้องปฏิบัติดังนี้⁶⁸

- 1) ได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมประมงหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมประมงมอบหมาย
- 2) ผู้ที่จะมารับอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนจากกองอนุรักษ์ทรัพยากรประมงจะต้องเป็นหัวหน้าหน่วยงานนั้น หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหน่วยงานนั้น โดยผู้ที่ได้รับมอบหมายดังกล่าวจะต้องเป็นข้าราชการตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป
- 3) การพาอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนจากกองอนุรักษ์ทรัพยากรประมงไปยังหน่วยงานต้องมีหนังสืออนุญาตที่อธิบดีกรมประมงหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมประมงมอบหมายออกให้กำกับไปด้วย

เมื่อหน่วยงานได้รับอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนจากกองอนุรักษ์ทรัพยากรประมงแล้ว ให้หน่วยงานนั้นจัดให้มีสถานที่อันมั่นคงและปลอดภัยเพื่อเก็บรักษาอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนและวางระบบการรักษาความปลอดภัยสถานที่เก็บไว้ด้วย นอกจากนี้ให้หน่วยงานดังกล่าวจัดทำบัญชีควบคุมชนิด ขนาด และจำนวนอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนแต่ละกระบอก ตลอดจนการเบิกจ่ายไว้ โดยมีรายละเอียดของอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนแต่ละประเภท แต่ละกระบอก หมายเลขของอาวุธปืน ผู้เบิกจ่าย ผู้อนุมัติจ่าย ผู้จ่าย ผู้รับ ผู้ส่งคืน วัน เดือน ปี ที่เบิกจ่าย ที่อนุมัติจ่าย ที่จ่าย ที่รับและส่งคืน⁶⁹

⁶⁷ ระเบียบกรมประมงว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2536, ข้อ 5 และ 6.

⁶⁸ ระเบียบกรมประมงว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2536, ข้อ 7.

⁶⁹ ระเบียบกรมประมงว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ.2536, ข้อ 8.

การพาอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนออกไปนอกบริเวณที่ตั้งของหน่วยงานในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน ถ้าเป็นกรณีใช้ปฏิบัติงานภายในพื้นที่ที่หน่วยงานนั้นรับผิดชอบ ผู้นำออกไปต้องมีหนังสืออนุญาตที่หัวหน้าหน่วยงานนั้นออกให้กำกับไปด้วย ส่วนกรณีนำออกไปนอกเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบของหน่วยงานนั้นจะต้องมีหนังสืออนุญาตที่อธิบดีกรมประมงหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมประมงมอบหมายออกให้กำกับไปด้วย⁷⁰ ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมประมงให้เป็นผู้มีอำนาจออกหนังสืออนุญาตในการพาอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนออกไปนอกบริเวณที่ตั้งของหน่วยงานเพื่อปฏิบัติงานภายในพื้นที่ที่หน่วยงานนั้นรับผิดชอบ ได้แก่ ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสถาบันประมงจังหวัด ผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าสถานี หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน หัวหน้าหน่วยหรือหัวหน้าหน่วยงานซึ่งมีชื่อเรียกอย่างอื่นที่มีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนไว้ใช้ในการปฏิบัติราชการ⁷¹

ผู้ที่จะใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนในการปฏิบัติงานจะต้องแต่งเครื่องแบบที่กรมประมงกำหนด ไม่ถือหรือพาอาวุธปืนในลักษณะที่น่าหวาดเสียวหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่น ห้ามดื่มสุราหรือสิ่งมีนเมาทุกชนิดโดยเด็ดขาด ห้ามมิให้พาอาวุธปืนไปในชุมนุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการ การรื่นเริง การมหรสพ หรือการอื่นใด เว้นแต่อยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาทรัพย์สินอันสำคัญของรัฐ ห้ามยิงปืนโดยไม่มีเหตุจำเป็นอันสมควร ผู้ฝ่าฝืนนอกจากจะได้รับโทษทางวินัยแล้ว ยังต้องรับผิดชอบใช้เครื่องกระสุนปืนที่ใช้ยิงไปทั้งหมด เมื่อเสร็จภารกิจที่ต้องนำอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนไปใช้ปฏิบัติงานในแต่ละคราว ให้รับนำอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนส่งคืนผู้รับผิดชอบควบคุมอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนของหน่วยงานที่สังกัดทันที โดยให้ทำความสะอาดและตรวจอาวุธปืนว่าอยู่ในสภาพอย่างไร มีชิ้นส่วนใดชำรุดหรือมีกระสุนค้างอยู่ในรังเพลิงหรือไม่ และให้แน่ใจว่าอาวุธปืนนั้นได้ปลดคนกระสวยเรียบร้อยแล้วก่อนที่จะส่งคืนผู้รับผิดชอบ⁷²

4.3.8 เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

กระทรวงยุติธรรมได้ออกระเบียบว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน เพื่อใช้บังคับกับข้าราชการหรือลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษที่มีหน้าที่สืบสวนหรือสอบสวนหรือปราบปรามผู้กระทำความผิด⁷³

⁷⁰ ระเบียบกรมประมงว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ.2536, ข้อ 10.

⁷¹ คำสั่งกรมประมงที่ 611/1/2536.

⁷² ระเบียบกรมประมงว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2536, ข้อ 11.

⁷³ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2547.

ระเบียบดังกล่าววางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเบิกจ่ายและการเรียกส่งคืนอาวุธปืนไว้ว่า การเบิกจ่ายอาวุธปืนให้แก่เจ้าหน้าที่ ให้จ่ายได้เฉพาะกรณีที่ต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยให้ผู้สั่งจ่ายพิจารณาจ่ายให้เหมาะสมกับภารกิจและความจำเป็น เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจและกลับมาถึงหน่วยงานที่ตนปฏิบัติราชการแล้วต้องส่งคืนเก็บทันที เว้นแต่ได้รับอนุญาตให้จ่ายประจำตัวเป็นประจำ⁷⁴

สำหรับการมีและใช้อาวุธปืน ให้เป็นไปตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ห้ามใช้อาวุธปืนโดยไม่มีเหตุจำเป็นอันสมควร⁷⁵ เจ้าหน้าที่ที่มีความจำเป็นต้องพาอาวุธปืนติดตัวไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการจะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ การอนุญาตต้องทำเป็นหนังสือและมอบหนังสืออนุญาตให้ผู้ได้รับอนุญาตนำติดตัวไป การอนุญาตครั้งหนึ่งจะต้องไม่เกิน 1 ปี⁷⁶

การพาอาวุธปืนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เจ้าหน้าที่นำบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ติดตัวไปด้วย ให้พาอาวุธปืนโดยมิดชิด ไม่พาอาวุธปืนในลักษณะที่ก่อให้เกิดความหวาดเสียวหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่น ห้ามดื่มสุราหรือของมึนเมาโดยเด็ดขาด⁷⁷

ห้ามเจ้าหน้าที่พาอาวุธปืนเข้าไปในเขตพระราชฐานหรือในศาล เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจอนุญาตหรือศาล แล้วแต่กรณี⁷⁸

จากการศึกษาระเบียบการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในหน่วยงานต่างๆ ของรัฐดังกล่าวมาตาม 4.3.1-4.3.8 จะพบว่าส่วนใหญ่ระเบียบต่างๆ เหล่านี้จะเป็นไปในลักษณะกำหนดรูปแบบ เช่น พกพาไปในสถานที่ใดได้บ้าง พกพาให้มิดชิด แต่ไม่ได้กำหนดในลักษณะขอบเขตหรือกรอบแห่งการพกพาและการใช้ว่าจะพกพาอาวุธปืนอย่างไรให้มิดชิดซึ่งควรมีบทบัญญัติในลักษณะ

⁷⁴ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2547, ข้อ 5.

⁷⁵ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2547, ข้อ 6.

⁷⁶ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2547, ข้อ 11.

⁷⁷ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2547, ข้อ 12.

⁷⁸ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2547, ข้อ 14.

เดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ที่ให้ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีการเพื่อป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องนั้นๆ ซึ่งการพกพาและการใช้บังคับอาวุธปืนของเจ้าพนักงานก็ควรเป็นไปในลักษณะเดียวกันคือ เท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์

ทั้งนี้นอกจากตำรวจแล้วยังมีการพกพาอาวุธปืนของหน่วยงานอื่นซึ่งมีมาตรฐานต่ำกว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้นระเบียบของหน่วยงานอื่นไม่เป็นไปตามหลักมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ แต่เนื่องจากว่าในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบไว้เฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจดังนั้นในส่วนของหน่วยงานอื่นที่ยกมาอ้างไว้ ผู้ศึกษาจะไม่นำมาใช้วิเคราะห์ แต่จะยกมาเพื่อให้เห็นว่านอกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้วยังมีระเบียบของหน่วยงานอื่นที่ควรปรับเปลี่ยนแก้ไข

บทที่ 5

วิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่ ในการบังคับใช้กฎหมายกับมาตรฐานองค์การสหประชาชาติ และของต่างประเทศ

จากการที่ได้ศึกษาและศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานความคิดทางกฎหมายของการกำหนดขอบเขตและมาตรฐานการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายมาแล้วในบทที่ 2 จึงทำให้ทราบถึงแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจว่า ต้องตั้งอยู่บนหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคลในพหุภาพและการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ความจำเป็นในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม หลักการใช้ดุลพินิจ ตลอดจนการจับกุมและการต่อสู้ในระหว่างการจับกุม ซึ่งหลักการขั้นพื้นฐานที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อาวุธปืนต้องคำนึงเสมอคือแนวคิดในเรื่องการป้องกันภัยอันตราย โดยเฉพาะหลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 นอกจากนี้ข้อสำคัญที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อาวุธปืนต้องคำนึงอยู่เสมอคือ หลักการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่จะถูกใช้อาวุธปืน ซึ่งหลักดังกล่าวได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยซึ่งส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อาวุธปืนไม่มีความชอบธรรมต่อการใช้อาวุธปืนในลักษณะที่จะกระทำความผิดหรือละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนด้วยเหตุดังกล่าวจึงนำมาสู่พื้นฐานความคิดที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งของการใช้อาวุธปืน คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้อาวุธปืนได้ก็ต่อเมื่อวิธีการอื่นซึ่งมีอยู่และจะนำมาใช้นั้นไม่ได้ผล และเจ้าหน้าที่ตำรวจได้พยายามหลีกเลี่ยงผลร้ายอย่างถึงที่สุดแล้ว

จากพื้นฐานความคิดทางกฎหมายที่ได้ศึกษามาดังกล่าว จึงนำมาสู่การศึกษาถึงมาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายของมาตรฐานสากลหรือของต่างประเทศเพื่อมาเป็นแนวทางหลักเกณฑ์และมาตรฐานของประเทศไทย ปัจจุบันเป็นอย่างไร มีบทบัญญัติหรือหลักเกณฑ์เพื่อควบคุมการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายไว้อย่างไรบ้าง ซึ่งมาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่งานศึกษานี้ได้ทำการศึกษาก็คือ มาตรฐานองค์การสหประชาชาติ หลักเกณฑ์ในกฎหมายต่างประเทศและหลักเกณฑ์ในกฎหมายไทย

สำหรับบทนี้จะได้นำพื้นฐานความคิดทางกฎหมายของการกำหนดขอบเขตและมาตรฐานการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนมาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายตามที่ได้ศึกษาและศึกษาไว้ในบทที่ 2 ถึง 4 เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ห้วงมาตรฐานการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายต่อเหตุการณ์ร้ายเฉพาะกรณีพร้อมตัวอย่างประกอบ

5.1 การวิเคราะห์การใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายของไทยกับมาตรฐานองค์การสหประชาชาติ

เมื่อตำรวจไม่ได้อยู่ระหว่างปฏิบัติหน้าที่ พกพาอาวุธปืนไปก็เป็นการผิดกฎหมาย ดังมาตรา 8 ทวิ ห้ามมิให้ผู้ใดพกพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยไม่ได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัว เว้นแต่เป็นกรณีที่ต้องมีติดตัวเมื่อมีเหตุจำเป็นและเร่งด่วนตามสมควรแก่พฤติการณ์ ไม่ว่าจะกรณีใด ห้ามมิให้พาอาวุธปืนไปโดยเปิดเผย หรือพาไปในชุมนุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้น เพื่อนมัสการ การรื่นเริง การมหรสพ หรือการอื่นใด ความในมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับแก่

1) เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทหารและตำรวจ ซึ่งอยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่

2) ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง (1) (ข) หรือ (ค) ซึ่งอยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการป้องกันประเทศหรือรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือรักษาทรัพย์สินอันสำคัญของรัฐ

3) ประชาชนผู้ได้รับมอบให้และมีใช้ตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง (1) (ง) ซึ่งอยู่ในระหว่างการช่วยเหลือราชการและมีเหตุจำเป็นต้องมี และใช้อาวุธปืนในกรณีนั้น

เว้นเสียแต่ว่า กรณีที่มียศ รตอ. หรือหากต่ำกว่า รตอ. ก็จะต้องให้ ผกก. ทำใบอนุญาตพกปืนให้ท่านตามระเบียบ

ยกตัวอย่าง อาวุธปืนเป็นอาวุธร้ายแรงโดยสภาพ สามารถใช้ทำอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้อื่นได้โดยง่าย ทั้งอาวุธปืนของกลางไม่มีเครื่องหมายทะเบียนของเจ้าพนักงานประทับ หากนำไปใช้ก่ออาชญากรรมย่อมยากแก่การตรวจสอบและติดตามหาตัวผู้กระทำความผิด ประกอบกับสภาพปัญหาของสังคมในปัจจุบันมีการใช้อาวุธปืนก่ออาชญากรรมจำนวนมาก และนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น การที่จำเลยพาอาวุธปืนของกลางติดตัวเข้าไปในบริเวณที่ชุมนุมชนที่จัดให้มีการแสดงดนตรีเพื่อการรื่นเริง นับว่าเป็นอันตรายต่อประชาชนที่ไปเที่ยวงาน พฤติการณ์ในการกระทำความผิดของจำเลยจึงเป็นเรื่องร้ายแรง (คำพิพากษาฎีกาที่ 2307/2550)

ระเบียบการพาอาวุธปืนของตำรวจ หากนำมาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ในเรื่องการใช้อาวุธปืนเพื่อป้องกัน โดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ซึ่งในบางกรณี อาจทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจใช้อาวุธปืนเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือของผู้อื่นได้ คงวางหลักเกณฑ์ไว้แต่เพียงว่า เป็นกรณีมีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง ซึ่งผู้กระทำจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือของผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายนั้นและการกระทำโดยป้องกันสิทธินั้นไม่เกินขอบเขต แต่มิได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องการใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้โดยเฉพาะแต่อย่างใด คงใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการป้องกันของประชาชนทั่วไป

ในเรื่องนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าโดยสถานะแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายย่อมอยู่ในสถานะที่เหนือกว่าประชาชนทั่วไปในเชิงของอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย ความรับผิดชอบและความคาดหวังในแง่ของมาตรฐานที่เป็นกรอบของการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะการใช้อาวุธปืนในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นจากภัยอันตรายอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายและภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง จึงควรอยู่ในระดับที่สูงกว่าหลักเกณฑ์การกระทำโดยการป้องกันของประชาชนทั่วไปดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ส่วนตำรวจของไทยการยิงคนร้ายจะกระทำได้ก็เพื่อป้องกันตัวหรือเพื่อจับกุมคนร้าย ซึ่งวิธีการก็ต้องพอสมควรแก่เหตุด้วย ซึ่งการป้องกันตัวของตำรวจอยู่ในเงื่อนไขเดียวกันกับของประชาชน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ซึ่งถ้าตำรวจป้องกันตัวหรือใช้วิธีการจับกุมคนร้ายเกินสมควรแก่เหตุตำรวจก็ผิดคุกได้เหมือนกัน

ยกตัวอย่างเช่น ไล่จับกุมคนร้ายขโมยเป็ด คนร้ายมีคนเดียวและไม่มีอาวุธอะไร มีตำรวจไล่จับกุมคนร้าย 3 นาย ตอนตำรวจจะซาร์จเข้าจับคนร้ายเกิดใช้กำลังขัดขืนชกต่อยกับตำรวจบ้าง แต่ตำรวจก็มีถึง 3 นาย เชื่อว่าอย่างไรคนร้ายก็หนีไม่รอด ถ้าตำรวจชกปืนยิงคนร้ายก็เกินกว่าเหตุแน่นอน ถ้ามองในมุมหนึ่งก็น่าสงสารตำรวจที่ไปจับคนร้ายแต่ต้องมาติดคุก แต่มองอีกมุมหนึ่งมันก็เป็น การคุ้มครองประชาชนไม่ให้ได้รับผลกระทบที่มากเกินไปจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และยังเป็น การป้องกันเจ้าหน้าที่ใช้ไม่ให้อำนาจเกินกว่าเหตุอีกด้วย ซึ่งการที่คนร้ายต่อสู้ขัดขืนเจ้าหน้าที่นั้น ก็มีบทลงโทษไว้โดยเฉพาะอยู่แล้ว

เมื่อเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์ในการจับ โดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไว้ว่า จะจับได้ต่อเมื่อผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือพบผู้นั้นกำลังพยายามกระทำความผิดหรือพบโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำความผิด โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันอาจใช้ในการกระทำความผิดได้

ส่วนในวรรคสามของมาตรา 83 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจับไว้ว่า ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับหรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น

เมื่อพิจารณาหลักในการจับกุมผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะเห็นว่าเป็นการบัญญัติหรือวางหลักเกณฑ์ไว้เป็นการทั่วไปเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น แต่ไม่มีส่วนของรายละเอียดในการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนเพื่อเป็นแนวทางเริ่มต้นก่อนการใช้กำลังบังคับหรือก่อนการใช้อาวุธปืน เพียงแต่วางหลักไว้ว่าหากผู้จะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องเท่านั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของผู้ที่จะถูกจับไม่ให้ถูกกระทำการจนเกินขอบเขตและความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้มีบทบัญญัติที่กำหนดกรอบหรือหลักเกณฑ์ในการใช้อำนาจในการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยให้มีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนในการป้องกันของเจ้าหน้าที่ตำรวจดังกล่าวมาข้างต้น

เปรียบเทียบพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ได้ยกเว้นว่าการมีและใช้อาวุธปืนของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ราชการทหารหรือตำรวจจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ดังกล่าวมาแล้วในบทที่ 4 นั้น หลักเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานการบังคับใช้กฎหมายจึงไม่มี เพียงแต่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ได้กำหนดให้หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจต่างๆ ออกระเบียบภายในของตนเองว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด และสิ่งเทียมอาวุธปืนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของตนยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ส่วนระเบียบภายในว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืนฯ ซึ่งหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจต่างๆ ได้ออกใช้ จะเป็นไปโดยสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติเพียงใดนั้น จากการศึกษาระเบียบว่าด้วยการพกพาและใช้อาวุธปืนของหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการปกครอง กรมราชทัณฑ์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ จะพบว่าในส่วนที่ว่าด้วยการใช้อาวุธปืน จะเป็นลักษณะของการกำหนดเกี่ยวกับความเหมาะสมในการพกพาอาวุธปืน เช่น ห้ามใช้อาวุธปืน โดยไม่มีเหตุจำเป็นอันสมควร ห้ามพาอาวุธปืนเข้าไปในเขตพระราชฐานหรือศาล หรือกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานในรักษาความปลอดภัยสถานที่ เช่น ห้ามนำอาวุธปืนเข้าไปในเรือนจำ แต่ระเบียบว่าด้วยการพกพาและใช้อาวุธปืนของหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจต่างๆ มิได้กำหนดกรอบหรือหลักเกณฑ์ในการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืน โดยเน้นย้ำให้เจ้าพนักงาน

หลีกเลี่ยงการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนดังที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป็นมาตรฐานขั้นต่ำไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งระเบียบว่าด้วยการพกพาและใช้อาวุธปืนของหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจต่างๆ ประกาศใช้ก็มีได้มีสภาพบังคับเป็นกฎหมาย

เมื่อเปรียบเทียบกับหลักการพื้นฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์พิเศษ ได้วางหลักไว้ว่า

1) เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องไม่ใช้อาวุธปืนกับบุคคลอื่นเว้นแต่ในกรณีเพื่อเป็นการป้องกันตัว หรือป้องกันผู้อื่นให้พ้นจากอันตรายร้ายแรงที่ใกล้จะมาถึงและมีความรุนแรงที่อาจถึงแก่ชีวิตหรืออันตรายสาหัส เพื่อป้องกันอาชญากรรมที่ร้ายแรงประเภทที่กำลังจะก่ออันตรายแก่ชีวิต เพื่อมิให้บุคคลดังกล่าวหลบหนี และทั้งนี้การใช้อาวุธปืนนั้นให้กระทำได้ต่อเมื่อวิธีการอื่นๆ ที่มีความรุนแรงน้อยกว่านี้ต่างไม่เพียงพอที่จะกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้แล้ว และไม่ว่ากรณีใดก็ตามการใช้อาวุธปืนในการยิงผู้อื่นนั้นพึงกระทำโดยจำกัดอย่างยิ่งโดยให้กระทำได้เฉพาะกรณีเพื่อป้องกันชีวิตของตนหรือผู้อื่น โดยอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเป็นอย่างอื่นได้แล้วเท่านั้น

2) ในสถานการณ์ดังกล่าวเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพึงแสดงสถานภาพความเป็นเจ้าหน้าที่ของตนก่อนและส่งสัญญาณเตือนพอสมควรให้ผู้ที่จะถูกใช้อาวุธปืนได้ทราบก่อนว่าเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นจะต้องใช้อาวุธปืนนั้นเว้นแต่กรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่สามารถกระทำได้นอกจากโดยสถานการณ์ขณะนั้นมีความเสี่ยงต่อชีวิตหรืออันตรายที่ร้ายแรงต่อเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่น หรือกรณีเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่ามิอาจทำเช่นนั้นได้

3) กฎเกณฑ์และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นพึงรวมถึง

(1) การกำหนดสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะได้รับอนุญาตให้พกพาอาวุธปืนซึ่งจะต้องมีการกำหนดประเภทของอาวุธปืนและกระสุนปืนที่จะอนุญาตให้พกพานั้นด้วย

(2) การกำหนดโดยแจ้งชัดให้การใช้อาวุธปืนนั้นจะกระทำได้เพียงในกรณีที่จำเป็นและสมควรซึ่งจะต้องเป็นไปในลักษณะที่จะลดความเสี่ยงต่ออันตรายให้เหลือน้อยที่สุด

(3) ข้อห้ามมิให้ใช้อาวุธปืนและกระสุนปืนในลักษณะที่จะก่อให้เกิดอันตรายหรือเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(4) หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุม การเก็บรักษา และการเบิกจ่ายอาวุธปืนรวมถึงวิธีการที่จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นจะต้องรับผิดชอบในอาวุธปืนและกระสุนปืนที่ตนเบิกไปนั้น

(5) การจัดให้มีข้อแนะนำและคำเตือนว่าด้วยการยิงปืน

(6) หลักเกณฑ์ว่าด้วยระบบการรายงานเหตุการณ์กรณีเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายได้ใช้อาวุธปืนในการปฏิบัติหน้าที่นั้น

จากพื้นฐานความคิดทางกฎหมายของการกำหนดขอบเขตและมาตรฐานการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานดังได้ศึกษามาในบทที่ 2 และบทที่ 3 ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ในกฎหมายอาวุธปืนสำหรับรัฐสวาย การพกพาอาวุธปืนในถนนสาธารณะโดยไม่ได้อินุญาตเป็นการผิดกฎหมาย ยกเว้นเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจและทหาร ผู้ครอบครองที่เป็นประชาชนจะต้องมีอายุ 21 ปี หรือมากกว่าเพื่อการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน หรือในสหราชอาณาจักร ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้พกอาวุธปืนยกเว้นในกรณีพิเศษที่กฎหมายมีการเคร่งครัดอย่างมาก ตำรวจ Scotland Yard ทุกคนสามารถพกอาวุธติดตัว ในออสเตรเลียกฎหมายควบคุมอาวุธปืนที่เข้มงวดก็ทำให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานเป็นการพกพาเป็นเจ้าหน้าที่สายตรวจ และสืบสวนเท่านั้น ส่วนประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย พบว่า กฎหมาย The Police Force Act 2004 และ The Corruption Practices Investigation Bureau (CPIB) ตำรวจต้องพกอาวุธไปปฏิบัติหน้าที่ด้วยทุกครั้ง และกฎหมายอาวุธปืนของมาเลเซีย อยู่ภายใต้กฎหมาย The Arms Act 1960 การอนุญาตพกพาอาวุธมีบทลงโทษภายหลังได้รับอนุญาตและ Police Act 1967 เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจใช้อาวุธในการปฏิบัติหน้าที่ FIREARMS (INCREASED PENALTIES) Act 37 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับบทลงโทษในการพกพาอาวุธ ซึ่งจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเป็นไปตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธปืนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามหลักสากล ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์หรือหลักปฏิบัติอันเกี่ยวกับมาตรฐานการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงาน โดยกำหนดให้มีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิของประชาชนในการพกพาอาวุธปืนที่ได้รับใบอนุญาตในการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน การซื้อต้องกำหนดอายุการซื้อ การจดทะเบียนอาวุธปืนและกระสุนปืน ต้องทำโดยหัวหน้าตำรวจ จะต้องจัดเตรียมข้อมูล ทั้งชื่อบุคคลที่เป็นเจ้าของและผู้ถูกโอน รวมทั้งรายละเอียดของอาวุธปืน เลขที่ปืน โดยการจดทะเบียนต่อหัวหน้าตำรวจ และคุณสมบัติของประชาชนที่พกพาอาวุธปืนที่ได้รับใบอนุญาต

5.1.1 การใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานเพื่อป้องกันตัว

เจ้าพนักงานจะต้องไม่ใช้อาวุธปืนกับบุคคลอื่น เว้นแต่

- 1) เพื่อป้องกันตัวหรือป้องกันผู้อื่นให้พ้นจากอันตรายร้ายแรงที่ใกล้จะมาถึง และ
- 2) ภัยอันตรายนั้นร้ายแรงจนอาจถึงแก่ชีวิตหรืออันตรายสาหัส

5.1.2 การใช้อาวุธปืนเพื่อการควบคุมหรือคุมขัง

เจ้าพนักงานจะใช้อาวุธปืนได้เมื่อมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ที่ถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขัง โดยที่ผู้นั้นแสดงออกว่าจะก่ออันตราย

5.1.2.1 หลักจากคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1971/2528 แม่พันตำรวจตรี ช. กับพวกจะเป็นเจ้าพนักงานและออกมาปฏิบัติตามหน้าที่เพื่อจับกุมและตรวจค้นบ้านจำเลยด้วยเหตุอันสมควรและมีหมายค้นแต่ได้ไปล้อมบ้านจำเลยและขอตรวจค้นในเวลากลางคืนซึ่งทำไม่ได้เพราะขัดกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 96 จึงไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย พันตำรวจตรี ช. กับพวกเข้าล้อมบ้านจำเลยในเวลากลางคืน จึงมีเหตุผลเพียงพอที่จำเลยจะคิดว่าเป็นพวกคนร้ายและกระทำการใดๆ เพื่อป้องกันสิทธิของตนได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 แต่การที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงก่อนโดยไม่ดูให้ดีเสียก่อนว่าพวกที่มาล้อมบ้านเป็นคนร้ายจริงหรือไม่ จึงเป็นการใช้สิทธิป้องกันเกินสมควรแก่เหตุซึ่งมีผลทำให้ พลตำรวจ ท. ถึงแก่ความตายแต่ไม่ถือว่าผู้ตายเป็นเจ้าพนักงาน

5.1.2.2 กรณีศึกษาจากเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรมนายสุกฤกษ์ เรือนใจมั่นหรือ โจ้ ด้านข้าง คดีดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2539 ณ ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี คดีดังกล่าวได้รับความจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนว่า ตามวัน เวลาและสถานที่เกิดเหตุ ผู้ต้องหาทั้ง 6 คนได้หลบหนีเจ้าพนักงานตำรวจเข้าไปอยู่ในบ้านหลังหนึ่งโดยมีกำลังตำรวจกว่า 300 นาย ทำการปิดล้อมพร้อมกับมีตำรวจหน่วยแม่นปืนร่วมปฏิบัติการด้วย ต่อมามีการเจรจกันระหว่างตำรวจกับกลุ่มคนร้าย ในที่สุดกลุ่มคนร้ายยอมมอบตัวและถูกควบคุมตัวออกมาจากบ้านหลังดังกล่าว แต่เมื่อเดินทางมาเพียงครึ่งทางประมาณ 100 เมตร ตำรวจก็ได้พาผู้ต้องหาทั้ง 6 คนย้อนกลับไปยังบ้านดังกล่าวซึ่งเหตุผลที่อ้างในภายหลังคือเพื่อจะพากลับไปตรวจหาอาวุธปืนที่ถูกซุกซ่อนไว้ หลังจากตำรวจพาโจ้ทั้ง 6 กลับเข้าไปยังบ้านหลังดังกล่าวแล้ว ในระยะเวลาไม่นานนักก็ปรากฏเสียงปืนดังขึ้นกว่า 10 นัด หลังจากนั้นตำรวจได้แจ้งว่าผู้ต้องหาได้ต่อสู้ตำรวจจึงจำเป็นต้องวิสามัญฆาตกรรม และในเวลาต่อมาจึงอนุญาตให้สื่อมวลชนเข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุได้จากสภาพศพผู้ต้องหาทั้ง 6 คนในที่เกิดเหตุ ทุกศพถูกยิงที่ศีรษะจนกะโหลกเปิด มันสมองกระจายเกลื่อนเลือดแดงฉานทั่วบ้าน ส่วนข้อมือทั้งสองข้างของโจ้ไม่มีกัญแจ่มือไม้ มีแต่ร่องรอยที่เหมือนถูกรัด

จนเข้าเป็นจำศีลแดงที่ข้อมือ แต่ละศพมีร่องรอยถูกกลากกระจายไปทั่วบ้านที่เกิดเหตุ ส่วนตำรวจที่ได้ นำกลุ่มผู้ต้องหาเข้าบ้านปลอดภัยทุกคน จนก่อให้เกิดกระแสวิจารณ์ในวงกว้างว่าเหตุใดผู้ต้องหา ทั้ง 6 คนจึงต้องถูกพากลับเข้าไปในบ้านหลังนั้นอีกและเหตุใดผู้ต้องหาทั้ง 6 คนที่ยอมจำนนและ มอบตัวแล้วจึงต้องมาตายอันเป็นการตายแบบกังขาใจ

จากกรณีคดีศึกษาดังกล่าวข้างต้นเพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับงานศึกษานี้ จึง ก่อให้เกิดประเด็นวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้บังคับอาวุธปืนของตำรวจหรือของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มี อำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายว่าเป็นไปสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำหรือหลักเกณฑ์ขององค์การ สหประชาชาติหรือหลักเกณฑ์อันเป็นที่ยอมรับตามกฎหมายของต่างประเทศดังได้ศึกษาแล้ว หรือไม่ เพียงใด

หากพิจารณาหลักการพื้นฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลัง บังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ พิเศษและในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับในการคุมขังหรือควบคุมตัว ซึ่งวางแนวทางไว้ว่า เจ้าหน้าที่ฯ จะต้องไม่ใช่อาวุธปืนกับบุคคลอื่นเว้นแต่ในกรณีเพื่อเป็นการป้องกันตัวหรือป้องกัน ผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายแรงที่ใกล้จะมาถึงและมีความรุนแรงที่อาจถึงแก่ชีวิตหรืออันตราย สาหัส...และไม่ว่าในกรณีใดก็ตามการใช้อาวุธปืนในการยิงผู้อื่นนั้นพึงกระทำโดยจำกัคอย่างยิ่ง โดย ให้กระทำได้เฉพาะกรณีเพื่อป้องกันชีวิตของตนหรือผู้อื่นโดยอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเป็น อย่างอื่นได้แล้วเท่านั้น และหลักเกณฑ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับ ในการคุมขังหรือควบคุม ตัว ซึ่งวางแนวทางไว้ว่า เจ้าหน้าที่ฯ จะต้องไม่ใช่อาวุธปืน เว้นแต่ในกรณีเพื่อป้องกันตนเองหรือ ผู้อื่นให้พ้นจากอันตรายที่อาจร้ายแรงต่อชีวิตหรือถึงขั้นอันตรายสาหัสได้ในขณะนั้น หรือในกรณีที่ จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ที่ถูกคุมขังหรือถูกควบคุมตัว โดยที่ผู้นั้นได้แสดงออก ว่าจะก่ออันตราย

เมื่อนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นมาพิจารณาเปรียบเทียบกับคดีของนายสุกฤกษ์ หรือโจ เรือนใจมัน กับพวกจะเห็นว่า ปัญหาเบื้องต้นในส่วนที่เกี่ยวกับการเริ่มต้นใช้อาวุธปืนนั้น เป็นปัญหาซึ่งไม่อาจพิจารณาได้ชัดเจนว่าเป็นไปในกรณีเพื่อป้องกันตัวหรือป้องกันผู้อื่นให้พ้นจาก ภัยอันตรายแรงที่ใกล้จะมาถึงและมีความรุนแรงที่อาจถึงแก่ชีวิตหรืออันตรายสาหัสหรือไม่ เนื่องจากเหตุการณ์ทั้งหมดเกิดขึ้นหรือสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นได้ คงมีเพียงคำอ้างของตำรวจว่า ฝ่ายผู้ต้องหายิงประทุร้ายก่อน ซึ่งกระบวนการยุติธรรมจำต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างกระบวนการ ดังกล่าวให้มีความเข้มงวดและมีประสิทธิภาพต่อไป เมื่อกระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพจนถึง ขั้นที่การไต่สวนสามารถที่จะชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงซึ่งเกิดขึ้นจริงได้แม่นยำ ก็จะนำมาสู่การวิเคราะห์ ตามหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานของสากลได้ ปัญหาวิวินิจฉัยประการต่อมามีว่า การใช้อาวุธปืนนั้น

เป็นการใช้จำกัดอย่างยิ่งเฉพาะเพื่อการป้องกันตนเองหรือผู้อื่นหรือไม่ ในปัญหาดังกล่าวหากพิจารณาจากพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งตำรวจอ้างว่าผู้ต้องหาทั้งหกคนยิงประทุรร้ายก่อนจึงต้องกระทำเพื่อป้องกัน จะเห็นได้ว่าการเจรจาต่อรองจนที่สุดกลุ่มผู้ต้องหายอมมอบตัวและมอบอาวุธให้กับตำรวจและถูกใส่กุญแจมือ แสดงว่ามีเจตนาจะมอบตัวแล้วแต่ทางฝ่ายตำรวจอ้างว่าจะนำผู้ต้องหา กลับไปคืนอาวุธที่ซ่อนอยู่ ซึ่งขณะนั้นไม่มีผู้ใดเห็นเหตุการณ์ แล้วทางฝ่ายตำรวจอ้างว่าผู้ต้องหาพยายามจะแย่งอาวุธปืนยิงเจ้าหน้าที่ จึงเกิดข้อสงสัยว่าทำไมจึงคิดต่อสู้ในขณะนั้น ในขณะที่ถูกใส่กุญแจมือ อีกทั้งกำลังตำรวจที่ล้อมอยู่ก็มากกว่าคนร้ายหลายเท่า จึงเป็นเหตุให้สงสัยว่าผู้ต้องหาต่อสู้จริงหรือไม่และข้อที่น่าสังเกตก็คือสภาพศพผู้ต้องหาทั้งหกศพถูกยิงที่ศีรษะจนกะโหลกเปิดมันสมองกระจายเกลื่อน เลือดแดงฉานทั่วบ้าน ส่วนที่ข้อมือทั้งสองข้างไม่มีกุญแจมือใส่ มีแต่ร่องรอยเหมือนถูกรัดขังจนเป็นจ้ำสีแดงที่ข้อมือ แต่ตำรวจที่อยู่ในเหตุการณ์ทุกนายปลอดภัย เหล่านี้จึงเป็นข้อสงสัยว่า การใช้อาวุธปืนของตำรวจนั้นเป็นการใช้โดยจำกัดอย่างยิ่งเฉพาะเพื่อการป้องกันตนหรือผู้อื่นหรือไม่ หรือเป็นการใช้ตามอำเภอใจและตามสามัญสำนึกของตนเองโดยไม่คำนึงถึงมาตรฐานใดๆ

สำหรับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาตามที่ได้บัญญัติไว้ใน Chapter 44 Firearms ของ Crimes and Criminal Procedure Code ที่เป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมสูง ทำให้ปริมาณและความร้ายแรงของอาชญากรรมสูงตามไปด้วย และเป็นประเทศหนึ่งที่ประชาชนมีสิทธิครอบครองอาวุธปืนได้โดยไม่ยากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะประวัติความเป็นมาของอเมริกันมีการต่อสู้เรียกร้องเสรีภาพของตนเองกับผู้ปกครองมาโดยตลอด และถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่จะมีอาวุธไว้ใช้ป้องกันตัว ซึ่งวิวัฒนาการการต่อสู้ของประชาชนสำหรับในประเทศไทยแตกต่างกันออกไป ดังนั้นจึงมีโอกาสสูงที่อาชญากรจะใช้อาวุธในการก่อเหตุ ซึ่งตำรวจของอเมริกาก็ต้องมีการระมัดระวังตัวเป็นพิเศษ และต้องตระหนักว่าคนร้ายมีอาวุธปืนพร้อมจะต่อสู้ อยู่เสมอ ทีนี้ก็มาสู่คำถามว่าตำรวจจะชักปืนได้เมื่อไหร่ ก็แล้วแต่สถานการณ์เฉพาะหน้า แต่จะยิงได้หรือไม่นั้นแหละที่สำคัญกว่า ก่อนอื่นต้องเข้าใจว่าอาวุธปืนเป็นอาวุธร้ายแรงใครถูกยิงเข้าไปตายก่อนข้างแน่นอน ดังนั้นตำรวจจะชักยิงคนร้ายได้ก็ต่อเมื่อภัยคุกคามจากคนร้ายอาจมีอันตรายถึงชีวิต ซึ่งได้ส่วนกับการที่จะใช้อาวุธปืนยิง เช่น คนร้ายยิงสวนมา หรือคนร้ายถือมีดพุ่งเข้ามาแทงในระยะใกล้ เป็นต้น ซึ่งตำรวจอาจเสียชีวิตได้ ถ้าลำพังกดปล้ำกันสู้จนท่วมอันตรายยังไม่ถึงชีวิตที่ตำรวจจะใช้ปืนยิงได้ เว้นแต่คนร้ายจะแย่งปืนก็ว่ากันอีกเรื่องหนึ่ง

5.2 การใช้กำลังบังคับต่อการชุมนุมกรณีเป็นการชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

รัฐธรรมนูญของเราบัญญัติเรื่องเสรีภาพในการชุมนุมตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2489 จนถึงฉบับปัจจุบัน บรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 63

วรรคแรก เป็นการคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

วรรค 2 บอกว่า การจำกัดเสรีภาพจะกระทำมิได้เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย เฉพาะกรณีการชุมนุมสาธารณะและเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ

ฉะนั้นรัฐธรรมนูญด้านหนึ่งคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนในการใช้ที่สาธารณะเพื่อชุมนุมสาธารณะ แต่อีกด้านหนึ่งกำหนดหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ต้องคุ้มครองความสะดวกของประชาชนบุคคลที่ 3 ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการชุมนุมสาธารณะ และรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญให้ เสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะก็จริง แต่เป็นเสรีภาพที่ถูกจำกัดได้ ในวรรค 2 ถ้าจะดูองค์ประกอบทางกฎหมายของการจำกัดเสรีภาพ เสรีภาพอาจถูกจำกัดถ้าเข้าองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบด้านรูปแบบ การจำกัดเสรีภาพได้ต้องมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ และองค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบด้านเนื้อหา แม้รัฐบาลจะตราพระราชบัญญัติออกมา แต่กฎหมายที่จะจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมได้ ต้องเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะตามที่รัฐธรรมนูญมาตรา 63 วรรค 2 กำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งหมายความว่า การจำกัดเสรีภาพเป็นไปเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของบุคคลที่ 3 ที่จะใช้ที่สาธารณะ ในกฎหมายต่างประเทศอย่างประเทศอังกฤษยังกำหนดหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงของบ้านเมืองด้วย แต่ในรัฐธรรมนูญของเราไม่ได้กำหนดหน้าที่นี้เอาไว้

ปัญหา คือ ในขณะที่ไม่มีกฎหมายความคุ้มครองชุมนุมนี้จะทำอย่างไร ในเมื่อทุกวันนี้มีการชุมนุม เจ้าหน้าที่ก็ต้องรักษาความสงบเรียบร้อยและคุ้มครองประโยชน์ของบุคคลที่สามทุกวัน เมื่อไม่มีกฎหมายที่ใช้โดยตรง เจ้าหน้าที่ก็ต้องใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง เพราะจะปฏิเสธว่าไม่มีกฎหมายในการทำงานไม่ได้ ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่จึงต้องใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงมาบังคับโดยอนุโลม ตัวอย่างเช่น พ.ร.บ.จราจรทางบก และ พ.ร.บ.ทางหลวง ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ห้ามชุมนุมบนถนนสาธารณะนอกจากจะได้รับอนุญาตจาก เจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ยังมี พ.ร.บ.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ร.บ.ควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง

ซึ่ง พ.ร.บ. ที่กล่าวมามีหลักการว่าต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่เสียก่อนจึงจะสามารถดำเนินการต่อไปได้

จะเห็นว่าพระราชบัญญัติเหล่านี้ไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองตามมาตรา 63 วรรค 1 เพราะฉะนั้นคณะอนุกรรมการพิจารณากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมในที่สาธารณะ จึงเห็นว่า ถึงเวลาที่ประเทศไทยต้องมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการชุมนุมในที่สาธารณะแล้ว เพื่อกำหนดเนื้อหา 3 ส่วน หรือทำหน้าที่ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมและการเดินขบวนในที่สาธารณะ เพื่อคุ้มครองบุคคลที่เข้าร่วมชุมนุม โดยเจ้าหน้าที่ควรอำนวยความสะดวกให้ตามสมควร เช่น จัดหาห้องน้ำห้องทำให้อากาศเย็น

ประการที่ 2 เจ้าหน้าที่มีหน้าที่คุ้มครองบุคคลที่สามที่มาใช้ที่สาธารณะนั้น

ประการที่ 3 เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ไม่ให้การชุมนุมเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของบ้านเมือง หรือไปทำอันตรายต่อบุคคลที่สามได้

คำว่า “การชุมนุมสาธารณะ” หมายถึง การชุมนุมที่บุคคลใดๆ ก็ตามที่มีเจตจำนง มีความต้องการ หรือมีความเห็นพ้องต้องกัน แล้วมาชุมนุมร่วมกัน การชุมนุมสาธารณะจึงไม่เหมือนการชุมนุมของสมาคมหรือมูลนิธิ เป็นการชุมนุมของผู้ที่ไม่รู้จักกันแต่มีความเห็นตรงกันประเด็นเรื่องจำนวนผู้ชุมนุม ที่ถือว่าเป็นการชุมนุมสาธารณะโดยได้ศึกษาจากกฎหมายต่างประเทศ พบว่ากฎหมายออสเตรเลียถือว่าจำนวน 3 คนขึ้นไปเป็นการชุมนุมสาธารณะ ขณะที่ประเทศอังกฤษกำหนดไว้ที่ 20 คนจึงเป็นการชุมนุมสาธารณะ ส่วนไทยเห็นว่าตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปเป็นจำนวนที่เหมาะสมที่จะถือว่าเป็นการชุมนุมสาธารณะได้

ส่วนความหมายของคำว่า “การชุมนุมในที่สาธารณะ” หมายถึง การชุมนุมหรือเดินขบวนในสถานที่เปิดหรือยินยอมให้ประชาชนเข้าไปใช้ได้หรือ สัญจรได้ ไม่ว่าจะมีการเรียกเก็บค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม ถ้าเป็นลักษณะอย่างนี้ก็เป็นพื้นที่สาธารณะ การชุมนุมสาธารณะในที่สาธารณะทุกแห่ง ในกฎหมายต่างประเทศจะมีประเด็นที่ถือว่าเป็นหลักทั่วไป นั่นคือ มีพื้นที่บางพื้นที่ที่กฎหมายห้ามจัดการชุมนุม ในกรณีนี้ เห็นว่า สถานที่ประทับของพระมหากษัตริย์ พระราชินี องค์รัชทายาท และสถานที่พักอาศัยของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ควรจะห้ามการชุมนุมในระยะที่คุ้มครองความสงบได้พอสมควร มีรัศมี 500 เมตรจากสถานที่นั้น

นอกจาก นั้นยังมีพื้นที่บางส่วนที่มีความสำคัญในทางระหว่างประเทศ เพราะเป็นสถานที่ทางการเมืองการปกครองที่สำคัญ หรือให้บริการสาธารณะที่สำคัญ กรณีอย่างนี้ห้ามการปิดล้อมหรือขัดขวางการปฏิบัติงาน เช่น อาคารรัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล สถานทูต สนามบิน ท่าเรือ สถานีรถไฟ สถานีขนส่งทั้งหลาย ในเรื่องอำนาจหน้าที่หรือสิทธิหน้าที่ของผู้จัดการชุมนุม ใน

กฎหมายต่างประเทศ การชุมนุมสาธารณะในที่สาธารณะทุกกรณีต้องมีผู้จัดการชุมนุมหรือผู้นำการชุมนุม ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ตามกฎหมาย และบุคคลคนนี้หรือกลุ่มนี้ก็จะเป็นผู้ที่รับผิดชอบผลของการชุมนุมนั้นด้วย

หน้าที่ของผู้จัดการชุมนุม ไม่ใช่ว่าอยากชุมนุมก็สามารถระดมพลมาชุมนุมในถนนสาธารณะได้ ในกฎหมายของต่างประเทศ สิ่งแรกก่อนที่จะจัดการชุมนุมสาธารณะได้ต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยทำเป็นหนังสือแจ้งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 24-72 ชั่วโมงล่วงหน้า แล้วแต่ว่าเป็นการชุมนุมที่ไหน มีจำนวนคนเท่าไร สิ่งนี้เป็นปัจจัยให้รัฐสามารถจัดพื้นที่เพื่อให้ทุกคนได้ใช้พื้นที่ร่วมกันได้อย่างพอเหมาะ การแจ้งล่วงหน้านอกจากช่วยให้เจ้าหน้าที่จัดควบคุมกันความปลอดภัยของผู้ชุมนุมและจัดพื้นที่ที่เหมาะสมแล้ว ยังช่วยให้การชุมนุมดำเนินไปได้โดยปลอดภัย การชุมนุมที่ชอบด้วยกฎหมาย คือ มีการแจ้งล่วงหน้าและผู้จัดการชุมนุมมีคุณสมบัติ ก็จะได้รับความปลอดภัยตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่อำนวยความสะดวกและคุ้มครองรักษาความปลอดภัยของผู้ชุมนุม

ประเด็น อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีที่ประชาชนใช้เสรีภาพในการชุมนุม การชุมนุมสาธารณะไม่จำเป็นต้องขออนุญาต เป็นเพียงการแจ้งเพื่อทราบ และแจ้งล่วงหน้าในเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้มีการจัดการดำเนินการให้เรียบร้อย เป็นการแจ้งเพื่อให้รัฐไปทำงาน ไม่ใช่แจ้งขออนุญาตให้ประชาชนใช้เสรีภาพ ในบางกรณี พนักงานเจ้าหน้าที่ควรมีอำนาจในการทำคำคัดค้านการชุมนุมได้ ถ้าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่เห็นว่าผลกระทบต่อส่วนรวม เช่น ชุมนุมบนถนนสาธารณะ ถนนวิถุ หรือชุมนุมในพื้นที่เศรษฐกิจ อย่างนี้เจ้าหน้าที่ควรมีอำนาจคัดค้านได้ แต่การคัดค้านไม่ควรจบที่เจ้าหน้าที่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่เป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) ฉะนั้นการวินิจฉัยสุดท้ายว่าจะคัดค้านหรือไม่คัดค้านการใช้เสรีภาพของประชาชน จึงควรให้เป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร(นายกรัฐมนตรี) ที่จะพิจารณาคำคัดค้านนั้น และควรทำคัดค้านให้เสร็จก่อนเริ่มการชุมนุม หากประชาชนไม่เห็นด้วยก็มีสิทธิไปฟ้องศาลปกครองให้ทบทวนได้

เจ้าหน้าที่ยังมีอำนาจในการสั่งห้ามการชุมนุม แม้ไม่ได้คัดค้านในตอนแรก แต่ถ้าต่อมาปรากฏข้อเท็จจริงจากสภาพการบ้านเมืองว่า การชุมนุมจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคง เจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งห้ามได้ แต่อำนาจห้ามจะไปถึงที่สุดที่ฝ่ายบริหารเช่นเดียวกันและทบทวนด้วยศาลปกครองได้

นอกจาก อำนาจคัดค้านแล้วยังมีอำนาจที่สำคัญที่สุดในกฎหมายฉบับนี้ และเป็นอำนาจที่รุนแรงที่สุด เพราะเป็นอำนาจในการทำลายเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะของประชาชน นั่นคืออำนาจสั่งเลิกหรือยุติการชุมนุม น่าจะเกิดขึ้นได้ในกรณีดังต่อไปนี้ คือ การชุมนุมนั้นอยู่ในพื้นที่ต้องห้ามตามกฎหมาย หรือผู้จัดการชุมนุมไม่ควบคุมดูแลผู้เข้าร่วมการชุมนุม เช่น มีคนพกพาอาวุธเข้ามาในบริเวณจัดการชุมนุมแล้วไม่ได้ห้ามปรามหรือดำเนินการให้บุคคลนั้นออกไปจากการ

ชุมนุม หรือผู้จัดการชุมนุมส่งเสริมยุ้งให้เกิดความรุนแรงที่เป็นอันตรายต่อความ มั่นคงของ บ้านเมือง กรณีเหล่านี้มีเหตุเพียงพอให้เจ้าหน้าที่ทำลายเสรีภาพในการชุมนุมได้ แต่ทั้งหมดทั้งปวง คำสั่งเหล่านี้ต้องไปสิ้นสุดที่นายกรัฐมนตรี และไปสิ้นสุดที่ศาลปกครองได้เช่นเดียวกัน

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งให้เลิกการชุมนุม ผู้ชุมนุมต้องออกไปจากสถานที่ ถ้าฝ่าฝืนเจ้าพนักงานมีหน้าที่ทำหนังสือแจ้งให้ยุติการชุมนุม ในกรณีที่ฝ่าฝืนอีกก็คงใช้มาตรการบังคับ โดยรวมทางปกครอง ซึ่งกฎหมายนี้ควรกำหนดว่า การใช้มาตรการบังคับโดยคนหรือการใช้กำลัง ทางกายภาพเข้าไปบังคับ จะต้องเลือกมาตรการซึ่งกระทบกระเทือนต่อผู้ชุมนุมน้อยที่สุดก่อน แล้ว ค่อยเพิ่มระดับที่เข้มข้นขึ้นไปตามความจำเป็น กรณีนี้ หลักทางกฎหมายปกครองจะถูกนำมาใช้นั้น คือ หลักความจำเป็น หลักความได้สัดส่วน หลักความพอสมควรแก่เหตุ หมายความว่าไม่ว่ากรณี ใดเจ้าหน้าที่เลือกใช้กำลังบังคับได้ไม่ว่าจะใช้ อุปกรณ์อย่างไร จะต้องกระทำให้พอเหมาะพอควร ตามความจำเป็นกับสภาพการณ์ ข้อเท็จจริงในเวลานั้น ที่สำคัญก็คือห้ามใช้อาวุธปืน ในการสลาย หรือการยุติการชุมนุม กรณีนี้ควรเห็นพ้องต้องกันว่าต้องเขียนข้อห้ามอย่างชัดเจน อยากรู้ก็ตามการ ตั้งให้ห้าม การสั่งเลิก สั่งยุติการชุมนุมนั้นสามารถอุทธรณ์ได้

ประเด็น สุดท้าย เป็นกรณีที่ต้องพิจารณาร่วมกัน ก็คือ การลงโทษการกระทำการฝ่าฝืน ไม่ใช่เป็นการกระทำผิดทางอาญา ซึ่งจะมีโทษปรับ หรือจำคุก การกระทำฝ่าฝืนกรณีอย่างนี้ควรจะเป็น โทษทางปกครอง เพราะเป็นการฝ่าฝืนการกระทำทางปกครองของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะได้รับ โทษทางอาญา เพราะเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบสูงทั้งต่อความปลอดภัยของบ้านเมืองทั้งต่อ ความปลอดภัยของสาธารณชน ในกฎหมายไม่ควรกำหนดโทษทางอาญาไว้ ควรจะมีโทษทางอาญา ได้เฉพาะประเด็นเดียว คือ ในกรณีที่ผู้จัดการชุมนุมหรือผู้นำการชุมนุม ไปตั้งอาสามัครรักษาความ ปลอดภัยหรือการ์ด ถ้าบุคคลเหล่านี้จงใจฝ่าฝืนมาตรการที่เจ้าหน้าที่ได้กำหนดไว้ หรือกฎหมาย กำหนดไว้เพื่อรักษาความปลอดภัยของสาธารณะหรือความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

เมื่อเปรียบเทียบกับหลักการพื้นฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลัง บังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้ กำลังบังคับต่อการชุมนุมกรณีเป็นการชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ได้วางหลักไว้ว่า

1) ด้วยเหตุที่บุคคลทุกคนพึงมีสิทธิที่จะเข้าร่วมการชุมนุมโดยสงบและชอบด้วย กฎหมายตามหลักการที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิความเป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมืองนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพึงตระหนักว่าการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนต่อกรณีที่มีการชุมนุม นั้นจะกระทำได้ต่อเมื่อเป็นไปตามประเด็นเรื่องจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังบังคับและอาวุธ

ป็น และพึงพัฒนาวิธีการใช้อาวุธและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องให้มีความหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับความจำเป็นที่แตกต่างกันของแต่ละสถานการณ์

2) กรณีที่จะสลายการชุมนุม ซึ่งการชุมนุมมิชอบด้วยกฎหมายแต่มิได้มีการก่อเหตุร้ายใดๆ นั้น เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องหลีกเลี่ยงการใช้กำลังบังคับ แต่ในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ให้การใช้กำลังบังคับนั้นเป็นไปในระดับที่น้อยที่สุดโดยใช้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น

3) กรณีที่จะสลายการชุมนุม ซึ่งการชุมนุมนั้นมีการก่อเหตุร้าย เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะใช้อาวุธปืนได้เฉพาะต่อเมื่อวิธีการอื่นที่มีอันตรายน้อยกว่านั้นไม่สามารถใช้ได้ผลแล้วอีกทั้งการใช้อาวุธปืนจะต้องเป็นไปในระดับที่น้อยที่สุดโดยใช้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น และไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตามจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพึงแสดงสถานภาพความเป็นเจ้าหน้าที่ของตนก่อนและส่งสัญญาณเตือนพอสมควรให้ผู้ที่จะถูกใช้อาวุธปืนได้ทราบก่อนว่าเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นจะต้องใช้อาวุธปืนนั้น

จากการศึกษาหลักการพื้นฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนในส่วนของหลักเกณฑ์ทั่วไปพอที่จะประมวลและนำมาจัดระบบเพื่อกำหนดเป็นหลักเกณฑ์สำหรับประเทศไทยได้ดังนี้

5.2.1 การเริ่มต้นใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่เพื่อสลายการชุมนุม

หลักการพื้นฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ในส่วนของหลักเกณฑ์ทั่วไปข้อ 4 วางหลักว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพึงเลือกใช้วิธีการอื่นๆ ที่มีอันตรายน้อยที่สุดและให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ก่อนที่จะเปลี่ยนไปใช้กำลังบังคับและอาวุธปืน การใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนพึงกระทำต่อเมื่อวิธีการอื่นๆ ที่จะใช้ในการปฏิบัติหน้าที่นั้นล้วนแต่ไม่ได้เกิดผลแล้วเท่านั้น

5.2.1.1 หลักจากคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1828/2530 การที่จะเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 นั้น ต้องมีองค์ประกอบสุดท้ายว่าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุด้วย

5.2.1.2 กรณีศึกษาจากเหตุการณ์กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเสียชีวิตที่มัสยิดกรือเซะ จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547

จากรายงานของคณะกรรมการอิสระฯ พอสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ได้ว่า เมื่อกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบประมาณ 100 คน กระจายกำลังเข้าโจมตีฐานปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ-ทหารและสถานที่ราชการแล้ว กลุ่มคนดังกล่าวสามารถชิงอาวุธปืนไปจากเจ้าหน้าที่ได้ด้วย

ทั้งนี้ ได้มีกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจำนวนหนึ่ง ได้ล่าถอยเข้าไปปักหลักอยู่ในมัสยิด ซึ่งเจ้าหน้าที่ให้ปากคำว่ามี การแจ้งให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบวางอาวุธและยอมจำนน แต่ทุกครั้งเจ้าหน้าที่ขอให้มอบตัว กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจะประกาศพลีชีพ โดยเฉพาะสิบเอกสามารถ ซึ่งเข้าไปบอกให้ยอมจำนนแต่กลับถูกกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบยิงที่กลางหน้าผากจนเสียชีวิตในที่สุดและทั้งนี้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ได้ทำการปิดล้อมมัสยิดอยู่นานถึง 6 ชั่วโมง

ดังนั้น เห็นว่า การที่เจ้าหน้าที่พยายามแจ้งให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบวางอาวุธและยอมจำนน โดยยังมีได้มีการใช้กำลังบังคับและยังมีได้ใช้อาวุธปืน ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ทำการปิดล้อมมัสยิดเพื่อการดังกล่าว นานถึง 6 ชั่วโมงแต่ทุกครั้งเจ้าหน้าที่ขอให้มอบตัว นอกจากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจะไม่ยอมแล้วยังกลับประกาศพลีชีพ โดยเฉพาะเมื่อมีเจ้าหน้าที่คนหนึ่งเข้าไปบอกให้ยอมจำนนแต่กลับถูกกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบยิงที่กลางหน้าผากและเสียชีวิตในที่สุด จากพฤติการณ์ดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ได้พยายามเลือกใช้วิธีการอื่นๆ ที่มีอันตรายน้อยที่สุดและนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ก่อนที่จะเปลี่ยนไปใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนแล้ว อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนฯ ขององค์การสหประชาชาติ

5.2.2 การใช้อาวุธปืนที่เหมาะสมต่อสถานการณ์

จากการศึกษาวิเคราะห์ทำให้ได้ข้อสรุปว่าการเริ่มต้นใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ต่อเหตุการณ์กรณีกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบบุกยึดมัสยิดหรือเซะเป็นไปโดยสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติแล้วนั้น ประเด็นที่ควรนำมาศึกษาต่อไปคือการ ใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนเหมาะสมกับสถานการณ์เพียงใด

หลักการพื้นฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ในส่วนของหลักเกณฑ์ทั่วไป ข้อที่ 5 วางหลักว่าในกรณีที่ใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนโดยชอบเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะต้อง

- 1) ใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนดังกล่าวอย่างจำกัด เพียงให้พอเหมาะแก่ความจำเป็นตามความร้ายแรงของความผิดและวัตถุประสงค์ตามกฎหมายในกรณีนั้นๆ
- 2) พยายามลดการบาดเจ็บและความเสียหายให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ควบคู่ไปกับความตระหนักที่จะต้องรักษาชีวิตของมนุษย์

จากการประมวลพยานบุคคลและพยานหลักฐานที่ได้รับเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต้นหยงดูโละ จังหวัดปัตตานี ของคณะกรรมการอิสระฯ พอสรุปได้ว่า เมื่อกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้หลบหนีเข้าไปภายในมัสยิดหรือเซะแล้วทหารที่พูดภาษามลายูได้ ได้ตะโกนบอกให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบมอบตัว แต่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบไม่ยอมอีกทั้งยังตะโกนผ่านเครื่องขยายเสียงของ

มัสยิดเป็นภาษาไทยและมาลาญไลผู้ไม่เกี่ยวข้องออกนอกมัสยิดและประกาศพลีชีพเพื่อพระเจ้าจนในที่สุดเกิดการปะทะกัน ดังนี้เห็นว่าทางการไทยพยายามที่จะให้เหตุการณ์ทุกอย่างยุติโดยสันติวิธี ซึ่งทางการไทยพยายามที่จะให้เหตุการณ์ทุกอย่างสงบลงอย่างเรียบร้อย ดังจะเห็นได้จากการแนะนำของรองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคงให้เจรจา ไม่มุ่งที่จะสังหารผู้ก่อความไม่สงบแต่เพียงอย่างเดียว แต่การบาดเจ็บล้มตายทั้งสองฝ่ายเป็นผลจากการปฏิบัติด้วยอาวุธระหว่างผู้ก่อความไม่สงบต่อความมั่นคงของชาติกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองซึ่งฝ่ายเจ้าหน้าที่ในขณะนั้น ไม่มีทางเลือกเป็นอย่างอื่น อีกทั้งผู้ก่อความไม่สงบที่มัสยิดกรือเซะได้ปฏิเสธที่จะออกมามอบตัวและไม่ยอมเจรจา นอกจากนี้อาวุธของผู้ก่อความไม่สงบยังมีอาวุธสงครามซึ่งใช้ในการปฏิบัติการ การใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ต่อเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นจึงเป็นกรณีการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานไทยเพื่อให้ปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

5.2.3 การสลายการชุมนุม ซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มิได้มีการก่อเหตุร้าย

การสลายการชุมนุม การชุมนุมซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่มิได้มีการก่อเหตุร้ายควรวางหลักเกณฑ์หรือหลักปฏิบัติสำหรับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานไทยเพื่อให้ปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

- 1) เจ้าพนักงานจะต้องหลีกเลี่ยงการใช้กำลังบังคับ หรือ
- 2) หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้การใช้กำลังบังคับต้องเป็นไปในระดับที่น้อยที่สุดโดย

เท่าที่จำเป็น

5.2.4 การสลายการชุมนุมซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย และมีมีการก่อเหตุร้าย

การสลายการชุมนุมซึ่งการชุมนุมมีการก่อเหตุร้าย ควรวางหลักเกณฑ์หรือหลักปฏิบัติสำหรับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานไทยเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ โดยต้องปฏิบัติตามขั้นตอนตามลำดับคือ เจ้าพนักงานจะใช้อาวุธปืนได้ต่อเมื่อวิธีการอื่นที่มีอันตรายน้อยกว่านั้น ไม่สามารถใช้ได้ผลแล้วและการใช้อาวุธปืนต้องเป็นไปในระดับที่น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น

5.2.4.1 หลักจากคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8534/2544 จำเลยใช้อาวุธปืนยิงขึ้นฟ้าเพื่อขู่มิให้กลุ่มวัยรุ่นกลุ่มรุมทำร้าย ถ. เมื่อจำเลยยิงปืนขึ้นฟ้าครั้งที่สามแล้ว ได้มีกลุ่มวัยรุ่นเข้ามาทูปที่ด้านหลังของจำเลย จนเป็นเหตุให้จำเลยล้มลงและกระสุนจากอาวุธปืนที่จำเลยถืออยู่ลั่นขึ้น 1 นัด ถูกผู้เสียหายซึ่งขับรถจักรยานยนต์ผ่านมาได้รับอันตรายแก่กายและถูกผู้ตายซึ่งนั่งซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ดังกล่าวถึงแก่ความตาย จากพฤติการณ์ของจำเลยดังกล่าวเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน จึงยอม

ถือได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนและของผู้อื่นให้พ้นอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง ทั้งเป็นกรณีที่มีจำเลยกระทำพอสมควรแก่เหตุ

5.2.4.2 กรณีศึกษาจากเหตุการณ์วันที่ 17-20 พฤษภาคม 2535 หรือพฤษภาทมิฬ

พฤษภาทมิฬระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม 2535 เป็นโศกนาฏกรรมทางการเมืองและเป็นจุดต่างคำของประวัติศาสตร์การเมืองไทยจุดที่ 3 ต่อจากเหตุการณ์วันมหาวิปโยคเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 และสังหารโหดเมื่อ 6 ตุลาคม 2519 ทั้งสามเหตุการณ์สะท้อนถึงการเสียดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง บ่งบอกถึงความไม่สามารถปรับตัวของสังคมเข้าสู่ดุลยภาพ

พฤษภาทมิฬนอกจากจะสะท้อนถึงความขัดแย้งทางการเมืองของกลุ่มทหารและกลุ่มชนชั้นกลางซึ่งไม่สามารถหาข้อยุติได้ในสถาบันการเมือง เนื่องจากการทำงานไม่ได้ผลของกลไกทางการเมืองแล้ว ยังมีข้อหรือประเด็นให้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้กำลังและอาวุธปืนในการเข้าปราบปรามหรือสลายกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงทางการเมืองว่ามีความเหมาะสมและชอบธรรมเพียงใด

เฉพาะเหตุการณ์ในช่วงเวลาของการใช้อาวุธปืนเข้าปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงพอสรุปได้ว่า รัฐบาลในขณะนั้นได้สั่งการให้กำลังทหารนับพันนายเคลื่อนกำลังเข้าสลายกลุ่มผู้ชุมนุม มีการยิงปืนกรดใส่ฝูงชนบนถนน มีผู้ได้รับบาดเจ็บหลายราย เสียชีวิตคนแรกของการทหารที่บริเวณสะพานผ่านฟ้าฯ ดังสนั่นกึกก้องราว 15 นาที มีเสียงร้องของผู้ได้รับบาดเจ็บเพราะถูกยิงและอีกหลายคนเสียชีวิต จากนั้นในเวลาต่อมาการเข้าปราบปรามหรือสลายกลุ่มผู้ชุมนุมก็มีการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องการเข้าสลายนั้นใช้กำลังทหารนับพันนายเช่นเดิม ทหารทุกนายใช้อาวุธปืนสงครามซึ่งบรรจุกระสุนจริงเป็นอาวุธประจำกาย นอกจากนี้กำลังทหารมีรถหุ้มเกราะติดปืนกลเข้าร่วมในปฏิบัติการ แล้วมีการยิงปืนข่มขู่เพื่อสลายการชุมนุมปฏิบัติการดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากถูกยิงได้รับบาดเจ็บและล้มตายเป็นจำนวนมากดังที่ปรากฏชัดจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทุกแขนง

จากเหตุการณ์ดังกล่าวเพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้ จึงก่อให้เกิดประเด็นวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับต่อการชุมนุมหรือการสลายการชุมนุมว่าเป็นไปโดยสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำหรือหลักเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติ หรือหลักเกณฑ์อันเป็นที่ยอมรับตามกฎหมายของต่างประเทศดังได้ศึกษาแล้วหรือไม่ เพียงใด

หากพิจารณาจากหลักการพื้นฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้

กำลังบังคับต่อการชุมนุมกรณีเป็นการชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งวางหลักไว้ว่า กรณีที่จะสลายการชุมนุมซึ่งการชุมนุมมิชอบด้วยกฎหมายแต่มิได้มีการก่อเหตุร้ายใดๆ นั้น เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องหลีกเลี่ยงการใช้กำลังบังคับ แต่ในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ให้การใช้กำลังบังคับนั้นเป็นไปในระดับที่น้อยที่สุดโดยเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และการจะสลายการชุมนุมซึ่งการชุมนุมนั้นมีการก่อเหตุร้าย เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะใช้อาวุธปืนได้เฉพาะต่อเมื่อวิธีการอื่นที่มีอันตรายน้อยกว่านั้นไม่สามารถใช้ได้ผลแล้ว อีกทั้งการใช้อาวุธปืนต้องเป็นไปในระดับที่น้อยที่สุดโดยใช้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น

เมื่อนำหลักการดังกล่าวข้างต้นมาพิจารณาเปรียบเทียบกับกรณีเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ จะเห็นได้ว่าโดยหลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายขององค์การสหประชาชาติ ได้วางหลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับต่อการชุมนุมแม้การชุมนุมนั้นจะไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ว่า ต้องหลีกเลี่ยงการใช้กำลังบังคับ แต่หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การใช้กำลังบังคับนั้นก็ต้องเป็นไปในระดับที่น้อยที่สุด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อาวุธปืนจะกระทำต่อเมื่อวิธีการที่มีอันตรายน้อยกว่านั้นไม่สามารถใช้ได้ผลแล้วและทั้งนี้การใช้อาวุธปืนต้องเป็นไปในระดับที่น้อยที่สุด แต่จากข้อเท็จจริงซึ่งเกิดขึ้นในกรณีพฤษภาทมิฬนั้น รัฐบาลในขณะนั้นได้มีการสั่งการให้สลายการชุมนุมของประชาชนโดยปราศจากอาวุธเป็นส่วนใหญ่ด้วยการใช้กำลังทหารนับพันนายพร้อมอาวุธปืนสงครามซึ่งบรรจุกระสุนจริงยิงเพื่อสลายการชุมนุม แม้รัฐบาลหรือผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารจะชี้แจงต่อสาธารณชนในภายหลังในทำนองว่าเป็นการยิงปืนขึ้นฟ้าเท่านั้นหรือยิงเพื่อป้องกันอันตรายของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเท่านั้นก็ตาม แต่หากพิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นของการจำต้องใช้อาวุธปืนในการบังคับต่อการชุมนุมหรือเพื่อสลายการชุมนุมแล้ว เห็นว่ายังขัดหรือต่ำกว่ามาตรฐานขององค์การสหประชาชาติซึ่งได้ศึกษามาข้างต้น เพราะเหตุว่าประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งร่วมชุมนุมนั้นเข้าร่วมชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ แม้จะมีผู้ชุมนุมบางส่วนก่อความวุ่นวาย หรือก่อเหตุร้ายบ้าง แต่ก็เป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับกำลังของทหาร ทั้งวัตถุหรืออาวุธซึ่งใช้ก่อเหตุก็มีประสิทธิภาพในการทำลายล้างไม่มากเมื่อเทียบกับอาวุธปืนซึ่งใช้ในราชการสงครามของทหาร จึงเห็นว่าเป็นกรณีที่สามรถหลีกเลี่ยงการใช้กำลังบังคับได้ แต่หากจะฟังข้อเท็จจริงว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงการใช้กำลังบังคับได้ก็ดี ก็จะเห็นว่าการใช้อาวุธปืนของทหารในกรณีเหตุการณ์พฤษภาทมิฬมิได้เป็นไปในระดับที่น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ จะเห็นว่ามีกรยิงปืนเพื่อสลายการชุมนุมเป็นเวลานานและยิงนับพันนัดแม้กลุ่มผู้ชุมนุมจะสลายตัวและวิ่งหนีแล้วก็ตาม ทั้งยังมีผู้ถูกยิงได้รับบาดเจ็บและตายจำนวนมากโดยไม่ปรากฏว่าบุคคล

เหล่านั้นมีอาวุธร้ายแรงใดที่จะทำร้ายเจ้าหน้าที่จนถึงขั้นที่อาจมีความรุนแรงแก่ชีวิตหรืออันตรายสาหัสได้

5.3 การใช้กำลังบังคับในการคุมขังหรือควบคุมตัว

เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในการใช้กำลังบังคับในการคุมขังหรือควบคุมตัว และจะต้องไม่ใช่กำลังบังคับกับผู้ที่ถูกคุมขังหรือถูกควบคุมตัวนั้น เว้นแต่กรณีจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการรักษาความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในสถานที่นั้น หรือเมื่อเป็นกรณีที่มีบุคคลจะถูกทำร้าย และจะต้องไม่ใช่อาวุธปืน เว้นแต่กรณีเพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากอันตรายที่อาจร้ายแรงต่อชีวิตหรือถึงขั้นอันตรายสาหัสได้ในขณะนั้น หรือในกรณีที่จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ที่ถูกคุมขังหรือถูกควบคุมตัว โดยที่ผู้นั้นได้แสดงออกว่าจะก่ออันตรายดังพฤติกรรมเช่นเดียวกันกับพฤติกรรมดังกล่าวแล้วในข้อ 9 ได้วางหลักไว้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพึงแสดงสถานภาพความเป็นเจ้าหน้าที่ของตนก่อนและส่งสัญญาณเตือนพอสมควรให้ผู้ที่จะถูกใช้อาวุธปืนได้ทราบก่อนว่าเจ้าหน้าที่ที่มีความจำเป็นจะต้องใช้อาวุธปืนนั้น การคุมขังหรือควบคุมตัวจะไม่กระทบต่อสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ของเรือนจำตั้งที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ โดยเฉพาะเครื่องมือในการคุมขังนักโทษ และรูปแบบและลักษณะของการใช้เครื่องมือต่อนักโทษจะต้องตัดสินใจโดยการบริหารของเรือนจำกลางเท่านั้น ตามหลักการพื้นฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับในการคุมขังหรือควบคุมตัว

หากศึกษาเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ในหมวดว่าด้วยการจับ ขัง จำคุก จะพบว่ากฎหมายวางหลักไว้เพียงว่า ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับหรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติกรรมแห่งเรื่องในการจับผู้นั้น¹ และห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกจับหลบหนี² เมื่อเปรียบเทียบแล้วจะเห็นว่ากฎหมายไทยบัญญัติเพียงหลักหรือกรอบกว้างๆ เท่านั้น แต่ยังไม่มียรายละเอียดหรือขั้นตอนระดับปฏิบัติที่เพียงพอเพื่อควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน โดยเฉพาะเมื่อเจ้าพนักงานจะใช้อาวุธปืน ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเพื่อกำหนดกรอบการปฏิบัติในการใช้กำลังบังคับในการคุมขังหรือควบคุม

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 83 วรรคสอง.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 86.

ตัวของเจ้าพนักงาน เฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้บังคับอาวุธปืนต่อผู้ถูกคุมขังหรือถูกควบคุมตัว ก็เฉพาะกรณีที่เป็นไปเพื่อป้องกันตนเอง ตามหลักแห่งการป้องกันตัวทั่วไป เช่น ตำรวจเข้าจับผู้ร้ายๆ ต่อสู้ ตำรวจยอมใช้สิทธิป้องกันได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 319-320/2521) และตามหลักสิทธิในอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่ให้กระทำการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ การละเมิดต่อผู้อื่น และใช้กำลังต่อผู้อื่นถือว่าเป็นความผิดทั้งทางวินัยและความผิดทางอาญา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 364/2531, 2512/2529, 389/2532)

5.4 คุณสมบัติ การฝึกอบรม และการแนะนำ

หลักการพื้นฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติ การฝึกอบรมและการแนะนำ ได้วางหลักไว้ว่า

1) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องดำเนินการให้เป็นที่ยอมรับได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทุกคนเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกตามวิธีการของการกลั่นกรองที่เหมาะสม โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความพร้อมทางด้านร่างกายและสภาพจิตใจเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ อีกทั้งพึงได้รับการฝึกอบรมในวิชาชีพนั้นๆ อย่างต่อเนื่องและจริงจัง และพึงมีการทดสอบสมรรถภาพอย่างสม่ำเสมอด้วย

2) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องดำเนินการให้เป็นที่ยอมรับได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทุกคนจะได้รับการฝึกอบรมและทดสอบที่พอเพียงตามมาตรฐานสำหรับการใช้กำลังบังคับ ส่วนกรณีเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นผู้ที่จะได้รับมอบหมายให้พกพาอาวุธปืนนั้นจะต้องได้รับการฝึกอบรมพิเศษว่าด้วยการใช้อาวุธปืนจนผ่านการฝึกอบรมพิเศษแล้วนั้นจึงจะได้รับมอบหมายให้พกพาอาวุธปืนได้

3) ในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการฝึกอบรมเรื่องจริยธรรมของตำรวจกับสิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการสอบสวน การแสวงหาทางเลือกอื่นแทนการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนซึ่งรวมถึงการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี การทำความเข้าใจกับสภาพฝูงชน วิธีการโน้มน้าว เจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยตลอดจนเทคนิคต่างๆ ทั้งนี้เพื่อที่จะลดการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืน นอกจากนี้หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายพึงพัฒนารายการฝึกอบรมและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีเหตุการณ์พิเศษต่างๆ นั้นด้วย

4) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องสามารถให้คำปรึกษาแนะนำอย่างจริงจังแก่เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นได้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นตกอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืน

จากการศึกษาเปรียบเทียบการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงาน ประเทศอังกฤษ ได้วางหลักไว้ใน Code of Practice on Police Use of Firearms and Less Lethal Weapons, Manual of Guidance on Police Use of Firearms (ACPO, 2003) หากจะพิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับคุณสมบัติ การฝึกอบรม และการแนะนำการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานจะเห็นว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติ นั้น กำหนดไว้เป็นหลักทั่วไป ไปเพียงว่าผู้ที่มีจะมีและใช้อาวุธปืนได้ต้องเป็นเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องพาอาวุธปืนติดตัวไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ซึ่งเป็นเพียงการกำหนดกรอบกว้างๆ เป็นการทั่วไปไว้เท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งได้วางหลักไว้ว่า รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่า เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทุกคนเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกตามวิธีการกลั่นกรองที่เหมาะสม โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความพร้อมทางร่างกายและสภาพจิตใจเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ

ในส่วนที่เกี่ยวกับการฝึกอบรม เมื่อศึกษาจากระเบียบการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงาน ในหน่วยงานต่างๆ จะพบว่าระเบียบต่างๆ ดังกล่าวมานั้นมิได้มีการกำหนดเกี่ยวกับการฝึกอบรมการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ไว้เป็นการเฉพาะโดยชัดเจนแต่อย่างใด เช่น การฝึกอบรมทวนการใช้อาวุธปืนตามวงรอบเพื่อความชำนาญ หรือการฝึกแนะนำด้านจริยธรรมและการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ที่จะถูกบังคับใช้อาวุธปืน ด้วยเหตุนี้จึงยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมายซึ่งได้วางหลักไว้ว่า รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจว่า เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทุกคนจะได้รับการฝึกอบรมและทดสอบที่เพียงพอตามมาตรฐานสำหรับการใช้กำลังบังคับ ส่วนผู้ที่ได้รับมอบหมายให้พกพาอาวุธปืนนั้นจะต้องได้รับการฝึกอบรมพิเศษว่าด้วยการใช้อาวุธปืนจนผ่านการฝึกอบรมพิเศษนั้นแล้วจึงจะได้รับมอบหมายให้พกพาอาวุธปืนได้ ทั้งนี้ในการฝึกอบรมดังกล่าวต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับเรื่องจริยธรรมและสิทธิมนุษยชน การแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ตลอดจนเทคนิคต่างๆ เพื่อลดการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืน ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการฝึกอบรมเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอำนาจใช้อาวุธปืน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาและแนะนำดังที่มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติวางหลักเกณฑ์ไว้ว่ารัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องสามารถให้คำปรึกษาแนะนำอย่างจริงจังแก่เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายได้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นตกอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืน เห็นว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานไทย เมื่อเกิดเหตุเฉพาะหน้าหากเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติต้องการคำแนะนำในการปฏิบัติหรือตัดสินใจก็จะมีผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นคอยควบคุมสั่งการอยู่แล้ว แม้จะไม่มีกรณีบัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ในบทกฎหมายโดยตรงก็เห็นว่าไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย

5.5 การรายงาน และวิธีการแก้ปัญหา

หลักการพื้นฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการรายงานและวิธีการแก้ปัญหา ได้วางหลักไว้ว่า

1) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องจัดวางระบบการรายงานและวิธีการแก้ไขปัญหากรณีเกิดเหตุการณ์ที่ต้องมีการรายงาน สำหรับกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่ต้องมีการรายงานดังกล่าวนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องมีมาตรการที่จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าจะมีกระบวนการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งหน่วยงานทางการบริหารที่เป็นอิสระหรือหน่วยงานอัยการต้องอยู่ในฐานะที่จะใช้ดุลยพินิจตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ในกรณีที่มีการตายและบาดเจ็บสาหัสหรือผลร้ายแรงอื่นๆ รายละเอียดของรายงานดังกล่าวจะต้องมีการจัดส่งไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบและศาล

2) บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว นั้น ตลอดจนผู้แทนตามกฎหมายของบุคคลนั้นพึงมีสิทธิเข้าฟังการไต่สวนข้อเท็จจริงของศาลหรือเข้าฟังกระบวนการไต่สวนนั้น ในกรณีที่บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวถึงแก่ความตายไปแล้วก็ให้บุตรหรือภรรยาของบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ใช้สิทธิดังกล่าวแทน

3) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่าบรรดาเจ้าหน้าที่ระดับผู้บังคับบัญชาทั้งหลายจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่รู้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของตนได้ใช้หรืออยู่ระหว่างใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายแล้วไม่ดำเนินการยับยั้ง ป้องกันและรายงานเหตุดังกล่าว

4) รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่าบรรดาเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทั้งหลายจะต้องไม่ถูกดำเนินคดีอาญาและจะต้อง

ไม่ถูกดำเนินการทางวินัยอันเนื่องมาจากการที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้น ได้ปฏิเสธการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนหากว่าเป็นการปฏิเสธโดยชอบเพราะเป็นการปฏิบัติตามประมวลระเบียบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและหลักการต่างๆ ดังกล่าวในฉบับนี้ สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้รายงานเหตุการณ์เกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ผู้อื่น โดยเป็นการรายงานตามประมวลและหลักการดังกล่าวก็พึงได้รับการคุ้มครองเช่นกัน

5) การที่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาจะนำมาเป็นข้ออ้างในการปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้ หากเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นรู้อยู่แล้วว่าคำสั่งที่ให้อำนาจบังคับและอาวุธปืนนั้นจะทำให้มีผู้ถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายสาหัส โดยที่ปรากฏอย่างชัดเจนว่าเป็นการกระทำโดยมิชอบและเจ้าหน้าที่ผู้นั้นมีโอกาสตามสมควรที่จะปฏิเสธไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นได้แต่กลับทำตามคำสั่งนั้น และไม่ว่าในกรณีใดก็ตามความรับผิดชอบยังคงตกอยู่กับผู้บังคับบัญชาที่ออกคำสั่งโดยมิชอบนั้นด้วย

ตามหลักการพื้นฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรายงานและวิธีการแก้ปัญหา ผู้ศึกษาเห็นว่าส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรงน่าจะเป็นที่เรื่องราวด้วยการไต่สวนข้อเท็จจริง ซึ่งมีหลักว่า บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวนั้น ตลอดจนผู้แทนตามกฎหมายของบุคคลนั้นพึงมีสิทธิเข้าฟังการไต่สวนข้อเท็จจริงของศาลหรือเข้าฟังกระบวนการไต่สวนนั้น ในกรณีที่บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวถึงแก่ความตายไปแล้วก็ให้บุตรหรือภรรยาของบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ใช้สิทธิดังกล่าวแทน หากจะเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์หรือบทบัญญัติของกฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในหมวดที่ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ ดังที่วางหลักไว้ในมาตรา 150 วรรคสามว่า ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ ส่วนในวรรคต่อมา ได้วางหลักเกณฑ์ตามขั้นตอนของการชันสูตรพลิกศพว่าพนักงานอัยการต้องร้องขอให้ศาลทำการไต่สวนเกี่ยวกับการตาย ซึ่งในการไต่สวนต้องแจ้งให้สามี ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติของผู้ตายทราบก่อนการไต่สวนด้วย

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในหมวดที่ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพเห็นว่าเป็นไปโดยสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ในหมวดของการรายงานซึ่งประสงค์จะให้บุคคลผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้กำลังบังคับหรือ

อาวุธปืนของเจ้าพนักงานเข้าฟังการไต่สวนข้อเท็จจริงของศาลหรือเข้าฟังกระบวนการไต่สวนนั้นแล้ว

5.6 การใช้ดุลพินิจเกินขอบเขตหรือเกินมาตรฐานในการพกพาและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ปัญหาการใช้ดุลพินิจนั้นจะต้องอาศัยหลักอย่างไร โดยเฉพาะในทางกฎหมายนั้นได้มีหลักว่า “ในเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายเป็นอันมากได้บัญญัติให้กระทำการหนึ่งสิ่งใดตามที่เจ้าพนักงานผู้ได้รับอำนาจให้กระทำการจะมีดุลพินิจ (คือการวินิจฉัยเห็นสมควร)”

ดังนั้น ดุลพินิจนั้นจะต้องใช้ (1) โดยชื่อ คือ ในทางตรงไปตรงมา ฯลฯ และ (2) ในความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของบทบัญญัตินั้นๆ ถ้าเป็นประการอื่น การที่ได้กระทำให้ไปนั้นก็ย่อมจะไม่ได้อยู่ภายในบทบัญญัติของกฎหมาย

ส่วนคำว่า “ดุลพินิจหรือการวินิจฉัยเห็นสมควร” หมายความว่า (ก) เป็นการพิจารณาตามวิธีของเหตุผลและความยุติธรรม ไม่ใช่ความเห็นส่วนบุคคล (ข) ต้องเป็นการวินิจฉัยตามกฎหมาย ไม่ใช่ตามอารมณ์ (ค) จะต้องไม่ใช่การวินิจฉัยตามอำเภอใจ ไม่แน่นอนคลุมเครือ และโดยฟังชัน แต่จะต้องวินิจฉัยตามมูลแห่งกฎหมาย และข้อระเบียบบังคับ และนอกจากนี้จะต้องใช้ภายในขอบเขตซึ่งบุคคลผู้ชื่อตรงในตำแหน่ง หน้าที่ซึ่งได้รับอำนาจนั้นควรกำหนดขอบเขตของตนเพียงใด กล่าวคือ จะต้องพิจารณาภายในขอบเขตและเพื่อวัตถุประสงค์ซึ่งกฎหมายมีเจตนาไว้ หลักดังกล่าวแล้วนี้พอสรุปได้ว่า ดุลพินิจหรือการวินิจฉัยเห็นสมควรนั้น จะต้องกระทำโดยปราศจากการพิจารณาใช้เหตุผลใดๆ ซึ่งไม่มีมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้

การใช้ดุลพินิจจึงควรใช้ในเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในขอบเขตที่ถูกต้องและไม่ได้ใช้เพื่อแสวงหาอำนาจ

เรื่องดุลพินิจนี้มีศาสตราจารย์ทางกฎหมายผู้หนึ่งของมหาวิทยาลัยชิคาโกในสหรัฐอเมริกา ให้ความเห็นว่าการกำหนดโครงสร้างของดุลพินิจ (structuring discretion) จะสามารถทำให้การใช้ดุลพินิจอยู่ในขอบเขตที่ถูกต้อง ซึ่งอาจกระทำได้โดยการออกกฎหมาย กฎระเบียบทางบริหาร หรือโดยวิธีอื่นใด

แต่เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายที่แน่ชัดที่ยินยอมให้เจ้าพนักงานทำการวิสามัญฆาตกรรมได้ จึงทำให้บางสถานการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นไปด้วยความลำบากก็ทำให้ตำรวจรู้สึกว่าจะไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายและรัฐแต่อย่างใด กฎหมายที่มีอยู่ต่างก็มุ่งให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ร้ายหรือผู้กระทำผิดเป็นส่วนใหญ่ ไม่เป็นการให้อำนาจกับตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อปราบปรามอาชญากรรมปกป้องสังคมและป้องกันชีวิตของตำรวจโดยไม่ควรจำกัด

เพียงสิทธิป้องกันตามมาตรา 68 ซึ่งเป็นหลักการทั่วไปและมีขอบเขตกว้างขวางเกินไป ตัวอย่างเช่น ตำรวจขยายผลจับกุมแก๊งค์ยาบ้า ไปตามทันขณะติดสี่แยกไฟแดง แต่คนร้ายฮึดสู้ยังตำรวจดับคาที่ 2 นาย ก่อนหลบหนี ตำรวจเร่งสกัดจับแต่ยังไร้วิวัฒนาการ³ หรือมาตรการจีเม่าอั้งบันดาลโทสะซัก 11 มม. ยิ่งตำรวจ สถานีตำรวจภูธรกำแพงเพชร ที่คุมตัวขึ้นรถไปเป่าแอลกอฮอล์ ดับ 2 ศพ ในจำนวนนี้เป็น ตำรวจระดับ พันตำรวจโท และสภัสอีก 1⁴

อีกด้านหนึ่งตำรวจใช้อำนาจตามอำเภอใจ มีการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกิน ขอบเขตหรือเกินมาตรฐานในการพกพา ตัวอย่างเช่น

เด็กชาย 12 ขวบถูกลูกหลงปืนตำรวจคลังตายนอน ผศ คบตำรวจ เมืองหนองคาย ชั่ว คนมาเก็บหนี้ค่าจรัยเงินผ่อนที่เมียแอบไปซื้อเอาไว้ คว้าปืนจู่จนคนเก็บเงินเผ่นกระเจิง ไม่หน้า ใจตามออกมาสาครกระสุนไล่หลัง แต่พลาดไปถูกหนูน้อยที่นั่งเล่นอยู่หน้าบ้านใกล้ๆ กัน เข้าแสบ หน้าหงายหลังตึง ก่อนไปสิ้นใจโรงพยาบาล คบตำรวจทำเนียนเอาปืน ไปเก็บแล้วมานั่งเป็นไม่รู้ไม่ ชี แต่มีพยานเห็นเหตุการณ์หลายคนให้การยืนยัน เจ้าหน้าที่ตำรวจจับตรวจเขม่าดินปืนและยึดปืน ไปเป็นของกลาง ผู้การกำชับดำเนินคดีถึงที่สุด แลคบตำรวจมีปัญหาเรื่องเงินจนทะเลาะกับเมียเป็นประจำ สงสัยอารมณ์ค้างพอมมีคนมาทวงเงินเลยคลัง⁵

หรือกรณีนายสรารุช บุญเชิด อายุ 28 ปี พนักงานขับรถบรรทุกบริษัท อรรถพรพานิช จำกัด เข้าแจ้งความกับตำรวจ สถานีตำรวจท่าข้าม กรณีขับรถพวงยี่ห้อฮิโน้ สีม่วง-ขาวทะเบียน 70-1639 นครปฐม มาบนถนนบางขุนเทียน ได้มีรถยนต์ฮอนด้า สีขาว ป้ายแดง จอดขวางทางเข้าออก บริเวณหน้าร้านแฮปปี้ คาเฟ่ จึงขอให้เลื่อนรถแต่กลับถูกกลุ่มชายฉกรรจ์กว่า 10 คน เข้าคุกคามจะ ทำร้ายและใช้อาวุธปืนไล่ยิง จึงขับรถไล่กวาดตั้งแต่ถนนบางขุนเทียน-บางบอน ต่อเนื่องจนถึงเขต พื้นที่ ตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร เป็นระยะกว่า 20 กิโลเมตร ทราบว่า กลุ่มชายฉกรรจ์ทั้งหมด 1 ในนั้นเป็นนายตำรวจระดับสัญญาบัตร ยศ ร้อยตำรวจเอก ตำแหน่ง รองสารวัตรสืบสวน ของ โรงพักในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ กองบัญชาการนครบาล 9 ขณะนี้กำลังดำเนินการสอบสวนอยู่

³ บรรณาธิการ. (2553, วันอาทิตย์ที่ 2 พฤษภาคม). “แก๊งค์ยาบ้าฮึดสู้ยังตำรวจราชบุรีดับคาที่ 2 นาย.” **คม ชัด ลึก**. หน้า 1.

⁴ บรรณาธิการ. (2554, วันพฤหัสบดีที่ 13 มกราคม). “ยิงตร. ดับ 3 ศพ มาตรการจีเม่า อั้งบันดาลโทสะ.” **ไทยรัฐ**. หน้า 1.

⁵ บรรณาธิการ. (2552, 5 กรกฎาคม). “ชัวะทวงหนี้เงิน 200 ตำรวจไล่ยิง ดช.โดนลูกหลงดับ.” **ข่าวสด**. หน้า 1.

และได้กำชับให้ทางพนักงานสอบสวนดำเนินคดีอย่างโปร่งใส ให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย หากตำรวจผิดก็มีบทลงโทษตามกระบวนการอยู่แล้ว⁶

หรือกรณีต้องการเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับสามี ลูกสาวรวมถึงคนงานในกิจการที่ครอบครัวเธอต้องประสบชะตากรรมในคืนดีของวันที่ 12 เมษายน ที่ผ่านมา เหตุการณ์ในคืนนั้น สามีของเธอ นายสันทัต ลิมปกาญนติ และลูกสาว น้องอร เด็กหญิงอรทัย ลิมปกาญนติ พร้อมด้วยคนงานอีก 3 คนได้ขับรถบรรทุกเพื่อไปส่งหินประดับบริเวณห้วยหินสี อำเภอนาทม จ. พะเยา จังหวัดกาญจนบุรี เวลา 01.55 น. ได้ไปถล่มทางกับตำรวจที่ป้อม ตำบลเขาสามสิบหาว...

“ปาป้าแค่ถามตำรวจเฉยๆว่าทางไปห้วยหินสีอยู่ตรงไหน หนูก็ได้กลิ่นเหล้าตำรวจแต่ไม่เห็นวงเหล้าคะ หลังจากนั้นตำรวจก็ขอเงินปาป้า 2,000 บาท แต่ปาป้าไม่มีเงินแล้วเพราะเพิ่มเติมน้ำมันไปเหลือเงิน 200 บาท ป้าบอกตำรวจแต่เขาก็ชักปืนออกมายิงป้า...ปาป้าเลยรีบวิ่งมาที่รถแล้วขับออกไป แล้วน้ำเขียวก็ถูกยิง”⁷

กรณีตัวอย่างการใช้ดุลพินิจที่ต้องเสี่ยงกับการปราบปรามอาชญากรรมบางประเภท อย่างเช่นยาเสพติด ซึ่งการใช้ดุลพินิจนั้นมีความลำบาก (1) เป็นการใช้อำนาจที่ประสงคให้ศาลฎีกา พิจารณาถึงจริงตามที่จำเลยอ้างและใช้อำนาจในการกำหนดโทษตามความประสงค์ของจำเลย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5047/2550) (2) การใช้อำนาจในการจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้เท่าใด ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 419/2550 ตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 66 วรรคสอง (เดิม) เมทแอมเฟตามีนที่จำหน่ายต้องมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินหนึ่งร้อยกรัม หรือตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 66 วรรคสองและวรรคสาม (ที่แก้ไขใหม่) เมทแอมเฟตามีนจะต้องมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ 375 มิลลิกรัม เมื่อโจทก์ไม่ได้บรรยายฟ้องให้ชัดเจนว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้เท่าใด แม้ตามรายงานการตรวจพิสูจน์ที่โจทก์นำสืบจะระบุปริมาณสารบริสุทธิ์ ศาลก็ไม่อาจลงโทษตามมาตรา 66 วรรคสองได้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 192 วรรคหนึ่ง ทั้งยังเป็นกรับฟังเป็นผลร้ายแก่จำเลยทั้งสอง จึงต้องลงโทษจำเลยทั้งสองตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 66 วรรคหนึ่ง (ที่แก้ไขใหม่) อันเป็นกฎหมายในส่วนที่เป็นคุณ หรือ (3)

⁶ บรรณาธิการ. (2553, วันจันทร์ที่ 27 ธันวาคม). “ยังไม่เปิดตัวรถ. ไล่ตามยิงรถพ่วง.” ไทยรัฐ. หน้า 1.

⁷ ผู้ประกาศข่าว. (2552, วันพุธที่ 24 มิถุนายน). “ตำรวจท่ามะกา...ไล่ยิงหลังจากไล่เงิน 2,000 บาท ไม่ได้.” รายการจุดชนวนความคิด.

คุณพินิจของศาลที่จะพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งคดีเป็นเรื่องๆ ไปว่าสมควรจะลดโทษเพียงใด และการใช้คุณพินิจกำหนดโทษจำเลยเป็นเรื่องเฉพาะตัวของจำเลยแต่ละคนในแต่ละคดีจะถือเอาคำพิพากษาคดีอื่นมาเป็นแนวทางในการกำหนดโทษของจำเลยในคดีนี้หาได้ไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 292/2550) หรือ (4) การได้รับข้อมูลล่วงหน้าของเจ้าพนักงานตำรวจมาก่อน จึงได้เกิดการตรวจค้นรถยนต์ดังกล่าว พบเมทแอมเฟตามีนของกลางมีจำนวนถึง 12,000 เม็ด ซึ่งได้แยกแบ่งบรรจุและมัดไว้อย่างดีเป็นลักษณะของการนำไปจำหน่ายโดยชัดเจนและตรวจค้นพบในรถยนต์ที่จำเลยเป็นเจ้าของและผู้ขับอยู่ พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบมาฟังได้มั่นคงว่า จำเลยมีเมทแอมเฟตามีนของกลางไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายจริง (คำพิพากษาฎีกาที่ 7529/2549)

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุป

การใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตามกฎหมายซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ด้านหนึ่งเป็นการใช้อำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยเฉพาะการพกพาและใช้บังคับอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นเป็นการปกป้องชีวิตและทรัพย์สิน การปราบปรามอาชญากรรม และการคุ้มครองสังคม อีกทั้งตำรวจมีความมั่นใจมากขึ้นหากต้องตกอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงภัย อีกด้านหนึ่งเกิดจากการพกพาและใช้อาวุธปืนของตำรวจ ซึ่งเป็นการประทุษร้ายอันละเมิดสิทธิส่วนบุคคล อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจของตำรวจเอง โดยมีให้พบเห็นเป็นประจำ เสมือนกับไม่มีกฎหมายหรือกลไกควบคุมอย่างเพียงพอ มาตรฐานองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงาน ได้กำหนดขอบเขตและมาตรฐานการควบคุมการพกพาและการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย องค์การสหประชาชาติได้รับข้อเสนอจากสมาชิกทุกประเทศทั่วโลกว่า ทำอย่างไรที่จะนำหลักสิทธิมนุษยชนมาใช้ให้ดีที่สุด โดยร่วมกับการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมการทำงานของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ประหลู่มจึงมีมติให้กำหนดมาตรฐานในเรื่องดังกล่าวไว้ โดยตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานที่ว่า ทุกคนมีสิทธิ อิสระภาพและได้รับการปกป้องคุ้มครองจากภัยอันตราย ไม่มีผู้ใดสามารถกักขังชีวิตคนอื่นได้ตามอำเภอใจ เจ้าพนักงานไม่ควรใช้อาวุธ ยกเว้นว่าผู้กระทำความผิดมีอาวุธหรือมีอันตรายถึงแก่ชีวิตเข้ามาและเมื่อประเมินว่าไม่มีกำลังเพียงพอในการกักขังหรือจับกุมผู้กระทำความผิด การใช้อาวุธปืนนั้นให้กระทำต่อเมื่อวิธีการอื่นๆ ที่มีความรุนแรงน้อยกว่านี้ต่างไม่เพียงพอที่จะกระทำให้บรรลุดัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ และไม่ว่ากรณีใดก็ตามการใช้อาวุธปืนในการยิงผู้อื่นนั้นพึงกระทำโดยจำกัดอย่างยิ่ง โดยให้กระทำได้เฉพาะกรณีเพื่อป้องกันชีวิตของตนหรือผู้อื่นโดยอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเป็นอย่างอื่นได้แล้วเท่านั้น เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องไม่ใช้อาวุธปืนกับบุคคลอื่นเว้นแต่ในกรณีเพื่อเป็นการป้องกันตัว หรือป้องกันผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายร้ายแรงที่ใกล้จะมาถึงและมีความรุนแรงที่อาจถึงแก่ชีวิตหรืออันตรายสาหัส

ดังนั้นทำให้ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานการใช้อาวุธปืนอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ในทางมิชอบ และต้องมีกลไกตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่

ใช้อาวุธปืนในทางที่มีขอบได้รับโทษและเพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิของประชาชนอื่น เนื่องมาจากการใช้อำนาจรัฐต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย การแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติเกี่ยวกับการพกพาและการบังคับใช้กฎหมาย ด้วยอาวุธปืน ควรนำหลักการตามมาตรฐานองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานมาการบังคับใช้หรือกฎหมายต่างประเทศมาปรับแก้ไข ในประเด็นต่อไปนี้

1) ควรมีบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณสมบัติของเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ที่จะได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนที่สอดคล้องกับมาตรฐานองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมาย โดยกำหนดให้มีการบันทึกข้อมูลรายละเอียดของปืนพกที่ได้รับใบอนุญาต เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ที่มีคุณสมบัติเพิ่มเติมดังนี้

- (1) แสดงถึงความสามารถในการใช้ตามความปลอดภัยและอบรมการใช้อาวุธปืน
- (2) ต้องไม่มีอาการป่วยทางจิต หรือโรคที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธปืน
- (3) ต้องไม่เคยกระทำความผิดภายใน 5 ปี
- (4) จะต้องไม่เป็นสุราเรื้อรัง
- (5) จะต้องไม่กระทำความผิดทางความรุนแรงอาชญากรรมภายใน 5 ปี
- (6) ต้องไม่มีความผิดทางอาญาและการลงโทษทางอาญาโดยการจำคุกในระยะ 1 ปี
- (7) ต้องไม่มีประวัติพฤติกรรมความรุนแรง

2) สำหรับการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น ปัจจุบันยังคงมีกรบัญญัติรับรองไว้ในระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี บทที่ 13 ข้อที่ 6 ที่กำหนดเกี่ยวกับระเบียบการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจเอกขึ้นไป โดยวางหลักว่า “สำหรับตำรวจที่มีอำนาจอนุญาตและตำรวจตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจเอกขึ้นไป ถ้าจะต้องปฏิบัติราชการนอกเครื่องแบบและมีความจำเป็นต้องพกพาอาวุธปืนติดตัวไปด้วยให้ถือว่าอยู่ในภาวะรู้การควรมิควรเป็นอย่างดีแล้วไม่ต้องขออนุญาตผู้ใด เป็นแต่ให้นำบัตรประจำตัวติดตัวไปด้วยเพื่อแสดงเมื่อจำเป็นเท่านั้น” เมื่อเป็นดังนี้ย่อมเกิดความเสรีในการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นร้อยตำรวจเอกขึ้นไป โดยไม่มีการควบคุมการพกพาอาวุธปืนตามลำดับชั้นแต่อย่างใด การที่มีระเบียบที่ออกมาให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่เฉพาะแต่นายตำรวจยศชั้นร้อยตำรวจเอกนั้น ย่อมอาจกระทบต่อสิทธิและเสรีของประชาชนได้ อาจมีการพาอาวุธปืนไปในที่สาธารณะโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรก่อความรู้สึกไม่ปลอดภัยแก่ประชาชน

หรือมีการใช้อาวุธปืนโดยไม่จำเป็นหรือไม่ได้สัดส่วนเหมาะสมกับพฤติการณ์ ในเหตุการณ์ที่ตำรวจ พึงต้องใช้

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการเพิ่มเติมระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีที่ 13 ข้อที่ 6 ดังนี้

“สำหรับตำรวจที่มีอำนาจอนุญาตและตำรวจตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจเอกขึ้นไป ถ้าจะต้อง ปฏิบัติราชการนอกเครื่องแบบและมีความจำเป็นต้องพกพาอาวุธปืนติดตัวไปด้วย ให้ขออนุญาตการ พกพาอาวุธนั้นเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมทั้งแจ้งถึงเหตุจำเป็นแห่งการพกพาอาวุธปืนนั้นแก่ ผู้บังคับบัญชาของตนลำดับชั้นหนึ่ง และให้ผู้บังคับบัญชานั้นอนุญาตหรือไม่อนุญาต”

3) การใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นสามารถกระทำได้ตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคท้าย ได้บัญญัติวิธีการจับในคดีอาญาทั่วไปของเจ้าพนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจว่า ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือ พยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ แห่งเรื่องในการจับนั้น แต่หากเป็นดังเช่นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้การใช้อาวุธปืน ของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังคงมีความเสรีในการใช้ โดยกฎหมายดังกล่าวระบุเพียงคำว่า “ผู้ทำการจับมี อำนาจใช้วิธีป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่เหตุการณ์ในเรื่องการจับ” เท่านั้น ซึ่งความเหมาะสม ต่อเหตุการณ์ในการใช้วิธีในการจับกุมนั้นก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในแต่ละบุคคล ไป หากได้มีมาตรฐานขั้นต่ำแต่อย่างใดที่จะเข้ามาควบคุมการใช้อาวุธปืนเพื่อเข้าจับกุมหรือเพื่อ ปกป้องตนเองหรือผู้อื่นหรือภัยพิบัติสาธารณะแต่ประการใด

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการเพิ่มเติมวิธีการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ดังนี้ “การใช้อาวุธปืนของพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจนั้นจะใช้ได้ในสถานการณ์ที่ถูกบังคับให้ใช้เพื่อยับยั้งผลร้ายที่จะเกิดเท่านั้น”

4) เนื่องจากอาวุธปืนเป็นอาวุธที่มีประสิทธิภาพการทำลายที่สูงและสามารถทำอันตราย แก่บุคคลทั่วไปได้ในรัศมีการทำลายที่กว้างดังนั้นในทุกประเทศจึงมีความเข้มงวดถึงการครอบครอง อาวุธชนิดนี้เป็นพิเศษ การโอนการครอบครองของอาวุธปืนนี้ ในประเทศไทยได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการ โอนอาวุธปืนไว้ในคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 798/2501 ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2501 เรื่องการ อนุญาตให้บุคคลมีอาวุธปืนและระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาออก ใบอนุญาตมีอาวุธปืนใน ข้อ 7 ที่บัญญัติว่า “การขอรับโอนอาวุธปืน

(1) การรับโอนอาวุธปืนระหว่างบุคคลทั่วไป พิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น

(2) การรับโอนอาวุธปืนมรดก ถ้าผู้รับโอนมีคุณสมบัติครบถ้วน และเป็นทายาท โดยตรงต้องการรับโอนไว้ก็อนุญาตได้”

ตามข้อ (1) ที่ว่า “การรับโอนอาวุธปืนระหว่างบุคคลทั่วไป พิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น” มีข้อที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ข้อ 3 การสอบสวนผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืน เพื่อให้นายทะเบียนท้องที่ออกใบอนุญาตได้พิจารณาถ่วงดุลที่จะอนุญาตให้บุคคลมีและใช้อาวุธปืนได้ถูกต้อง ให้ดำเนินการดังนี้

1) ในท้องที่กรุงเทพมหานคร ให้นายทะเบียนส่งเรื่องให้สารวัตรใหญ่หรือสารวัตรสถานีตำรวจนครบาลท้องที่ดำเนินการดังนี้

(1) พิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ขออนุญาตเพื่อตรวจสอบประวัติประกอบการพิจารณาด้วย เว้นแต่ผู้ขอเป็นข้าราชการประจำการไม่ต้องพิมพ์ลายนิ้วมือตรวจสอบ

(2) ทำการสอบสวนคุณสมบัติและเหตุผลความจำเป็น รายงานเสนอถึงผู้กำกับการตำรวจนครบาล เพื่อพิจารณาแล้วส่งเรื่องไปยังนายทะเบียนดำเนินการต่อไป

การสอบสวนคุณสมบัติ และเหตุผลความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ให้อยู่ในความรับผิดชอบของสารวัตรใหญ่ หรือสารวัตรสถานีตำรวจท้องที่หรือผู้รักษาการแทนที่จะต้องดำเนินการโดยรอบคอบและตรงต่อความเป็นจริง

2) ในจังหวัดอื่นให้ถือปฏิบัติตามความคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 674/2490 ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2490 เรื่องระเบียบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 และคำสั่งที่ 759/2494 เรื่องระเบียบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 และคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 798/2501 ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2501 เรื่องการอนุญาตให้บุคคลมีอาวุธปืนและระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาออก ใบอนุญาตมีอาวุธปืน ซึ่งกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายทะเบียนท้องที่ประจำจังหวัด และนายอำเภอเป็นนายทะเบียนท้องที่ประจำอำเภอ การสอบสวนผู้ขออนุญาตให้มีอาวุธปืนเป็นเครื่องกระสุนปืน ก่อนที่จะพิจารณาอนุญาตตามความในข้อ 2 ด้วย

ข้อ 6 การพิจารณาอนุญาตสำหรับข้าราชการ ตำรวจ ทหารประจำการ ให้มีอาวุธปืนให้ถือปฏิบัติดังนี้

1) ข้าราชการตั้งแต่สัญญาบัตรขึ้นไป ไม่ต้องดำเนินการตามข้อ 3 แต่ต้องให้ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นหัวหน้ากองหรือเทียบเท่าหรือผู้กำกับ การตำรวจ หรือผู้บังคับกองพันทหารรับรองความประพฤติและตำแหน่งหน้าที่การงานเพื่อ ประกอบการพิจารณาด้วย

2) ข้าราชการชั้นต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตรไม่ต้องพิมพ์ลายนิ้วมือ แต่ต้องสอบสวนตามข้อ 3 เว้นแต่กรณีผู้มีหน้าที่สืบสวนและปราบปรามโจรผู้ร้ายเป็นประจำ หรือมีหน้าที่ต้องปฏิบัติในพื้นที่

ที่เสี่ยงอันตรายต่อชีวิต หรือมีหน้าที่ควบคุมเงิน ไม่ต้องสอบสวนแต่ต้องมีหนังสือรับรองความประพฤติและตำแหน่งหน้าที่การงานจากผู้บังคับบัญชาตามข้อ 1)

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการแก้ไขคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 798/2501 ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2501 เรื่องการอนุญาตให้บุคคลมีอาวุธปืนและระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาออกใบอนุญาตมีอาวุธปืนเสียใหม่ ในข้อที่ 6 เกี่ยวกับการพิจารณาอนุญาตสำหรับข้าราชการตำรวจ ทหารประจำการ ซึ่งแต่เดิมมีการให้สิทธิพิเศษของเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารให้มีสิทธิเหนือบุคคลทั่วไปในการพกหรือโอนอาวุธปืน ซึ่งสิทธิพิเศษเหนือประชาชนทั่วไปก่อให้เกิดความหวาดกลัวต่อสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนเรื่อยมา สิทธิพิเศษที่ว่านี้ คือ ข้าราชการตำรวจและข้าราชการทหารไม่จำเป็นต้องมีการตรวจสอบกลับกรองคุณสมบัติเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป ดังนี้แล้วผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวเสียใหม่ ดังต่อไปนี้

ข้อ 6 การพิจารณาอนุญาตสำหรับข้าราชการ ตำรวจ ทหารประจำการ ให้มีอาวุธปืนให้ถือปฏิบัติดังนี้

1) ข้าราชการตั้งแต่สัญญาบัตรขึ้นไป ต้องให้ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นหัวหน้ากองหรือเทียบเท่าหรือผู้กำกับ การตำรวจ หรือผู้บังคับกองพันทหารรับรองความประพฤติและตำแหน่งหน้าที่การงานเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

2) ข้าราชการต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตรต้องให้ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นหัวหน้ากองหรือเทียบเท่ารับรองความประพฤติและตำแหน่งหน้าที่การงานเพื่อ ประกอบการพิจารณาด้วย

และในกฎหมายฉบับเดียวกันนี้ในข้อที่ 7 เกี่ยวกับการขอรับโอนอาวุธปืนก็ให้ใช้การพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ก็คือข้อที่ 6 นั้นเอง และในข้อที่ 7 นี้กลับไม่กำหนดวิธีการโอน กำหนดระยะเวลาที่ต้องแจ้งต่อนายทะเบียน ไว้แต่ประการใด ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียหายในวงกว้างหากมีการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายในหมู่ประชาชน เพื่อป้องกันเหตุร้ายดังกล่าว ผู้ศึกษามีความเห็นว่าจะเพิ่มเติมวิธีการ โอนและระยะเวลาในการแจ้งต่อนายทะเบียน ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 7 “การขอรับโอนอาวุธปืน

1) การรับโอนอาวุธปืนระหว่างบุคคลทั่วไป พิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น
2) การรับโอนอาวุธปืนมรดก ถ้าผู้รับโอนมีคุณสมบัติครบถ้วน และเป็นทายาทโดยตรงต้องการรับโอนไว้ก็อนุญาตได้

3) ทุกคนที่ครอบครองปืนจากบุคคลอื่นต้องทำเป็นหนังสือการลงลายมือชื่อระหว่างเจ้าของเดิมและผู้รับโอน ให้ผู้รับโอนนำหนังสือการโอนดังกล่าว ไปจดทะเบียนอาวุธปืนต่อเจ้าหน้าที่ตามข้อ 3 ภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่มีการ โอนเกิดขึ้น”

5) ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 78 กำหนดว่า “การกระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ได้แก่ การไม่รักษาวินัยตามที่บัญญัติเป็นข้อปฏิบัติและข้อห้ามในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรมเป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรีจรรยาบรรณของตำรวจและนโยบายของรัฐบาลโดยไม่ให้เสียหายแก่ราชการ” ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย กฎระเบียบทางราชการ มติคณะรัฐมนตรีจรรยาบรรณของตำรวจและนโยบายของรัฐบาลโดยไม่ให้เสียหายแก่ราชการ เป็นการกระทำความผิดวินัยไม่ร้ายแรง

และบทลงโทษขอตำรวจที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ก็ได้มีบทลงโทษที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร. ว่าด้วยอำนาจการลงโทษ อัตราทะเลและการลงโทษภาคทัณฑ์ ทัณฑ์กรรม กักขัง กักขัง หรือตัดเงินเดือน พ.ศ. 2547 ในข้อ 2 ที่บัญญัติว่า “การลงโทษข้าราชการตำรวจผู้กระทำความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรงผู้บังคับบัญชาจะลงโทษภาคทัณฑ์ หรือในสถานโทษและอัตราทะเล ได้เพียงใด ให้เป็นไปตามตารางกำหนดอำนาจและอัตรากาลงโทษข้าราชการตำรวจที่ ก.ตร. กำหนด ผู้สั่งลงโทษจะสั่งลงโทษเกินกว่าอัตราทะเลที่ตารางกำหนดอำนาจและอัตรากาลงโทษข้าราชการตำรวจที่ ก.ตร. กำหนดไม่ได้ แต่ลงโทษต่ำกว่านี้ได้”

ผู้ศึกษาเห็นว่าหากมีการให้ลงโทษตำรวจผู้ฝ่าฝืนเกี่ยวกับการพกพา การใช้ การโอนอาวุธปืนต้องได้รับโทษเพียงเล็กน้อยไม่ได้ทำให้ตำรวจมีความเกรงกลัวหรือความระมัดระวังในการใช้อาวุธปืนที่มีความอันตรายต่อประชาชนในวงกว้างแล้ว ความมั่นคงแห่งรัฐและสิทธิเสรีภาพของประชาชนในรัฐก็อาจสั่นคลอนได้ ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่าในระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับอาวุธปืนหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายหรือความหวาดกลัวต่อประชาชนเช่นนี้ ควรจะมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 78 เสียใหม่ ดังนี้

มาตรา 78 กำหนดว่า “การกระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ได้แก่ การไม่รักษาวินัยตามที่บัญญัติเป็นข้อปฏิบัติและข้อห้ามในเรื่อง ดังต่อไปนี้

(1) ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรมเป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรีจรรยาบรรณของตำรวจและนโยบายของรัฐบาลโดยไม่ให้เสียหายแก่ราชการ เว้นแต่เป็นความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน”

จากการศึกษาถึงระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีดังกล่าวมาข้างต้นคงพอที่จะทำให้เห็นถึงแนวทางหรือความเป็นมาเกี่ยวกับระเบียบของส่วนราชการในประเทศไทยได้ว่าทำไมเจ้าพนักงานต้องมีอาวุธปืนหรือต้องการพกพาอาวุธปืนในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปถึงเหตุผลหรือที่มาได้ว่าโดยหลักทั่วไปแล้วห้ามตำรวจซึ่งแต่งเครื่องแบบหรือมิได้แต่งเครื่องแบบ

ก็ตาม ห้ามพกหรือพาอาวุธปืนไปในถนนหลวง ทางหลวงหรือในที่สาธารณะสถาน แต่เหตุผลซึ่งทำให้เจ้าพนักงานหรือโดยเฉพาะตำรวจพกพาอาวุธปืนติดตัวอยู่เสมอๆ จนเป็นภาพที่ชินตานั้น น่าจะมีพื้นฐานที่สำคัญมาจากการป้องกันและปราบปรามโจรผู้ร้าย แต่ก็มีข้อสังเกตเกี่ยวกับตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการจราจรซึ่งระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดียกเว้นให้พกหรือพาอาวุธไปในถนนหลวง ทางหลวง หรือในที่สาธารณะสถานได้ทั้งๆ ที่มีได้มีหน้าที่ในการป้องกันหรือปราบปรามโจรผู้ร้ายโดยตรงแต่เป็นหน้าที่ในด้านการอำนวยความสะดวกจราจรเป็นหลัก

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรเพิ่มเติมระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ควรกำหนดถึงวิธีการพกพาอาวุธปืนติดตัวของตำรวจให้ขึ้นตั้งแต่สารวัตรขึ้นไปซึ่งแต่งเครื่องแบบและปฏิบัติราชการได้รับยกเว้นตามข้อ 1 ว่า การพกปืนต้องพกพาไปโดยมีคชคจนผู้อื่นไม่อาจรู้ได้ง่ายว่ามีอาวุธปืนติดตัวอยู่ มิใช่พกพาข้างเอวโดยเปิดเผยดังเช่นที่พบเห็นกันทั่วไป

๒๕

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (2541). กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง.
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2547). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการ
ดำเนินคดีในชั้นก่อนการพิจารณา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จีรัชการพิมพ์.
คณิต ฒ นคร. (2547). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
คณิง ภาไชย. (2537). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิรนิติ หะวานนท์. (2543). สิทธิทางพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร:
วิญญูชน.
- จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช .(2548). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วย
หมายเรียก หมายอาญา กฤษฎศึกษาและคู่มือปฏิบัติงานในการออกหมายเรียก จับ ค้น
(ควบคุม) ชั่ง จำคุก ปลดปล่อย (ปล่อยชั่วคราว). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร.
- ประธาน วัฒนวานิชย์.(2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร:
ประกายพริก.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม: คู่มือส่งเสริมความก้าวหน้าของ
ตำรวจ พนักงานสอบสวน นักกฎหมาย นักศึกษาและสิ่งที่ประชาชนควรรู้.
กรุงเทพมหานคร: บทพิชการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525.” กรุงเทพมหานคร:
อักษรเจริญทัศน์.

บทความ

- พันตำรวจเอก กรเอก เพชรไชยเวส. (2550). “ความเชื่อมั่นต่อมาตรการป้องกันเหตุลักทรัพย์ วังราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ร้านค้าทองของผู้ประกอบการร้านค้าทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” เอกสารศึกษารายบุคคล หลักสูตรผู้บริหารงานตำรวจชั้นสูง รุ่นที่ 27 สถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจ กองบัญชาการตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- กীরติ กาญจนรินทร์. (2550, กันยายน-ธันวาคม). การใช้ดุลพินิจในคดีแพ่ง. *ดุลพินิจ*, เล่ม 3, ปีที่ 54.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2546, มีนาคม). “การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา : คุณภาพพระหว่างสิทธิมนุษยชนกับประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรม (ตอนที่ 1).” *วารสารนิติศาสตร์ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)*.
- หลวงอรรถโกวิท. (2518). “พนักงานอัยการจะถอนฟ้องคดีอาญาได้ในกรณีอย่างไร?,” *อัยการนิเทศ* 37, 1-4, หน้า 134.

เอกสารอื่นๆ

- ผู้ประกาศข่าว. (2552, 24 มิถุนายน). “ตำรวจท่ามะกา... ไล่ยิงหลังจากไถเงิน 2,000 บาทไม่ได้.” *รายการจุดชนวนความคิด*.
- บรรณาธิการ. (2553, 2 พฤษภาคม). “แก๊งค์ยาบ้าฮึดสู้ยิงตำรวจราชบุรีดับคาคที่ 2 นาย.” *คม ชัด ลึก*. หน้า 1.
- บรรณาธิการ. (2539, 6 - 12 ธันวาคม). “ตำรวจทำตัวเป็นผู้พิพากษาเสียเองเราจะมีกระบวนการยุติธรรมทำไม.” *เนชั่น สุดสัปดาห์*. หน้า 14.
- บรรณาธิการ. (2554, 13 มกราคม). “ยิงตร.ดับ3ศพ ฆาตกรจีเม่า อ่างบันดาลโทสะ.” *ไทยรัฐ*. หน้า 1.
- บรรณาธิการ. (2552, 5 กรกฎาคม). “ชวะทวงหนี้เงิน 200 ตำรวจไล่ยิง ดช. โคนลูกหลงดับ.” *ข่าวสด*. หน้า 1.
- บรรณาธิการ. (2553, 27 ธันวาคม). “ยังไม่เปิดตัวรอด. ไล่ตามยิงรถพ่วง.” *ไทยรัฐ*. หน้า 1.
- บรรณาธิการ. (2547, วันที่ 6 กรกฎาคม). ย้อนรอยคดีลูก 'ເລີມ' หลุคคดียิง 'ดาบยิม'. *มติชนออนไลน์*.

วีระพงษ์ บุญโยภาส. (2542, 11 มีนาคม). “กำลังจันรุนแรงถึงตาย:การป้องกันภัยอันตรายขณะปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในต่างประเทศ.” เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “บทบาทของตำรวจในการอำนวยความสะดวกกรรมแก่ประชาชน ตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

วิทยานิพนธ์

จตุติ ธรรมมโนวานิช. (2532). การค้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนัญญา (รัชนี้) ชัยสุวรรณ, (2526), การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นพพร โพธิ์รังสิตากร. (2524). การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรวัต ฉ่ำเฉลิม. (2522). ขะลอกการฟ้อง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิภาส จารุพงษ์. (2547). การบังคับใช้พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธ พ.ศ. 2490 ศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับอาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืน. นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สิริลักษณ์ นุรักษ์. (2541). ขอบเขตของภัยอันตรายที่จะนำไปสู่การใช้กำลังรุนแรงถึงตาย : ศึกษาเฉพาะกรณีวิสามัญฆาตกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิศักดิ์ เลาห์ทวี . (2541). การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจในการทำวิสามัญฆาตกรรม.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กฎหมาย

พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ.
2490 แก้ไขฉบับที่ 8 พ.ศ.2530

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง
และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2547

ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2543

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพาและใช้อาวุธปืนของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ.2546

ระเบียบกรมสรรพสามิตว่าด้วยการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด พ.ศ.2540

ระเบียบกรมชลประทานว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ. 2547

ระเบียบกรมประมงว่าด้วยการใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ.2536

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการมีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง
และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2547

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Bryan A Garner (2004). **Black's Law Dictionary** (8th Ed.). St. Paul, USA.

Kenneth Culp Davis. (1971). **Discretionary Justice a Preliminary Inquiry**. United States
of America: University of Illinois.

Thomas J. Gardner and Terry M. Anderson. (2003). **Criminal Law** (8 th ed.). Belmont:
Thomson Learning.

Zaim M. Medjati, J. E.Trice and A.A.Dashwood. (1978). **English and Continent Systems
of Administrative Law**. Amsterdam, New york, Oxford: North Holland.

ARTICLES

James J. Fyfe. (2002). "Police Use of Deadly Force: Research and Reform." in G.F.Cole and M.G. Gertz and A. Bungler (Eds). **The Criminal Justice Systems : Politic and policies** (8 th ed.). Belmont: Thomson Learning. pp. 179-194 .

LAWS OF MALAYSIA. POLICE ACT 1967 (Act 344) (2006). amendments up to 1 January, THE COMMISSIONER OF LAW REVISION, MALAYSIA.

Rick Sarre. (1996). "Firearms Carriage by Police in Australia." **The Criminology Research Council**. University of South Australia.

United State. (1990, 27 August - 7 September.). "Basic Principles for the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials." **The Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders**. Havana, Cuba.

ELECTRONIC SOURCES

ACPO. (2003). Manual of Guidance on Police Use of Firearms. Association of Chief Police Officers Revised. Retrieved January 10, 2011, from <http://www.statewatch.org/news/2005/jul/acpo-firearms-2003.pdf>.

Arms and ExplosiveS Act (chapter 13). Retrieved January 10, 2011, from <http://www.singaporelaw.sg/content/LegalSyst1.html>

Arms Offences Act (chapter 14). Retrieved January 10, 2011, from <http://statutes.agc.gov.sg>.

Australian Federal Police Annual Report 2007–08. Retrieved January 10, 2011, from http://www.afp.gov.au/_data/assets/pdf_file/89127/AFPAnrep2007-08.pdf

Cornell University Law School. (2011). Title 18 CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE in United State Code (18 U.S.C). Retrieved 15 February 2011, from http://www.law.cornell.edu/uscode/18/usc_sup_01_18.html

Corruption, drug Trafficking and other serious crimes (Confiscation of benefits) Act (1993). Retrieved January 11, 2011, from <http://statutes.agc.gov.sg>.

Metropolitan Police Service - History of the Metropolitan Police Service. Retrieved May 29, 2009, from www.met.police.uk/history.

Peter Kasler. Police have no duty to protect individual. (Abstract). Retrieved December 20, 2004,
from [http:// www.cica.indiana.edu](http://www.cica.indiana.edu)

Philip C. Stenning and Others. Police Use of Force and Human Right. (Abstract). Retrieved
December 20, 2004, from <http://www.crc.sfu.ca>

Police And Criminal Evidence Act 1984. (Abstract). Retrieved December 20, 2004,
from <http://www.police-law.co.th>

Preventing police from misusing their gun. (Abstract). Retrieved December 20, 2004,
from <http://www.amnesty.org>.

Statistics on the police use of firearms in England and Wales 2007/08. Retrieved July 07, 2010,
from www.homeoffice.gov.uk/.../non.../police-firearms-use-2007-2008.

The Corruption Practices Investigation Bureau (CPIB) Retrieved January 10, 2011 from
www.cpib.gov.sg.

United Nations. (2011, 15 February). Universal Declaration of Human Rights. Retrieved 15
February 2011, from <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>

United Nations. (2011, 15 February). International Covenant on Civil and Political Rights.
Retrieved 15 February 2011, from <http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm>

United Nations. (2011, 15 February). Code of Conduct for Law Enforcement Officials. Retrieved
15 February 2011, from <http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm>

United Nations. (2011, 15 February). Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners. Geneva in 1955
663 C (XXIV) 31 July 1957 and 2076 (LXII) 13 May 1977, Retrieved 15 February 2011, from
<http://www2.ohchr.org/english/law/pdf/treatmentprisoners.pdf>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
อนุสัญญาองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับปืน

Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990.

Whereas the work of law enforcement officials * is a social service of great importance and there is, therefore, a need to maintain and, whenever necessary, to improve the working conditions and status of these officials,

Whereas a threat to the life and safety of law enforcement officials must be seen as a threat to the stability of society as a whole,

Whereas law enforcement officials have a vital role in the protection of the right to life, liberty and security of the person, as guaranteed in the Universal Declaration of Human Rights and reaffirmed in the International Covenant on Civil and Political Rights,

Whereas the Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners provide for the circumstances in which prison officials may use force in the course of their duties,

Whereas article 3 of the Code of Conduct for Law Enforcement Officials provides that law enforcement officials may use force only when strictly necessary and to the extent required for the performance of their duty,

Whereas the preparatory meeting for the Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, held at Varenna, Italy, agreed on elements to be considered in the course of further work on restraints on the use of force and firearms by law enforcement officials,

Whereas the Seventh Congress, in its resolution 14, inter alia, emphasizes that the use of force and firearms by law enforcement officials should be commensurate with due respect for human rights,

Whereas the Economic and Social Council, in its resolution 1986/10, section IX, of 21 May 1986, invited Member States to pay particular attention in the implementation of the Code to the use of force and firearms by law enforcement officials, and the General Assembly, in its resolution 41/149 of 4 December 1986, inter alia, welcomed this recommendation made by the Council,

Whereas it is appropriate that, with due regard to their personal safety, consideration be given to the role of law enforcement officials in relation to the administration of justice, to the protection

of the right to life, liberty and security of the person, to their responsibility to maintain public safety and social peace and to the importance of their qualifications, training and conduct, The basic principles set forth below, which have been formulated to assist Member States in their task of ensuring and promoting the proper role of law enforcement officials, should be taken into account and respected by Governments within the framework of their national legislation and practice, and be brought to the attention of law enforcement officials as well as other persons, such as judges, prosecutors, lawyers, members of the executive branch and the legislature, and the public.

General provisions

1. Governments and law enforcement agencies shall adopt and implement rules and regulations on the use of force and firearms against persons by law enforcement officials. In developing such rules and regulations, Governments and law enforcement agencies shall keep the ethical issues associated with the use of force and firearms constantly under review.
2. Governments and law enforcement agencies should develop a range of means as broad as possible and equip law enforcement officials with various types of weapons and ammunition that would allow for a differentiated use of force and firearms. These should include the development of non-lethal incapacitating weapons for use in appropriate situations, with a view to increasingly restraining the application of means capable of causing death or injury to persons. For the same purpose, it should also be possible for law enforcement officials to be equipped with self-defensive equipment such as shields, helmets, bullet-proof vests and bullet-proof means of transportation, in order to decrease the need to use weapons of any kind.
3. The development and deployment of non-lethal incapacitating weapons should be carefully evaluated in order to minimize the risk of endangering uninvolved persons, and the use of such weapons should be carefully controlled.
4. Law enforcement officials, in carrying out their duty, shall, as far as possible, apply non-violent means before resorting to the use of force and firearms. They may use force and firearms only if other means remain ineffective or without any promise of achieving the intended result.
5. Whenever the lawful use of force and firearms is unavoidable, law enforcement officials shall:
 - (a) Exercise restraint in such use and act in proportion to the seriousness of the offence and the legitimate objective to be achieved;

- (b) Minimize damage and injury, and respect and preserve human life;
 - (c) Ensure that assistance and medical aid are rendered to any injured or affected persons at the earliest possible moment;
 - (d) Ensure that relatives or close friends of the injured or affected person are notified at the earliest possible moment.
6. Where injury or death is caused by the use of force and firearms by law enforcement officials, they shall report the incident promptly to their superiors, in accordance with principle 22.
7. Governments shall ensure that arbitrary or abusive use of force and firearms by law enforcement officials is punished as a criminal offence under their law.
8. Exceptional circumstances such as internal political instability or any other public emergency may not be invoked to justify any departure from these basic principles.

Special provisions

9. Law enforcement officials shall not use firearms against persons except in self-defence or defence of others against the imminent threat of death or serious injury, to prevent the perpetration of a particularly serious crime involving grave threat to life, to arrest a person presenting such a danger and resisting their authority, or to prevent his or her escape, and only when less extreme means are insufficient to achieve these objectives. In any event, intentional lethal use of firearms may only be made when strictly unavoidable in order to protect life.
10. In the circumstances provided for under principle 9, law enforcement officials shall identify themselves as such and give a clear warning of their intent to use firearms, with sufficient time for the warning to be observed, unless to do so would unduly place the law enforcement officials at risk or would create a risk of death or serious harm to other persons, or would be clearly inappropriate or pointless in the circumstances of the incident.
11. Rules and regulations on the use of firearms by law enforcement officials should include guidelines that:
- (a) Specify the circumstances under which law enforcement officials are authorized to carry firearms and prescribe the types of firearms and ammunition permitted;
 - (b) Ensure that firearms are used only in appropriate circumstances and in a manner likely to decrease the risk of unnecessary harm;

- (c) Prohibit the use of those firearms and ammunition that cause unwarranted injury or present an unwarranted risk;
- (d) Regulate the control, storage and issuing of firearms, including procedures for ensuring that law enforcement officials are accountable for the firearms and ammunition issued to them;
- (e) Provide for warnings to be given, if appropriate, when firearms are to be discharged;
- (f) Provide for a system of reporting whenever law enforcement officials use firearms in the performance of their duty.

Policing unlawful assemblies

12. As everyone is allowed to participate in lawful and peaceful assemblies, in accordance with the principles embodied in the Universal Declaration of Human Rights and the International Covenant on Civil and Political Rights, Governments and law enforcement agencies and officials shall recognize that force and firearms may be used only in accordance with principles 13 and 14.

13. In the dispersal of assemblies that are unlawful but non-violent, law enforcement officials shall avoid the use of force or, where that is not practicable, shall restrict such force to the minimum extent necessary.

14. In the dispersal of violent assemblies, law enforcement officials may use firearms only when less dangerous means are not practicable and only to the minimum extent necessary. Law enforcement officials shall not use firearms in such cases, except under the conditions stipulated in principle 9.

Policing persons in custody or detention

15. Law enforcement officials, in their relations with persons in custody or detention, shall not use force, except when strictly necessary for the maintenance of security and order within the institution, or when personal safety is threatened.

16. Law enforcement officials, in their relations with persons in custody or detention, shall not use firearms, except in self-defence or in the defence of others against the immediate threat of death or serious injury, or when strictly necessary to prevent the escape of a person in custody or detention presenting the danger referred to in principle 9.

17. The preceding principles are without prejudice to the rights, duties and responsibilities of prison officials, as set out in the Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, particularly rules 33, 34 and 54.

Qualifications, training and counselling

18. Governments and law enforcement agencies shall ensure that all law enforcement officials are selected by proper screening procedures, have appropriate moral, psychological and physical qualities for the effective exercise of their functions and receive continuous and thorough professional training. Their continued fitness to perform these functions should be subject to periodic review.

19. Governments and law enforcement agencies shall ensure that all law enforcement officials are provided with training and are tested in accordance with appropriate proficiency standards in the use of force. Those law enforcement officials who are required to carry firearms should be authorized to do so only upon completion of special training in their use.

20. In the training of law enforcement officials, Governments and law enforcement agencies shall give special attention to issues of police ethics and human rights, especially in the investigative process, to alternatives to the use of force and firearms, including the peaceful settlement of conflicts, the understanding of crowd behaviour, and the methods of persuasion, negotiation and mediation, as well as to technical means, with a view to limiting the use of force and firearms. Law enforcement agencies should review their training programmes and operational procedures in the light of particular incidents.

21. Governments and law enforcement agencies shall make stress counselling available to law enforcement officials who are involved in situations where force and firearms are used.

Reporting and review procedures

22. Governments and law enforcement agencies shall establish effective reporting and review procedures for all incidents referred to in principles 6 and 11 (f). For incidents reported pursuant to these principles, Governments and law enforcement agencies shall ensure that an effective review process is available and that independent administrative or prosecutorial authorities are in a position to exercise jurisdiction in appropriate circumstances. In cases of death and serious injury or other grave consequences, a detailed report shall be sent promptly to the competent authorities responsible for administrative review and judicial control.

23. Persons affected by the use of force and firearms or their legal representatives shall have access to an independent process, including a judicial process. In the event of the death of such persons, this provision shall apply to their dependants accordingly.

24. Governments and law enforcement agencies shall ensure that superior officers are held responsible if they know, or should have known, that law enforcement officials under their command are resorting, or have resorted, to the unlawful use of force and firearms, and they did not take all measures in their power to prevent, suppress or report such use.

25. Governments and law enforcement agencies shall ensure that no criminal or disciplinary sanction is imposed on law enforcement officials who, in compliance with the Code of Conduct for Law Enforcement Officials and these basic principles, refuse to carry out an order to use force and firearms, or who report such use by other officials.

26. Obedience to superior orders shall be no defence if law enforcement officials knew that an order to use force and firearms resulting in the death or serious injury of a person was manifestly unlawful and had a reasonable opportunity to refuse to follow it. In any case, responsibility also rests on the superiors who gave the unlawful orders.

Note:

* In accordance with the commentary to article 1 of the Code of Conduct for Law Enforcement Officials, the term "law enforcement officials" includes all officers of the law, whether appointed or elected, who exercise police powers, especially the powers of arrest or detention. In countries where police powers are exercised by military authorities, whether uniformed or not, or by State security forces, the definition of law enforcement officials shall be regarded as including officers of such services.

Code of Conduct for Law Enforcement Officials

Adopted by General Assembly resolution 34/169 of 17 December 1979

Article 1

Law enforcement officials shall at all times fulfil the duty imposed upon them by law, by serving the community and by protecting all persons against illegal acts, consistent with the high degree of responsibility required by their profession.

Commentary:

(a) The term "law enforcement officials", includes all officers of the law, whether appointed or elected, who exercise police powers, especially the powers of arrest or detention.

(b) In countries where police powers are exercised by military authorities, whether uniformed or not, or by State security forces, the definition of law enforcement officials shall be regarded as including officers of such services.

(c) Service to the community is intended to include particularly the rendition of services of assistance to those members of the community who by reason of personal, economic, social or other emergencies are in need of immediate aid.

(d) This provision is intended to cover not only all violent, predatory and harmful acts, but extends to the full range of prohibitions under penal statutes. It extends to conduct by persons not capable of incurring criminal liability.

Article 2

In the performance of their duty, law enforcement officials shall respect and protect human dignity and maintain and uphold the human rights of all persons.

Commentary :

(a) The human rights in question are identified and protected by national and international law. Among the relevant international instruments are the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights, the Declaration on the Protection of All Persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, the United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, the International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid , the

Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, the Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners and the Vienna Convention on Consular Relations.

(b) National commentaries to this provision should indicate regional or national provisions identifying and protecting these rights.

Article 3

Law enforcement officials may use force only when strictly necessary and to the extent required for the performance of their duty.

Commentary :

(a) This provision emphasizes that the use of force by law enforcement officials should be exceptional; while it implies that law enforcement officials may be authorized to use force as is reasonably necessary under the circumstances for the prevention of crime or in effecting or assisting in the lawful arrest of offenders or suspected offenders, no force going beyond that may be used.

(b) National law ordinarily restricts the use of force by law enforcement officials in accordance with a principle of proportionality. It is to be understood that such national principles of proportionality are to be respected in the interpretation of this provision. In no case should this provision be interpreted to authorize the use of force which is disproportionate to the legitimate objective to be achieved.

(c) The use of firearms is considered an extreme measure. Every effort should be made to exclude the use of firearms, especially against children. In general, firearms should not be used except when a suspected offender offers armed resistance or otherwise jeopardizes the lives of others and less extreme measures are not sufficient to restrain or apprehend the suspected offender. In every instance in which a firearm is discharged, a report should be made promptly to the competent authorities.

Article 4

Matters of a confidential nature in the possession of law enforcement officials shall be kept confidential, unless the performance of duty or the needs of justice strictly require otherwise.

Commentary :

By the nature of their duties, law enforcement officials obtain information which may relate to private lives or be potentially harmful to the interests, and especially the reputation, of others.

Great care should be exercised in safeguarding and using such information, which should be disclosed only in the performance of duty or to serve the needs of justice. Any disclosure of such information for other purposes is wholly improper.

Article 5

No law enforcement official may inflict, instigate or tolerate any act of torture or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, nor may any law enforcement official invoke superior orders or exceptional circumstances such as a state of war or a threat of war, a threat to national security, internal political instability or any other public emergency as a justification of torture or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

Commentary :

(a) This prohibition derives from the Declaration on the Protection of All Persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, adopted by the General Assembly, according to which:

"[Such an act is] an offence to human dignity and shall be condemned as a denial of the purposes of the Charter of the United Nations and as a violation of the human rights and fundamental freedoms proclaimed in the Universal Declaration of Human Rights [and other international human rights instruments]."

(b) The Declaration defines torture as follows:

". . . torture means any act by which severe pain or suffering, whether physical or mental, is intentionally inflicted by or at the instigation of a public official on a person for such purposes as obtaining from him or a third person information or confession, punishing him for an act he has committed or is suspected of having committed, or intimidating him or other persons. It does not include pain or suffering arising only from, inherent in or incidental to, lawful sanctions to the extent consistent with the Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners."

(c) The term "cruel, inhuman or degrading treatment or punishment" has not been defined by the General Assembly but should be interpreted so as to extend the widest possible protection against abuses, whether physical or mental.

Article 6

Law enforcement officials shall ensure the full protection of the health of persons in their custody and, in particular, shall take immediate action to secure medical attention whenever required.

Commentary :

- (a) "Medical attention", which refers to services rendered by any medical personnel, including certified medical practitioners and paramedics, shall be secured when needed or requested.
- (b) While the medical personnel are likely to be attached to the law enforcement operation, law enforcement officials must take into account the judgement of such personnel when they recommend providing the person in custody with appropriate treatment through, or in consultation with, medical personnel from outside the law enforcement operation.
- (c) It is understood that law enforcement officials shall also secure medical attention for victims of violations of law or of accidents occurring in the course of violations of law.

Article 7

Law enforcement officials shall not commit any act of corruption. They shall also rigorously oppose and combat all such acts.

Commentary :

- (a) Any act of corruption, in the same way as any other abuse of authority, is incompatible with the profession of law enforcement officials. The law must be enforced fully with respect to any law enforcement official who commits an act of corruption, as Governments cannot expect to enforce the law among their citizens if they cannot, or will not, enforce the law against their own agents and within their agencies.
- (b) While the definition of corruption must be subject to national law, it should be understood to encompass the commission or omission of an act in the performance of or in connection with one's duties, in response to gifts, promises or incentives demanded or accepted, or the wrongful receipt of these once the act has been committed or omitted.
- (c) The expression "act of corruption" referred to above should be understood to encompass attempted corruption.

Article 8

Law enforcement officials shall respect the law and the present Code. They shall also, to the best of their capability, prevent and rigorously oppose any violations of them.

Law enforcement officials who have reason to believe that a violation of the present Code has occurred or is about to occur shall report the matter to their superior authorities and, where necessary, to other appropriate authorities or organs vested with reviewing or remedial power.

Commentary:

(a) This Code shall be observed whenever it has been incorporated into national legislation or practice. If legislation or practice contains stricter provisions than those of the present Code, those stricter provisions shall be observed.

(b) The article seeks to preserve the balance between the need for internal discipline of the agency on which public safety is largely dependent, on the one hand, and the need for dealing with violations of basic human rights, on the other. Law enforcement officials shall report violations within the chain of command and take other lawful action outside the chain of command only when no other remedies are available or effective. It is understood that law enforcement officials shall not suffer administrative or other penalties because they have reported that a violation of this Code has occurred or is about to occur.

(c) The term "appropriate authorities or organs vested with reviewing or remedial power" refers to any authority or organ existing under national law, whether internal to the law enforcement agency or independent thereof, with statutory, customary or other power to review grievances and complaints arising out of violations within the purview of this Code.

(d) In some countries, the mass media may be regarded as performing complaint review functions similar to those described in subparagraph (c) above. Law enforcement officials may, therefore, be justified if, as a last resort and in accordance with the laws and customs of their own countries and with the provisions of article 4 of the present Code, they bring violations to the attention of public opinion through the mass media.

(e) Law enforcement officials who comply with the provisions of this Code deserve the respect, the full support and the co-operation of the community and of the law enforcement agency in which they serve, as well as the law enforcement profession.

Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners

Adopted by the First United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, held at Geneva in 1955, and approved by the Economic and Social Council by its resolutions 663 C (XXIV) of 31 July 1957 and 2076 (LXII) of 13 May 1977

PRELIMINARY OBSERVATIONS

1. The following rules are not intended to describe in detail a model system of penal institutions. They seek only, on the basis of the general consensus of contemporary thought and the essential elements of the most adequate systems of today, to set out what is generally accepted as being good principle and practice in the treatment of prisoners and the management of institutions.
2. In view of the great variety of legal, social, economic and geographical conditions of the world, it is evident that not all of the rules are capable of application in all places and at all times. They should, however, serve to stimulate a constant endeavour to overcome practical difficulties in the way of their application, in the knowledge that they represent, as a whole, the minimum conditions which are accepted as suitable by the United Nations.
3. On the other hand, the rules cover a field in which thought is constantly developing. They are not intended to preclude experiment and practices, provided these are in harmony with the principles and seek to further the purposes which derive from the text of the rules as a whole. It will always be justifiable for the central prison administration to authorize departures from the rules in this spirit.
4. (1) Part I of the rules covers the general management of institutions, and is applicable to all categories of prisoners, criminal or civil, untried or convicted, including prisoners subject to "security measures" or corrective measures ordered by the judge.
(2) Part II contains rules applicable only to the special categories dealt with in each section. Nevertheless, the rules under section A, applicable to prisoners under sentence, shall be equally applicable to categories of prisoners dealt with in sections B, C and D, provided they do not conflict with the rules governing those categories and are for their benefit.

5. (1) The rules do not seek to regulate the management of institutions set aside for young persons Such as Borstal institutions or correctional schools, but in general part I would be equally applicable in such institutions.

(2) The category of young prisoners should include at least all young persons who come within the jurisdiction of juvenile courts. As a rule, such young persons should not be sentenced to imprisonment.

Part I

RULES OF GENERAL APPLICATION

Basic principle

6. (1) The following rules shall be applied impartially. There shall be no discrimination on grounds of race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

(2) On the other hand, it is necessary to respect the religious beliefs and moral precepts of the group to which a prisoner belongs.

Register 2

7. (1) In every place where persons are imprisoned there shall be kept a bound registration book with numbered pages in which shall be entered in respect of each prisoner received:

- (a) Information concerning his identity;
- (b) The reasons for his commitment and the authority therefor;
- (c) The day and hour of his admission and release.

(2) No person shall be received in an institution without a valid commitment order of which the details shall have been previously entered in the register. Separation of categories

8. The different categories of prisoners shall be kept in separate institutions or parts of institutions taking account of their sex, age, criminal record, the legal reason for their detention and the necessities of their treatment. Thus,

- (a) Men and women shall so far as possible be detained in separate institutions; in an institution which receives both men and women the whole of the premises allocated to women shall be entirely separate;
- (b) Untried prisoners shall be kept separate from convicted prisoners;

(c) Persons imprisoned for debt and other civil prisoners shall be kept separate from persons imprisoned by reason of a criminal offence;

(d) Young prisoners shall be kept separate from adults.

Accommodation

9. (1) Where sleeping accommodation is in individual cells or rooms, each prisoner shall occupy by night a cell or room by himself. If for special reasons, such as temporary overcrowding, it becomes necessary for the central prison administration to make an exception to this rule, it is not desirable to have two prisoners in a cell or room.

(2) Where dormitories are used, they shall be occupied by prisoners carefully selected as being suitable to associate with one another in those conditions. There shall be regular supervision by night, in keeping with the nature of the institution.

10. All accommodation provided for the use of prisoners and in particular all sleeping accommodation shall meet all requirements of health, due regard being paid to climatic conditions and particularly to cubic content of air, minimum floor space, lighting, heating and ventilation.

11. In all places where prisoners are required to live or work,

(a) The windows shall be large enough to enable the prisoners to read or work by natural light, and shall be so constructed that they can allow the entrance of fresh air whether or not there is artificial ventilation;

(b) Artificial light shall be provided sufficient for the prisoners to read or work without injury to eyesight.

12. The sanitary installations shall be adequate to enable every prisoner to comply with the needs of nature when necessary and in a clean and decent manner.

13. Adequate bathing and shower installations shall be provided so that every prisoner may be enabled and required to have a bath or shower, at a temperature suitable to the climate, as frequently as necessary for general hygiene according to season and geographical region, but at least once a week in a temperate climate.

14. All parts of an institution regularly used by prisoners shall be properly maintained and kept scrupulously clean at all times.

Personal hygiene

15. Prisoners shall be required to keep their persons clean, and to this end they shall be provided with water and with such toilet articles as are necessary for health and cleanliness.

16. In order that prisoners may maintain a good appearance compatible with their self-respect, facilities shall be provided for the proper care of the hair and beard, and men shall be enabled to shave regularly.

Clothing and bedding

17. (1) Every prisoner who is not allowed to wear his own clothing shall be provided with an outfit of clothing suitable for the climate and adequate to keep him in good health. Such clothing shall in no manner be degrading or humiliating.

(2) All clothing shall be clean and kept in proper condition. Underclothing shall be changed and washed as often as necessary for the maintenance of hygiene.

(3) In exceptional circumstances, whenever a prisoner is removed outside the institution for an authorized purpose, he shall be allowed to wear his own clothing or other inconspicuous clothing.

18. If prisoners are allowed to wear their own clothing, arrangements shall be made on their admission to the institution to ensure that it shall be clean and fit for use.

19. Every prisoner shall, in accordance with local or national standards, be provided with a separate bed, and with separate and sufficient bedding which shall be clean when issued, kept in good order and changed often enough to ensure its cleanliness.

Food

20. (1) Every prisoner shall be provided by the administration at the usual hours with food of nutritional value adequate for health and strength, of wholesome quality and well prepared and served.

(2) Drinking water shall be available to every prisoner whenever he needs it.

Exercise and sport

21. (1) Every prisoner who is not employed in outdoor work shall have at least one hour of suitable exercise in the open air daily if the weather permits.

(2) Young prisoners, and others of suitable age and physique, shall receive physical and recreational training during the period of exercise. To this end space, installations and equipment should be provided.

Medical services

22. (1) At every institution there shall be available the services of at least one qualified medical officer who should have some knowledge of psychiatry. The medical services should be organized in close relationship to the general health administration of the community or nation. They shall include a psychiatric service for the diagnosis and, in proper cases, the treatment of states of mental abnormality.

(2) Sick prisoners who require specialist treatment shall be transferred to specialized institutions or to civil hospitals. Where hospital facilities are provided in an institution, their equipment, furnishings and pharmaceutical supplies shall be proper for the medical care and treatment of sick prisoners, and there shall be a staff of suitable trained officers.

(3) The services of a qualified dental officer shall be available to every prisoner.

23. (1) In women's institutions there shall be special accommodation for all necessary pre-natal and post-natal care and treatment. Arrangements shall be made wherever practicable for children to be born in a hospital outside the institution. If a child is born in prison, this fact shall not be mentioned in the birth certificate.

(2) Where nursing infants are allowed to remain in the institution with their mothers, provision shall be made for a nursery staffed by qualified persons, where the infants shall be placed when they are not in the care of their mothers.

24. The medical officer shall see and examine every prisoner as soon as possible after his Admission and thereafter as necessary, with a view particularly to the discovery of physical or mental illness and the taking of all necessary measures; the segregation of prisoners suspected of infectious or contagious conditions; the noting of physical or mental defects which might hamper rehabilitation, and the determination of the physical capacity of every prisoner for work.

25. (1) The medical officer shall have the care of the physical and mental health of the prisoners and should daily see all sick prisoners, all who complain of illness, and any prisoner to whom his attention is specially directed.

(2) The medical officer shall report to the director whenever he considers that a prisoner's physical or mental health has been or will be injuriously affected by continued imprisonment or by any condition of imprisonment.

26. (1) The medical officer shall regularly inspect and advise the director upon:

- (a) The quantity, quality, preparation and service of food;
- (b) The hygiene and cleanliness of the institution and the prisoners;
- (c) The sanitation, heating, lighting and ventilation of the institution;
- (d) The suitability and cleanliness of the prisoners' clothing and bedding;
- (e) The observance of the rules concerning physical education and sports, in cases where there is no technical personnel in charge of these activities.

(2) The director shall take into consideration the reports and advice that the medical officer submits according to rules 25 (2) and 26 and, in case he concurs with the recommendations made, shall take immediate steps to give effect to those recommendations; if they are not within his competence or if he does not concur with them, he shall immediately submit his own report and the advice of the medical officer to higher authority.

Discipline and punishment

27. Discipline and order shall be maintained with firmness, but with no more restriction than is necessary for safe custody and well-ordered community life.

28. (1) No prisoner shall be employed, in the service of the institution, in any disciplinary capacity.

(2) This rule shall not, however, impede the proper functioning of systems based on self-government, under which specified social, educational or sports activities or responsibilities are entrusted, under supervision, to prisoners who are formed into groups for the purposes of treatment.

29. The following shall always be determined by the law or by the regulation of the competent administrative authority:

- (a) Conduct constituting a disciplinary offence;
- (b) The types and duration of punishment which may be inflicted;
- (c) The authority competent to impose such punishment.

30. (1) No prisoner shall be punished except in accordance with the terms of such law or regulation, and never twice for the same offence.

(2) No prisoner shall be punished unless he has been informed of the offence alleged against him and given a proper opportunity of presenting his defence. The competent authority shall conduct a

thorough examination of the case.

(3) Where necessary and practicable the prisoner shall be allowed to make his defence through an interpreter.

31. Corporal punishment, punishment by placing in a dark cell, and all cruel, inhuman or degrading punishments shall be completely prohibited as punishments for disciplinary offences.

32. (1) Punishment by close confinement or reduction of diet shall never be inflicted unless the medical officer has examined the prisoner and certified in writing that he is fit to sustain it.

(2) The same shall apply to any other punishment that may be prejudicial to the physical or mental health of a prisoner. In no case may such punishment be contrary to or depart from the principle stated in rule 31.

(3) The medical officer shall visit daily prisoners undergoing such punishments and shall advise the director if he considers the termination or alteration of the punishment necessary on grounds of physical or mental health.

Instruments of restraint

33. Instruments of restraint, such as handcuffs, chains, irons and strait-jackets, shall never be applied as a punishment. Furthermore, chains or irons shall not be used as restraints. Other instruments of restraint shall not be used except in the following circumstances:

- (a) As a precaution against escape during a transfer, provided that they shall be removed when the prisoner appears before a judicial or administrative authority;
- (b) On medical grounds by direction of the medical officer;
- (c) By order of the director, if other methods of control fail, in order to prevent a prisoner from injuring himself or others or from damaging property; in such instances the director shall at once consult the medical officer and report to the higher administrative authority.

34. The patterns and manner of use of instruments of restraint shall be decided by the central prison administration. Such instruments must not be applied for any longer time than is strictly necessary.

Information to and complaints by prisoners

35. (1) Every prisoner on admission shall be provided with written information about the regulations governing the treatment of prisoners of his category, the disciplinary requirements of the institution, the authorized methods of seeking information and making complaints, and all

such other matters as are necessary to enable him to understand both his rights and his obligations and to adapt himself to the life of the institution.

(2) If a prisoner is illiterate, the aforesaid information shall be conveyed to him orally.

36. (1) Every prisoner shall have the opportunity each week day of making requests or complaints to the director of the institution or the officer authorized to represent him.

(2) It shall be possible to make requests or complaints to the inspector of prisons during his inspection. The prisoner shall have the opportunity to talk to the inspector or to any other inspecting officer without the director or other members of the staff being present.

(3) Every prisoner shall be allowed to make a request or complaint, without censorship as to substance but in proper form, to the central prison administration, the judicial authority or other proper authorities through approved channels.

(4) Unless it is evidently frivolous or groundless, every request or complaint shall be promptly dealt with and replied to without undue delay. Contact with the outside world

37. Prisoners shall be allowed under necessary supervision to communicate with their family and reputable friends at regular intervals, both by correspondence and by receiving visits.

38. (1) Prisoners who are foreign nationals shall be allowed reasonable facilities to communicate with the diplomatic and consular representatives of the State to which they belong.

(2) Prisoners who are nationals of States without diplomatic or consular representation in the country and refugees or stateless persons shall be allowed similar facilities to communicate with the diplomatic representative of the State which takes charge of their interests or any national or international authority whose task it is to protect such persons.

39. Prisoners shall be kept informed regularly of the more important items of news by the reading of newspapers, periodicals or special institutional publications, by hearing wireless transmissions, by lectures or by any similar means as authorized or controlled by the administration.

Books

40. Every institution shall have a library for the use of all categories of prisoners, adequately stocked with both recreational and instructional books, and prisoners shall be encouraged to make full use of it.

Religion

41. (1) If the institution contains a sufficient number of prisoners of the same religion, a qualified representative of that religion shall be appointed or approved. If the number of prisoners justifies it and conditions permit, the arrangement should be on a full-time basis.

(2) A qualified representative appointed or approved under paragraph (1) shall be allowed to hold regular services and to pay pastoral visits in private to prisoners of his religion at proper times.

(3) Access to a qualified representative of any religion shall not be refused to any prisoner. On the other hand, if any prisoner should object to a visit of any religious representative, his attitude shall be fully respected.

42. So far as practicable, every prisoner shall be allowed to satisfy the needs of his religious life by attending the services provided in the institution and having in his possession the books of religious observance and instruction of his denomination.

Retention of prisoners' property

43. (1) All money, valuables, clothing and other effects belonging to a prisoner which under the regulations of the institution he is not allowed to retain shall on his admission to the institution be placed in safe custody. An inventory thereof shall be signed by the prisoner. Steps shall be taken to keep them in good condition.

(2) On the release of the prisoner all such articles and money shall be returned to him except in so far as he has been authorized to spend money or send any such property out of the institution, or it has been found necessary on hygienic grounds to destroy any article of clothing. The prisoner shall sign a receipt for the articles and money returned to him.

(3) Any money or effects received for a prisoner from outside shall be treated in the same way.

(4) If a prisoner brings in any drugs or medicine, the medical officer shall decide what use shall be made of them.

Notification of death, illness, transfer, etc.

44. (1) Upon the death or serious illness of, or serious injury to a prisoner, or his removal to an institution for the treatment of mental affections, the director shall at once inform the spouse, if the prisoner is married, or the nearest relative and shall in any event inform any other person previously designated by the prisoner.

(2) A prisoner shall be informed at once of the death or serious illness of any near relative. In case of the critical illness of a near relative, the prisoner should be authorized, whenever circumstances allow, to go to his bedside either under escort or alone.

(3) Every prisoner shall have the right to inform at once his family of his imprisonment or his transfer to another institution.

Removal of prisoners

45. (1) When the prisoners are being removed to or from an institution, they shall be exposed to public view as little as possible, and proper safeguards shall be adopted to protect them from insult, curiosity and publicity in any form.

(2) The transport of prisoners in conveyances with inadequate ventilation or light, or in any way which would subject them to unnecessary physical hardship, shall be prohibited.

(3) The transport of prisoners shall be carried out at the expense of the administration and equal conditions shall obtain for all of them.

Institutional personnel

46. (1) The prison administration shall provide for the careful selection of every grade of the personnel, since it is on their integrity, humanity, professional capacity and personal suitability for the work that the proper administration of the institutions depends.

(2) The prison administration shall constantly seek to awaken and maintain in the minds both of the personnel and of the public the conviction that this work is a social service of great importance, and to this end all appropriate means of informing the public should be used.

(3) To secure the foregoing ends, personnel shall be appointed on a full-time basis as professional prison officers and have civil service status with security of tenure subject only to good conduct, efficiency and physical fitness. Salaries shall be adequate to attract and retain suitable men and women; employment benefits and conditions of service shall be favourable in view of the exacting

nature of the work.

47. (1) The personnel shall possess an adequate standard of education and intelligence. 8

(2) Before entering on duty, the personnel shall be given a course of training in their general and specific duties and be required to pass theoretical and practical tests.

(3) After entering on duty and during their career, the personnel shall maintain and improve their knowledge and professional capacity by attending courses of in-service training to be organized at suitable intervals.

48. All members of the personnel shall at all times so conduct themselves and perform their duties as to influence the prisoners for good by their example and to command their respect.

49. (1) So far as possible, the personnel shall include a sufficient number of specialists such as psychiatrists, psychologists, social workers, teachers and trade instructors.

(2) The services of social workers, teachers and trade instructors shall be secured on a permanent basis, without thereby excluding part-time or voluntary workers.

50. (1) The director of an institution should be adequately qualified for his task by character, administrative ability, suitable training and experience.

(2) He shall devote his entire time to his official duties and shall not be appointed on a part-time basis.

(3) He shall reside on the premises of the institution or in its immediate vicinity.

(4) When two or more institutions are under the authority of one director, he shall visit each of them at frequent intervals. A responsible resident official shall be in charge of each of these institutions.

51. (1) The director, his deputy, and the majority of the other personnel of the institution shall be able to speak the language of the greatest number of prisoners, or a language understood by the greatest number of them.

(2) Whenever necessary, the services of an interpreter shall be used.

52. (1) In institutions which are large enough to require the services of one or more full-time medical officers, at least one of them shall reside on the premises of the institution or in its immediate vicinity.

(2) In other institutions the medical officer shall visit daily and shall reside near enough to be able to attend without delay in cases of urgency.

53. (1) In an institution for both men and women, the part of the institution set aside for women shall be under the authority of a responsible woman officer who shall have the custody of the keys of all that part of the institution.

(2) No male member of the staff shall enter the part of the institution set aside for women unless accompanied by a woman officer.

(3) Women prisoners shall be attended and supervised only by women officers. This does not, however, preclude male members of the staff, particularly doctors and teachers, from carrying out their professional duties in institutions or parts of institutions set aside for women.

54. (1) Officers of the institutions shall not, in their relations with the prisoners, use force except in self-defence or in cases of attempted escape, or active or passive physical resistance to an order based on law or regulations. Officers who have recourse to force must use no more than is strictly necessary and must report the incident immediately to the director of the institution.

(2) Prison officers shall be given special physical training to enable them to restrain aggressive prisoners.

(3) Except in special circumstances, staff performing duties which bring them into direct contact with prisoners should not be armed. Furthermore, staff should in no circumstances be provided with arms unless they have been trained in their use.

Inspection

55. There shall be a regular inspection of penal institutions and services by qualified and experienced inspectors appointed by a competent authority. Their task shall be in particular to ensure that these institutions are administered in accordance with existing laws and regulations and with a view to bringing about the objectives of penal and correctional services.

Part II

RULES APPLICABLE TO SPECIAL CATEGORIES

A. Prisoners under sentence

Guiding principles

56. The guiding principles hereafter are intended to show the spirit in which penal institutions should be administered and the purposes at which they should aim, in accordance with the declaration made under Preliminary Observation 1 of the present text.

57. Imprisonment and other measures which result in cutting off an offender from the outside world

are afflictive by the very fact of taking from the person the right of self-determination by depriving him of his liberty. Therefore the prison system shall not, except as incidental to justifiable segregation or the maintenance of discipline, aggravate the suffering inherent in such a situation.

58. The purpose and justification of a sentence of imprisonment or a similar measure deprivative of liberty is ultimately to protect society against crime. This end can only be achieved if the period of imprisonment is used to ensure, so far as possible, that upon his return to society the offender is not only willing but able to lead a law-abiding and self-supporting life.

59. To this end, the institution should utilize all the remedial, educational, moral, spiritual and other forces and forms of assistance which are appropriate and available, and should seek to apply them according to the individual treatment needs of the prisoners.

60. (1) The regime of the institution should seek to minimize any differences between prison life and life at liberty which tend to lessen the responsibility of the prisoners or the respect due to their dignity as human beings.

(2) Before the completion of the sentence, it is desirable that the necessary steps be taken to ensure for the prisoner a gradual return to life in society. This aim may be achieved, depending on the case, by a pre-release regime organized in the same institution or in another appropriate institution, or by release on trial under some kind of supervision which must not be entrusted to the police but should be combined with effective social aid.

61. The treatment of prisoners should emphasize not their exclusion from the community, but their continuing part in it. Community agencies should, therefore, be enlisted wherever possible to assist the staff of the institution in the task of social rehabilitation of the prisoners. There should be in connection with every institution social workers charged with the duty of maintaining and improving all desirable relations of a prisoner with his family and with valuable social agencies. Steps should be taken to safeguard, to the maximum extent compatible with the law and the sentence, the rights relating to civil interests, social security rights and other social benefits of prisoners.

62. The medical services of the institution shall seek to detect and shall treat any physical or mental illnesses or defects which may hamper a prisoner's rehabilitation. All necessary medical, surgical and psychiatric services shall be provided to that end.

63. (1) The fulfilment of these principles requires individualization of treatment and for this purpose a flexible system of classifying prisoners in groups; it is therefore desirable that such groups should be distributed in separate institutions suitable for the treatment of each group.

(2) These institutions need not provide the same degree of security for every group. It is desirable to provide varying degrees of security according to the needs of different groups. Open institutions, by the very fact that they provide no physical security against escape but rely on the self-discipline of the inmates, provide the conditions most favourable to rehabilitation for carefully selected prisoners.

(3) It is desirable that the number of prisoners in closed institutions should not be so large that the individualization of treatment is hindered. In some countries it is considered that the population of such institutions should not exceed five hundred. In open institutions the population should be as small as possible.

(4) On the other hand, it is undesirable to maintain prisons which are so small that proper facilities cannot be provided.

64. The duty of society does not end with a prisoner's release. There should, therefore, be governmental or private agencies capable of lending the released prisoner efficient after-care directed towards the lessening of prejudice against him and towards his social rehabilitation.

Treatment

65. The treatment of persons sentenced to imprisonment or a similar measure shall have as its purpose, so far as the length of the sentence permits, to establish in them the will to lead law-abiding and self-supporting lives after their release and to fit them to do so. The treatment shall be such as will encourage their self-respect and develop their sense of responsibility.

66. (1) To these ends, all appropriate means shall be used, including religious care in the countries where this is possible, education, vocational guidance and training, social casework, employment counselling, physical development and strengthening of moral character, in accordance with the individual needs of each prisoner, taking account of his social and criminal history, his physical and mental capacities and aptitudes, his personal temperament, the length of his sentence and his prospects after release.

(2) For every prisoner with a sentence of suitable length, the director shall receive, as soon as possible after his admission, full reports on all the matters referred to in the foregoing paragraph.

Such reports shall always include a report by a medical officer, wherever possible qualified in psychiatry, on the physical and mental condition of the prisoner.

(3) The reports and other relevant documents shall be placed in an individual file. This file shall be kept up to date and classified in such a way that it can be consulted by the responsible personnel whenever the need arises.

Classification and individualization

67. The purposes of classification shall be:

- (a) To separate from others those prisoners who, by reason of their criminal records or bad characters, are likely to exercise a bad influence;
- (b) To divide the prisoners into classes in order to facilitate their treatment with a view to their social

CHAPTER 5 USE OF FIREARMS 5-1

Association of Chief Police Officers Revised August 2004

CHAPTER 5 - USE OF FIREARMS

1. INTRODUCTION

1.1 This chapter provides an overview of the Police Service's use of firearms and the tactics, training and different capabilities involved, as well as individual officers' responsibilities in accordance with the law.

2. CIRCUMSTANCES WHEN WEAPONS MAY BE FIRED

2.1 Firearms may be fired by AFOs in the course of their duty only when absolutely necessary after traditional methods have been tried and failed or must, from the nature of the circumstances, be unlikely to succeed if tried.

2.2 Police should not normally fire warning shots. There are serious risks associated with the firing of such shots, which have the potential to cause unintentional death or injury. They may also lead a subject or other officer to believe that they are under fire. (Warning shots are not permitted in Scotland)

2.3 An officer will only be justified in resorting to the discharge of a warning shot (s) in the most serious and exceptional of circumstances, where failure to do so would result in the loss of life or serious injury. Police officers who discharge a firearm under any circumstances must give full consideration to public safety.

2.4 The test of using 'force which is no more than absolutely necessary' as set out in Article 2 (2) of the European Convention on Human Rights, should be applied in relation to the operational discharge of any weapon.

3. INDIVIDUAL OFFICER'S RESPONSIBILITY

3.1 The ultimate responsibility for firing a weapon rests with the individual officer, who is answerable ultimately to the law in the courts. Individual officers are accountable and responsible for all rounds they fire and must be in a position to justify them in the light of their legal responsibilities and powers. Any discharge of a weapon other than in training, whether intentional or otherwise, must be reported by the officer concerned. The pointing of a firearm at any person may constitute an assault and must also be reported and recorded.

4. ORAL WARNING

4.1 AFOs shall identify themselves as such and shall give a clear warning of their intent to use firearms, with sufficient time for the warnings to be observed, unless to do so would unduly place any person at a risk of death or serious harm, or it would be clearly inappropriate or pointless in the circumstances of the incident.

5. AUTHORITY TO FIRE

5.1 A Gold or Silver Commander can authorise when shots MAY be fired but such authorisation will not exempt an individual from their responsibility. No general rule can be laid down and much will depend on the circumstances of individual incidents. However, it may also be appropriate for a Commander to direct that shots WILL be fired. Such a direction will not exempt an individual from their responsibility and, therefore, must always be supported by appropriate and necessary information to justify the firer's actions. An example of circumstances where directed fire may be necessary would be in seige or terrorist incidents e.g. suicide bombers.

6. OPENING FIRE

6.1 When it is considered necessary to open fire on a subject, using conventional ammunition, police officers need to shoot to stop an imminent threat to life. The imminence of any

threat should be judged, in respect to the potential for loss of life, with due regard to legislation and consideration of necessity, reasonableness and proportionality. Research has indicated that only shots hitting the central nervous system (which is largely located in the central body mass) are likely to be effective in achieving rapid incapacitation. Shots which strike other parts of the body cannot be depended upon to achieve this.

6.2 Research has also shown that the accuracy of shots fired under training conditions is generally greater than in operational circumstances. Police officers are therefore normally trained to fire at the largest part of the target they can see which in most cases will be the central body mass.

6.3 Alternative points of aim will be appropriate for approved less lethal technologies in accordance with guidelines, i.e. the use of baton rounds with the intention that they should strike the lower part of a subject's body. As no such technology can be guaranteed as non-lethal, opening fire with such weaponry should only be considered within existing legislation in respect to necessity, reasonableness and proportionality and should only be with the intention to stop an imminent threat to life or of serious injury. This acknowledges that, in law, consideration of proportionality would indicate that it may be lawful to use less lethal technologies before weapons firing conventional ammunition. This is not intended to be a hierarchy in respect to use of force, however, AFOs may be able to justify use of less lethal technologies at an earlier stage during the escalation of any threat.

6.4 Officers should constantly assess the need for any further action depending on the threat posed.

7. PUBLIC IMAGE OF POLICE OPERATIONS

7.1 Police operations involving the deployment of AFOs are of particular interest to the media and the general public. The reputation of the Police Service is always at stake, and can be affected particularly by the physical appearance and deportment of armed officers in public. It is important for public confidence that by their bearing and conduct police officers are seen to be well trained and disciplined in handling potentially lethal weapons.

7.2 The overriding principle is that officers should be readily identifiable as police officers.

They should therefore, whenever practicable, wear unmistakable Police uniform but it is recognised that different clothing may be worn for operational reasons.

7.3 As a general rule, camouflage type clothing is required only by Rifle Officers engaged in surveillance.

8. BASIC PRINCIPLES OF TACTICS

8.1 Police officers are at greatest risk when called upon to deal with armed subjects if they act upon their own initiative. A form of tactics is necessary in order to minimize danger, particularly in the early (and probably unarmed) stages of an incident.

8.2 Tactics can be defined as 'plans and means in carrying out a scheme or achieving some end'. They should be formed by the application of common sense, reinforced by teamwork, a knowledge of firearms including their capabilities and limitations, some special techniques and a knowledge of the law. The tactical options then used will depend upon the information available and the threat assessment made (referred to in the Conflict Management Model in Chapter 2 and expanded in Part II of this Manual).

Aims

8.3 The aim of most operations involving AFOs is to IDENTIFY, LOCATE, CONTAIN, and NEUTRALISE the threat posed. While conflict management within the Police Service normally aims to manage / minimise threats, the degree of threat justifying the deployment of AFOs is such that it must be neutralised (i.e. ensuring no continuing threat exists).

Investigative Assessment

8.4 Tactics should be sufficiently flexible to take into account situations where the initial intelligence is insufficient to confirm or negate the nature or existence of a threat. In such situations further investigation by unarmed officers may be deemed inappropriate. Consideration should be given to further investigative assessment (with authorised firearms deployment) being carried out by AFOs in a more discreet operation with the following aims:

- a. To gather sufficient information to either confirm or negate the intelligence in respect of the nature or existence of a threat.
- b. To be in a position to immediately contain the situation should the need arise.
- c. To be in a position to neutralise the threat, again, should the need arise. Right to Life

8.5 It is the duty of the Police Service to safeguard the public.

8.6 In keeping with the principles of the European Convention on Human Rights (ECHR) the rights of all people must be considered, including those of the subject. Each individual's right to life is absolute. However, potentially lethal force may be used if it is absolutely necessary for the legitimate aims outlined in Article 2 of the ECHR.

8.7 Police officers must not be expected to endanger their own lives or the lives of their colleagues in ill-considered attempts at rescue, or to effect an early arrest. However, in accordance with the primary aim, an early consideration must be the deployment of police officers between any threat and the public. Consequently, the availability and deployment of trained and equipped AFOs provides the service with an appropriate armed response which meets the aim to safeguard the public.

9. ENVIRONMENTS

9.1 Each of the following tactical options has the potential to interfere with individuals' rights under the ECHR and should therefore only be used when it is considered that the option is lawful and a proportionate response to an identified threat.

Armed Subjects in Buildings

9.2 Police officers constantly visit premises in the course of their normal policing duties for a wide variety of reasons. These visits are usually carried out by unarmed officers but there are occasions, when an assessment of the threat level and the application of the criteria for the issue of firearms means the sending of unarmed officers is not appropriate.

9.3 The tactics adopted in such cases will be governed by the information available concerning the potential threat but at the lowest level it may be necessary to do no more than arm the officers for their own protection when going to a particular address. In these circumstances, the weapons should usually be carried covertly holstered. Once the officers have completed their attendance, they will normally leave without anybody in the vicinity being aware that an operation involving AFOs has taken place.

9.4 When the threat assessment is greater the tactics used are likely to be more overt.

9.5 A factor for early consideration will be whether the subject is aware of police officers' presence. Entry into premises by AFOs exposes them and any persons in the building to a high degree of risk. When practicable the tactic likely to be adopted, once a subject is aware of

police presence, will be one of containment and negotiation resulting in the subject leaving the premises voluntarily.

9.6 The option is also available to enter premises with the intention of arresting the subject and securing evidence before they can react if they are not aware of police officers' presence. Even so, entry to premises, especially family homes, should only be attempted after a specific analysis of all the information, all the options, and a positive decision that entry is the necessary tactic.

9.7 If the subject is aware of police officers' presence, it may still be necessary for police to enter premises to save life. These situations may include:

- a. A situation involving hostages, where shooting or other extreme violence commences or is anticipated, and it is believed that lives are at risk.
- b. Immediate pursuit of an armed subject, in order to protect lives.
- c. A situation where all other means of attempting to establish contact with the subject or occupants have failed or are not practicable, then entry can be made to locate the subject. (In these circumstances entry should be slow and methodical with the sole object of locating the subject).

9.8 It is necessary to distinguish between Dynamic Intervention in hostage rescue situations, and Dynamic Entry to arrest and secure readily disposable evidence. In the former the rescue of hostages is the primary aim, in the latter the benefits of protecting persons from unlawful violence by securing evidence to place before the Courts must be considered alongside the risks to all of those involved.

Armed Subjects in the Open

9.9 The particular characteristics of large rural and urban environments present their own difficulties when pursuing the aims of an operation involving the deployment of AFOs.

Rural Environment

9.10 Containment of the search area will be the first aim.

9.11 Maps and the full use of local knowledge of the area concerned (together with aerial photographs if available), should be considered to identify possible places of concealment/ observation.

9.12 The search of open areas, woods, moorland and built up areas is a difficult and arduous task requiring substantial numbers of people and amounts of equipment.

9.13 The terrain and obstacles will dictate the speed of search operations and the priority of areas to be searched. The Silver Commander may decide to search obvious areas of concealment first. Searching during darkness should only be carried out if absolutely necessary otherwise the area should be secured until daylight. Aerial observation or technical methods, such as heat sensors may be considered.

Urban Environment

9.14 Subjects in the urban area present particular difficulties for policing operations. The risk to the public is high because of the density of the population, as is the potential for the taking of hostages. Police officers' action must be positive and structured to quickly contain the location and minimise the risks to all people.

Situations Involving Public Disorder

9.15 There are further considerations which arise where there is a need to deploy AFOs and/or Baton Gunners amid, or even because of, a threat arising from a situation of public disorder. These are outlined in Part II of the Manual.

Armed Subjects in Vehicles

9.16 Full account must be taken of the implications for road safety, the ACPO Road Policing policy on pursuits, and the legal constraints concerning the use of force.

9.17 There are many situations where the police officers may have to deal with armed or potentially armed subjects in vehicles. Some of which are detailed hereunder:

- a. Armed Interceptions
- b. Checking stationary subject vehicles

USE OF FIREARMS ACPO

- c. Observation points
- d. Static Vehicle Interception Points
- e. Proactive Road Checks
- f. Armed subjects travelling on motorways
- g. Stopping armed subjects at pre-nominated static containment sites
- h. The improvised positive road block

9.18 Total physical obstruction of the road is inherently dangerous and should be implemented only in extreme circumstances and in accordance with individual Force policies and training. A following operation, regardless of distance, may be preferable and this should always remain an option.

9.19 Where there are any suspicions that the occupants of a vehicle are in possession of a firearm, then unarmed police officers should not normally attempt to stop the vehicle and armed assistance should be sought. However such officers should be considered to deal with road safety aspects.

9.20 The use of air support, when available, will assist in monitoring the progress of subjects in vehicles.

Armed Police Interceptions

9.21 The aim of this section is to outline the guidance for operations initiated by the Police to intercept armed subjects as a result of information that a wanted person will be in a certain location at a particular time, or that an armed attack is anticipated on a person, premises, or vehicle.

9.22 The co-ordination of the plan will be of paramount importance to ensure that officers Act in unison, when the Silver Commander decides that the plan will be activated.

9.23 The exposure of officers to the greater degree of risk that this type of operation entails requires that they be given suitable and adequate protection.

9.24 Uniformed reserves should be available at a discrete distance to quickly respond to support plain-clothes officers and to deal with members of the public.

9.25 Throughout any operation involving the deployment of AFOs there is a requirement to regularly review the need for their deployment. This is particularly important in interceptions involving armed officers. If as a result of this review, or changing circumstances it is considered that the armed interception is no longer appropriate, then the operation should be aborted or modified.

9.26 An alternative to this option is to saturate the area with uniformed officers to deter the subjects from carrying out their criminal act.

Intention to Arrest / Intercept

9.27 An armed interception during the commission of an offence may increase risks to the lives of the people involved. It may even be necessary to abort an operation on the grounds of public safety

9.28 Factors which may have a bearing on the decision include:

- a. The likelihood or otherwise of intelligence or surveillance establishing a better opportunity/location for arrest.
- b. The danger to which people may be exposed while the destination is established, contained and an arrest plan activated.
- c. Availability of sufficient time to plan other options and the prevailing circumstances at the destination.
- d. The necessity of preventing the commission of crimes which may involve danger to the public on this occasion or in the future.
- e. Availability of suitably trained officers and equipment.

9.29 In all circumstances, the risks of employing an option must be balanced with the risks of not employing it. It should be appreciated that, as in any confrontational situation, there are inherent dangers. The elements of speed and surprise are essential in minimising any risk to people.

9.30 If at any time the circumstances which justified an arrest plan/interception change and the risks involved outweigh the benefits, the operation should be aborted. The area may be saturated with uniformed officers to deter the subjects from carrying out their criminal act, but a contingency plan should also be prepared for the contingency that such saturation may not deter the criminals.

9.31 It may be desirable that opportunities are sought to arrest prior to the commissioning of an offence (even if this is for lesser offences) rather than putting individuals at further risk. If this is not possible, then opportunities to arrest following the offence can be sought.

9.32 See Chapter 3 (Authority to Issue) for the authority level required for the interception of subjects going to, at or leaving a crime scene.

Surveillance

9.33 Surveillance operations in circumstances that require the deployment of AFOs can take a number of forms:

a. Where it is not known whether the subject intends to carry out an offence or conduct a reconnaissance. In these circumstances, the intention will be to conduct a surveillance operation to gather intelligence / evidence and not necessarily to effect an immediate arrest.

b. More precise situations where a mobile surveillance operation has been mounted with the intention of arresting subjects. There are a number of options available in order to effect the arrest of subjects in these situations, not all of which involve the enforced stopping of vehicles.⁵⁻⁸

9.34 In either case, the operation could involve armed mobile surveillance, armed interception of a mobile subject, or an armed operation in different environments (e.g. rural/urban). Each of these requires different considerations.

9.35 Command structures should be in accordance with those already set out in Chapter 3. The Silver Commander should be located in a position where they are able to collate, address and react to changing situations. In many circumstances this will include being positioned in the convoy.

9.36 The location and timing of any vehicle interception is of great importance in ensuring a successful outcome (with full consideration for people's safety). It therefore requires a positive decision by the Silver Commander to implement such a tactic after a balancing of the likely effects of the different options available.

Waterborne Transportation

9.37 The Police Service does not, unless in extreme circumstances, undertake operations on water which involve AFOs disembarking at a point where there is an immediate threat from firearms. Should this be a consideration, a rigorous risk assessment must be conducted.

9.38 When waterborne transportation crosses Force boundaries, the same protocols will apply as if the operation was on land.

9.39 The ACPO Diving and Marine Working Group has produced a Code of Practice for the Construction, Machinery, Equipping, Certification and Crewing of various classes of "police craft".

9.40 The responsibility for the safety of the craft, personnel and any equipment on it, rests at all times with the officer in charge of the craft.

9.41 Marine officers who are being engaged as crew members of the craft, but are also trained as AFOs should not undertake the latter role during the operation.

9.42 All transportation by water should be conducted from craft owned or operated by the Police Service, which should be capable of carrying a minimum of four AFOs in addition to the crew. However, the use of other certified craft may be considered when the need is merely to convey AFOs by water to a site where there will be no immediate operational deployment at that site.

9.43 For safety reasons there should never be less than two craft engaged in transportation by water.

9.44 It is recommended that where Forces have a marine capability or have AFOs they wish to train for such a capability the syllabus in Part III should be followed.

10. ROLES AND CAPABILITIES

Authorised Firearms Officer (AFO)

10.1 An Authorised Firearms Officer is a police officer who has been selected and trained in the use of firearms in policing operations. The officer will have reached the required level of competency in weapon handling, tactical knowledge, shooting skills and judgement as required by the Chief Officer of the Force concerned.

10.2 Individual officers may have received training in more than one weapon and/or in a variety of tactics. There are also a range of specialised roles for which officers will receive specific firearms and tactical training. All AFOs are subject to refresher training and requalification, the frequency of which is also dependant on role.

Armed Response Vehicles (ARVs)

Definition

10.3 'Armed Response Vehicle' is the term generally used to define a patrolling vehicle which contains firearms, usually in a secure armoury. The vehicle is crewed by at least two police officers suitably trained in the use of weapons and equipment to be carried in the vehicle. Ideally, at least two of the officers should be qualified to drive the vehicle.

Aims

10.4 To provide an immediate armed response to appropriate incidents with the ability to use firearms if justified.

10.5 Following the issue of firearms to provide initial containment at such an incident, pending the arrival of other firearms support, unless exceptional circumstances necessitate immediate action to save life or prevent harm or injury to any person.

(This is the minimum capability – some forces may choose to train their patrolling AFOs in further specific operational tactics).

10.6 The role includes:

- a. Identifying and locating an armed subject which may involve search techniques.
- b. Plans to deal with the armed subject surrendering which may include initial negotiations.

10.7 In addition to the primary role of ARVs in providing an immediate response to those firearms incidents of a spontaneous nature, Silver Commanders may wish to consider the inclusion of ARVs on pre-planned operations involving the deployment of firearms with due reference to tactical advice and the officers' level of training.

Deployment

10.8 In deploying ARVs, especially in circumstances beyond containment, consideration needs to be given to the capability remaining within the force to deal with spontaneous incidents requiring a firearms response.

10.9 It is important that ARVs are deployed to spontaneous incidents requiring a firearms response in sufficient numbers to effectively contain the scene of the threat. ARVs should normally be deployed to a spontaneous incident requiring a firearms response in pairs. However, there will be occasions when this criterion is impossible to meet and where only one ARV is deployed initially, every effort should be made to provide additional armed support.

10.10 It is also important that supervisors and control room staff are aware of the terms of reference for ARV deployment.

Dynamic Entry to Buildings

10.11 Dynamic Intervention to rescue hostages should be distinguished from a Dynamic Entry to arrest and secure readily disposable evidence, both of which are intended to protect life.

10.12 To be successful, Dynamic Intervention and Dynamic Entry require a high degree of teamwork and rehearsed methods. Both, by their nature, create a situation in which decision making under stress becomes critical. Individual officers tasked with undertaking such an entry require a high level of skill and adaptability.

Rifle Officers

10.13 In certain types of incident the deployment of Rifle Officers will be appropriate in order to make use of their skills in observation, logging, and concealment in both rural and urban environments. Their capability in precision shooting will provide a containment facility over longer ranges and an additional option for consideration by the Commanders of hostage situations.

10.14 Rifle Officers should be deployed in pairs at each position to enable one officer to act as observer / radio operator, and the other to provide the rifle cover. This will provide for a sharing of roles and reduce the isolation and possible vulnerability of individual officers.

10.15 Factors bearing on the number of Rifle Officers in each Force include:

- a. the requirement for sufficient initial cover, including the provision of relief for the duration of incident which may become protracted.
- b. any requirement to provide roof top cover for pre-planned security operations and the need for a capability to dispatch dangerous escaped animals which cannot be dealt with by any other means.

Air Support

10.16 Apart from the carriage of officers, weapons and other equipment air support can provide assistance to the operation in the following ways:

- a. Flood lighting of an area.
- b. Public address.
- c. Thermal imaging.
- d. Video down-link (enabling observations from safe distance).
- e. Distraction (may distract police officers as well as the subject).
- f. Over-flight to give an overview.
- g. Aerial Photography.

Dog Support

10.17 Consideration should be given to the deployment or availability of police dogs at all incidents involving the deployment of AFOs.

10.18 Police dogs may be attached to any of the groups involved in such an incident i.e. Cover Group, Entry Team etc. The primary uses of a police dog in these circumstances are:-

- a. Pursuit and apprehension of subjects.
- b. Tracking and searching of open ground.
- c. Initial search of buildings, vehicles etc.
- d. Restraint of Compliant Subjects

10.19 An additional option, where available, is the use of Firearms Support Dogs, which are trained specifically to assist in operations involving the deployment of AFOs, and are trained in a greater range of disciplines. Details of the capabilities and limitations of these dogs are contained within the Police Dogs Training and Care Manual.

10.20 When deployed as a Dog Handler, this is the officer's primary role. In these circumstances, any firearm issued to the officer is for personal protection or emergency use only. The Dog Handler should not be regarded as part of a firearms team but should have an appreciation of firearms tactics and participate in training with AFOs

Protection Officers

10.21 The objective of Protection Officers is to keep alive the person (or 'Principal') who is being protected either by eliminating the possibility, or minimising the effect, of any attack. In the United Kingdom this has traditionally been achieved in a discreet and unobtrusive fashion by striking a balance between the Principal's wishes, protocol requirements and appropriate security measures, i.e. managing the risk.

10.22 Personal protection may be provided to members of the Royal Family, other VIPs and others who are at particular risk (e.g. some witnesses).

10.23 Guidance on the role of Protection Officers, the policy and tactics they adopt and the training required, is to be found in the confidential document – ACPO Manual of Guidance on Protection Duties.

11. WEAPONS AND SPECIALIST MUNITIONS

11.1 The selection of weapons to be used is a tactical decision which is made taking various factors into consideration. These factors are listed below: -

a. The level of force required to meet the threat 5-12 MANUAL OF GUIDANCE ON POLICE USE OF FIREARMS ACPO

b. The type of situation to be dealt with

c. The likely distance between the armed police officers and the threat

d. Information received as to the weapon/s used by the subject

e. The operational environment

f. The training & experience of the AFOs involved

11.2 At short range, revolvers, self-loading pistols and carbines firing handgun ammunition may be appropriate.

11.3 At greater distances, rifles and carbines using rifle ammunition may be appropriate.

Less Lethal Options

11.4 The term 'Less lethal options' is employed to indicate weapons, devices and tactics, the design and intention of which, is to induce compliance in pursuit of a legitimate aim by the Police without a substantial risk of serious or permanent injury or death to the subject on whom they are applied. In other words, the desired effect is to control and then neutralise a threat without recourse to lethal use of force. Whilst the actual outcome may, on occasions, be lethal, this is less likely than as the result of the use of firearms.

11.5 The development of 'less lethal options' is an area that requires sustained research. It is necessary to ensure that any force used is proportionate to the seriousness of the apparent threat, and appropriate options in this area assist adherence to that principle.

11.6 The Police Service continually seeks to identify appropriate 'less lethal options'. The process is carried out in conjunction with the Police Scientific Development Branch. Specialist Munitions/Equipment

11.7 Armed officers have a range of munitions which can be used when carrying out specific tasks. The equipment can be broken down into three types:

a. Less lethal options (including Incapacitants)

b. Attraction/Distracton devices

c. Entry tools

11.8 It is important to realise that Specialist Munitions have the potential to cause injury even when used correctly. In some cases the danger is minimal but in others the injury could prove fatal. Officers handling or using these devices must therefore be trained in their characteristics and proper use. In particular they should be aware of the danger from secondary fragments that may be potentially injurious.

12. TRAINING

12.1 Training is dealt with separately in the document entitled 'National Police Firearms Training Curriculum'.

13. DEALING WITH PEOPLE

13.1 Police officers at, or surrounding the scene of an incident involving the deployment of AFOs may well encounter people in a number of different contexts with an appropriate response often being a matter of life and death. The following sections seek to briefly outline the general considerations necessary in the circumstances outlined.

Handling Suspects

13.2 This section addresses the control and arrest of subjects by armed officers once they have been located, contained and are apparently submitting to police officers' directions. All AFOs should receive training in handling suspected armed subjects.

13.3 The close proximity of subjects to officers with firearms at the final stages of an incident presents risks. These stages are likely to be the most dangerous phase and constitute the subject's last chance to escape.

13.4 Officers with firearms are at risk of being disarmed unless care is taken.

13.5 It is important that sufficient officers are present to provide a suitable response. No action, unless necessary, should be taken to arrest subjects without adequate resources. Dog Handlers, batons and, where available, incapacitant sprays should be made available wherever possible to enable the police officers at the scene to deal with any threat using only such force as is absolutely necessary.

13.6 The general approach to handling subjects in operations involving the deployment of AFOs should be similar whether the incident is planned or spontaneous.

13.7 Officers must be aware of their arcs of fire at all times, in order to prevent weapons being pointed at their colleagues or other persons who are unlikely to be subjects

or pose a threat.

13.8 The requirement will be determined by the circumstances of each individual case but the following arrest procedure should be considered.

13.9 On first verbal contact, officers should:

- a. identify themselves as police officers to the suspect and the fact that they are armed.
- b. identify the suspect by name or by an identifying feature.
- c. establish control by requiring the suspect to stop moving and put their hands in view.
- d. arrest the suspect in accordance with the provisions of P.A.C.E. and

consideration of Article 5 of ECHR.

13.10 The exact position to which the suspect will be directed should be made clear to the officers and the suspect. Full account should be taken of advice in the ACPO Personal Safety Manual on the positioning of detainees.

13.11 The suspect should be given clear and concise instructions to direct them to the position in which they can be arrested, searched, and if necessary, handcuffed.

13.12 Ideally, one officer should be responsible for verbal control. If a second officer is involved, care should be taken not to give conflicting instructions.

13.13 Suspects should not be approached to be physically detained or handcuffed until the officers are satisfied that all threats have been minimised. Officers should not hurry to arrest the suspect. Primary concern should be to establish control in a professional manner taking time to plan the arrest procedure if possible.

13.14 Ideally unarmed officers identified to act as arrest officers should be used to avoid the risks of cross contamination particularly in cases of arrest of suspects believed to have carried or used firearms. Armed officers may provide firearms cover while unarmed officers undertake the arrest and handcuffing. Care should be taken to transport prisoners in 'clean' vehicles. Where possible arresting officers should not travel with officers who are or have been carrying firearms to avoid cross contamination. Prisoners should not be transported from the scene with armed officers.

13.15 With respect to the use of physical force, the case of *Ribitsch v. Austria* deals with this issue where it is stated:

“The Court emphasises that, in respect of a person deprived of his liberty, any recourse to physical force which has not been made strictly necessary by his own conduct diminishes human dignity and is in principle an infringement of the right set forth in Article 3 of the Convention.”

Cordons

13.16 The Police Service contains incidents and controls public access to areas by use of Cordons. These are not established in a random manner, but are deployed according to specific strategies, in order to ensure Public safety, and to contain the threat.

Special Population Groups

13.17 The term Special Population Group is used to describe a group of people who do not behave in an expected, rational manner as a result of some form of mental impairment (either permanent or temporary).

13.18 For example this impairment may be caused by a range of psychiatric disorders or the consumption of drugs or alcohol. Similar issues may be encountered when there are communication difficulties such as when the subject is deaf or has a different first language.

13.19 Failure to recognise why someone is not complying with instructions or the inability to communicate may escalate the tension of the situation and result in inappropriate behaviour either from or to the subject.

13.20 Rational individuals are likely to respond to the arrival of armed officers in a more predictable fashion than members of a Special Population Group, either surrendering or acting aggressively.

13.21 However, those who are not thinking or behaving rationally may not realise the seriousness of their own situation, or respond to normal negotiating strategies; nor may their response to weapons (be they conventional firearms or less lethal options), be that of the “normal” person.

13.22 It is important that both Negotiators and AFOs have an understanding of how disturbed people or those who have their perceptions altered through alcohol or drugs may respond to communications from police officers. It may be necessary to use language and tactics different to those used when dealing with more rational individuals.

13.23 Certain factors have been identified, which may give an indication as to whether a subject is a member of a Special Population Group, and assist in determining the threat these individuals pose. Some of these factors are listed below: -

- a. Alcohol / drugs consumed or present
- b. Hopelessness
- c. Depression
- d. Delusions or hallucinations focused on one person
- e. Preoccupation with violence,
- f. Delusions of control especially with violence theme,
- g. Agitation, excitement,
- h. Hostile, suspicious,
- i. Low self-esteem,
- j. Poor collaboration,
- k. Antisocial, explosive temperament,
- l. Repetitive threats,
- m. De-personalised talk,
- n. Statements of suicide or the desire to die.

13.24 However, due to the unpredictable nature of Special Population Groups, these indicators are purely a guide, and cannot be guaranteed to establish beyond doubt - either by their presence or absence - whether an individual is in fact a member of a Special Population Group, or indeed how much of a threat the individual poses.

13.25 Action, which may reduce the risk of a fatal confrontation, includes:

- a. Prior intelligence gathering which may indicate an individual's intentions. These indicators may include previous suicide attempts, psychological disorders, particularly schizophrenia and regular alcohol and drug abuse.
- b. Training AFOs in basic negotiating skills so that they can talk with as well as challenge a subject.
- c. Early use of trained negotiators.
- d. Contact with appropriate medical / social worker professionals for advice/intelligence concerning subject's behavioural patterns.

13.26 It should also be borne in mind that the subject may be trying to force the police officers into a provoked shooting.

13.27 The term provoked shooting, refers to those incidents in which an individual, determined on self-destruction, engages in a calculated life-threatening criminal incident in order to force a police officer or another individual to shoot them.

13.28 The initial application of the basic principles of tactics is in essence no different from other operations involving the deployment of AFOs. Indeed it is important that these basic principles are complied with in order to contain the threat as soon as practicable. However tactical considerations which may be of particular importance in this type of incident, include:

- a. Use of effective cover by police officers,
- b. Evacuation of immediate area,
- c. Be prepared to back off (if safe),
- d. Giving available space and time to the subject when considering containment,
- e. Early negotiation.

13.29 This may allow:

- a. The tension to diffuse,
- b. The effects of alcohol or drugs to wear off,
- c. The subjects mental/emotional state to stabilise.

13.30 A rational response from the subject may then result, allowing them to be dealt with in a controlled manner.

13.31 The fact that the subject is a member of a Special Population Group does not in any way reduce the harm they may inflict if the incident is not resolved. Particularly in cases of provoked shootings, the subject may escalate the level of threat to both the public and the Police in an attempt to provoke a lethal response to their actions.

13.32 It is the role of the Police to deal with the threat irrespective of any motivation.

13.33 If a member of a Special Population Group has been dealt with by the deployment of AFOs, consideration may be given to the holding of a Potentially Dangerous Offenders or similar meeting with other agencies. The intention would be to prevent any recurrence of the threat to public, Police Officers, or the subject themselves

Hostages

13.34 It may well be difficult in confused circumstances to separate hostages and subjects inside a building. It may be necessary to treat all persons in the building as posing a potential threat until everyone is evacuated and identified at a safe reception area.

13.35 The age and physical condition of occupants will have a direct bearing on the speed with which they may be evacuated. Adequate preparation and consideration should be given to the cases of infants, the elderly, infirm, physically injured or exhausted persons.

13.36 Whoever they may be, panic on their part is likely and they can not be expected to be responsive to commands or to think rationally. In certain circumstances hostages may act with hostility towards their rescuers. In whatever case, they should be dealt with positively and removed from danger.

Third Parties

13.37 It is acknowledged that during the course of an incident, members of the public may become caught up in the incident, whilst others are also put at risk because of their location as the incident develops.

13.38 It is therefore vital that suitable contingency plans are drawn up to allow for these groups of people to be dealt with in an appropriate manner.

Witnesses and Other Persons Involved

13.39 The same considerations should be observed when dealing with witnesses, and other persons involved in the incident in order to secure their safe removal from danger areas. However it should be remembered that such people may be able to provide information which could be vital in tactical planning by the Police, and also provide evidence in subsequent investigations. After ensuring their safety, such information should be sought.

13.40 If it is inappropriate to take full statements from witnesses (including police officers) during the initial stages of the investigation then a record should be made of their first accounts in accordance with normal evidential procedures.

13.41 Witnesses' welfare should always be a prime consideration.

Family Liaison Officer/Witness Liaison Officer

13.42 Another early appointment is that of Family Liaison Officer for the family of any person who has been injured or died as the result of an incident involving the police officers' use of firearms. This should be done sensitively with full consideration of family wishes. Family Liaison is covered in separate ACPO guidelines and the Host Force should appoint an appropriately trained Family Liaison Officer from the outset. Continued family liaison should be the subject of consultation between the Senior Investigating Officer and the family. Other sources such as Victim Support can also be considered.

13.43 In certain cases, perhaps where there are special considerations in terms of minority or ethnic groups, early consultation can be made with the Metropolitan Racial and Violent Crime Task Force who have developed some expertise in this area.

13.44 In the case of witnesses, they should be treated as would be the case with a witness in any prosecution and a liaison officer will often be a helpful appointment.

Explanation / Apology

13.45 There will be occasions when the reason for police action may not be apparent to members of the public. This may give rise to concern / anxiety, e.g. onlookers, relatives and neighbours and subjects who were innocent of any wrongdoing.

13.46 In such circumstances the Silver Commander should consider providing a suitable explanation for the actions taken. This may include visits to people particularly affected (ideally by a supervisor directly involved in the incident if this does not cause a conflict of interest), or the distribution of an information leaflet setting out the circumstances of police action. On occasions some form of apology may be required.

13.47 Depending on the effect of the operation the police service may wish to ensure that the person is aware of available support. In appropriate circumstances persons should be made aware of their options in seeking a remedy (e.g. Police complaints process).

ภาคผนวก ข
ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี
การพกพาอาวุธปืน ดาบปลายปืน และตะบอง

ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

บทที่ 13

การพกพาอาวุธปืน ดาบปลายปืน และตะบอง

ข้อ 1 ห้ามมิให้ข้าราชการตำรวจซึ่งแต่งเครื่องแบบที่ดี หรือมิได้แต่งเครื่องแบบที่ดี หรือที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการต่างๆ โดยทั่วไป พกหรือพาอาวุธปืนไปในถนนหลวง ทางหลวง หรือในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้

1. หน่วยตำรวจรักษาการณ์ที่เตรียมตัวอยู่กับที่เป็นหมวดหมู่เพื่อป้องกันและปราบปรามเหตุการณ์โจรผู้ร้าย

2. ตำรวจสายตรวจ ตำรวจมาปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการจราจร

3. หน่วยตำรวจซึ่งได้รับคำสั่งให้ไปตรวจ หรือรักษาเหตุการณ์แรมคืน

4. ตำรวจที่ประจำผู้ยามหรือด่านตรวจ

5. ตำรวจที่ทำหน้าที่อารักขาบุคคลหรือเป็นยามสถานที่สำคัญ ซึ่งทางราชการสั่งให้มีอาวุธปืนติดตัวได้

6. ตำรวจซึ่งทำหน้าที่ควบคุมเงิน

7. ตำรวจผู้ควบคุมผู้ต้องหา หรือจำเลย หรือผู้ต้องหา เดินทางไปส่ง ณ ที่ใดๆ ซึ่งเป็นทางไกลหรือทางเปลี่ยวอันจำเป็นต้องมีอาวุธควบคุมอย่างเข้มแข็ง และหัวหน้าหน่วยงานที่จัดตำรวจควบคุมไปนั้นสั่งให้ตำรวจผู้ควบคุมมีอาวุธปืนไปในกรณีนั้น

8. เมื่อมีกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นต้องปราบปรามเหตุการณ์ด้วยการใช้อาวุธให้ตำรวจพกอาวุธปืนเคลื่อนที่ไปเพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้ แต่ต้องมีหัวหน้าเป็นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรคุมไป ถ้าไม่มีนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่จะจัดให้ควบคุมไปได้ จึงให้จัดนายตำรวจชั้นประทวนถัดๆ ลงมาเป็นผู้ควบคุม

9. ตำรวจที่ทำการฝึกซึ่งต้องใช้อาวุธปืนตามระเบียบที่ว่าด้วยการฝึก

10. ตำรวจที่จัดเป็นกองหมวดหรือหมู่เกียรติยศตามระเบียบที่ว่าด้วยการจัดแถวเกียรติยศ

11. ตำรวจซึ่งทำหน้าที่นำอาวุธปืนของหลวงหรือของกลางส่งยังที่ต่างๆ ในกรณีนี้ต้องบรรจุอาวุธปืนนั้นในหีบหรือห่ออย่างเรียบร้อย

12. กรณีพิเศษอื่นๆ ที่ผู้บังคับบัญชาตำรวจตั้งแต่ชั้นฝึกล้ากับการขึ้นไป สั่งให้พกอาวุธปืนไปได้ ข้อยกเว้นเหล่านี้ เมื่อเสร็จกิจที่จำต้องพกหรือพาอาวุธปืนไปในกรณีนั้นแล้วตำรวจที่มีอาวุธปืนเหล่านั้น ต้องรีบกลับหน่วยที่ตั้งโดยเร็ว ห้ามพกหรือพาอาวุธปืนแวะเวียนไปในที่อื่นใดอีก

ข้อ 2 ในเขตพระราชฐาน เขตทหาร ในศาล ห้ามมิให้พกอาวุธปืนเข้าไป

ข้อ 3 ตำรวจที่รักษาการณ์โดยทั่วไป นอกจากกรณีที่ยกเว้นไว้ตอนต้นนั้น ให้ใช้อาวุธดังนี้

1. ตำรวจนครบาลให้ใช้ตะบองตามแบบของกรมตำรวจ

2. ตำรวจภูธร ให้ใช้ดาบปลายปืนของหลวง

ข้อ 4 ตำรวจที่เดินทางจากต่างจังหวัดหรือต่างท้องที่ โดยพกอาวุธปืนสำหรับตัวไปด้วย ให้รับนำอาวุธปืนและกระสุนทั้งของหลวงและของส่วนตัวไปฝากไว้ที่สถานีตำรวจเจ้าของท้องที่นั้นๆ เว้นแต่การเดินทางผ่านโดยไม่พักค้างคืน การฝากอาวุธตามวรรคต้นนั้น ไม่บังคับแก่ตำรวจชั้นจ่าสิบตำรวจขึ้นไป การฝากและรับอาวุธปืนคืน ให้ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการนั้น

ข้อ 5 ตำรวจตั้งแต่ชั้นจ่าสิบตำรวจขึ้นไป ซึ่งแต่งเครื่องแบบและปฏิบัติราชการอื่น นอกจากกรณียกเว้นข้างต้น จะพกอาวุธปืนติดตัวไปด้วยก็ได้ แต่ต้องพกพาไปโดยมิดชิดจนผู้อื่นไม่อาจรู้ได้ง่ายว่ามีอาวุธปืนติดตัวอยู่ เช่น บรรจุไว้ในกระเป๋าเอกสาร เป็นต้น

ข้อ 6 ข้าราชการตำรวจที่มีความจำเป็นต้องพกอาวุธปืนติดตัวไปเพื่อปฏิบัติหน้าที่ราชการไม่ว่าอาวุธปืนนั้นจะเป็นอาวุธปืนส่วนตัวหรือของทางราชการ จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาชั้นสารวัตร สารวัตรใหญ่ หรือตำแหน่งเทียบเท่าขึ้นไปก่อน การอนุญาตดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้ โดยมอบให้กับผู้รับอนุญาตนำพกดติดตัวไป การอนุญาตให้อยู่ในดุลพินิจของผู้บังคับบัญชา ผู้อนุญาตว่าควรจะให้พกภายในกำหนดกี่วันแต่ทั้งนี้การอนุญาตครั้งหนึ่งจะต้องไม่เกิน 6 เดือน

สำหรับตำรวจผู้มีอำนาจอนุญาตดังกล่าวมาแล้ว และตำรวจชั้นร้อยตำรวจเอกขึ้นไป ถ้าจะต้องปฏิบัติราชการและมีความจำเป็นต้องพกอาวุธปืนติดตัวไปด้วย ถือว่าอยู่ในภาวะรัฐการมิกวรเป็นอย่างดีแล้ว ไม่ต้องขออนุญาตผู้ใด เว้นแต่ให้นำบัตรประจำตัวติดตัวไปด้วยเพื่อแสดงเมื่อจำเป็นเท่านั้น

ข้อ 7 ในกรณีที่พกอาวุธปืนได้ตามระเบียบที่กล่าวแล้ว ให้ข้าราชการตำรวจถือปฏิบัติในการพกปืนดังกล่าวดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีแต่งเครื่องแบบตำรวจ

ก. ขณะอยู่ในแถว ควบคุมแถว ไปราชการ ให้พกโดยใช้ซองปืนหนังสีน้ำตาลร้อยเข็มขัดไว้ทางขวา

ข. ในโอกาสล่าลง ให้พกพาไปในลักษณะซ่อนเร้นอย่างมิดชิดจนไม่สามารถอาจสังเกตเห็นได้ง่าย

ค. ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่จราจร ตำรวจที่มียศตั้งแต่สิบตำรวจเอกลงไปพัก โดยใช้ของปืนหนังสือขอร้อยเข็มขัดไว้ทางขวา ตามที่กองพลาริการจัดหามาจ่ายให้ใช้ราชการ

(2) ในกรณีที่มีได้แต่งเครื่องแบบ ให้พกพาไปโดยมิดชิด จนไม่อาจสังเกตเห็นได้ง่าย เช่น บรรจุไว้ในกระเป๋าเอกสาร เป็นต้น

ข้อควรระวังในการพกอาวุธปืนนั้นมีหลักอยู่ว่า ต้องให้มิดชิดและเรียบร้อยทั้งต้องให้เป็นการเหมาะสมกับกาลเทศะด้วย อย่าพกปืนในทำนองที่ทำให้ประชาชนได้รับความกระทบกระเทือนใจเมื่อได้พบเห็น เช่น ไม่สวมเครื่องแบบ แต่หนีบปืนไว้ที่สะเอวข้างข้างหลังข้าง หรือใส่กระเป๋ากางเกงปล่อยด้ามปืน โผล่ออกมาให้เห็นบ้าง เป็นต้น

นอกจากที่กล่าวข้างต้น ข้าราชการตำรวจที่พกพาอาวุธปืน จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน โดยเคร่งครัด หากฝ่าฝืนย่อมเป็นความผิดทางวินัย และอาจถูกดำเนินคดีได้

ข้อ 8 การใช้ดาบปลายปืนหรือตะบอง เมื่อแต่งเครื่องแบบตำรวจนั้น ให้ใส่ในซองดาบปลายปืน หรือซองตะบองที่ทางราชการจ่ายให้ โดยสอดของนั้นไว้ในเข็มขัดบริเวณสะเอวข้างซ้าย

ข้อ 9 ตำรวจที่ได้รับจ่ายดาบปลายปืน ให้คาดดาบปลายปืนประกอบเครื่องแบบได้เฉพาะในโอกาสที่ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นสารวัตร สารวัตรใหญ่ หรือตำแหน่งเทียบเท่าขึ้นไปสั่งให้คาดเพื่อปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการปราบปรามโจรผู้ร้ายหรือในโอกาสอื่นที่ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นสารวัตร สารวัตรใหญ่ หรือตำแหน่งเทียบเท่าขึ้นไปสั่งให้คาดได้เท่านั้น นอกจากนี้ห้ามคาดดาบปลายปืน ยังเป็นโอกาสที่มีได้แต่งเครื่องแบบแล้ว ห้ามคาดเด็ดขาด

ภาคผนวก ค
ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 190/2541

พนักงานอัยการ จังหวัดเพชรบูรณ์ โจทก์

นาย สุรเชษฐ์ จาคฤทธิ์ จำเลย

ป.อ. มาตรา 60, 69, 80, 288, 299

จำเลยเจตนายิงผู้เสียหายที่ 1 เนื่องจากจำเลยถูกผู้เสียหายที่ 1 กับพวก เข้ามา กลุ่ม รุม ทำร้ายจำเลยก่อน จำเลยยอมมีสิทธิป้องกันตัวเองเพื่อ มิให้ถูกทำร้ายแต่การที่จำเลยใช้ปืนซึ่งเป็นอาวุธร้ายแรง ยิงผู้เสียหายที่ 1 หลายนัด โดยผู้เสียหายที่ 1 มิเพียงก้อนหินและไม่ปรากฏว่าพวกผู้เสียหายที่ 1 มีอาวุธ กระสุนปืนที่จำเลยยิงถูกผู้เสียหายที่ 1 ที่บนเอด้านซ้าย สะโพกด้านซ้ายและด้านขวา จนผู้เสียหายที่ 1 ได้รับอันตรายสาหัสถ้าผู้เสียหายที่ 1 มิได้รับการรักษาทันท่วงทีอาจถึงแก่ความตายได้ นอกจากนี้กระสุนปืนยังพลาดไปถูกผู้เสียหายที่ 2 และที่ 3 จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายของผู้เสียหายที่ 2 และที่ 3 ดังนี้ นับว่าเป็นการกระทำเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันการกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดข้อหาพยายามฆ่าผู้อื่น โดยป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 299 ต้องเป็นกรณีชุลมุนต่อสู้กันระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปและมีบุคคลได้รับอันตรายสาหัส ซึ่งหมายถึงกรณีที่ไม่ทราบว่ามีผู้ใดหรือผู้ใดร่วมกับใครทำร้ายจนได้รับอันตรายสาหัส

โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32, 33, 60, 80, 91, 288 พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 7, 8 ทวิ, 72, 72 ทวิ และริบของกลาง

จำเลยให้การปฏิเสธข้อหาพยายามฆ่าผู้อื่น และให้การรับสารภาพข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยมิได้รับอนุญาต

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 60, 80, 90, 288

พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 7, 8 ทวิ วรรคหนึ่ง, 72 วรรคหนึ่ง, 72 ทวิ วรรคสอง เป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 ข้อหาพยายามฆ่าผู้อื่นจำคุก 10 ปีลดโทษให้หนึ่งในสามคงจำคุก 6 ปี 8 เดือน ข้อหาฆ่าผู้อื่นและเครื่องกระสุนปืนโดยมิได้รับอนุญาต จำคุก 1 ปี ข้อหาพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะ โดยไม่มีเหตุอันสมควรและไม่ได้รับอนุญาตจำคุก 6 เดือน รวมโทษในความผิดต่อพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ จำคุก 1 ปี 6 เดือน จำเลยให้การรับสารภาพ เป็นประโยชน์แก่การพิจารณามีเหตุบรรเทาโทษลดโทษให้กึ่งหนึ่ง คงจำคุก 9 เดือน รวมจำคุกจำเลย 7 ปี 5 เดือน ริบของกลาง

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษาขึ้น

จำเลยฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "ข้อเท็จจริงฟังได้ในเบื้องต้นว่าตามวันเวลาและสถานที่เกิดเหตุตั้งฟ้อง จำเลยใช้อาวุธปืนยิงถูกนายปัญญา ฐาปโนสถผู้เสียหายที่ 1 ที่บริเวณบันไดด้านซ้ายสะพานด้านซ้ายและด้านขวา และกระสุนปืนที่จำเลยยิงพลาดไปถูกนายสมบัติ อิศรางกูร ผู้เสียหายที่ 2 ที่บริเวณปลายนิ้วทางด้านขวาและพลาดไปถูกนางสาวสมพร หมุ่มสุขศรี ผู้เสียหายที่ 3 ที่บริเวณบันไดด้านซ้าย มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาจำเลยว่า จำเลยกระทำความผิดข้อหาพยายามฆ่าผู้อื่นหรือไม่ ศาลฎีกาวินิจฉัยข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยเจตนายิงผู้เสียหายที่ 1 ส่วนข้ออ้างของจำเลยที่ว่ายิงขู่ขึ้นฟ้าหรือยิงในขณะที่ผู้เสียหายที่ 1 ไล่ตามจำเลยมาไม่มีน้ำหนักให้รับฟังแต่ที่จำเลยอ้างว่าถูกผู้เสียหายที่ 1 ทำร้ายก่อนและพวกผู้เสียหายที่ 1 เข้ามา กลุ่มรวมทำร้ายจำเลยนั้นมีน้ำหนักรับฟังได้ เพราะผู้เสียหายที่ 1 ยอมรับว่าเข้าชกจำเลยก่อน และจากคำเบิกความของพยานโจทก์อีก 2 ปากต่างยืนยันว่า ผู้เสียหายที่ 1 กับพวกกลุ่มรวมทำร้ายจำเลยเพียงคนเดียว ข้อเท็จจริงเชื่อว่า จำเลยยิงผู้เสียหายที่ 1 เพราะถูกผู้เสียหายที่ 1 กับพวกกลุ่มรวมทำร้าย การที่ผู้เสียหายที่ 1 เป็นฝ่ายก่อเหตุวิวาทก่อนโดยเข้าชกทำร้ายจำเลยและพวกผู้เสียหายเข้ากลุ่มรวมทำร้าย จำเลยย่อมมีสิทธิป้องกันตัวเองเพื่อมิให้ถูกทำร้าย แต่การป้องกันตัวของจำเลยดังกล่าว จำเลยใช้ปืนซึ่งเป็นอาวุธร้ายแรงยิงผู้เสียหายที่ 1 หลายนัด โดยปรากฏจากคำเบิกความของจำเลยเพียงว่าผู้เสียหายที่ 1 มีเพียงก้อนหิน และไม่ปรากฏว่าพวกผู้เสียหายที่ 1 มีอาวุธ เพียงแต่กลุ่มรวมทำร้ายจำเลยเท่านั้น กระสุนปืนถูกผู้เสียหายที่ 1 ที่บันไดด้านซ้าย สะพานด้านซ้ายและด้านขวา จนผู้เสียหายที่ 1 ได้รับอันตราย

ศาลฎีกาให้ความเห็นว่าถ้าผู้เสียหายที่ 1 ไม่ได้ได้รับการรักษาทันที่อาจถึงแก่ความตาย นอกจากนี้กระสุนปืนยังพลาดไปถูกผู้เสียหายที่ 2 และที่ 3 จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายของผู้เสียหายที่ 2 และที่ 3 นับว่าเป็นการกระทำเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันการกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดข้อหาพยายามฆ่าผู้อื่นโดยป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ

ส่วนที่จำเลยฎีกาว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 299 นั้น เห็นว่า ความผิดตามบทมาตราดังกล่าว ต้องเป็นกรณีชุลมุนต่อสู้กันระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปและมีบุคคลได้รับอันตรายสาหัส ซึ่งหมายถึงกรณีที่ไม่ว่าใครเป็นผู้ใดหรือผู้ใดร่วมกับใครทำร้ายจนได้รับอันตรายสาหัสแต่คดีนี้ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้เสียหายที่ 1 โดยมีเจตนาฆ่า จนผู้เสียหายที่ 1 ได้รับอันตรายสาหัสและกระสุนปืนพลาดไปถูกผู้เสียหายที่ 2 และที่ 3 จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายของผู้เสียหายที่ 2 และที่ 3 แต่การกระทำของจำเลยเป็น

การป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ จำเลยจึงมีความผิดข้อหาพยายามฆ่าผู้อื่น โดยป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ"

พิพากษาแก้เป็นว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288, 80, 60 ประกอบด้วยมาตรา 69 จำคุก 3 ปีลดโทษให้หนึ่งในสาม ตามมาตรา 78 คงจำคุก 2 ปี รวมจำคุก 2 ปี 9 เดือนนอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 2

๑๒๕

ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 5874/2546

พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดชัยบุรี โจทก์

โจทก์ร่วม นาย สมบัติ พูลประสาท

นาย สมบัติ ทองคล้าย จำเลย

ป.อ. มาตรา 86

จำเลยและ จ. พวกจำเลยซึ่งใช้อาวุธปืนยิงโจทก์ร่วมไม่เคยรู้จักและไม่เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับโจทก์ร่วมมาก่อน การที่โจทก์ร่วมเดินเข้าไปหากลุ่มของจำเลยกับ จ. แล้วถูก จ. ใช้อาวุธปืนยิงถูกบริเวณช่องท้อง 1 นัด เป็นเหตุการณที่เกิดขึ้นในทันทีทันใดโดยจำเลยไม่อาจคาดคิด การที่ จ. ใช้อาวุธปืนยิงโจทก์ร่วมจึงเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า จำเลยมิได้ร่วมวางแผนหรือสมคบคิดกับ จ. ด้วย แม้ จ. กับจำเลยจะวิ่งออกไปจากที่เกิดเหตุด้วยกันแล้ว จ. นั่งซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ที่จำเลยขับหลบหนีไปก็เป็นเหตุการณที่เกิดขึ้นภายหลัง จึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกก่อนหรือขณะ จ. ใช้อาวุธปืนยิงโจทก์ร่วม จึงไม่เป็นการสนับสนุนผู้อื่นกระทำความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่น

โจทก์ฟ้องว่า เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2542 เวลากลางวันหลังเที่ยง นายเฉลิมชัยหรือหนู มีพร้อม พวกของจำเลยใช้อาวุธปืนยิงนายสมบัติ พูลประสาท ผู้เสียหาย 1 นัด ถูกบริเวณหน้าท้องโดยมีเจตนาฆ่า นายเฉลิมชัยลงมือกระทำความผิดโดยตลอดแล้ว แต่การกระทำไม่บรรลุผล เพราะผู้เสียหายได้รับการรักษาพยาบาลทันทีซึ่งไม่ถึงแก่ความตายสมเจตนาของนายเฉลิมชัย หลังจากนายเฉลิมชัยหรือหนูใช้อาวุธปืนยิงผู้เสียหายแล้วจำเลยใช้รถจักรยานยนต์ คันหมายเลขทะเบียนอ่างทอง กฉล - 225 เป็นยานพาหนะช่วยเหลือนายเฉลิมชัยหลบหนีให้พ้นจากการจับกุมเป็นการกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อช่วยเหลือให้ความสะดวกในการที่นายเฉลิมชัยหรือหนู กระทำความผิดฐานพยายามฆ่าผู้เสียหายขอให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายให้การรับสารภาพ

ระหว่างพิจารณา นายสมบัติ พูลประสาท ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ศาลชั้นต้นอนุญาต

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86, 80, 288 จำคุก 7 ปี จำเลยให้การรับสารภาพ เป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษลดโทษให้กึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงลงโทษจำคุก 3 ปี 6 เดือน ริบรตจักรยานยนต์ของกลาง

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษากลับให้ยกฟ้อง ไม่ริบรตจักรยานยนต์ของกลาง

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "พิเคราะห์แล้ว ข้อเท็จจริงที่คู่ความไม่ได้โต้เถียงกันในชั้นฎีการับฟังได้ว่า ในวันเวลาและสถานที่เกิดเหตุตามฟ้อง นายเฉลิมชัยหรือหมู มีพร้อม พวกของจำเลยใช้อาวุธปืนยิงนายสมบัติ พูลประสาท โจทก์ร่วม 1 นัด ถูกที่บริเวณหน้าท้องได้รับบาดเจ็บ หลังจากนั้น จำเลยขับรถจักรยานยนต์พานายเฉลิมชัยหลบหนีจากที่เกิดเหตุไป

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์มีว่า จำเลยกระทำความผิดฐานสนับสนุนผู้อื่นกระทำความผิดฐานพยายามฆ่าโจทก์ร่วมหรือไม่ ได้ความจากคำเบิกความของโจทก์ร่วม นายภูษิต ปายาง และนายวิทยา ปายาง พยานโจทก์และโจทก์ร่วมทำนองเดียวกันว่าก่อนเกิดเหตุบุคคลทั้งสามดังกล่าวไปตามหาน้องชายโจทก์ร่วมบริเวณสวนสนุกที่เกิดเหตุโจทก์ร่วมเข้าไปตบศิระชายคนหนึ่งซึ่ง โจทก์ร่วมจำได้ว่าเคยรังแกน้อยชาย โจทก์ร่วม ขณะนั้น โจทก์ร่วมหันมาเห็นจำเลย นายเฉลิมชัยหรือหมูกับพวกยืนอยู่ห่างออกไปประมาณ 3 เมตร โจทก์ร่วมจึงร้องถามจำเลยกับพวกว่า มองอะไร จำเลยตอบว่า แล้วมีจะทำไม โจทก์ร่วมเดินเข้าไปหาจำเลยกับพวก นายเฉลิมชัยหรือหมูใช้อาวุธปืนสั้นยิงโจทก์ร่วม 1 นัด ถูกที่บริเวณช่องท้อง จากนั้นจำเลยกับพวกวิ่งจากที่เกิดเหตุแล้วจำเลยขับรถจักรยานยนต์โดยมีนายเฉลิมชัยหรือหมูนั่งซ้อนท้ายหลบหนีไป เห็นว่า โจทก์ร่วมกับจำเลยและนายเฉลิมชัยหรือหมูพวกจำเลยซึ่งใช้อาวุธปืนยิงโจทก์ร่วมไม่เคยรู้จักและไม่เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อน โจทก์ร่วมพบกับจำเลยและนายเฉลิมชัยหรือหมูในที่เกิดเหตุโดยบังเอิญ การที่โจทก์ร่วมเดินเข้าไปหากลุ่มของจำเลยกับนายเฉลิมชัยหรือหมูแล้วถูกนายเฉลิมชัยหรือหมูใช้อาวุธปืนยิงถูกบริเวณช่องท้อง 1 นัด เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด โดยพฤติการณ์ที่จำเลยไม่อาจคาดคิดว่า โจทก์ร่วมจะเดินเข้ามาหากลุ่มของจำเลยจึงถูกนายเฉลิมชัยหรือหมูใช้อาวุธปืนยิง ฉะนั้น การที่นายเฉลิมชัยหรือหมูใช้อาวุธปืนยิงโจทก์ร่วมจึงเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า จำเลยหาได้ร่วมวางแผนหรือสมคบคิดกับนายเฉลิมชัยหรือหมูด้วยไม่ แม้ภายหลังที่นายเฉลิมชัยหรือหมูใช้อาวุธปืนยิงโจทก์ร่วมแล้ว นายเฉลิมชัยหรือหมูกับจำเลยจะวิ่งออกไปจากที่เกิดเหตุด้วยกันแล้ว นายเฉลิมชัยหรือหมูหมายอาญา มาตรา 33, 80, 86, 288 และบริบทจรรยาบรรณของกลาง

หมุนั่งซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ที่จำเลยขับหลบหนีไปก็เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังที่นายเฉลิมชัยหรือหมูใช้อาวุธปืนยิงพยายามฆ่าโจทก์ร่วมแล้ว การกระทำของจำเลยมิได้เกิดขึ้นก่อนหรือขณะนายเฉลิมชัยหรือหมูใช้อาวุธปืนยิงโจทก์ร่วม จึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกก่อนหรือขณะนายเฉลิมชัยหรือหมูใช้อาวุธปืนยิงโจทก์ร่วมแต่อย่างใด การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นความผิดฐานสนับสนุนผู้อื่นกระทำความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่นดัง โจทก์ฟ้อง ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษายกฟ้องนั้น ศาลฎีกาเห็นฟ้องด้วย ฎีกาของ โจทก์ฟังไม่ขึ้น" พิพากษายืน

ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1911/2547

พนักงานอัยการจังหวัดกระบี่ โจทก์

นายสุพลหรือเที่ยง เพ็ชรพันธ์ จำเลย

ป.อ. มาตรา 69, 288

จำเลยยิงผู้ตายเพราะผู้ตายจะใช้มีดแทง จำเลยย่อมมีสิทธิป้องกันตัว แต่แม้จำเลยจะไม่มีหน้าที่ต้องหนีการที่จำเลยมีอาวุธปืนที่ร้ายแรงกว่า จำเลยอาจเลือกยิงร่างกายส่วนที่สำคัญน้อยหรือเป็นอันตรายน้อยเพียงเพื่อยับยั้งผู้ตาย แต่จำเลยกลับใช้อาวุธปืนเล็งยิงไปที่ใบหน้า จึงเป็นการป้องกันเกินกว่ากรณีที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69

โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม พ.ร.บ. อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. ๒๔๕๐ มาตรา ๘ ทวิ, ๗๒ ทวิ ป.อ. มาตรา ๓๒, ๕๑, ๒๘๘, ๓๑๑ ตรีของกลาง

จำเลยให้การต่อสู้อ้างเหตุป้องกัน และรับสารภาพในความผิดฐานพาอาวุธปืนติดตัวไปในหมู่บ้านและทางสาธารณะโดยไม่ได้รับใบอนุญาต

ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลย

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค ๘ พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ยกฟ้องในความผิดฐานพาผู้อื่น ให้ปรับจำเลยในความผิดฐานพาอาวุธปืน ๔,๐๐๐ บาท อีกสถานหนึ่ง ลดโทษตาม ป.อ. มาตรา ๗๘ กึ่งหนึ่ง แล้วคงปรับ ๒,๐๐๐ บาท โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด ๒ ปี ตาม ป.อ. มาตรา ๕๖ ไม่ชำระค่าปรับจัดการตาม ป.อ. มาตรา ๒๕ ๓๐ นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า พิเคราะห์แล้ว ความผิดฐานพาอาวุธปืนเป็นยุติตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๘ คงมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์เฉพาะข้อหาพาผู้อื่น ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าวันเกิดเหตุผู้ตายนำต้นไม้ไปปลูกตามแนวเขตที่ดินด้านที่ติดต่อกับที่ดินจำเลย เวลาประมาณ ๑๗.๓๐ นาฬิกา ขณะที่ผู้ตายยืนอยู่กับนายอำนวย จำเลยออกจากบ้านไปที่ที่ดินของผู้ตาย มีการโต้เถียงกันเรื่องแนวเขตที่ดิน จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย ๑ นัด เป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตายแล้วจำเลยหลบหนีไป มีปัญหาต้องวินิจฉัยว่า จำเลยกระทำโดยป้องกันหรือไม่ โจทก์มีนายอำนวยเบิกความเป็นพยานว่า จำเลยกับผู้ตายโต้เถียงกันเรื่องผู้ตายปลูกมะพร้าว ขณะนั้นทั้งสองยืนห่างกันประมาณ ๓ เมตร พยานยืนกั้นกลางพยายามพูดห้ามปรามแต่ทั้งคู่ไม่ฟัง ผู้ตายชักมีดจากเอวเดินเข้าหาจำเลย

จำเลยจึงชักอาวุธปืนเล็งยิงไป ๑ นัด พยานโจทก์ปากนี้เป็นประจักษ์พยานเห็นเหตุการณ์ตั้งแต่ต้น คำเบิกความมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ พนักงานสอบสวนทำบันทึกการตรวจสถานที่เกิดเหตุคดีอาญา ระบุเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า ผู้ตายจะใช้มีดปลายแหลมแทงจำเลย จำเลยจึงใช้อาวุธปืนยิง เมื่อพยานหลักฐานของโจทก์เป็นดังนี้จึงรับฟังได้ว่า จำเลยยิงผู้ตายเพราะผู้ตายใช้มีดแทง การที่ผู้ตายจะใช้มีดแทงจำเลยถือได้ว่าเป็นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย จำเลยย่อมมีสิทธิป้องกันตัว แต่เห็นว่าแม้จำเลยจะไม่มีหน้าที่ต้องหนี แต่จำเลยมีอาวุธปืนที่ร้ายแรงกว่า จำเลยอาจเลือกยิงร่างกายส่วนที่สำคัญน้อยหรือเป็นอันตรายน้อยเพียงเพื่อยับยั้งผู้ตายมิให้เข้ามาใช้มีดแทง แต่จำเลยกลับใช้อาวุธปืนเล็งยิงไปที่ใบหน้า จึงเป็นการป้องกันเกินกว่ากรณีที่ต้องกระทำเพื่อป้องกัน ตาม ป.อ. มาตรา ๖๕ ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๘ พิพากษามานั้น ไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกา ฎีกาของโจทก์ฟังขึ้นบางส่วน

พิพากษาแก้เป็นว่า จำเลยมีความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๒๘๘ ประกอบด้วยมาตรา ๖๕ ให้จำคุก ๒ ปี นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๘.

ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 8079/2549

พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดปากพนัง โจทก์

นายศรีศิริ รัตนะ จำเลย

ป.อ. มาตรา 68, 80, 288

จำเลยและผู้เสียหายมีสาเหตุชนข้อหมองใจกันจนต่างฝ่ายต่างหวาดระแวงว่าอีกฝ่ายจะมาทำร้ายตน ตามพฤติการณ์แห่งคดีที่ผู้เสียหายเรียกชื่อจำเลยและชักอาวุธปืนออกมาจากเอว วิทยุชุมชนเช่นจำเลยยอมเข้าใจได้ว่าผู้เสียหายจะใช้อาวุธปืนนั้นยังจำเลย ถือได้ว่าเป็นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงตาม ป.อ. มาตรา 68 แล้ว การที่จำเลยหยิบอาวุธมีดพร้าที่วางอยู่พื้นถนนซึ่งเป็นของบุคคลอื่นฟันทำร้ายผู้เสียหายไปเพียงครั้งเดียวแล้ววิ่งหลบหนีไป จึงเป็นการกระทำเพื่อป้องกันพอสมควรแก่เหตุ เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยจึงไม่มีความผิด

โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288, 80,
33 ริบมีดปลายแหลมของกลาง

จำเลยให้การปฏิเสธ

ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง คดีของกลางแก่เจ้าของ

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 8 พิพากษากลับ จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ประกอบมาตรา 80 ลงโทษจำคุก 10 ปี ทางนำสืบของจำเลยเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้หนึ่งในสามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงจำคุก 6 ปี 8 เดือน ริบมีดปลายแหลมของกลาง

จำเลยฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงเบื้องต้นที่คู่ความไม่ได้แย้งกันฟังได้ว่า ในวันเวลาและสถานที่เกิดเหตุตามฟ้อง จำเลยใช้อาวุธมีดพร้าของกลางฟันทำร้ายร่างกายผู้เสียหาย เป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัส นิ้วก้อยมือข้างซ้ายขาด และบริเวณข้อมือขวามีบาดแผลฉีกขาด รายละเอียดปรากฏตามผลการตรวจชันสูตรบาดแผลหรือศพของแพทย์ ผู้เสียหายใช้อาวุธปืนสั้นยิงจำเลย ทำให้จำเลยมีบาดแผลกระสุนเข้าและออกที่ขาขวา กับบาดแผลที่อกด้านซ้ายมีกระสุนฝังในผนังทรวงอก รายละเอียดปรากฏตามผลการตรวจชันสูตรบาดแผลหรือศพของแพทย์ ปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยมีว่า จำเลยกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ ข้อเท็จจริงจึงรับฟังได้ตามที่จำเลยนำสืบว่า วันเกิดเหตุผู้เสียหายเรียกชื่อจำเลยและชักอาวุธปืนออกมาจากเอวจำเลยจึงคว้าอาวุธมีด

พริ้วของกลางซึ่งเป็นของชาวบ้านที่วางอยู่ที่พื้นถนนฟันไปที่ผู้เสียหาย 1 ครั้ง แล้วหลบหนีไป เมื่อจำเลยและผู้เสียหายมีสาเหตุขุนข้องหมองใจกันจนแต่ละฝ่ายต่างหากระแวงว่าอีกฝ่ายจะมาทำร้ายตน ตามพฤติการณ์แห่งคดีที่ผู้เสียหายเรียกชื่อจำเลยพร้อมชักอาวุธปืนออกมานั้น วัตถุประสงค์เช่นจำเลยย่อมเข้าใจได้ว่าผู้เสียหายจะใช้อาวุธปืนนั้นยังจำเลยนั่นเอง ถือได้ว่าเป็นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 แล้ว ดังนั้น การที่จำเลยหยิบอาวุธมีดพริ้วของกลางที่วางอยู่ที่พื้นถนน ซึ่งเป็นของบุคคลอื่นฟันทำร้ายผู้เสียหายไปเพียงครั้งเดียวแล้ววิ่งหลบหนีไป จึงเป็นการกระทำเพื่อป้องกันพอสมควรแก่เหตุเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยจึงไม่มีความผิด ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 8 พิพากษาลงโทษจำเลยมานั้น ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย ฎีกาของจำเลยฟังขึ้น

อนึ่ง มีคปลายแหลมของกลางไม่ใช่ทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิดหรือเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด จึงไม่อาจริบได้

พิพากษากลับให้ยกฟ้องของกลางแก่เจ้าของ.

ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 2307/2550

พนักงานอัยการจังหวัดอุดรธานี โจทก์

นายนิติกร พาพาน จำเลย

ป.วิ.พ. มาตรา 249

ป.วิ.อ. มาตรา 15

ป.อ. มาตรา 56, 371

พ.ร.บ.อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ.2490 มาตรา 7, 8 ทวิ วรรคสอง, 72 วรรคหนึ่ง, 72 ทวิ วรรคสอง

โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 มาตรา 7, 8 ทวิ, 72, 72 ทวิ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 91, 371 และริบของกลาง

จำเลยให้การรับสารภาพ

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 มาตรา 7, 8 ทวิ วรรคสอง, 72 วรรคหนึ่ง, 72 ทวิ วรรคสอง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 371 การกระทำของจำเลยเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ฐานมีอาวุธปืน จำคุก 1 ปี ฐานพาอาวุธปืน เป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ซึ่งเป็นกฎหมายหลายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 จำคุก 1 ปี รวมจำคุก 2 ปี จำเลยให้การรับสารภาพเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้กึ่งหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงจำคุก 1 ปี

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 4 พิพากษาแก้เป็นว่า ให้รับอาวุธปืนของกลาง นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

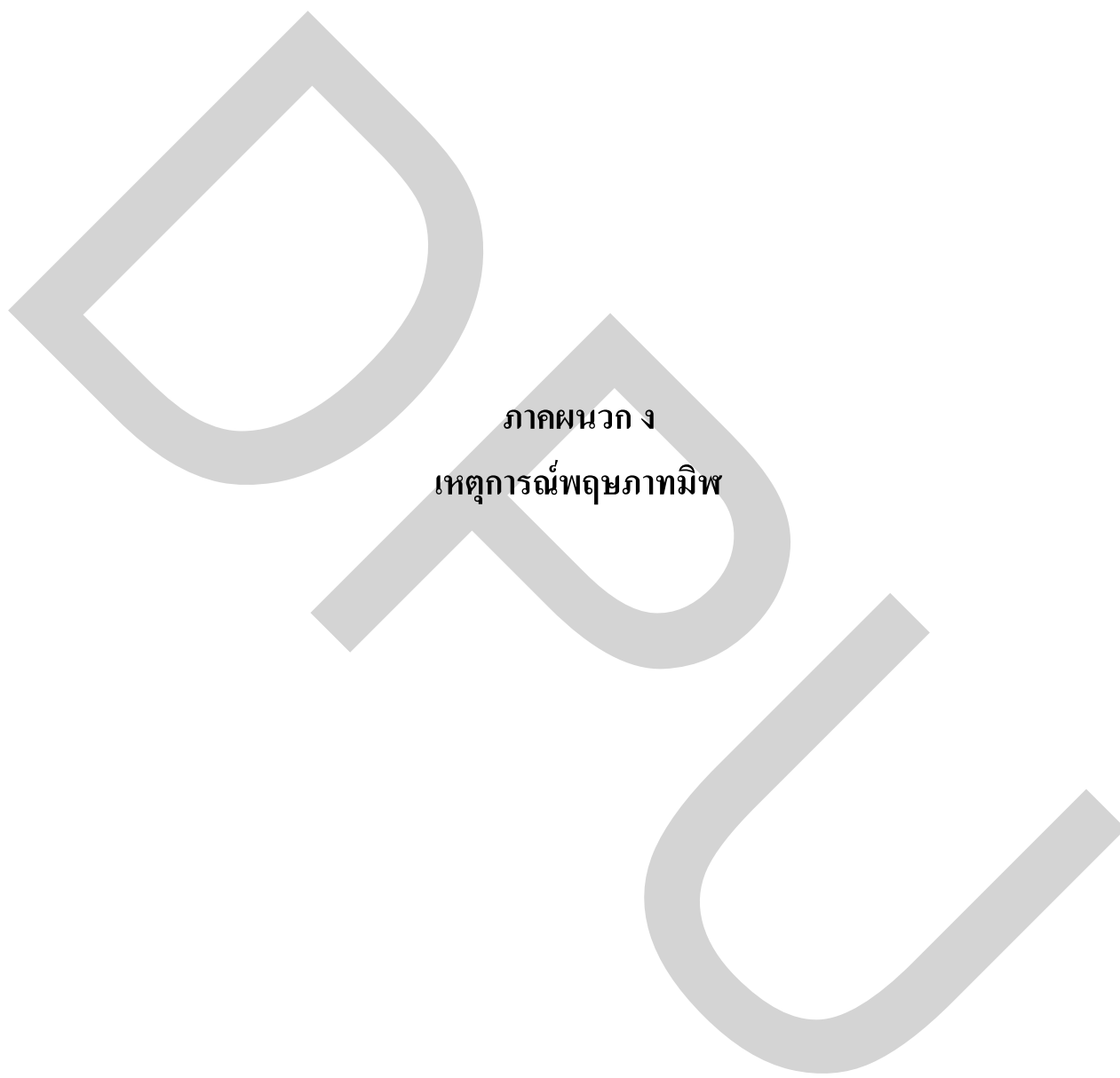
จำเลยฎีกา โดยผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาและลงชื่อในคำพิพากษาศาลชั้นต้นอนุญาตให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ที่จำเลยฎีกาเป็นปัญหาข้อกฎหมายว่าอาวุธปืนของกลางไม่มีอุปกรณ์เครื่องลั่นไก การที่ศาลอุทธรณ์ภาค 4 วินิจฉัยว่า อุปกรณ์เครื่องลั่นไกสามารถถอดออกหรือประกอบเข้ากับอาวุธปืนได้ไม่ยาก จำเลยอาจชุกซ่อนไว้ต่างหากเพื่ออำพรางการกระทำความผิด คำ

วินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ภาค 4 ดังกล่าวเป็นการหยิบยกข้อเท็จจริงขึ้นใหม่จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย นั้น เห็นว่า อาวุธปืนของกลางแม้จะไม่มีอุปกรณ์เครื่องลั่นไกก็ถือว่าเป็นอาวุธปืนตามกฎหมาย การที่จำเลยมีไว้ในครอบครองซึ่งอาวุธปืนดังกล่าวโดยไม่ได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่จึงเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย อีกทั้งจำเลยยังมีกระสุนปืนของกลางไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายด้วยเช่นกัน ดังนั้น แม้ศาลอุทธรณ์ภาค 4 จะหยิบยกข้อเท็จจริงดังที่จำเลยกล่าวในฎีกาขึ้นวินิจฉัยก็ไม่ทำให้ผลของคดีเปลี่ยนแปลงไป ฎีกาข้อนี้ของจำเลยจึงไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

ส่วนที่จำเลยฎีกาขอให้ลงโทษจำเลยสถานเบา และรอกการลงโทษจำคุกให้แก่จำเลยนั้น เห็นว่า อาวุธปืนเป็นอาวุธร้ายแรงโดยสภาพ สามารถใช้ทำอันตรายแก่ชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินของผู้อื่นได้โดยง่าย ทั้งอาวุธปืนของกลางไม่มีเครื่องหมายทะเบียนของเจ้าพนักงานประทับ หากนำไปใช้ก่ออาชญากรรมย่อมยากแก่การตรวจสอบและติดตามหาตัวผู้กระทำความผิด ประกอบกับสภาพปัญหาของสังคมในปัจจุบันมีการใช้อาวุธปืนก่ออาชญากรรมจำนวนมาก และนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น การที่จำเลยพาอาวุธปืนของกลางติดตัวเข้าไปในบริเวณที่ชุมนุมชนที่จัดให้มีการแสดงดนตรีเพื่อการรื่นเริง นับว่าเป็นอันตรายต่อประชาชนที่ไปเที่ยวงาน พฤติการณ์ในการกระทำความผิดของจำเลยจึงเป็นเรื่องร้ายแรง ประกอบกับข้อเท็จจริงได้ความตามรายงานการสืบเสาะและพินิจว่าจำเลยมีประวัติกระทำความผิดมาก่อน กรณีจึงไม่สมควรที่จะรอกการลงโทษจำคุกให้แก่จำเลย อย่างไรก็ตาม ขณะกระทำความผิดจำเลยอายุ 19 ปีเศษ จึงเห็นควรลดมาตราส่วนโทษให้จำเลยกระทงละหนึ่งในสาม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 ฎีกาข้อนี้ของจำเลยฟังขึ้นบางส่วน”

พิพากษาแก้เป็นว่า ลดมาตราส่วนโทษให้จำเลย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 กระทงละหนึ่งในสาม ฐานมีอาวุธปืน จำคุก 8 เดือน และฐานพาอาวุธปืน จำคุก 8 เดือน รวมจำคุก 16 เดือน ลดโทษให้กึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงจำคุก 8 เดือน นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 4

ภาคผนวก ง
เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ

เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ

เป็นเหตุการณ์ที่ประชาชนเคลื่อนไหวกว้างขวางทั่วประเทศที่ พล.อ.สุจินดา คราประยูรเป็น นายกรัฐมนตรี และต่อต้านการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นการรัฐประหารรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 นำไปสู่เหตุการณ์ปราบปรามและปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจ และทหารกับประชาชนผู้ชุมนุม มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก (พล.อ.สุจินดาแถลงว่ามี ผู้เสียชีวิต 40 คน บาดเจ็บ 600 คน) และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

เหตุการณ์ครั้งนี้ เริ่มต้นมาจากเหตุการณ์รัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 หรือ 1 ปีก่อนหน้าการประท้วง ซึ่ง รสช. ได้ยึดอำนาจจากรัฐบาล ซึ่งมีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยให้เหตุผลหลักว่า มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างหนักในรัฐบาล และรัฐบาลพยายาม ทำลายสถาบันทหาร โดยหลังจากยึดอำนาจ คณะ รสช. ได้เลือกนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีรักษาการ มีการแต่งตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติขึ้น รวมทั้งการแต่งตั้งคณะกรรมการร่าง รัฐธรรมนูญ 20 คน เพื่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่

หลังจากร่างรัฐธรรมนูญสำเร็จ ก็ได้มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 โดยพรรคที่ได้จำนวนผู้แทนมากที่สุดคือ พรรคสามัคคีธรรม (79 คน) ได้เป็นแกนนำจัดตั้ง รัฐบาล โดยมีการรวมตัวกับพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ คือ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม และพรรครายธุรกิจ และมีการเตรียมเสนอ นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรม ในฐานะหัวหน้าพรรคที่มี ผู้แทนมากที่สุด ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ปรากฏว่า ทางโฆษกกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา นางมาร์กาเรต แทตเชอร์ ได้ออกมาประกาศว่า นายณรงค์ นั้นเป็นผู้หนึ่งที่ไม่สามารถขอวีซ่าเดินทางเข้าสหรัฐฯ ได้ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับนักค้ายาเสพติด

ในที่สุด จึงมีการเสนอชื่อ พล.อ. สุจินดา คราประยูร ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแทน ซึ่งเมื่อ ได้รับพระราชทานแต่งตั้งอย่างเป็นทางการแล้ว ก็เกิดความไม่พอใจของประชาชนในวงกว้าง เนื่องจากก่อนหน้านี้, ในระหว่างที่มีการทักท้วงได้แย้งเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นมาใหม่ว่า ไม่มี ความเป็นประชาธิปไตย, ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ได้ถูกประกาศใช้

พล.อ.สุจินดา คราประยูร ได้ให้สัมภาษณ์หลายครั้งว่า ตนและสมาชิกในคณะรักษา ความสงบเรียบร้อยแห่งชาติจะไม่รับตำแหน่งทางการเมืองใดๆ แต่ภายหลังได้มารับตำแหน่ง รัฐมนตรี ซึ่งไม่ตรงกับที่เคยพูดไว้ เหตุการณ์นี้ จึงได้เป็นที่มาของประโยคที่ว่า "เสียสัตย์เพื่อชาติ" และเป็นหนึ่งในชนวนให้ฝ่ายที่คัดค้านรัฐธรรมนูญฉบับนี้ทำการเคลื่อนไหวกว้างขวาง

การรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.สุจินดา ดังกล่าว นำไปสู่การเคลื่อนไหวกว้างขวาง คัดค้านต่างๆ ของประชาชน รวมถึงการอดอาหารของ ร.ต. ฉลาด วรรณจักร และ พล.ต. จำลอง ศรีเมือง

(หัวหน้าพรรคพลังธรรมในขณะนั้น) สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ที่มีนายปริญญา เทวานฤมิตรกุล เป็นเลขาธิการ ตามมาด้วยการสนับสนุนของพรรคฝ่ายค้านประกอบด้วยพรรคประชาธิปัตย์ พรรคเอกภาพ พรรคความหวังใหม่และพรรคพลังธรรม โดยมีข้อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่ง และเสนอว่าผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง

หลังการชุมนุมยืดเยื้อตั้งแต่เดือนเมษายน เมื่อเข้าเดือนพฤษภาคม รัฐบาลเริ่มระดมทหารเข้ามารักษาการณ์ในกรุงเทพมหานคร และเริ่มมีการเผชิญหน้ากันระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารในบริเวณราชดำเนินกลาง ทำให้สถานการณ์ตึงเครียดมากขึ้นเรื่อยๆ

กระทั่งในคืนวันที่ 17 พฤษภาคม ขณะที่มีการเคลื่อนขบวนประชาชนจากสนามหลวงไปยังถนนราชดำเนินกลางเพื่อไปยังหน้าทำเนียบรัฐบาล ตำรวจและทหารได้สกัดการเคลื่อนขบวนของประชาชน เริ่มเกิดการปะทะกันระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในบางจุด และมีการบุกเผาสถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง จากนั้นเมื่อเข้าสู่วันที่ 18 พฤษภาคม รัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในกรุงเทพมหานคร และให้ทหารทำหน้าที่รักษาความสงบ แต่ได้นำไปสู่การปะทะกันกับประชาชน มีการใช้กระสุนจริงยิงใส่ผู้ชุมนุมในบริเวณถนนราชดำเนินจากนั้นจึงเข้าสลายการชุมนุมในเช้ามีควันเดียวกันนั้น ตามหลักฐานที่ปรากฏมีผู้เสียชีวิตหลายสิบคน

ก่อนเที่ยงวันที่ 18 พฤษภาคม ทหารได้ควบคุมตัว พล.ต. จำลอง ศรีเมือง จากบริเวณที่ชุมนุมกลางถนนราชดำเนินกลาง และรัฐบาลได้ออกแถลงการณ์หลายฉบับและรายงานข่าวทางโทรทัศน์ของรัฐบาลทุกช่องยืนยันว่าไม่มีการเสียชีวิตของประชาชน แต่การชุมนุมต่อต้านของประชาชนยังไม่สิ้นสุด เริ่มมีประชาชนออกมาชุมนุมอย่างต่อเนื่องในหลายพื้นที่ทั่วกรุงเทพฯ โดยเฉพาะที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง พร้อมมีการตั้งแนวป้องกันการปราบปรามตามถนนสายต่างๆ ขณะที่รัฐบาลได้ออกประกาศจับแกนนำอีกเจ็ดคนคือนายปริญญา เทวานฤมิตรกุล, น.พ. เหวง โตจิราการ, น.พ. สันต์ หัตถีรัตน์, นายสมศักดิ์ โกศัยสุข, นางประทีป อึ้งทรงธรรม ฮาตะ, น.ส. จิตราวดี วรรณตร และนายวีระ มุสิกพงศ์ และยังปรากฏข่าวรายงานการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชนในหลายจุดและเริ่มเกิดการปะทะกันรุนแรงมากขึ้นในคืนวันนั้นในบริเวณถนนราชดำเนิน

19 พฤษภาคม เจ้าหน้าที่เริ่มเข้าควบคุมพื้นที่บริเวณถนนราชดำเนินกลางได้และควบคุมตัวประชาชนจำนวนมากขึ้นรถบรรทุกทหารไปควบคุมไว้ พล.อ. สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรีแถลงการณ์ย้ำว่าสถานการณ์เริ่มกลับสู่ความสงบและไม่ให้ประชาชนเข้าร่วมชุมนุมอีก แต่ยังคงปรากฏการรวมตัวของประชาชนใหม่ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงในคืนเดียวกัน และมีการเริ่มก่อความไม่สงบเพื่อต่อต้านรัฐบาลโดยกลุ่มจักรยานยนต์หลายพื้นที่ในกรุงเทพมหานคร เช่นการทุบทำลายป้อมจราจรและสัญญาณไฟจราจร

วันเดียวกันนั้นเริ่มมีการออกแถลงการณ์เรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งเพื่อรับผิดชอบต่อการเสียชีวิตของประชาชน ขณะที่สื่อของรัฐบาลยังคงรายงานว่าไม่มีการสูญเสียชีวิตของประชาชน แต่สำนักข่าวต่างประเทศได้รายงานภาพของการสลายการชุมนุมและการทำร้ายผู้ชุมนุม หนังสือพิมพ์ในประเทศไทยบางฉบับเริ่มตีพิมพ์ภาพการสลายการชุมนุม ขณะที่รัฐบาลได้ประกาศให้มีการตรวจและควบคุมการเผยแพร่ข่าวสารทางสื่อมวลชนเอกชนในประเทศ

ซึ่งการชุมนุมในครั้งนี้ ด้วยผู้ชุมนุมส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางในเขตตัวเมือง เป็นนักธุรกิจหรือบุคคลวัยทำงาน ซึ่งแตกต่างจากเหตุการณ์ 14 ตุลา ในอดีต ซึ่งผู้ชุมนุมส่วนใหญ่เป็นนิสิตนักศึกษา ประกอบกับเทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือที่เพิ่งเข้ามาในประเทศไทย และใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารในครั้งนี้ เหตุการณ์พฤษภาทมิฬนี้จึงได้ชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "มือบมือถือ" พระราชทานพระราชดำรัส

เมื่อเวลาประมาณ 20.00 น. ของวันพุธที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ประธานองคมนตรี และพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ นำพลเอก สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี และพลตรี จำลอง ศรีเมือง เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท โอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย ทั้งนี้ มีการนำเทปบันทึกภาพเหตุการณ์ดังกล่าว ออกอากาศทางโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย เมื่อเวลา 24.00 น. ของวันนั้นด้วย หลังจากนั้นประมาณ 1 สัปดาห์ พลเอก สุจินดา จึงกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมอบหมายให้ นายมีชัย ฤชุพันธุ์ รองนายกรัฐมนตรี รักษาการในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปพลางก่อน

ลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ถึง 2535

พ.ศ. 2534

23 กุมภาพันธ์ - คณะ รสช. ยึดอำนาจจากรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

พ.ศ. 2535

22 มีนาคม - มีการเลือกตั้งใหญ่ทั่วประเทศ พรรคสามัคคีธรรม ของนายณรงค์ วงศ์วรรณ ได้รับเลือกตั้งมาเป็นลำดับหนึ่ง แต่ถูกขึ้นบัญชีค่าผู้ขายเสพยาเสพติดจากสหรัฐอเมริกา

7 เมษายน - พล.อ.สุจินดา คราประยูร ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

8 เมษายน - ร.ต.ฉลาด วรฉัตร เริ่มอดอาหารประท้วงวันแรก

17 เมษายน - มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่

20 เมษายน - พรรคฝ่ายค้านเริ่มการปราศรัยที่ลานพระบรมรูปทรงม้ามีผู้ร่วมชุมนุม

เกือบ 100,000 คน

- 4 พฤษภาคม - พล.ต.จำลอง ศรีเมือง เริ่มอดอาหารและน้ำประท้วงวันแรก
- 7 พฤษภาคม - พล.อ.สุจินดา แดลงนโยบายต่อรัฐสภา แต่พรรคฝ่ายค้านไม่เข้าร่วม ขณะเดียวกันบริเวณหน้ารัฐสภามีผู้ชุมนุมประท้วง จนต้องมีการปิดประชุมโดยกระทันหัน
- 8 พฤษภาคม - พล.อ.สุจินดา แดลงถึงเหตุผลที่ต้องมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
- 9 พฤษภาคม - นายอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานรัฐสภาประสานให้พรรคร่วมรัฐบาล และพรรคฝ่ายค้านร่วมกันตกลงว่าจะแก้ไขรัฐธรรมนูญบางประการ และ พล.ต.จำลอง ประกาศเลิกอดอาหาร
- 11 พฤษภาคม - พล.ต.จำลอง ประกาศสลายการชุมนุมและประกาศชุมนุมใหม่อีกครั้ง ในวันที่ 17 พฤษภาคม หากในวันที่ 15 พฤษภาคม ซึ่งเป็นวันที่พรรคร่วมรัฐบาลให้สัญญาว่าจะ แดลงถึงเรื่องแก้ไขรัฐธรรมนูญไม่มีความคืบหน้า
- 15 พฤษภาคม - พรรคร่วมรัฐบาลเปลี่ยนท่าทีเรื่องแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยอ้างว่าเป็นการ ให้สัมภาษณ์โดยพลการของ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภาผู้แทนราษฎร โดยอ้างว่าจะแก้ไขมี บทเฉพาะกาล ว่า นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง ซึ่ง พล.อ.สุจินดา ต้องดำรงตำแหน่งจนครบ วาระ 4 ปี เสียก่อน
- 17 พฤษภาคม - รัฐบาลจัดคอนเสิร์ตต้านภัยแล้งสภามือบที่สนามกีฬากองทัพบกและวง เวียนใหญ่ โดยชนรถสุขาของกรุงเทพฯ มาไว้ที่นี้หมด ช่วงเที่ยงคืนเริ่มเกิดการตำรวจปะทะกัน ระหว่างผู้ชุมนุมกับตำรวจเนื่องถึงเช้าวันที่ 18 พฤษภาคม
- 18 พฤษภาคม - ก่อนรุ่งสาง รัฐบาลเริ่มนำทหารจัดการกับผู้ชุมนุมอย่างรุนแรงและ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน เวลาบ่าย พล.ต.จำลอง ศรีเมือง และผู้ชุมนุมบางส่วนถูกจับกุม
- 19 พฤษภาคม - กลุ่มผู้ชุมนุมที่ไม่ได้ถูกจับกุมย้ายสถานที่ชุมนุมไปที่มหาวิทยาลัย รามคำแหง
- 20 พฤษภาคม - พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีรับสั่งให้ผู้นำทั้งสองฝ่าย คือ พล.อ. สุจินดา และ พล.ต.จำลอง เข้าเฝ้า โดยผู้ให้นำเข้าเฝ้าคือ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์
- 24 พฤษภาคม - พล.อ.สุจินดา และ พล.ต.จำลอง แดลงการณ์ร่วมกันผ่าน โทรทัศน์รวม การเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยและ พล.อ.สุจินดา ลาออกจากตำแหน่ง
- 10 มิถุนายน - แกนนำจัดตั้งรัฐบาลเสนอชื่อ พลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์ หัวหน้า พรรคชาติไทย เป็นนายกรัฐมนตรี แต่นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รองหัวหน้าพรรคสามัคคีธรรม ในฐานะ ประธานสภาผู้แทนราษฎร และรักษาการประธานรัฐสภาตัดสินใจนำชื่อนายอนันต์ ปันยารชุน ขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อโปรดเกล้าฯ ให้ กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง
- 13 กันยายน - มีการเลือกตั้งใหญ่ทั่วประเทศ พรรคประชาธิปัตย์ได้รับคะแนนเสียง มาเป็นลำดับหนึ่ง นายชวน หลีกภัย ได้เป็นนายกรัฐมนตรี

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ร.ต.อ.ณัฐพล เลิศธำรงค์ศักดิ์

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ปีการศึกษา 2547

ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปีการศึกษา 2548

เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมาย

แห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 59

พนักงานสอบสวน (สบ1) สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม